

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Diplomová práce

2013

Denisa Nováková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Denisa Nováková

Osobnosti novinářů – seniorů v Praze

Diplomová práce

Praha 2013

Autor práce: **Denisa Nováková**

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.**

Rok obhajoby: 2013

Bibliografický záznam

NOVÁKOVÁ, Denisa. *Osobnosti novinářů-seniorů v Praze*. Praha, 2013. 209 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

Abstrakt

Magisterská práce *Osobnosti novinářů – seniorů v Praze* je zaměřena na několik okruhů. Netýká se pouze současných aktivit a názorů dnešních novinářů – seniorů. V první části se zaměřuje na popis životních podmínek novinářů za dob normalizace, tedy v době, kdy dnešní novináři – senioři byli ekonomicky aktivní, přičemž hlavní důraz je v tomto popisu kladen na roli Československého svazu novinářů. Práce popisuje jednotlivé segmenty, skrze něž novinářský svaz na své členy působil, a v jakých jim poskytoval výhody a podporu (zahraniční rekreace, rekreace, lázeňské léčení, pomoc v řešení bytové situace, jazykové kurzy). Jako hlavní zdroj poznání zde slouží materiály z fondu Archivu Syndikátu novinářů. Východiskem druhé části jsou standardizované rozhovory s konkrétními novináři – seniory. Vyhodnocením jejich odpovědí práce doplňuje zjištění z první části a přidává další zjištění z oblastí novinářské každodennosti 70. a 80. let a role Československého svazu novinářů ve vztahu ke svým členům. Dále přináší názory respondentů na situaci v médiích po roce 1989 a jejich srovnání žurnalistiky z období před rokem 1989 a dnes. Kromě toho se snaží zjistit, jaký mezi respondenty panuje názor na novinářské vzdělání a jeho nutnost, na současnou roli Syndikátu novinářů a zejména pak na možnosti novinářů – seniorů uplatnit se v dnešní době v médiích.

Abstract

The thesis *The Personalities of the journalists – seniors in Prague* intends to cover several subjects. It does not relate to present activities and opinions of the journalists – seniors only. In the first part the thesis focuses on description of the living standards of journalists at the times of so-called period of normalisation, when today's journalists – seniors were economically active. The main emphasis of the description is on the role of the Czechoslovak Union of Journalists. The thesis describes individual segments that union has affected its members through and where it provided benefits and support (abroad recreation, recreation, spa treatment, assistance in solving residential state, language courses). Materials from the Syndicate of Journalists Archive fund are used as the main source of knowledge. The essence of the second part of the thesis are standardized interviews with particular journalists – seniors. The evaluation of their answers complements the findings from the first part and adds some more findings from journalists' everydayness in 70s and 80s and the role of the Czechoslovak Union of Journalists in relation to its members. Moreover it brings opinions of the respondents on the situation in media after year 1989 and their comparisons of the journalism in the pre-1989 era and now. Further the thesis tries to find out what is the opinion of the respondents on journalistic education and its necessity, on actual role of the Syndicate of Journalists and especially on the possibilities of the journalists – seniors to work in the media these days.

Klíčová slova

Novináři, senioři, normalizace, Československý svaz novinářů, Český svaz novinářů, Syndikát novinářů, životní úroveň, technologické změny

Keywords

Journalists, seniors, normalisation, Czechoslovak Union of Journalists, Czech Union of Journalists, Syndicate of Journalists, standard of living, technological changes

Rozsah práce: 178 639 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. května 2013

Denisa Nováková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce doc. PhDr. Barbaře Köpplové, CSc. za vedení této práce a všem novinářům, kteří byli ochotni zodpovědět mé otázky.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:
Nováková Denisa

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:
2010

E-mail diplomantky/diplomanta:
Denisa.novakova@gmail.com

Studijní obor/typ studia:
Mediální a komunikační studia

Razítko podatelny:

Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd		
Došlo dne:	- 9 -06- 2011	-1-
Čj: 10982	Příloh: 2	Skartační číslo:
Přiděleno:		

Předpokládaný název práce v češtině:
Osobnosti novinářů - seniorů v Praze

Předpokládaný název práce v angličtině:

The personalities of the journalists – seniors in Prague

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012)

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012):

LS 2011/2012

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Práce **Osobnosti novinářů-seniorů v Praze** se netýká pouze současných aktivit novinářů-seniorů. Naopak, jejím hlavním zaměřením je představení novinářské profese v době, kdy tito, v současnosti senioři, byli aktivními novináři - tedy v sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století, v době tzv. normalizace. Vedle historického kontextu se v práci zaměřím také na charakteristiku soudobé mediální krajiny. Představím strukturu tištěných médií a jejich vydavatelství, televizi i rozhlas, a také mediální legislativu dané doby. Zabývat se budu i činností úřadů pro tisk a informace, cenzurou a rolí médií jako propagátora komunistické ideologie.

Oddíl práce týkající se každodennosti novináře bude rozdělen do jednotlivých úrovní na základě pracovního života novináře. Nejprve jej představí jako člena redakce. Přinese popis fungování redakce a hierarchických vztahů v ní, nastíní možnosti karierního růstu. Zároveň se také pokusím demonstrovat tlaky, které na novináře v době tzv. normalizace působily. V další úrovni se zaměřím na novináře jako autora. Studovat budu to, jakým způsobem docházelo k volbě témat mediálních obsahů, jakým způsobem se získávaly informace a také jak pracoval sám novinář jako autor. Oddíl novinář jako šířitel státní ideologie se bude zabývat pokrytím politických témat, opět možnými tlaky na novináře a s tím související kontrolou mediálních obsahů. Vedle toho se budu zabývat také novinářem jako pracujícím člověkem, tedy tím, jaké byly jeho pracovní podmínky, jak vypadal jeho pracovní den, jaké nástroje měl k dispozici, ale i jaké vzdělání se u novinářů očekávalo. V této části nelze opomenout členství v Československém svazu novinářů. Novináře budu hodnotit i ve vztahu k ostatním segmentům společnosti, zejména pak jaké bylo jeho postavení ve společnosti. Jednotlivé úrovně spolu velmi úzce souvisí, lze proto očekávat, i že zjištění plynoucí se studia se budou v jednotlivých úrovních prolínat a opakovat.

Kromě této části datované do doby tzv. normalizace se budu v práci zabývat tím, jaké změny "normalizačním" novinářům přinesl rok 1990 a jak vypadalo následně jejich působení, zda byli schopni se v nové struktuře mediálního trhu uplatnit. Vzhledem k názvu práce nemohu vynechat ani současný stav těchto "normalizačních" novinářů, jejich aktivitu v Klubu novinářů seniorů. Pro potřeby práce provedu s některými ze členů klubu rozhovory a zahrnu proto do práce i jejich medailony.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Práce by měla představit každodenní pracovní život novinářů v sedmdesátých a osmdesátých letech. Vzhledem k tomu, že mi jako prameny poslouží nejen publikace zaměřené na dobu tzv.

tzv. normalizace a tituly z tohoto období, ale i rozhovory s aktivními novináři oné doby, výsledkem bude i srovnání toho, jak líčí práci v médiích její účastníci a jak literatura, tedy zda existuje nějaký rozdíl mezi oběma popisy. Vedle tohoto "popisu každodennosti" bude výsledkem práce i jistá komparace toho, jak se těmto "normalizačním" novinářům žilo před a po převratu a jaké jsou možnosti jejich uplatnění nyní, kdy jsou seniory. Práce by tak měla být popisem pracovního a životního stylu současných novinářů-seniorů se zaměřením na jejich ekonomicky aktivní úsek života.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

I. Úvod

- 1.1 Vymezení tématu
- 1.2 Vymezení cíle práce
- 1.3 Metodologie

II. Charakteristika historického kontextu doby

III. Charakteristika mediální krajiny doby

- 3.1 Mediální legislativa, cenzura
- 3.2 Novinářská organizace
- 3.3 Tištěná média
- 3.4 Rozhlas
- 3.5 Televize
- 3.6 Samizdat a exil

IV. Každodennost novináře v 70. a 80. letech

4.1 Novinář jako člen redakce

- popis fungování redakce, její struktura, hierarchie, možnosti kariérního růstu, vztah podřízenost/nadřízenost mezi jednotlivými členy redakce

4.2 Novinář jako autor

- popis novináře jako kreativního autora, způsoby volby témat, získávání materiálů

4.3 Novinář jako šířitel státní ideologie

- novinář a politická témata, kontrola mediálních obsahů, osvětová role novináře a jeho funkce: šíření státní ideologie

4.4 Novinář jako pracující člověk

- novinářovo vybavení, pracovní zázemí, platové ohodnocení
- postavení novináře mezi ostatními novináři
- novinářská účast v Československém svazu novinářů
- vzdělání novinářů

4.5 Novinář jako součást společnosti

- postavení novináře v rámci soudobé společnosti, výše jeho platového ohodnocení ve vztahu k ostatním občanům společnosti

V. Listopad 1989 a změny roku 1990 pro novináře

VI. Novinář senior v Praze

VII. Medailony jednotlivých novinářů-seniorů

VIII. Shrnutí, závěry

Vymezení podkladového materiálu (např. tituly a období, za které budou analyzovány):

Ve své magisterské práci budu využívat zejména časopisy, které vycházely ve vydavatelství a nakladatelství Novinář, spadajícího pod Československý svaz novinářů. Jedná se o měsíčník Novinář v období od počátku roku 1970 do konce roku 1989. Dalším titulem je čtvrtletník Sešity novináře v období od počátku roku 1970 do konce roku 1989. Oba tituly se týkají teorie a praxe novinářského povolání. Dále budu vycházet z titulů nacházejících se ve fondu Syndikátu novinářů ČR v Národním archivu. Kromě toho budu pracovat s konkrétními jednotlivými tituly, v nichž pracovali současní novináři-seniorů. Také tyto tituly budu využívat z období mezi lety 1970 - 1989. Vedle titulů z doby 70. a 80. let využiji ve své práci také čtvrtletník Nebalíme to!, který vydává

Miroslav Šmergl a je počinem Klubu novinářů seniorů, organizace patřící k Syndikátu novinářů ČR. Kromě periodik dané doby budu využívat i tituly týkající se studia orální historie - soudobých dějin. Základním východiskem k tomu mi budou práce prof. PaedDr. et Mgr. Miroslava Vaňka, Ph.D., který orální historii vyučuje na Univerzitě Karlově, především Vítězové? Poražení?, Mocní? a Bezmocní? Vedle těchto titulů budu vycházet také s rozhovorů, které pořídím s novináři-seniory.

Metody (techniky) zpracování materiálu:

V první fázi budu pracovat s materiály zabývající se historií daného období a médií v tomto období, abych z nich utvořila úvodní přehled kontextu doby a médií. Vedle klasické odborné literatury využiji i literatury orální historie. Její hlavní výhoda tkví v tom, že dobu nepopisuje jako souhrn faktů, ale skrze individuální prožitky a osobní zkušenosti zpovídáných osob. Vhodný je pro moji práci tento typ také proto, že v další fázi sama přistoupím k metodě orální historie. Na základě rozhovorů s několika novináři-seniory doplním své poznatky v práci získané studiem o osobní pohledy těch, kteří danou dobu zažili a získám tak ucelenější pohled na novinářství dané éry. Z pořízených rozhovorů budu vycházet i dalších oddílech mé práce - o životě novinářů po roce 1990 a především o životě novinářů jako seniorů.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

1) Vaněk, Miroslav, Urbášek, Pavel: Vítězové? Poražení? Praha: Prostor, 2005.

Dvoudílná publikace sestává z životopisných rozhovorů někdejších disidentů a komunistických funkcionářů především z dob tzv. normalizace. První díl přináší 30 rozhovorů s disidenty, druhý obsahuje 20 rozhovorů s komunistickými funkcionáři. Obě knihy jsou výběrem ze 120 zaznamenaných životopisných vyprávění. Při pořizování interview byla užita metoda tzv. orální historie. Historie je zaznamenána skrz prožitky, příběhy a zkušenosti lidí, kteří dobu zažili.

2) Nolč, Marcel: Příručka novináře. Praha: 1989, Novinář.

Dobová publikace fungovala jako orientátor v oboru žurnalistiky před rokem 1989. Věnuje se politickým úkolům masových sdělovacích prostředků (vysvětlování stanovisek ÚV KSČ), jednotlivým zákonům o médiích, rozebírá dokument přijaté Československým svazem novinářů. Kromě toho přináší o přehled o odměňování pracovníků médií. Díky tomu je pro moji práci dobrým výchozím bodem při analyzování pracovního života novinářů.

3) Končelík, Jakub, Večeřa, Pavel, Orság, Petr: Dějiny českých médií 20. století. Praha: Portál, 2010.

Knihy shrnuje vývoj českých médií ve 20. století. Zabývá se jak jednotlivými médii - tiskem, rozhlasem a televizí, tak i celkovým historickým kontextem jednotlivých dějinných úseků a mediálními zákony, vývojem novinářské profese a novinářských spolků. Pro moji práci využiji kapitolu týkající se let 1969 až 1989. Poslouží mi jako základní vodítko a ucelený přehled o této éře.

4) Hudec, V. a kol.: Z historie naší novinářské organizace. Československý svaz novinářů: Novinář, 1987.

Publikace se věnuje popisu vývoje novinářských organizací na našem území - od Spolku českých žurnalistů až po Československý svaz novinářů. Důležitou pro moji práci je právě část týkající se období, kdy fungoval Československý svaz novinářů. Vycházet z této publikace budu především v těch částech práce, v nichž se budu zabývat sdružování novinářů do profesního spolku - tj. svazu.

5) Grebněv, Alexej, Vasiljevič: Organizace práce v novinách. Praha: Novinář, 1977.

Publikace s podtitulem Ze zkušeností sovětského tisku je návodem, jak by měla fungovat práce v novinách. Kromě poslání tisku se věnuje i struktuře redakce, redakční práci a výběru témat ke zpracování. Pro potřeby mé práce je kniha teoretickým základem o fungování redakcí v době normalizace.

6) Donsbach, Wolfgang: The International Encyclopedia of Communication. Oxford: Blackwell Publishing, 2008.

Dvanáctidílná encyklopedie komunikace je dílem několika expertů na studium komunikace.

Shrnuje poznatky o teoriích, mediálních a komunikačních fenoménech, výzkumných metodách, konceptech, problémech a geografických oblastech. Pro moji práci jsou důležité právě tyto oddíly týkající se naší geografické oblasti a dále týkající se studia žurnalistů.

7) Novinář (ročník 1970 - 1989)

Jedná se o časopis pro praxi a teorii novinářské práce. Prezentuje výsledky práce novinářů a redaktorů, přináší obdobné materiály ze zahraničních zdrojů, zabývá se historií novinářství u nás i ve světě a prací novinářů. Poslouží mi jako východisko k tomu, abych se o novinářské práci dozvěděla co nejvíce. Vzhledem k tomu, že časopis vydával nepřímo skrze vydavatelství Novinář Československý svaz novinářů, přináší informace o činnosti tohoto svazu.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Žádné, v předchozích letech:

1) Haladová, Olga: Normalizační ideál novináře Univerzita Karlova v Praze. Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií; konzultant Jakub Končelík, Praha, 2004.

2) Vyčichlo, Pavel: Postava a postavení novináře v ČSSR v letech 1970 až 1989 očima učebnic a představitelů; Univerzita Karlova v Praze. Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky; konzultant Barbara Köpplová, Praha, 2002.

Datum / Podpis studenta/ky

10.6.2011

Denisa Nováková

.....*Olga Haladová*.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na UK FSV vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....*Köpplová*.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVĚNÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ UK FSV. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU KOPIÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE DOPORUČENÉ PEDAGOGEM/PEDAGOŽKOU BUDE VEDENÍ IKSŽ POUZE BRÁT NA VĚDOMÍ, TEZE PODÁVANÉ STUDENTEM/KOU SAMOSTATNĚ BUDE PROJEDNÁVAT.

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD	3
1. CÍL, METODA PRÁCE A VYMEZENÍ ANALYZOVANÉHO VZORKU	4
1.1 CÍL A METODA PRÁCE.....	4
1.2 VYMEZENÍ ANALYZOVANÉHO VZORKU	7
1.3 ZMĚNY OPROTI PŮVODNÍMU ZÁMĚRU PRÁCE	8
2. VLIV NOVINÁŘSKÝCH SVAZŮ NA ŽURNALISTY V 70. A 80. LETECH	9
2.1 ČESKÝ LITERÁRNÍ FOND, SEKCE PRO NOVINÁŘSTVÍ	9
2.2 LÉKAŘSKÁ PÉČE	13
2.3 PRŮZKUM ZDRAVOTNÍHO STAVU NOVINÁŘŮ	13
2.4 LÁZEŇSKÉ LÉČENÍ.....	14
2.4.1 <i>Konkrétní případy lázeňských rekreací</i>	16
2.5 PRŮZKUM MOŽNOSTÍ VYUŽITÍ ZÁVODNÍCH ZAMĚSTNANECKÝCH PRVKŮ	19
2.5.1 <i>Výsledky</i>	20
2.6 ŘEŠENÍ BYTOVÉ SITUACE	21
2.7 KLUB NOVINÁŘŮ DŮCHODCŮ	24
2.7.1 <i>Šetření životních podmínek novinářů – seniorů</i>	24
2.7.1.1 Šetření	25
2.7.1.2 Výsledky	25
2.7.2 <i>Klub novinářů důchodců</i>	27
2.7.3 <i>Sociální péče a výpomoc</i>	28
2.7.4 <i>Rekreace</i>	30
2.7.5 <i>Lázeňská péče</i>	30
2.8 DOMÁCÍ REKREACE.....	31
2.9 ZAHRANIČNÍ REKREACE	32
2.10 JAZYKOVÉ KURZY	36
2.10.1 <i>Konkrétní příklady</i>	37
2.11 PLATOVÁ ÚPRAVA.....	38
3. ZJIŠTĚNÍ VYPLÝVAJÍCÍ Z ROZHOVORŮ S NOVINÁŘI – SENIORY	39
3.1 O ŽURNALISTICE	40
3.1.1 <i>Vzdělání</i>	40
3.1.1.1 <i>Vzdělání podle pohlaví</i>	41
3.1.1.2 <i>Vzdělání podle typu média</i>	42
3.1.2 <i>Proměny studia žurnalistiky v názorech dotazovaných</i>	42
3.1.3 <i>Praxe při studiu žurnalistiky</i>	43
3.1.4 <i>Nutnost novinářského vzdělání</i>	43
3.1.4.1 <i>Nutnost novinářského vzdělání podle pohlaví</i>	45
3.1.4.2 <i>Nutnost novinářského vzdělání podle typu média</i>	45
3.2 NOVINÁŘ V 70. – 80. LETECH	46
3.2.1 <i>Formální předpoklady pro působení v médiích</i>	46
3.2.2 <i>Tlaky na úpravu obsahového zaměření článků či příspěvků</i>	47
3.2.3 <i>Tresty za nevhodný článek</i>	48
3.2.4 <i>Výběr témat, jejich zpracování a následná kontrola</i>	49
3.2.5 <i>Platová úprava z roku 1972</i>	51
3.3 ČESKOSLOVENSKÝ SVAZ NOVINÁŘŮ	51
3.3.1 <i>Role Československého svazu novinářů</i>	51
3.3.2 <i>Lázeňské léčení</i>	53
3.3.3 <i>Domácí rekreace</i>	53
3.3.4 <i>Zahraniční rekreace</i>	54
3.3.5 <i>Jazykové kurzy</i>	54
3.3.6 <i>Bytová situace</i>	55
3.4 NOVINÁŘ PO ROCE 1989	56

3.4.1 Změna ve vnímání postavení novinářů	56
3.4.1.1 Změna ve vnímání postavení novinářů podle pohlaví	57
3.4.1.2 Změna ve vnímání postavení novinářů podle typu média	57
3.4.2 Změna vlivu novinářů na společnost	58
3.4.2.1 Změna vlivu novinářů na společnost podle pohlaví	59
3.4.2.2 Změna vlivu novinářů na společnost podle typu média	59
3.4.3 Hodnocení současné žurnalistiky	60
3.4.3.1 Nedostatečná úroveň českého jazyka	60
3.4.3.2 Povrchnost současné žurnalistiky	61
3.4.3.3 Bulvarizace současné žurnalistiky	61
3.4.3.4 Existence velkých novinářských osobností	63
3.4.3.4.1 Existence velkých novinářských osobností podle pohlaví	64
3.4.3.4.2 Hodnocení existence velkých novinářských osobností podle typu zaměření	64
3.4.4 Nové technologie a proměny novinářské profese	65
3.4.4.1 Schopnost práce s novými technologiemi	66
3.4.4.1.1 Schopnost práce s novými technologiemi podle pohlaví	67
3.4.4.1.2 Schopnost práce s novými technologiemi podle typu média	67
3.5 SYNDIKÁT NOVINÁŘŮ	68
3.5.1 Členství v Syndikátu novinářů	68
3.5.1.1 Členství v Syndikátu novinářů podle pohlaví	71
3.5.1.2 Členství v Syndikátu novinářů podle zaměření	71
3.6 SOUČASNÁ SITUACE NOVINÁŘŮ – SENIORŮ A MOŽNOST JEJICH UPLATNĚNÍ NA TRHU PRÁCE	72
3.6.1 Současné působení v médiích	72
3.6.1.1 Současné působení v médiích podle pohlaví	73
3.6.1.2 Současné působení v médiích podle zaměření	74
3.6.2 Možnost uplatnění novinářů – seniorů v médiích	74
3.6.2.1 Možnost uplatnění novinářů – seniorů v médiích podle pohlaví	75
3.6.2.2 Možnost uplatnění novinářů – seniorů v médiích podle zaměření	76
ZÁVĚR	76
SUMMARY	81
POUŽITÁ LITERATURA	82
SEZNAM PŘÍLOH	85
PŘÍLOHY	85

Úvod

Dnešní novináři – senioři¹ jsou specifickou skupinou lidí. Jedná se většinou o vysokoškolsky vzdělané osoby se zkušeností s prací ve sdělovacích prostředcích, které spojuje jedno – touha něco sdělit, být při tom, být mezi lidmi. Tito zkušení profesionálové mají mnoho, co říci. Nejen k minulosti, ale právě vzhledem ke svým zkušenostem i k tématům ryze aktuálním.

Novináři – senioři ale mnohdy nejsou senioři v tom slova smyslu, v jakém si důchodce představí většina společnosti, tedy osobu sedící doma v papučích u televize. Jsou to lidé aktivní, kteří vyhledávají stále informace, společnost, pracovní uplatnění. Protože „*novinář, to je profese, která se nedá odložit*“.²

V žádném případě se nejedná o zanedbatelnou a nevýraznou část novinářské obce. Stačí se třeba jen podívat, jaký je počet seniorů, kteří získali za posledních deset let, od roku 2003 včetně, prestižní novinářské ocenění – Cenu Ferdinanda Peroutky. Z celkem 31 oceněných žurnalistů jich bylo v době ocenění starších 65 let jedenáct, tedy více než třetina³.

Hlavním důvodem, proč jsem si vybrala ke zpracování toto téma, je skutečnost, že zkušenosti těchto novinářů z dob minulých a názory na žurnalistiku obecně jednoho dne nenávratně zmizí spolu s jejich vzpomínkami. V médiích se setkáváme s názory expertů i hlasy „z lidu“, nicméně myšlenky těch, kdo v médiích sami dlouhá léta působili, nemají vždy šanci zaznít. O novinářích – seniorech, stejně tak jako každodennosti v redakcích v 70. a 80. letech, nebyly popsány stohy papírů.

Tato práce si proto klade za cíl pokusit se přinést soubor informací reprezentující jednu skupinu novinářského „cechu“, současné novináře – seniory, a zprostředkovat jejich zkušenosti a názory na žurnalistiku před rokem 1989 i aktuální, proměny této profese a možnost uplatnění se v médiích ve vyšším věku. Sekundárním cílem je snaha o popis toho, jakou roli hrál v životech těchto současných novinářů – seniorů před rokem 1989 Československý svaz novinářů.

¹ Pro potřeby mé práce klasifikuji seniora jako osobu starší 65 let.

² Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

³ Cena Ferdinanda Peroutky [online]. [cit. 10. 5. 2013]. Dostupné z WWW: cs.wikipedia.org/wiki/Cena_Ferdinanda_Peroutky
Cena Ferdinanda Peroutky [online]. [cit. 10. 5. 2013]. Dostupné z WWW: www.ferdinandperoutka.cz/index2.php

1. Cíl, metoda práce a vymezení analyzovaného vzorku

1.1 Cíl a metoda práce

V první části práce se snažím popsat, jaké byly životní podmínky novinářů za dob normalizace, tedy v době, kdy dnešní novináři – senioři byli ekonomicky aktivní.

Největší důraz je kladen na roli novinářských svazů – Československého svazu novinářů, Českého svazu novinářů a částečně i Slovenského svazu novinářů – ve vztahu ke svým členům.

Při zkoumání toho, jaké životní podmínky měli novináři za dob normalizace, respektive jaký podíl na jejich životní úrovni měly svazy novinářů (Český svaz novinářů, Československý svaz novinářů), vycházím především z dokumentů fondu Archivu Syndikátu novinářů.⁴ Z těchto dokumentů jsem zjistila, že novinářské svazy řešily tyto otázky: lázeňské léčení, životní podmínky novinářů – seniorů, rekreaci, bytovou situace, jazykové kurzy. Bohužel, dokumentace jednotlivých segmentů není kompletní – například negativní či zamítavá vyjádření jednotlivých komisí byla skartována. Stejně tak u vyřizování lázeňského léčení nevíme, z jakých důvodů nebyly lékařské pobyty přidělovány. Situace je stejná také u zamítnutých žádostí u ostatních sociálních, vzdělávacích a dalších nabídek svazů.

Pro podložení zjištěných skutečností využívám hlavně brožury týkající se činností novinářských svazů (Český svaz novinářů, Československý svaz novinářů) v období mezi jednotlivými svazovými sjezdy. Dále mi za tímto účelem posloužila archivní čísla časopisu *Novinář* z daného období.

Formy činnosti a uplatňování sociálních, vzdělávacích a dalších nabídek svazů a popisy jednotlivých segmentů jejich činnosti jsou demonstrovány na konkrétních případech, které lze doložit písemnými dokumenty.⁵

V druhé části diplomové práce se věnuji již přímo současným novinářům – seniorům. Vybrala jsem si 14 novinářských osobností splňujících podmínky mé práce,⁶ přičemž jsem se pokusila o rovnoměrnost tohoto výběru jak v ohledu na pohlaví, tak na novinářské zaměření. Vybrané novináře – seniory jsem posléze kontaktovala s prosbou o osobní setkání. Se všemi dotazovanými novináři – seniory jsem se sešla osobně a

⁴ ASYN, N90: Dostupné v badatelně Národního archivu, Chodovec, Praha

⁵ Dostupnými zejména v Národním archivu v Praze a dalšími dokumenty novinářských svazů.

⁶ Viz kap. 1.2 Vymezení analyzovaného vzorku

pokládala jim otázky dle standardizovaného dotazníku, který se lišil v závislosti na jejich novinářském zaměření.⁷

Otázky pokládané respondentům jsem pracovně rozdělila do šesti tematických bloků: O žurnalistice, Novinář v 70. a 80. letech, Československý svaz novinářů, Novinář po roce 1989, Syndikát novinářů, Situace novinářů – seniorů.

Blok otázek „O žurnalistice“ se týká především osobnosti zpovídaného novináře, vývoje jeho kariéry, působení v médiích, motivací k tomu stát se žurnalistou a v neposlední řadě také vzdělání. Poskytl mi souhrnné podklady o životě a profesní kariéře respondentů, na jejichž základě jsem si o nich udělala jasnější představu a rozčlenila je do kategorií podle pohlaví, profesního zaměření (zaměření na tištěná či audiovizuální média) a dalších. Hlavní oblast výzkumu se zaměřuje na vzdělání. Respondenty rozdělují do kategorií podle toho, zda je jejich vzdělání vysokoškolské či středoškolské. V bližším zkoumání rozlišuji jejich zaměření, tedy zda absolvovali vysokoškolské vzdělání novinářského zaměření či jiného. Na další úrovni se snažím rozebrat, zda je dle názorů respondentů pro kvalitní výkon novinářské profese vůbec specializované novinářské vzdělání potřeba. V návaznosti na to, zda je či není dotazovaný absolventem studia zaměřeného na žurnalistiku, se snažím zjistit, považoval-li tento typ vzdělání za výhodu, případně jeho absenci za nevýhodu.

Část informací získaných z tohoto bloku otázek využiji nejen v kapitole O žurnalistice, ale i v následujících kapitolách týkajících se proměn žurnalistiky po listopadu roku 1989, role Syndikátu novinářů a zejména současné situace novinářů – seniorů.

Blok otázek „Novinář v 70. a 80. letech“ zahrnuje dotazy týkající se novinářské každodennosti 70. a 80. let, tedy doby, kdy byli současní zpovídaní novináři – senioři ekonomicky aktivní a působili ve sdělovacích prostředcích.⁸ První zkoumaný okruh přináší informace o tom, zda musel mít novinář v 70. a 80. letech pro výkon své profese nějaké formální předpoklady – například vysokoškolské vzdělání, členství v KSČ, absolvování Večerní univerzity marxismu – leninismu. Další průzkum už se týká samotného výkonu novinářského povolání. Zkoumám, zda bylo v daném období častým jevem, že se musely měnit články či příspěvky proti představě autora kvůli nařízením

⁷ Viz příloha č. 15: Standardizovaný dotazník

⁸ Samozřejmě mimo tzv. „osmašedesátníků“.

nadřazených, dále kolik příspěvků bylo potřeba denně odevzdat a kolik vůbec času na jejich vytvoření dotazovaný měl. Zjišťuji, jak fungoval chod redakce, respektive kdo vymýšlel témata článků a příspěvků a kdo je po odevzdání případně redigoval a schvaloval. Ve vztahu k tlakům na změny článků a příspěvků také zkoumám, zda mají dotazovaní zkušenost s tresty či pokutami za nevhodný článek. Vzhledem k existenci platové úpravy z roku 1972, jež zmiňuji v první části práce, se pokouším zjistit, zda dotazovaní novináři tuto úpravu platů zaregistrovali.

Blok otázek „Československý svaz novinářů“ je zaměřen na působení této organizace ve vztahu k novinářům. Hlavním bodem šetření je skutečnost, jakou roli svaz hrál v životě dotazovaných, zda jim poskytoval nějaké výhody a zda oni sami jej chápali jako instituci, která jim pomáhá a podporuje je. Konkrétní zjištění se týkají možnosti využití lázeňského léčení, rekreačních novinářských objektů Roztěž a Hrádek, jazykových kurzů, zahraniční rekreace a řešení bytové situace skrze Československý svaz novinářů. Tato zkoumaná témata jsou analogická k tématům rozebraným v první části práce a získaným z materiálů archivu Syndikátu novinářů.

Blok otázek „Novinář po roce 1989“ sleduje především témata týkající se srovnání úrovně žurnalismu ve dvou časových obdobích – současnosti a době před rokem 1989. Konkrétně mě zajímaly názory novinářů – seniorů na rozdílnost vnímání novinářů před rokem 1989 a dnes, rozdílnost vlivu novinářů a médií na společnost před rokem 1989 a dnes a nakonec i existenci či absenci velkých novinářských osobností typu Karla Čapka a Františka Gela, jaké známe z historie naší žurnalistiky. Další oblastí je proměna novinářské profese ve srovnání s předrevoluční dobou a to nejen ve vztahu k nově nastoupivším technologiím. Zjišťuji také, jak se sami novináři – senioři s nástupem nových technologií vypořádali, zda jsou schopni práce s nimi nebo nikoliv.

Blok otázek „Syndikát novinářů“ se týká výhradně této novinářské organizace. Zjišťuji, zda jsou dotazovaní novináři – senioři členy Syndikátu novinářů, jaké byly jejich motivace k vstupu do této organizace, jaké spatřují na členství výhody, eventuálně jaké byly důvody jejího opuštění.

Blok otázek „Situace novinářů – seniorů“ se zaměřuje na možnost novinářů – seniorů, tedy také těchto respondentů, uplatnit se v médiích. K zjištěním plynoucím

z tohoto bloku přidružuji ještě zjištění týkající se současné pracovní pozice respondentů z prvního bloku otázek „O žurnalistice“.

Před rokem 1989 nemohlo sedm ze 14 dotazovaných novinářů v médiích působit. Ve zpracování bloků „Novinář v 70. a 80. letech“ a „Československý svaz novinářů“ se proto opírám pouze o výpovědi novinářů, již v médiích aktivně působili. Z těchto sedmi respondentů, kteří byli před rokem 1989 v médiích aktivně činní, bylo pouze šest v médiích zaměstnáno na plný úvazek. Jeden z respondentů⁹ působil v médiích externě. Vzhledem k tomu není zahrnut do všech dotazů týkajících se novinářské každodennosti v 70. a 80. letech a role Československého svazu novinářů. Vedle nich zahrnuji výpovědi jednoho respondenta, který sice nebyl zaměstnán v médiích, nicméně spolupracoval přímo s Československým svazem novinářů ve věcech organizačních a mohl tak často doplnit získané informace takřkajíc „z druhé strany.“

Vzhledem k výraznému zúžení vzorku dotazovaných (a vymizení diverzifikace dle typu média¹⁰) jsem se rozhodla v blocích týkajících se 70. a 80. let a Československého svazu novinářů nerozdělovat výsledky bádání podle pohlaví a typu novinářského zaměření.

Respondenty ve své práci genderově nerozděluji, pakliže se nejedná o bloky zaměřené vyloženě na porovnání zjištění, která jsou podstatná pro určité role charakteristické podle pohlaví. Termíny dotazovaný, respondent a novinář – senior v mé práci zastupují osoby mužského i ženského pohlaví.

1.2 Vymezení analyzovaného vzorku

Při svém zkoumání pracuji se 14 novináři – seniory, z tohoto počtu je osm mužů a šest žen. Co se týče zaměření novinářů, osm z nich je nyní zaměřeno majoritně na tištěná média (a v dnešní době v případě některých i na média elektronická) a šest z nich je zaměřeno převážně na média audiovizuální (s částečným přesahem do médií tištěných).

Podmínky, které museli respondenti splňovat:

⁹ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

¹⁰ Všichni respondenti působili majoritně v médiích tištěných.

1. Věk nad 65 let
2. Působení v médiích v období před rokem 1989, přičemž jsem zahrнула i novináře, kteří nemohli v médiích působit po nezdaru tzv. pražského jara, nicméně byli v oblasti médií aktivní před tímto obdobím a zároveň splňují následující podmínku
3. Působení v médiích v období po listopadu 1989

1.3 Změny oproti původnímu záměru práce

Hlavní cíl práce, stejně jako rozložení tématu do kapitol zůstávají shodné s tezemi. K dílčím změnám došlo ve výběru zkoumaného vzorku respondentů.

Hlavním cílem původního zaměření práce bylo zpracování období, kdy současní novináři – senioři byli ekonomicky aktivní, tedy zejména 70. a 80. léta 20. století, demonstrovat život v redakcích a postavení novináře v tehdejší společnosti. Tomuto záměru nebylo možné plně dostát z několika důvodů.

Vzhledem již k samotnému názvu práce „Osobnosti novinářů – seniorů v Praze“ a též vypracovaným tezím je evidentní, že základním zdrojem poznání byli novináři – senioři, pamětníci působící v mediální sféře v daném období, respektive osobně provedené rozhovory s nimi. Ukázalo se, že počet těchto novinářů – seniorů, kteří jsou kontaktovatelní a zejména ochotní se ke svému novinářskému působení veřejně vyjádřit, byť s příslibem anonymity, je mizivý. Další problematickou oblastí je nedostatek hodnověrných pramenů popisující novinářskou každodennost v redakcích. Využitelné byly pouze materiály z fondu Archivu Syndikátu novinářů, bohužel redakční archivy z této doby jsou nedostupné..

Z důvodu nedostatku vhodných respondentů i pramenů byl ráz práce modifikován. Do analyzovaného vzorku respondentů byli zahrnuti též tzv. „osmašedesátníci“, kteří v médiích od počátku 70. let do listopadu roku 1989 nemohli oficiálně působit. Důraz je tak kladen nikoliv na popis všedního novinářského života za dob tzv. normalizace, ale zejména na zkušenosti a vzpomínky respondentů nejen na toto období.

Následující změny oproti původnímu záměru jsou již důsledkem stejného. S přihlédnutím k redukci původního zkoumaného tématu a naopak příklonem k informacím pramenícím přímo od respondentů nebylo pro ukotvení práce nutné zabývat

se natolik historickým kontextem a normalizační mediální krajinou. Medailony jednotlivých novinářů jsou z práce vynechány záměrně, protože ne všichni respondenti svolili k tomu, aby bylo zveřejněno jejich jméno.

2. Vliv novinářských svazů na žurnalisty v 70. a 80. letech

Tato kapitola se věnuje detailnímu popisu forem činnosti a uplatňování sociálních, vzdělávacích a dalších nabídek novinářských svazů (Československý svaz novinářů, Český svaz novinářů, Slovenský svaz novinářů). Jedná se o oblasti lékařské péče a průzkumu zdravotního stavu, lázeňského léčení, zahraniční rekreace, domácí rekreace, Klubu novinářů důchodců,¹¹ jazykových kurzů, možnosti využití prvků závodů, řešení bytové situace a zvýšení platů na základě platové úpravy.

2.1 Český literární fond, sekce pro novinářství

Před samotným rozbořem jednotlivých témat je třeba představit Český literární fond (ČLF), sekci pro novinářství, neboli tzv. „Žurfond“ (na Slovensku fungoval identicky Slovenský literární fond (SLF) a jeho novinářský výbor).

Právě tento fond totiž věnoval novinářskému svazu, resp. přímo jednotlivým novinářům, finanční prostředky (ať už na lázeňské léčení a rekreaci, nebo jako honorář za sepsané paměti) a tvořil tak významnou položku celkové finanční situace svazu ve sledovaném období.

Jednak se jednalo o dotování celostátních tvůrčích novinářských soutěží, jejich cen a prémie.¹² V období mezi VI.¹³ a VII.¹⁴ sjezdem ČSSN vynaložily dohromady Český literární fond a Slovenský literární fond na soutěže zhruba 478 000 Kčs ročně, tedy za uplynulé období zhruba 1 912 000 Kčs.¹⁵ V období mezi VII.¹⁶ a VIII.¹⁷ sjezdem

¹¹ Posléze Klubu novinářů seniorů.

¹² Soutěž Julia Fučíka, soutěž Jožky Jabůrkové, celostátní soutěž fotoreportérů apod. (Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem. Praha: Novinář, 1982. s. 102 – 105.

¹³ 17. – 18. května 1972 (Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 7.)

¹⁴ 17. – 18. června 1977 (Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem. Praha: Novinář, 1982. s. 7.)

¹⁵ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 103-104.

ČSSN přispěl na ceny a prémie soutěží Český literární fond, sekce pro novinářství, částkou 1 661 815 Kčs. S připočtením peněz, kterými přispěl Slovenský literární fond, se celková fondy vynaložená částka vyšplhala na 2 666 815 Kčs.¹⁸ V období mezi VIII. a IX.¹⁹ sjezdem ČSSN přispěl Český literární fond na soutěže částkou 1 416 000 Kčs, ve spojení se Slovenským literárním fondem činil příspěvek obou fondů na novinářské soutěže 2 950 013 Kčs.²⁰

Podpora tvůrčích novinářských soutěží – tabulka č. 1

	1972 – 1976	1977 – 1981	1982 – 1986
ČLF	- ²¹	1 611 815 Kč	1 416 000 Kčs
SLF	- ²²	1 005 000 Kč	1 534 013 Kčs
Celkem	Cca 1 912 000 Kč ²³	2 666 815 Kč	2 950 013 Kčs

Zdroj: Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 103.

Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem. Praha: Novinář, 1982. s. 102.

Informace o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VIII. a IX. sjezdem ČSSN pro delegáty a hosty IX. sjezdu ČSSN 27. – 28. 6 1987. Praha: Novinář, 1987. s. 125.

Dále „...oba literární fondy²⁴ poskytují novinářům v odůvodněných případech stipendia a tvůrčí podpory k dokončení rozepsaných děl...“²⁵ V období mezi VII.²⁶ a

¹⁶ 17. – 18. června 1977 (Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem. Praha: Novinář, 1982. s. 7.)

¹⁷ 19. – 20. června 1982 (Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem. Praha: Novinář, 1982. s. 7.)

¹⁸ Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem. Praha: Novinář, 1982. s. 102.

¹⁹ 27. – 28. června 1987 (Informace o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VIII. a IX. sjezdem ČSSN pro delegáty a hosty IX. sjezdu ČSSN 27. – 28. 6 1987. Praha: Novinář, 1987).

²⁰ Informace o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VIII. a IX. sjezdem ČSSN pro delegáty a hosty IX. sjezdu ČSSN 27. – 28. 6 1987. Praha: Novinář, 1987. s. 125.

²¹ Informace, kolik poskytl samostatně ČLF, není dostupná.

²² Informace, kolik poskytl samostatně SLF, není dostupná.

²³ Pramen uvádí, že ročně věnovaly ČLF a SLF společně zhruba 478 000 Kč (Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 103-104.)

²⁴ Český literární fond a Slovenský literární fond.

²⁵ Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem konaném v Praze v červnu 1982. Praha: Novinář, 1982. s. 104.

VIII.²⁷ sjezdem ČSSN „...poskytl ČLF celkem 37 stipendií a tvůrčích podpor v souhrnné částce 207 tisíc Kčs.“²⁸ Celkově (s připočtením částky, kterou vyplatil Slovenský literární fond) bylo uděleno 62 tvůrčích stipendií a podpor v částce 371 000 Kčs.²⁹ V období mezi VIII. a IX.³⁰ sjezdem ČSSN vyplatil na těchto stipendiích a tvůrčích podporách ČLF 724 000 Kčs a SLF 55 300 Kčs.³¹

Poskytování stipendií a tvůrčích podpor – tabulka č. 2

	1972 – 1976	1977 – 1981	1982 – 1986
ČLF	- ³²	207 000 Kč	724 000 Kčs
SLF	- ³³	164 000 Kč	55 300 Kčs
Celkem	- ³⁴	371 000 Kč	779 300 Kčs

Zdroj: Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 105.

Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem. Praha: Novinář, 1982. s. 104.

Informace o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VIII. a IX. sjezdem ČSSN pro delegáty a hosty IX. sjezdu ČSSN 27. – 28. 6 1987. Praha: Novinář, 1987. s. 127.

„V odůvodněných mimořádných případech (např. úmrtí živitele rodiny ap.) a důchodcům s nejnižšími důchody poskytují oba literární fondy novinářům nebo jejich

²⁶ 17. – 18. června 1977 (Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem. Praha: Novinář, 1982. s. 7.)

²⁷ 19. – 20. června 1982 (Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem. Praha: Novinář, 1982. s. 7.)

²⁸ Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem konaném v Praze v červnu 1982. Praha: Novinář, 1982. s. 104.

²⁹ Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem konaném v Praze v červnu 1982. Praha: Novinář, 1982. s. 104.

³⁰ 27. – 28. června 1987 (Informace o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VIII. a IX. sjezdem ČSSN pro delegáty a hosty IX. sjezdu ČSSN 27. – 28. 6 1987. Praha: Novinář, 1987).

³¹ Informace o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VIII. a IX. sjezdem ČSSN pro delegáty a hosty IX. sjezdu ČSSN 27. – 28. 6 1987. Praha: Novinář, 1987. s. 127.

³² Pro sledované období nejsou dostupné informace. (Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 103-105.)

³³ Pro sledované období nejsou dostupné informace. (Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 103-105.)

³⁴ Pro sledované období nejsou dostupné informace. (Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 103-105.)

rodinám sociální podpory. ³⁵ V období mezi VII.³⁶ a VIII.³⁷ sjezdem „...vyplatil ČLF v 701 případech 918 tisíc Kčs a SLF v 218 případech 268 tisíc Kčs. Celkově byla vyplacena v 919 případech souhrnná částka 1,186 tisíc Kčs. (Do této oblasti individuálních podpor je třeba počítat i bezúročné střednědobé půjčky, které poskytuje ČLF novinářům k vylepšení podmínek pro tvůrčí činnost).“³⁸ V období mezi VIII. a IX.³⁹ sjezdem ČSSN bylo na těchto podporách vyplaceno ČLF 782 000 Kčs a a SLF 449 414 Kčs.⁴⁰

Poskytování sociální podpory – tabulka č. 3

	1972 – 1976	1977 – 1981	1982 – 1986
ČLF	- ⁴¹	918 000 Kč	782 000 Kčs
SLF	- ⁴²	268 000 Kč	449 414 Kčs
Celkem	- ⁴³	1 186 000 Kč	1 231 414 Kčs

Zdroj: Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 105.

Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem. Praha: Novinář, 1982. s. 104.

Informace o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VIII. a IX. sjezdem ČSSN pro delegáty a hosty IX. sjezdu ČSSN 27. – 28. 6 1987. Praha: Novinář, 1987. s. 127.

Finanční účast literárních fondů na lázeňské léčbě, rekreaci a na péči o seniory je podrobně rozepsána v následujících kapitolách.

³⁵ Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem konaném v Praze v červnu 1982. Praha: Novinář, 1982. s. 104.

³⁶ 17. – 18. června 1977 (Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem. Praha: Novinář, 1982. s. 7.)

³⁷ 19. – 20. června 1982 (Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem. Praha: Novinář, 1982. s. 7.)

³⁸ Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem konaném v Praze v červnu 1982. Praha: Novinář, 1982. s. 104.

³⁹ 27. – 28. června 1987 (Informace o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VIII. a IX. sjezdem ČSSN pro delegáty a hosty IX. sjezdu ČSSN 27. – 28. 6 1987. Praha: Novinář, 1987).

⁴⁰ Informace o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VIII. a IX. sjezdem ČSSN pro delegáty a hosty IX. sjezdu ČSSN 27. – 28. 6 1987. Praha: Novinář, 1987. s. 127.

⁴¹ Pro sledované období nejsou dostupné informace. (Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 103-105.)

⁴² Pro sledované období nejsou dostupné informace. (Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 103-105.)

⁴³ Pro sledované období nejsou dostupné informace. (Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 103-105.)

2.2 Lékařská péče

Pro zlepšení lékařské péče a sledování zdravotního stavu novinářů zřídil v roce 1971⁴⁴ svaz pro menší redakce, které neměly svého závodního lékaře,⁴⁵ lékařské středisko v Praze. Lékařská péče byla v roce 1974⁴⁶ doplněna též o služby zubního lékaře.⁴⁷ V tomto zdravotním středisku bylo podchyceno na 850 novinářů.⁴⁸

Vedle toho byla pro vymezený okruh novinářů sjednávána preventivní lékařská péče⁴⁹ a probíhaly snahy rozvíjet průzkum zdravotního stavu vybraných pracovníků pražských redakcí. Obojí se konalo pod záštitou Ústavu pracovního lékařství v Praze.⁵⁰

2.3 Průzkum zdravotního stavu novinářů

Mezi lety 1977 – 1981 ČSSN provedl průzkum zdravotního stavu novinářů. Z něho vyplynulo, že „pouze 40% novinářů je bez fyziologického nálezu. Na 1 – 2 choroby je například léčeno 60% členů ČSSN.“⁵¹

„Podrobnější průzkum zdravotního stavu zvláště pracovních exponovaných novinářů uskutečnil Ústav pracovního lékařství lékařské fakulty hygienické. U poloviny vyšetřených pacientů zjistil, a to se objevuje i při jiných průzkumech, zvýšenou hladinu cholesterolu, případy cukrovky, poruchy krevního a cévního oběhu, trávicího a pohybového ústrojí a nervové poruchy.“⁵²

⁴⁴ Pexová, V.: Zdraví máte jen jedno. Novinář, roč. 23, č. 11, s. 343.

⁴⁵ Fakta o činnosti Českého svazu novinářů 1972 – 1976 delegátům sjezdu ČSN 13. – 14. května 1977. Praha: Novinář, 1977. s. 17.

⁴⁶ Kouřil, František: Profesionální a sociální zájmy novinářů. Novinář, roč. 26, č. 5, s. 18.

⁴⁷ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 85.

⁴⁸ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem konaném v Praze v červnu 1982. Praha: Novinář, 1982. s. 87.

⁴⁹ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 85.a

⁵⁰ Fakta o činnosti Českého svazu novinářů 1972 – 1976 delegátům sjezdu ČSN 13. – 14. května 1977. Praha: Novinář, 1977. s. 17.

⁵¹ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem konaném v Praze v červnu 1982. Praha: Novinář, 1982. s. 82.

⁵² Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem konaném v Praze v červnu 1982. Praha: Novinář, 1982. s. 82.

2.4 Lázeňské léčení

Lázeňské léčení bylo vždy obecně chápáno jako velmi oceňovaná služba, vážená jako opravdová péče o zaměstnance. Rovněž novinářská veřejnost přijímala lázeňskou péči jako určitý „dar“ či službu společnosti, která se o své pracovníky stará. Proto tomuto tématu věnoval Československý svaz novinářů pozornost.

Svaz novinářů preventivní lázeňskou péči pro své členy ve věku nad 40 let organizoval od roku 1974.⁵³ Důvody k finanční podpoře lázeňské péče byly totožné jako důvody pro vznik lékařského střediska v Praze, tedy neutěšený zdravotní stav žurnalistů: „*Svědčí o tom i statistické údaje, které dokazují, že průměrný věk novinářů je značně nízký, zatímco počet infarktů a nervových onemocnění vysoký. Nejde o nějaké specifické choroby z povolání, ale hlavně o následky vyčerpání a špatné životosprávy.*“⁵⁴ V následujících letech byly prováděny průzkumy zdravotního stavu novinářů, které zdravotní náročnost novinářské profese a tím pádem potřebu této podpory potvrdily.⁵⁵

Lázeňská péče pro aktivní novináře byla poskytována „...*členům ČSSN starším čtyřiceti let jako pomoc komplexní rehabilitaci jejich zdravotního stavu pro výkon novinářské profese. Novinářům je každoročně zajištěno 80 poukazů. ČLF přispívá ročně na tuto péči ze svého rozpočtu částkou do 200 000 Kčs. Poukazy se hradí do výše 2000 Kčs nákladů na jednotlivou lázeňskou kúru. V odůvodněných případech má komise právo přihlédnout k aktivní práci žadatele, jeho společenské a politické angažovanosti, k povaze onemocnění a doporučit úhradu nákladů preventivní lázeňské péče v plné výši. Preventivní lázeňskou léčbu může člen ČSSN získat nejvýše 3 krát, pokud možno alespoň ve dvou až tříletých odstupech. Šéfredaktor může novináři, jemuž ČSN přidělí poukaz, poskytnout práva náležející ze služební cesty.*“⁵⁶ Z nároku na lázeňskou péči nebyli vyjmuti ani novináři v důchodu a volní novináři. Pro ně bylo zajištěno prostřednictvím ministerstva práce a sociálních věcí ČSSR 30 bezplatných léčebných poukazů ročně, především v mimosezónním období.⁵⁷

⁵³ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 104 - 105.

⁵⁴ Pexová, V.: Zdraví máte jen jedno. Novinář, roč. 23, č. 11, s. 343.

⁵⁵ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem konaném v Praze v červnu 1982. Praha: Novinář, 1982. s. 82.

⁵⁶ Zápis se schůze subkomise pro profesionální zájmy komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů PÚV ČSN 6. února 1985. ASYN, ČSN, 1122/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

⁵⁷ Zápis se schůze subkomise pro profesionální zájmy komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů PÚV ČSN 6. února 1985. ASYN, ČSN, 1122/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

Lázeňská léčeni se rozdělovala systémem kvót. Český svaz novinářů, respektive jeho Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů, proto každoročně rozesílal předběžné orientační zdravotní dotazníky do redakcí.⁵⁸ V redakcích pak došlo k osobnímu výběru, kdo pobyt na léčení potřebuje a kdo si jej zaslouží⁵⁹ (každý uchazeč o lázeňskou léčbu musel mít samozřejmě doporučení od svého ošetřujícího lékaře⁶⁰). Tento výběr byl také konzultován s podnikovou organizací ROH.

Jak je patrné se seznamu uchazečů o lázeňské léčení,⁶¹ každá redakce mohla do lázní vyslat pouze jediného svého člena. Právě jeho se pak týkal vyplněný dotazník, který redakce zaslala zpět do ČSN. Dotazník byl podepsán vedoucím redaktorem, šéfredaktorem, zástupcem šéfredaktora nebo vedením listu, který zde připisoval ještě své osobní doporučení či nedoporučení svazu, zda novináře do lázeňského léčení přijmout.⁶² Zamítnuté či nedoporučující žádosti nejsou dostupné, pravděpodobně byly skartovány.

Předběžné dotazníky dále projednávala Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů. Jména novinářů, která komise schválila, byla předložena Českému literárnímu fondu. Když ten seznam schválil, došlo k samotnému zařízení léčení: byly zajištěny termíny pobytů, žadatelům zasláno oznámení o místu a termínu a nejméně šest týdnů předem byl vyžádán vyplněný formulář „Návrh na lékařskou péči pro zaměstnance, členy výrobních družstev, členy jednotlivých zemědělských družstev, nepracující důchodce a umělce, platící pacienty“. Dále svaz pokračoval výběrem financí na zaplacení poukazu od pacientů prostřednictvím složenky a jeho zaplacením. Postup se uzavřel odesláním ubytovacího poukazu žadateli a záznamem termínu nástupu do kartotéky.⁶³ Informace o osobě, která vybírala pacientovo místo pobytu, není dostupná. Lze se nicméně domnívat, že jí byl ošetřující lékař, který znal pacientův zdravotní stav a dovedl tak posoudit, jaká lázeňská lokalita je pro léčení nejvhodnější.

⁵⁸ Postup práce při zajišťování lázeňské léčby pro novináře. ASYN, ČSN, 1123/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Lázeňská léčba 1977 – 1988.

⁵⁹ Tato informace není ověřená, nicméně vzhledem k tomu, že každá redakce zpět do ČSN zaslala pouze po jednom vyplněném dotazníku doporučujícím pouze jednu osobu, je evidentní, že přímo v redakci muselo dojít k výběru nejvhodnějšího pacienta.

⁶⁰ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 104.

⁶¹ ASYN, ČSSN, 691/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Lázeňské léčení novinářů 1977: Seznam uchazečů o lázeňské v roce 1977.

⁶² ASYN, ČSSN, 691/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Lázeňské léčení novinářů 1977: Seznam uchazečů o lázeňské v roce 1977.

2.4.1 Konkrétní případy lázeňských rekreací

Jako příklad lze uvést situaci v roce 1986. Toho roku Český literární fond uhradil poukazy 76 novinářům v celkové hodnotě 143 396 Kčs. Z toho 15 novinářů hradilo rozdíl mezi cenou poukazu a příspěvkem 2 000 Kčs (od ČLF) v průměru 537 Kčs na poukaz.⁶⁴

Nejvíce poukazů bylo hrazeno na choroby pohybového ústrojí (30), oběhového ústrojí (12), trávicího ústrojí (10), duševních poruch (8), nemoci dýchacího ústrojí (6), chorob výměny látkové (5), nemocí ledvin a zažívacího ústrojí (3) a nemoci nervové (1) a ženské (1).⁶⁵

Nejnavštěvovanějším lázeňským střediskem byly Karlovy Vary (11 poukazů), Františkovy Lázně (10), Mariánské Lázně (9), Luhačovice (7), Jeseník (7), Třeboň (3), po 2 poukazech Teplice n. Bečvou, Teplice v Čechách, Jáchymov. Po jednom poukazu bylo směřováno do Konstantinových lázní, Libverdy, Kandratic, Bohdanče, Toušně, Mšené a Dubí. Na Slovensko se jezdilo do Piešťan (8), Trenčianských Teplíc (2), Dudince (2), Nového Smokovce (1), Rájeckých Teplíc (1) a Bojnice (1).⁶⁶

Dále například v roce 1987 se lázeňského léčení zúčastnilo 81 novinářů. Všem z nich schválil ČLF příspěvek a ČSN jim zajistil ve spolupráci s Balneou poukazy do navržených lázní v navržených termínech. Co se týče finanční účasti „Žurfondů“,⁶⁷ uhradil za poukazy celkem 145 648 Kčs. 18 novinářů, kteří v ČSN nevykazovali žádnou aktivitu, doplácelo na poukazy v průměru 710 Kčs na osobu. Dalších 30 poukazů bylo k dispozici pro novináře – seniory a volné novináře.⁶⁸ Vedle toho si mohli novináři – senioři, členové ČSSN, zajistit poukaz do lázní individuálně a požádat Český literární fond prostřednictvím ČSN o příspěvek na jeho úhradu.⁶⁹

„Z hlediska diagnóz bylo nejvíce průkazů poskytnuto na léčení chorob pohybového ústrojí (32), dále trávicích orgánů (15), oběhových onemocnění (10),

⁶³ Postup práce při zajišťování lázeňské léčby pro novináře. ASYN, ČSN, 1123/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Lázeňská léčba 1977 – 1988.

⁶⁴ Přehled o úhradě poukazů k 16. 9. 1986. ASYN, ČSN, 1123/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Lázeňská léčba 1977 – 1988.

⁶⁵ Přehled o úhradě poukazů k 16. 9. 1986. ASYN, ČSN, 1123/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Lázeňská léčba 1977 – 1988.

⁶⁶ Přehled o úhradě poukazů k 16. 9. 1986. ASYN, ČSN, 1123/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Lázeňská léčba 1977 – 1988.

⁶⁷ Český literární fond, sekce pro novinářství

⁶⁸ Zpráva o průběhu preventivních lázeňských pobytů členů ČSSN v roce 1987. ASYN, ČSN, 1122/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

⁶⁹ Lázeňské léčení novinářů-seniorů prostřednictvím Ministerstva práce a sociálních věcí ČSR ad i. výboru KNS. ASYN, ČSN, 1123/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Lázeňská léčba 1977 – 1988.

duševních chorob (9), chorob dýchacích cest (7), chorob látkové výměny (6), nemoci ledvin (1) a ženských chorob (1).⁷⁰

„Nejvíce poukazů bylo přiděleno do Karlových Varů (20), dále následují Františkovy Lázně (10), Jeseník (9), Piešťany (6), Luhačovice (5), Teplice v Čechách (3) a další lázně po jednom poukazu, podle doporučení ošetřujících lékařů.“⁷¹

**Přehled nejčastějších diagnóz léčených na lázeňských pobytech členů ČSSN –
tabulka č. 4**

Nemoci, Rok choroby	1984	1985	1986	1987
Pohybového ústrojí	29 osob	29 osob	30 osob	32 osob
Oběhového ústrojí	7 osob	9 osob	12 osob	10 osob
Trávicího ústrojí	13 osob	10 osob	10 osob	15 osob
Dýchacího ústrojí	7 osob	4 osoby	6 osob	7 osob
Močového a zažívacího ústrojí	2 osoby	1 osoba	3 osoby	1 osoba
Látkové výměny a žláz s vnitřní sekrecí	3 osoby	1 osoba	5 osob	6 osob
Duševní a nervové	11 osob	5 osob	9 osob	10 osob
Ženské	1 osoba	3 osoby	1 osoba	1 osoba

Zdroj: Přehled o láz. léčení novinářů z hlediska diagnóz v letech 1984 a 1985. ASYN, ČSN, 1123/2:
Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Lázeňská léčba 1977 – 1988.

⁷⁰ Zpráva o průběhu preventivních lázeňských pobyť členů ČSSN v roce 1987. ASYN, ČSN, 1122/1:
Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

⁷¹ Zpráva o průběhu preventivních lázeňských pobyť členů ČSSN v roce 1987. ASYN, ČSN, 1122/1:
Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

Zpráva o průběhu preventivních lázeňských pobytů členů ČSSN v roce 1987. ASYN, ČSN, 1122/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

Přehled o úhradě poukazů k 16. 9. 1986. ASYN, ČSN, 1123/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Lázeňská léčba 1977 – 1988.

**Přehled o preventivní lázeňské péči členů ČSSN – příspěvcích literárních fondů –
tabulka č. 5**

Rok	ČLF: počet osob	ČLF: částka (v Kčs)	SLF: počet osob	SLF: částka (v Kčs)	Celkem: počet osob	Celkem: částka (v Kčs)
1974	19 ⁷²	35 000	15 ⁷³	32 000	34 ⁷⁴	67 000
1975	87 ⁷⁵	145 000	25 ⁷⁶	53 000	112 ⁷⁷	198 000
1976	57 ⁷⁸	100 000	26 ⁷⁹	52 000	83 ⁸⁰	152 000
1977	45	70 996,50	67	140 954	112	211 948,50
1978	77	138 836	38	79 128	115	217 991
1979	69	129 347	55	91 411	124	220 758
1980	76	137 553	25	47 774	101	185 327
1981	76	135 000	60	129 201	136	264 201
1982	73	344 000	39	224 138	112	568 138
1983	68	238 000	42	223 465	110	461 465
1984	103	441 000	48	256 714	151	697 714
1985	89	301 000	40	199 500	129	500 500
1986	71	310 000	67	233 306	138	543 306

⁷² Počet poukazů (Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 105.)

⁷³ Počet poukazů (Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 105.)

⁷⁴ Počet poukazů (Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 105.)

⁷⁵ Počet poukazů (Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 105.)

⁷⁶ Počet poukazů (Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 105.)

⁷⁷ Počet poukazů (Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 105.)

⁷⁸ Počet poukazů (Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 105.)

⁷⁹ Počet poukazů (Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 105.)

⁸⁰ Počet poukazů (Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 105.)

Celkem	910	2 525 732,5	547	1 762 591	1457	4 288 323,5
---------------	-----	-------------	-----	-----------	------	-------------

Zdroj: Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 105.

Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem. Praha: Novinář, 1982. s. 103.

Informace o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VIII. a IX. sjezdem ČSSN pro delegáty a hosty IX. sjezdu ČSSN 27. – 28. 6 1987. Praha: Novinář, 1987. S. 127.

2.5 Průzkum možností využití závodních zaměstnaneckých prvků

V roce 1988 provedla Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů ČSN dotazníkovou akci, „...aby mohla zodpovědně připravit další potřebná jednání a předpoklady pro zabezpečování profesionálních a sociálních zájmů, případně zdravotních potřeb.“⁸¹

Akce se vztahovala k možnostem novinářů využívat závodního stravování, závodní rekreace, závodní rekreace dětí, závodního zdravotního střediska, služeb polikliniky, zubního lékaře a zdravotní rehabilitace. Vedle toho zaznamenávala komise také redakční kolektiv: počet členů a počet činnosti účastnících se seniorů.⁸²

Poměrně významným prvkem v péči o zaměstnance bylo zejména závodní stravování, které se často vykazovalo jako jeden z významných výdobytků socialistické společnosti. Jeho pozitiva byla zdůrazňována předně ve vztahu k úspoře práce žen. Ty již nebyly nuceny vařit doma složitá jídla, protože kvalitní strava byla dostupná v zaměstnání. Stejně tak měly jejich děti možnost stravovat se ve školních jídelnách.

Této dotazníkové akci se zúčastnilo 141 redakcí. Mimo redakcí tištěných celostátních a regionálních listů byly zahrnuty také redakce Československého rozhlasu, Československé televize, Československé tiskové kanceláře i redakce vybraných nakladatelství.⁸³ Na dotazníku byly vždy uvedeny informace o redakci (název, adresa, vydavatel) a jméno redakčního důvěrníka. Součástí byl i kompletní soupis všech členů

⁸¹ Kocíková, Marie, předsedkyně komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů PÚV ČSN: Dopis (ASYN, ČSN, 1126/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů).

⁸² Dotazník komise PÚV ČSN pro profesionální a sociální zájmy novinářů 1988. ASYN, ČSN, 1126/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

⁸³ Např. Státní nakladatelství technické literatury (Dotazník komise PÚV ČSN pro profesionální a sociální zájmy novinářů 1988. ASYN, ČSN, 1126/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.).

redakce obsahující informace o jejich roce narození, zdravotním stavu a absolvování/neabsolvování poslední komplexní lékařské prohlídky.⁸⁴

2.5.1 Výsledky

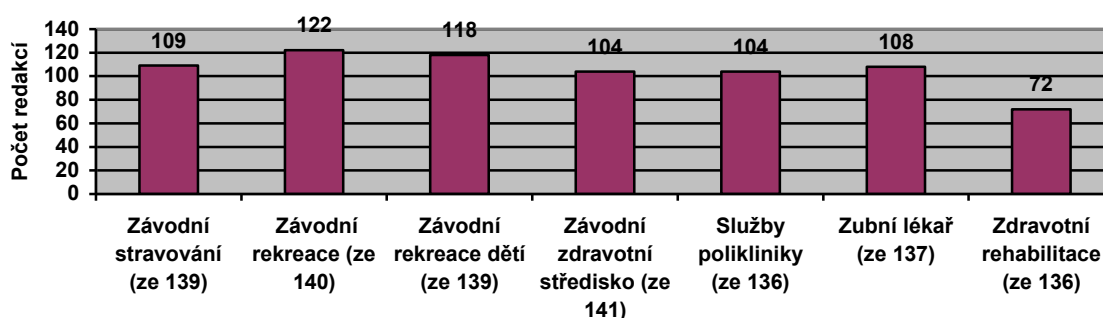
Výsledky průzkumu nebyly zpracovány, vyhodnotila jsem jej tedy sama kvantitativní metodou.

Ze závodních prvků mohli novináři dle průzkumu využívat nejčastěji zdravotní rekreace (využívalo 122 ze 140), dále v sestupném pořadí následovala závodní rekreace dětí (118 ze 139), zubní lékař (108 ze 137), závodní stravování (109 ze 130), služby polikliniky (104 ze 135), závodní zdravotní středisko (104 ze 141), zdravotní rehabilitace (72 ze 136).⁸⁵

U dotazu na možnost využití závodního stravování bylo možné do dotazníků uvést také míru spokojenosti na stupnici ano – průměr – ne. Této možnosti využilo 26 redakcí, z nich závodní stravu hodnotilo 18 jako průměrnou, nespokojenost vyjádřilo 5 redakcí a spokojenost 3.

Poslední dotaz byl věnován využití komplexní zdravotní prohlídky 1987, nicméně nebyl vždy zodpovídan s odkazem na soupis všech členů redakcí, v němž byla tato informace vyplněna u každého jednotlivě.

Výsledky průzkumu – graf č. 1

Zdroj: Zpracováno dle vyplněných Dotazníků komise PÚV ČSN pro profesionální a sociální zájmy novinářů 1988. ASYN, ČSN, 1126/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

⁸⁴ Konala se v roce 1987 (Dotazník komise PÚV ČSN pro profesionální a sociální zájmy novinářů 1988. ASYN, ČSN, 1126/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.).

⁸⁵ Nerovnost mezi celkovým počtem dotazovaných redakcí a počtem redakcí v rozdílu využívali/nevyužívali je způsobena tím, že ne všechny redakce zodpověděly všechny otázky.

Součástí toho průzkumu byl také dotazník rozesílaný volným novinářům a publicistům – členům ČSSN.⁸⁶ Oproti výše zmiňovanému však tento zjišťoval pouze spolupráci se sdělovacími prostředky, funkci v zaměstnání, měsíční příjem, počet vyživovaných osob, s kým je novinář ve společné domácnosti. Další položené otázky byly, zda se novinář zúčastnil poslední komplexní lékařské prohlídky 1987, jaký charakter má jeho ošetřující lékař (závodní, obvodní, důvěrný, jiný), jaký je jeho zdravotní stav, zda má možnost využívat služeb polikliniky, zubního lékaře a rehabilitační péče. Vyplněný dotazník zaslalo zpět 76 novinářů.

Vzhledem k neucelenosti souboru a jeho rozdílných rysů nebylo možné zahrnout jej do výsledků výše popsaného průzkumu. Demonstruje nicméně, že se ČSSN snažil starat také o volné novináře a publicisty, nejen o stálé členy redakcí.

2.6 Řešení bytové situace

Na počátku 70. let nebyl novinářský stav v nejlepší pozici. Velká část dřívějších novinářů neprošla prověrkami a bylo nutné urychleně nalákat další pracovní síly. Nové bydlení bylo ideální cestou, jak získat nejen pro mimopražské pracovníky do oblasti sdělovacích prostředků. Proto oznámil SČN v roce 1971 návrh na ustanovení bytového stavebního družstva při Svazu Českých novinářů v Praze.

Do připravovaného družstva podalo podle zprávy přípravného výboru družstva přihlášku 49 zájemců. V přihlášce přímo uváděli, z jakého důvodu se k podání rozhodli (ženatí s dětmi a bydlící u rodičů – 13, nevyhovující podmínky – 11, bydliště mimo Prahu a denní dojíždění – 11, ubytování na ubytovně – 4, sdílení bytu s ženatými dětmi a vnuky – 2).⁸⁷

Skupina družstevníků byla poté 30. května 1972 vytvořena a uzavřena mezi Stavebním bytovým družstvem občanů Prahy 7 a Českých svazem novinářů.⁸⁸ Zájemcům o družstevní byt z řad členů svazu a dalších pracovníků redakcí doporučených svazem bylo sděleno, aby vstoupili do SBDO a vytvořili v jeho rámci

⁸⁶ Dotazník pro volné novináře a publicisty – členy ČSSN pro komisi PÚV ČSN pro profesionální a sociální zájmy novinářů. (ASYN, ČSN, 1126/3: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů).

⁸⁷ Zpráva přípravného výboru bytového stavebního družstva při Svazu českých novinářů v Praze. ASYN, ČSN, 1122/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Stavební bytové družstvo novinářů 1971 – 1974.

⁸⁸ Dohoda o vytvoření skupiny družstevníků (kolektivní vlastnictví) uzavřená dne 30. května 1972. ASYN, ČSN, 1122/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Stavební bytové družstvo novinářů 1971 – 1974.

samostatnou členskou skupinu (členskou samosprávu).⁸⁹ Ustavující schůze členské samosprávy ČSN při bytovém družstvu občanů Prahy 7 se konala v prosinci 1972.⁹⁰

Šance získat byt však nebyla příliš velká, jak dosvědčuje dopis družstevníkům z představenstva Stavebního bytové družstva občanů v Praze 7 ze dne 1. října 1974: „*Rozhodnutím rady Národního výboru hl. m. Prahy bylo 55 tisícům členů pražských bytových družstev ... přiděleno pro rok 1974 celkem 1430 bytů.*“⁹¹

V případě naléhavé bytové situace mohl novinář získat bydlení nejen jako člen družstva, ale i jako jednotlivec prostřednictvím ČSN. Jako ukázka toho může posloužit případ novináře, zástupce šéfredaktora ÚRTN ČST Jiřího Jambora⁹² (svoji žádost o přidělení bytu odůvodnil tím, že ve dvoupokojovém bytě bydlí s manželkou, dcerou a jejím manželem a nemá tím pádem prostor pro svoji práci).⁹³

Vyřizování žádostí o přidělení bytu mělo svá pravidla. „*ČSN zprostředkovává vybraným novinářům přidělení čtyř bytů ročně z kvóty primátora hl. m. Prahy...*“⁹⁴ Navíc se tato možnost týkala pouze aktivních novinářů, členů ČSSN, pracujících ve sdělovacích prostředcích a to novinářům významným a zasloužilým.⁹⁵ Členství v ČSSN bylo nutné písemně doložit na bytový odbor ONV.⁹⁶

Kromě přihlášky⁹⁷ uchazeče mezi žadatele o byt bylo nutné na Ústředí svazu českých novinářů zaslat i doporučení šéfredaktora, redakčního důvěrníka či vedení redakce, které tuto žádost podpořilo.⁹⁸

⁸⁹ Dohoda o vytvoření skupiny družstevníků (kolektivní vlastnictví) uzavřená dne 30. května 1972. ASYN, ČSN, 1122/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Stavební bytové družstvo novinářů 1971 – 1974.

⁹⁰ Ustavující schůze členské samosprávy ČSN při bytovém družstvu občanů Prahy 7. ASYN, ČSN, 1122/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Stavební bytové družstvo novinářů 1971 – 1974.

⁹¹ Dopis představenstva Stavebního bytové družstva občanů v Praze 7 z 1. října 1974. ASYN, ČSN, 1122/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

⁹² Funkcionáři, novináři a moderátoři Československé televize (ČST) (1953 – 1992) [online]. [cit. 26. 4. 2013]. Dostupné z WWW: http://www.trogodytarium.cz/webz/axf/media_CST.01.php

⁹³ Dopis Jiřího Jambora předsedovi ÚV ČSN J. Valentovi ze dne 3. 10. 1979. ASYN, ČSN, 1123/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Bytová problematika 1980 – 1989.

⁹⁴ Postup při vyřizování žádostí o přidělení bytu. ASYN, ČSN, 1123/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Bytová problematika 1980 – 1989.

⁹⁵ Postup při vyřizování žádostí o přidělení bytu. ASYN, ČSN, 1123/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Bytová problematika 1980 – 1989.

⁹⁶ Potvrzení vedoucího tajemníka ÚV ČSN ze dne 25. srpna 1980. ASYN, ČSN, 1123/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Bytová problematika 1980 – 1989.

⁹⁷ Přihláška, 6. 4. 1972. ASYN, ČSN, 1122/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

⁹⁸ Sekerová, Libuše: Dopis ze 14. 3. 1972. ASYN, ČSN, 1122/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

Také postup byl pevně daný:⁹⁹

1. „Rozdělení žádostí na individuální (připojit doporučení zaměstnavatele) a zasláné novinářskými institucemi (platí zároveň jako doporučení zaměstnavatele)“
2. „Po převzetí žádosti pracovníkem aparátu ČSN zajistit od žadatele vyplnění tiskopisu /s kopií pro založení/.“
3. „Zpracování žádostí buď konzultací s předsedou ÚV ČSN – vedoucí tajemník ČSN nebo konzultací na oddělení ÚV KSČ – vedoucí tajemník ČSN.“
4. „Předložit návrh ke schválení sekretariátu ÚV ČSN.“
5. „Zajistit písemné vyjádření ČÚTI. (ČÚTI pak posuzoval, zda lze žadatele považovat za významného veřejného činitele a je-li tedy vhodným uchazečem o byt¹⁰⁰)“
6. „Předat návrh kanceláři primátora hl. m. Prahy. K návrhu připojit stanovisko ČÚTI, tiskopis, průvodní dopis.“

Dle uvedeného rozdělovníku byl tento návrh rozeslán po jedné kopii vedoucímu tajemníkovi ČSN, vedoucímu pol. org. odd. ÚV ČSN a pracovníku pol. org. odd. ÚV ČSN. Originál zůstával v archivu ČSN.¹⁰¹

V případě Jiřího Jambora proběhla žádost o byt následovně:

1. Jiří Jambor zaslal dopis, respektive žádost o byt předsedovi ÚV ČSN.¹⁰²
2. K této žádosti připojil doporučení zaměstnavatele a také jej zaslal předsedovi ÚV ČSN.¹⁰³
3. Vedoucí tajemník ÚV ČSN zaslal primátorovi hlavního města Prahy dopis s doporučením, že je žádost o byt vhodná ke kladnému vyřízení.¹⁰⁴

Příhláška, 5. 4. 1972. ASYN, ČSN, 1122/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

⁹⁹ Postup při vyřizování žádostí o přidělení bytu. ASYN, ČSN, 1123/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Bytová problematika 1980 – 1989.

¹⁰⁰ Dopis předsedy Českého úřadu pro tisk a informace ze dne 9. ledna 1984. ASYN, ČSN, 1123/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Bytová problematika 1980 – 1989.

Dopis Vlastimila Neubaera primátorovi hl.m. Prahy Zdeňku Zuskovi potvrzující, že lze Jiřího Jambora považovat za významného veřejného činitele ze dne 22. 1. 1980. ASYN, ČSN, 1123/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Bytová problematika 1980 – 1989.

¹⁰¹ Postup při vyřizování žádostí o přidělení bytu. ASYN, ČSN, 1123/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Bytová problematika 1980 – 1989.

¹⁰² Dopis Jiřího Jambora předsedovi ÚV ČSN J. Valentovi ze dne 3. 10. 1979. ASYN, ČSN, 1123/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Bytová problematika 1980 – 1989.

¹⁰³ Dopis Vladimíra Divíše předsedovi ÚV ČSN J. Valentovi ze dne 3. 10. 1979. ASYN, ČSN, 1123/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Bytová problematika 1980 – 1989.

¹⁰⁴ Dopis Miloslava Novotného primátoru hl. m. Prahy Zdeňku Zuskovi ze dne 14. 1. 1980. ASYN, ČSN, 1123/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Bytová problematika 1980 – 1989.

4. Dále informoval vedoucí tajemník ÚV ČSN ČÚTI, že se rozhodl uchazeče o byt doporučit primátorovi hlavního města ke kladnému vyřízení.¹⁰⁵
5. Na základě tohoto dopisu dále ČÚTI informoval primátora hl. m. Prahy, že lze Jiřího Jambora považovat za významného veřejného činitele.¹⁰⁶ Tím pádem byl vhodným kandidátem na přidělení bytu.

Z dopisu adresovanému zástupci vedoucího oddělení ÚV KSČ masových sdělovacích prostředků lze vyčíst, kolik bytů bylo v letech 1978, 1979 a 1980 poskytnuto jednotlivým novinářům primátorem hl. města Prahy. V roce 1978 byly přiděleny čtyři byty, v roce 1979 šest a v roce 1980 čtyři.¹⁰⁷

V srpnu 1987 provedla Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů průzkum o bytové situaci mladých žurnalistů do 35 let ve všech českých a moravských. Z něho vyplynulo celkem 19 požadavků.¹⁰⁸ O jejich vyřízení či nevyřízení se nedochovaly žádné dokumenty, nicméně existence tohoto průzkumu poukazuje na snahu svazu zajistit (mladým) novinářům vhodné bydlení.

2.7 Klub novinářů důchodců

Svaz novinářů se ve svých širokých aktivitách věnoval nejen podpoře ekonomicky aktivních novinářů. Zájem měl také o zachování přízně starších novinářů – seniorů. Vyplývá to jak z šetření jejich zdravotního stavu v roce 1985,¹⁰⁹ tak z podpory činnosti Klubu novinářů důchodců.

2.7.1 Šetření životních podmínek novinářů – seniorů

„Na jaře roku 1985 Český svaz novinářů požádal 460 novinářů – seniorů o sdělení informací o svých životních podmínkách. Odpovědělo 366 seniorů (266

¹⁰⁵ Dopis Miloslava Novotného předsedovi ČÚTI Vlastimilu Neubaeurovi ze dne 14. 1. 1980. ASYN, ČSN, 1123/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Bytová problematika 1980 – 1989.

¹⁰⁶ Dopis Vlastimila Neubaeura primátorovi hl.m. Prahy Zdeňku Zuskovi ze dne 22. 1. 1980. ASYN, ČSN, 1123/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Bytová problematika 1980 – 1989.

¹⁰⁷ Dopis vedoucího tajemníka ÚV ČSN ze dne 14. 8. 1980. ASYN, ČSN, 1123/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Bytová problematika 1980 – 1989.

¹⁰⁸ Materiál pro 16. schůzi sekce ÚV ČSN dne 8. 3. 1988. ASYN, ČSN, 1122/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

¹⁰⁹ Šetření životních podmínek novinářů-seniorů (jako podklad pro zjištění zdravotních a sociálních podmínek). ASYN, ČSSN, 691/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Šetření životních podmínek novinářů seniorů 1985.

pražských, 100 mimopražských), přičemž 224 bylo mužů (z toho 137 členů Klubu novinářů seniorů) a 142 žen (z toho 88 členek KNS). “¹¹⁰ Dotazníkovou formou¹¹¹ jim bylo položeno 16 otázek.

2.7.1.1 Šetření

Kromě základních osobních dat a plné adresy vyplňovali novináři – senioři informace týkající se jejich dosavadní pracovní kariéry a důchodu: rok, od něhož jsou členy ČSSN; počet let v redakční práci; jméno posledního zaměstnavatele; poslední pracovní zařazení; rok nástupu do důchodu; typ důchodu: částečně invalidní, plně invalidní, starobní, vdovský; výši důchodu: do 1 000 Kčs, do 1 200 Kčs, do 1 500 Kčs, do 1 700 Kčs, do 1 800 Kčs, do 2 000 Kčs, do 2 500 Kčs či vyšší.¹¹²

Vedle toho vyplňoval senior také informace osobního rázu: rodinný stav; zda žije sám (sama), případně s kým; o kolik osob pečuje (manžel, manželka, vlastní děti, pokud nepracují); kde žijí děti: se mnou ve společné domácnosti, v témže městě, v jiném městě, bez potomků; zdravotní stav; stupeň soběstačnosti: plně soběstačný (á), částečná soběstačnost, potřeba stálé pomoci a péče, pomoc od NV.¹¹³

2.7.1.2 Výsledky

Při získávání výsledků se autorka¹¹⁴ soustředila na dvě hlavní oblasti: zdravotní stav a stupeň soběstačnosti, věk a výši důchodu.

Výsledky šetření – Zdravotní stav a stupeň soběstačnosti (r. 1985) – graf č. 2

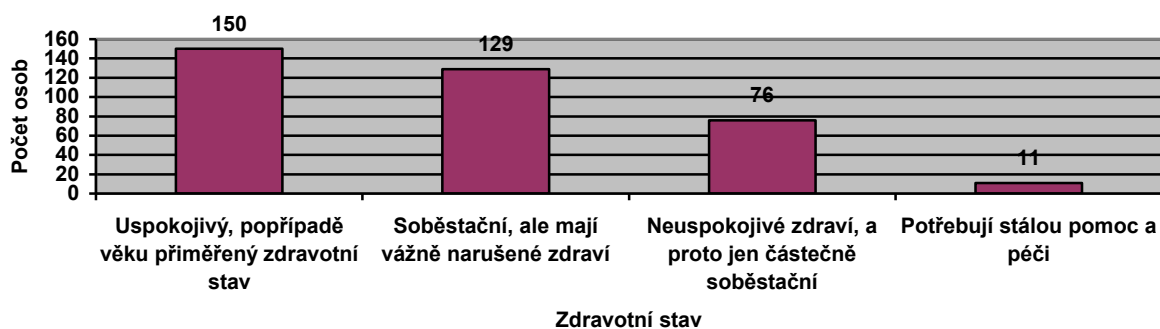
¹¹⁰ Sovová, Milena, členka výboru KNS: Zpráva o průzkumu životních podmínek novinářů-seniorů 1986. ASYN, ČSN, 1126/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

¹¹¹ Šetření životních podmínek novinářů-seniorů (jako podklad pro zjištění zdravotních a sociálních podmínek. ASYN, ČSSN, 691/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Šetření životních podmínek novinářů seniorů 1985.

¹¹² Šetření životních podmínek novinářů-seniorů (jako podklad pro zjištění zdravotních a sociálních podmínek). ASYN, ČSSN, 691/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Šetření životních podmínek novinářů seniorů 1985.

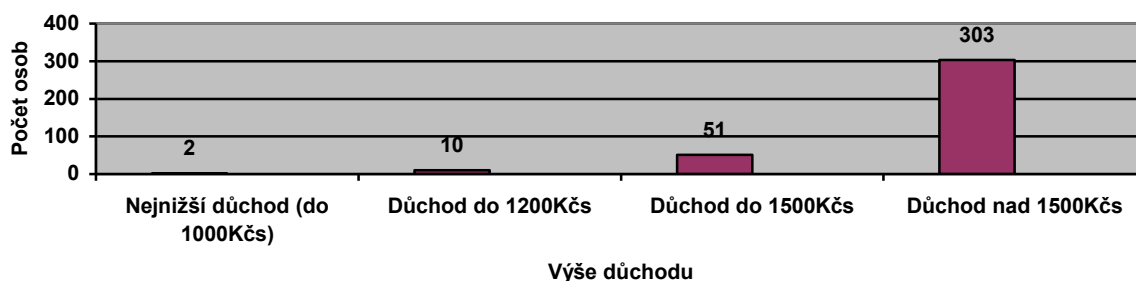
¹¹³ Šetření životních podmínek novinářů-seniorů (jako podklad pro zjištění zdravotních a sociálních podmínek). ASYN, ČSSN, 691/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Šetření životních podmínek novinářů seniorů 1985.

¹¹⁴ Sovová, Milena, členka výboru KNS: Zpráva o průzkumu životních podmínek novinářů-seniorů 1986. ASYN, ČSN, 1126/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

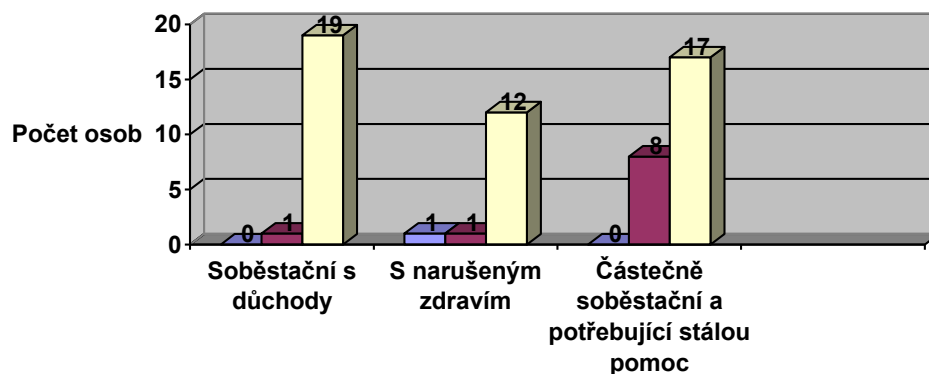
Zdroj: ASYN, ČSN, 1126/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Sovová, Milena, členka výboru KNS: Zpráva o průzkumu životních podmínek novinářů-seniorů 1986.

Výsledky šetření – Věk a výše důchodu (r. 1985) – graf č. 3

Zdroj: ASYN, ČSN, 1126/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Sovová, Milena, členka výboru KNS: Zpráva o průzkumu životních podmínek novinářů-seniorů 1986.

Výsledky šetření – Stupeň soběstačnosti a výše důchodu (r. 1985) – graf č. 4

■ Důchod do 1 000 Kčs
 ■ Důchod do 1 200 Kčs
 ■ Důchod 1 500 Kčs

Zdroj: ASYN, ČSN, 1126/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Sovová, Milena, členka výboru KNS: Zpráva o průzkumu životních podmínek novinářů-seniorů 1986.

2.7.2 Klub novinářů důchodců

Klub novinářů důchodců (KND) byl založen v roce 1962¹¹⁵ na základě dobrovolných přihlášek.¹¹⁶ Jeho úkolem mělo být „...umožnění spojení se Svazem těm jeho členům, kteří přešli z novinářského povolání do důchodu.“¹¹⁷ Důchodcům organizovaným v klubu poskytoval svaz bezplatně i svazový orgán Novinář.¹¹⁸ Setkání klubu probíhala, jak je patrné ze zprávy o jeho činnosti z roku 1972, po celé desetiletí každý měsíc. „Oblíbenými tématy těchto schůzek byly vzpomínky a zkušenosti členů Klubu. Tak hned v počátku zaujala přednáška známého fotoreportéra Karla Hájka, Josef Laufer vyprávěl o svých začátcích jako sportovní hlasatel. František Bauer vyprávěl o účasti novinářů v odboji, Vilém Mucha o začátcích proletářské tělovýchovy, soudruzi Springer a Čepelka o českém tisku ve Vídni, soudruzi Víšek a Navrátil o svých zážitcích jako průvodci cizinců v Čedoku, soudruh Cigánek o Litvě a byly ještě další besedy, na které jistě sami vzpomínáte.“¹¹⁹

Témata měsíčních setkání se v průběhu let dále proměňovala: „Od vzpomínkových besed jsme přešli k pořádání schůzí s aktuálními tématy. Besedy o Olympijských hrách v Mnichově a svědectví o událostech ve Vietnamu, přednesené přímými účastníky, byly přijaty s velkým zájmem.“¹²⁰

Zájem členů o klubový život dokládá i úspěch společných akcí konaných mimo pravidelné schůze. Oblíbené byly například autokarové zájezdy po Československu a společné vycházky do muzeí.¹²¹

Klub vysílal své delegáty také na sjezdy svazu novinářů.¹²² Je tedy evidentní, že díky klubu byli novináři – senioři stále ve styku s novinářským povoláním a jeho problémy.

Se stykem s novinářskou profesí souvisí další často zmiňované téma, a to snahy o oživení zájmu o psaní pamětí a podobných novinářských prací mezi členy klubu. Toto

¹¹⁵ Zpráva o činnosti Klubu novinářů důchodců při ČSN, 1972. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹¹⁶ Zpráva o činnosti Klubu novinářů důchodců při ČSN, 1972. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹¹⁷ Zpráva o činnosti Klubu novinářů důchodců při ČSN, 1972. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹¹⁸ Zpráva o činnosti Klubu novinářů důchodců při ČSN, 1972. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹¹⁹ Zpráva o činnosti Klubu novinářů důchodců při ČSN, 1972. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹²⁰ Zpráva na výroční členskou schůzi Klubu novinářů důchodců 27. února 1973. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹²¹ Mecer, Jaroslav: Nejstarší novinářská generace. Novinář, roč. 32, č. 2, s. 26.

¹²² Návrh na delegáty na sjezd SČN. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

téma se objevuje ve zprávách o činnosti napříč lety.¹²³ Novináři senioři by tak podle svazu „...pomohli uchovat cenné dokumenty i osobní svědectví o různých etapách a důležitých událostech, o vývoji naší žurnalistiky.“¹²⁴ Na tyto aktivity byly v průběhu let uvolňovány i finanční prostředky jako motivace a to jak se svazu,¹²⁵ tak ze „Žurfondů“.¹²⁶

V roce 1971 bylo rozhodnuto o sledování životních jubileí členů, aby jim mohlo být vysloveno blahopřání a uznání.¹²⁷ V dalších letech pak, když člen klubu slavil kulaté narozeniny, mu výbor zaslal gratulaci.¹²⁸ V případě úmrtí novináře – seniora zasílal klub také kondolenční list.¹²⁹

Aby bylo členství v KND pro jeho členy zajímavé, provedl klub v roce 1973 malou anketu, v níž se snažil zjistit, jaké fungování je optimální (témata besed, periodicita setkávání, společné akce členů).¹³⁰ Obdobný průzkum pak provedl ještě jednou v roce 1979 (témata besed, organizování zájezdů a vycházek, kulturní vyžití).¹³¹

2.7.3 Sociální péče a výpomoc

Klub novinářů důchodců věnoval pozornost také sociální péči o své členy. Upozornit na situaci seniorů se jeho zástupci snažili též na sjezdech SČN. Jak však plyne z dokumentů, nebyl to svaz, kdo klubu v této oblasti nejvíce pomáhal. Největší zásluhu na sociální pomoci novinářům seniorům měl „Žurfond“.¹³²

Jeho vedení poskytovalo na Vánoce nejpotřebnějším důchodcům a vdovám po novinářích výpomoc.¹³³ Například v prosinci 1972 poskytl „Žurfond“ výpomoc 62

¹²³ Záznam z výroční členské schůze Klubu novinářů důchodců konané 26. října 1976. ASYN, ČSN, 1175/3: Klub novinářů důchodců.

¹²⁴ Zpráva na výroční členskou schůzi Klubu novinářů důchodců 27. února 1973. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹²⁵ Záznam z výroční členské schůze Klubu novinářů důchodců konané 26. října 1976. ASYN, ČSN, 1175/3: Klub novinářů důchodců.

¹²⁶ Dopis z Českého literárního fondu, sekce pro novinářství ze dne 5. 3. 1986, adresovaný ČSN. ASYN, ČSN, 1178/2: Klub novinářů důchodců.

¹²⁷ Druhá schůze výboru Klubu novinářů důchodců, 14. června 1971. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹²⁸ Zpráva na výroční členskou schůzi Klubu novinářů důchodců 27. února 1973. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹²⁹ Dopis Bedřicha Čepelky pozůstalé po prof. Františku Gelovi. ASYN, ČSN, 1177: Klub novinářů důchodců.

¹³⁰ Zpráva na výroční členskou schůzi Klubu novinářů důchodců 27. února 1973. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹³¹ Dotazník Klubu novinářů důchodců, 25. 11. 1979. ASYN, ČSN, 1176/1: Klub novinářů důchodců.

¹³² Český literární fond, sekce pro novinářství.

¹³³ Zpráva na výroční členskou schůzi Klubu novinářů důchodců 27. února 1973. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

členům a 18 vdovám po novinářích.¹³⁴ Vánoční příspěvek dosáhl v některých případech až do výše 2 000 Kčs.¹³⁵

Proces poskytnutí výpomoci probíhal následovně: „Žurfond“ informoval o existenci jistého obnosu, který je plánu využít na výpomoc.¹³⁶ Výběr konkrétních osob, jimž měla být udělena podpora, spočíval nejprve v doporučení KND. Z tohoto výběru pak členové správní komise „Žurfond“ provedli užší výběr a stanovili výši výpomoci.¹³⁷ Ve výjimečných případech zasílal KND výboru „Žurfond“ přímo samostatný dopis týkající se žádost o podporu pro konkrétního seniora.¹³⁸

O novináře – důchodce však evidentně nebylo tak výborně postaráno, jak by se zdálo ze zápisů schůzí výboru, informujících o vysokých částkách poskytnutých potřebným. Vyplývá to například z rozhořčeného dopisu novináře důchodce Josefa Kučery adresovaném svazu.¹³⁹

„Vážený soudruhu, byl jsem opravdu dojat Tvým dopisem, kde jsi sdělil, že tím, že nebylo na mě pamatováno v červnu t.r. při mých 70. narozeninách, že mi to bude vynahrazeno při vánočním příspěvku, který bude vyšší než v minulém roce. Opravdu jsem se těšil, že soudruzi z Literárního fondu vezmou v potaz mé 70leté narozeniny a projeví více porozumění pro to, že mám poměrně nízký důchod, který nedosahuje ani tisíce korun měsíčně. Nyní mi došel dopis, kde Žurfond sděluje, že mi bude poukázáno 1000 Kčs – stejně jako loni. Podpisy Rudolf Mrkvička, ředitel a Vladimír Kulhánec, předseda.

Dnes u nás v Brně byli hosty slovenští novináři důchodci. Jejich předseda, který stejně jako já dožil se v srpnu 70 roků, mě řekl, že ke svému jubileu dostal 1200 Kčs a stejně tolik i jiný soudruh novinář stejného věku. Byl opravdu překvapen, že jsem v tomto směru byl tak odbyt a že Žurfond neprojevil o mě jako o předsedu Klubu důchodců novinářů Jihomoravského kraje naprosto žádný zájem...

¹³⁴ Zpráva na výroční členskou schůzi Klubu novinářů důchodců 27. února 1973. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹³⁵ Dopis výboru Českého literárního fondu, sekci pro novinářství, 29. prosince 1973. ASYN, ČSN, 1175/2: Klub novinářů důchodců.

¹³⁶ Sociální výpomoc 1974 – doporučení z KND. ASYN, ČSN, 1175/2: Klub novinářů důchodců.

¹³⁷ Výroční schůze KND SČN 26. 10. 1976 – sociálně zdravotní problematika. ASYN, ČSN, 1176/1: Klub novinářů důchodců.

Zápis ze schůze výboru Klubu novinářů-důchodců konané 16. listopadu 1971. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹³⁸ Např. ve věci Jaroslava Ondráčka či Františka Karla Zachovala. ASYN, ČSN, 1176/2: Klub novinářů důchodců.

¹³⁹ Linek: Trapné sociální případy novinářských staro a středodůchodců, dopis Josefa Kučery z 15. prosince 1973. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

... a nemohl jsem pochopit jak je to možné, že to, co se nedá jednomu, neodepře se druhému. Či snad slovenští novináři – důchodci patří do jiné kategorie důchodců než my tady na Moravě? Opravdu nevím...

Manželka již po léta žije v bolestech páteře a musí se co nejvíce šetřit, aby nedošlo k nejhoršímu. Co dělat? Prosit? Né tisíckrát né! To není důstojné člověka, zejména socialisty. Ať se jen množí peníze v Žurfondě a ti co se jim nedostává ať jsou skromní. Ono to tak bude nejlepší...¹⁴⁰

2.7.4 Rekreační

Seniorům se klub snažil zajistit i zvýhodněnou rekreaci. Tradiční lokalitou této rekreace byla Roztěž. V roce 1972 byla doplněna o zahraniční lokalitu, podpořenou „...poskytnutím příspěvku ve výši 1 000 Kčs na výběrovou rekreaci v Mezinárodním domě novinářů ve Varně v podzimních turnusech.“¹⁴¹

Této rekreaci se zúčastnilo 18 členů klubu.

V roce 1973 došlo k rozšíření této výběrové rekreace také na Mezinárodní dům novinářů na Balatoně.¹⁴² Také v případě zahraniční rekreace poskytoval „Žurfond“ příspěvek.¹⁴³ Roku 1974 k těmto dvěma lokalitám přibyla ještě NDR.¹⁴⁴

2.7.5 Lázeňská péče¹⁴⁵

Dlouholetou snahou klubu bylo získat pro důchodce lázeňskou péči. Nicméně vzhledem k tomu, že zájemců o péči bylo výrazně více než kapacit, zhodnotil klub situaci v této oblasti jako svízelnou: „Národní výbory uspokojují stěží třetinu zájemců. Také samopláteckých poukazů je nedostatek.“¹⁴⁶ I na výlohy spojené s léčbou poskytl „Žurfond“ v některých případech příspěvek.¹⁴⁷

¹⁴⁰ Trapné sociální případy novinářských staro a středodůchodců, Dopis Josefa Kučery s. Linkovi ze dne 15. 12. 1973. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹⁴¹ Zpráva na výroční členskou schůzi Klubu novinářů důchodců 27. února 1973. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹⁴² Zpráva na výroční členskou schůzi Klubu novinářů důchodců 27. února 1973. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹⁴³ Zápis se schůze výboru Klubu novinářů-důchodců konané 6. června 1972. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹⁴⁴ Dopis redakčním důvěrníkům ze 4. 2. 1974. 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹⁴⁵ Podrobněji viz kapitola Lázeňské léčení.

¹⁴⁶ Zpráva na výroční členskou schůzi Klubu novinářů důchodců 27. února 1973. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹⁴⁷ Zpráva na výroční členskou schůzi Klubu novinářů důchodců 27. února 1973. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

2.8 Domácí rekreace

V rámci profesionální a sociální podpory svých členů dospěl Československý svaz novinářů k závěru, že není možné odvádět kvalitní práci bez kvalitního odpočinku. Za účelem načerpání nových sil a motivace k dalšímu výkonu povolání se proto vedle pracovních záležitostí Svaz snažil zajistit pro své členy i možnost pobytu v přírodě. Na území Československa tato rekreace probíhala nejprve na zámku Roztěž, od roku 1977 také v Hrádku u Trhových Svinů.¹⁴⁸

Komise ČSN pro řízení zámku Roztěž byla jmenována v roce 1972. Téhož roku přistoupila komise k nápravě kritického stavu zámku. Finanční krytí oprav vodovodu, potrubí, střechy a dalších přilehlých budov zajistil Český literární fond. V letech 1972 – 1976 přispěl částkou 5 535 457,30 Kčs. Kvůli nedostačujícím lůžkovým kapacitám byl rozhodnuto o výstavbě tří obytných domů typu „Okal“ na území zámku.¹⁴⁹

„Rekreační pobyty měly své těžiště v době od června do září a sloužily dobře k odpočinku členů i s rodinami. Letní rekreace se od roku 1972 do roku 1976 (s výjimkou roku 1975, kdy rekreace odpadla pro vnitřní rekonstrukční práce na zámku) zúčastnilo 959 členů ČSSN a rodinných příslušníků. Zvláštní rekreace byla pořádána vždy pro novináře důchodce. Jarní rekreace v době školních prázdnin se zúčastnilo 224 osob.“¹⁵⁰

Počty osob, které se zúčastnily rekreace na zámku Roztěž a ve středisku Hrádek – tabulka č. 6

	1972 – 1976	1977 – 1981	1982 – 1986
Zámek Roztěž	1183 osob	2414 osob	- ¹⁵¹
Středisko Hrádek	Není v provozu	1089 osob	- ¹⁵²

¹⁴⁸ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 89.

¹⁴⁹ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 88.

¹⁵⁰ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 88 – 89.

¹⁵¹ Pro sledované období nejsou informace dostupné (Informace o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VIII. a IX. sjezdem ČSSN pro delegáty a hosty IX. sjezdu ČSSN 27. – 28. 6 1987. Praha: Novinář, 1987. s. 110.)

Celkem	1183 osob	3503 osob	4194 osob
---------------	-----------	-----------	-----------

Zdroj: Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 88 – 89.

Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem konaném v Praze v červnu 1982. Praha: Novinář, 1982. s. 87 – 88.

Informace o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VIII. a IX. sjezdem ČSSN pro delegáty a hosty IX. sjezdu ČSSN 27. – 28. 6 1987. Praha: Novinář, 1987. s. 110.

2.9 Zahraniční rekreace

Vedle oblíbené rekreace na území Československa umožňoval svaz svým členům také rekreaci v zahraničí. V tomto případě ale nešlo o odpočinek pasivní, nýbrž aktivní – v rámci pobytů byly organizovány různé vzdělávací akce a zájezdy. Vzhledem k tomu, že se jezdilo do novinářských domů, přinášel tento kontakt se zahraničím novinářům i jistou reflexi jejich povolání.

Od roku 1972¹⁵³ se jezdilo do Mezinárodního domu novinářů ve Varně v Bulharsku.¹⁵⁴ Od roku 1973 začali novináři jezdit také na dovolenou do Maďarska k Balatonu do hotelu Interpress.¹⁵⁵

Z dochovaných dokumentů si lze udělat představu, jak zájezdy tohoto typu probíhaly. Během pobytu se pořádaly různé výlety po tamních pamětihodnostech a přírodních památkách. V Bulharsku se jezdilo do lokalit jako Varna, Albena, Balčik – Kaliakra, Nesebar – Sluneční pobřeží.¹⁵⁶ V korespondenci se svazem se však na tento typ programu objevilo vícero stížností, zejména na jednotvárnost těchto výletů, pořádaných akcí a organizaci volného času vůbec,¹⁵⁷ a nedostatečnou jazykovou vybavenost průvodců: „*Dalším vážným nedostatkem je průvodce na výletech. K tomuto účelu jsou tam k dispozici dvě průvodkyně, z nichž obě ovládají ruštinu a němčinu.*“

¹⁵² Pro sledované období nejsou informace dostupné (Informace o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VIII. a IX. sjezdem ČSSN pro delegáty a hosty IX. sjezdu ČSSN 27. – 28. 6 1987. Praha: Novinář, 1987. s. 110.)

¹⁵³ Zpráva na výroční členskou schůzi Klubu novinářů důchodců 27. února 1973. ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

¹⁵⁴ Zpráva o VIII. rekreač. turnusu členů ČSSN ve Varně /22.9. – 11. 10. 1973/. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁵⁵ Dopis vedoucího správy zahraničních styků ČSSN. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁵⁶ Zpráva o VIII. rekreač. turnusu členů ČSSN ve Varně /22.9. – 11. 10. 1973/. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

*V tomto turnusu jsme byli přiřčeni ke skupině z NDR a i když naše skupina byla početnější, byl výklad pouze v německém jazyce. Hned po prvním výletu si na to účastníci stěžovali a žádali také výklad v ruštině. Ihned jsem za průvodkyni zašel a požadavek jí tlumočil a přesto, že slíbila, že výklad bude i v ruštině, nestalo se tak.*¹⁵⁸

Ani organizace pobytů nebyla ideální. Například vedoucí IV. rekreačního turnusu do Varny v roce 1973 popisuje hned několik nedostatků rekreace: za prvé se zájezdu zúčastnilo o 14 osob více, než bylo původně plánováno. Vedoucí kromě toho ČSSN ohledně pobytu vytýkal, že „*pro výpravu, která cestovala vlakem, nepřišel na nádraží autobus a účastníci se museli dopravit na místo taxíky na vlastní náklady...Při ubytování byl vybírán poplatek 3,60 Leva za osobu, údajně na pojištění věci v hotelu. Tento poplatek však neměl žádné opodstatnění, neboť dvěma rodinám byly odcizeny z pláží dvě plachty, které jsou určeny na pláž, a musely za každou zaplatit 4 Leva. Na můj protest, proč se tedy platilo pojištění, bylo sděleno, že se vztahuje pouze na věci v hotelu a nikoliv mimo, i když tyto plachty jsou speciálně určeny na pláž. Dále pak byly s. Škaloudovi z auta v hlídaném prostoru odcizeny stírače a propíchnány pneumatiky, ale ani za tuto škodu mu nebyla poskytnuta náhrada. Na mé upozornění mi bylo řečeno, že nemohou hlídat každé auto.*“¹⁵⁹

Organizační problémy se nevyhnuly ani jiným turnusům. Ze zprávy o VIII. rekreačním turnusu v roce 1973 do Varny vyplývá, že zájezd, respektive jeho zakončení, bylo značně neorganizované: „*Ačkoliv jsme byli vybaveni zpátečními jízdenkami, neznali jsme dobu odjezdu vlaku a neměli jsme ani zabezpečeny místenky.*“ Vedoucí zájezdu následně vybral osobně nejvýhodnější spojení, dokonce o den později, než bylo původně v plánu.¹⁶⁰

Dále například ve III. turnusu byl pobyt zkrácen o dvě noci vinou špatně sjednaného odletu letadla: „*Pobyt 16 účastníků III. turnusu, mezi nimiž jsme byli i my, byl nám krácen o 2x2 noclehy a 4x2 stravování (náhradou 2 méněhodnotné balíčky na cestu). Místo odletu 4. 7. po snídani jsme byli nuceni kvůli nezodpovědně sjednanému odletu prostřednictvím Vašeho oddělení nastoupit zpáteční cestu již v pondělí 2. 7. ve 20 hod. večer místo ve středu 4. 7. ráno, ačkoliv velké letadlo Bulharských aerolinií*

¹⁵⁷ Vyjádření k dalšímu zlepšení rekreačního pobytu v Mezinárodním domě novinářů ve Varně. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁵⁸ Dopis Zdeňka Sucharda ČSSN ze dne 27. 7. 1973. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁵⁹ Dopis Zdeňka Sucharda ČSSN ze dne 27. 7. 1973. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

odletělo 4. 7. ráno do Prahy prázdné (pouze 6 cestujících). Cesta, která mohla být vykonána z Varny přímo do Prahy za 2 ½ h. trvala na obstaranou letenku 12 hodin přes probdělou noc s přeseďáním v Sofii. Měli jsme dále přeseďat na Budapešť, ale napsané letadlo 3. 7. v 6,15h ráno vůbec neletělo, až prý odpoledne. V poslední chvíli se nám podařilo letět v 6,30 hod. bulharským letadlem do Prahy, o němž na letišti v Sofii nejdříve prohlašovali, že je plně obsazené. Dovedete si představit nerváky, které nás 16 při návratu po probdělé noci prodělávalo. ¹⁶¹

Obdobně si na rekreační pobyt ve Varně stěžoval novinář Jiránek: „Bohužel nevím čím vinou, musil jsem vzhledem nezajištěnému spojení zpět do Prahy odjet o dva dny dříve, než byl původní termín a navíc znovu ve Varně platit dvě lehátka, ačkoliv jsme je platil již v Praze... V MDŽ nechtěli vydat potvrzení, že jsem musil pobyt zkrátit o uvedené dva dny a že rekreant dostane na cestu salám a sýr, to vůbec nenahradí dva ztracené dny u moře.“¹⁶²

Kritizováno bylo i špatně zorganizované ubytování v Domě novinářů na Balatonu: „V propozíciach bolo uvedené, že v cenách je okrem iného započítané aj ubytovanie v dvojpostel'ových izbách s vlastným príslušenstvom a balkónom. Naše štvročlenná rodina bola však ubytovaná v dvojpostel'ové izbe, hoci som zaplatil plnú penziu za štyri dospelé osoby. Keď som žiadal nápravu u pracovníkov zariadenia, povedali mi, že oni za nič nemôžu a aby som si preto žiadal vrátenie príslušnej čiastky od zväzu novinárov. Kadže som chcel rekreáciu absolvovať, uskromnili sme sa a po celý čas sme spali v dvojpostel'ovej izbe. Žiadam preto vrátenie príslušnej čiastky.“¹⁶³

Rovněž se stravou nebyli rekreanti vždy spokojeni. I ta byla v některých případech hodnocena jako příliš jednotvárná.¹⁶⁴ Na druhou stranu se jindy objevovaly ohlasy pozitivní: „Pobyt účastníků VIII. turnusu proběhl za příjemného a slunného počasí a k naprosté spokojenosti všech /se stravou, ubytováním/“ ... Opakuji znovu, že zájezd a pobyt byl plně zdařilý.¹⁶⁵

¹⁶⁰ Zpráva o VIII. rekreač. turnusu členů ČSSN ve Varně /22.9. – 11. 10. 1973/. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁶¹ Dopis Rudolfa Dvořáka adresovaný ČSSN ze dne 21. 8. 1973. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁶² Dopis Roberta Jiráňka adresovaný ČSSN ze dne 9. října 1973. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁶³ Dopisu Juraje Bogdana Ústředí novinářů ČSSR ze dne 1. 10. 1973. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁶⁴ Vyjádření k dalšímu zlepšení rekreačního pobytu v Mezinárodním domě novinářů ve Varně. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁶⁵ Zpráva o VIII. rekreač. turnusu členů ČSSN ve Varně /22.9. – 11. 10. 1973/. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

Zájezdy byly organizovány buď letecky,¹⁶⁶ nebo se rekreatanti na místo určení dopravovali vlakem¹⁶⁷ či autem.¹⁶⁸

Kromě zájezdů do BLR a MLR probíhaly mezi novináři i reciproční rekreace mezi Československým svazem a Svazem německých novinářů.¹⁶⁹

V roce 1973 směřovali čeští žurnalisté buď do Kühlungsbornu nebo Gernrode.¹⁷⁰ Němečtí novináři z NDR pak do Československa do zotavovny Partizan v Hornem Smokovci¹⁷¹ a do zotavovny Hradec v Peci pod Sněžkou.¹⁷² K těmto dvěma lokalitám následně přibyla ještě zotavovna Karpatia v Tatranské Lesné.¹⁷³ Počet ročně přijatých rekreatantů z NDR byl průměrně 20 osob.¹⁷⁴

V případě Maďarska a Bulharska tyto reciproční zájezdy neprobíhaly.

V 80. letech se mohli českoslovenští žurnalisté oddávat rekreaci ve Feldbergu a Oberhofu.¹⁷⁵

Také na tyto zahraniční rekreační pobyty přispíval Český literární fond, sekce pro novinářství. O příspěvek si musel zažádat sám rekreatant – buď přes ČSSN,¹⁷⁶ a nebo přímo u „Žurfondů“.¹⁷⁷ V případě schválení poté Žurfond zaslal ČSSN dopis informující o schválení.¹⁷⁸ Následně zaslal vedoucí oddělení zahraničních styků ČSSN

¹⁶⁶ Dopis Rudolfa Dvořáka ze dne 21. 8. 1973. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁶⁷ Zpráva o VIII. rekreač. turnusu členů ČSSN ve Varně /22.9. – 11. 10. 1973/. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁶⁸ Dopis Zdeňka Sucharda ČSSN ze dne 27. 7. 1973. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁶⁹ Přehled o účastnících reciproční rekreace mezi Československým svazem a Svazem německých novinářů. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁷⁰ Rekreace NDR. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁷¹ Dopis ze Svazu německých novinářů ze dne 7. 6. 1973. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁷² Informace pro sekretariát ČSSN ze dne 25. 5. 1972. ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

¹⁷³ NDR 1981. ASYN, ČSSN, 693: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů BLR, MLR, NDR 1981.

¹⁷⁴ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 88.

¹⁷⁵ NDR 1981. ASYN, ČSSN, 693: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů BLR, MLR, NDR 1981.

¹⁷⁶ Dopis vedoucího oddělení zahraničních styků ze dne 25. 9. 1978. ASYN, ČSSN, 692: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů. Příspěvky na rekreaci Žurfond – 1976, 1977, 1978, 1979.

¹⁷⁷ Žádost Václavy Mandáskové ze dne 31. března 1976. ASYN, ČSSN, 692: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů. Příspěvky na rekreaci Žurfond – 1976, 1977, 1978, 1979.

¹⁷⁸ Dopis z Českého literárního fondu, sekce pro novinářství ze dne 20. června 1977. ASYN, ČSSN, 692: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů. Příspěvky na rekreaci Žurfond – 1976, 1977, 1978, 1979.

složenkou ve výši příspěvku za dovolenou „Žurfondou“ spolu s žádostí o její úhradu.¹⁷⁹ Vyplývá to z korespondencí mezi rekreantem, „Žurfondem“ a ČSSN.

Počty osob, které se zúčastnily zahraniční rekreace v BLR, MLR a NDR – tabulka č. 7

	1972 – 1976	1977 – 1981	1982 – 1986
BLR/Varna	1194 osob	692 osob	342 osob
MLR/Balaton	666 osob	1217 osob	1071 osob
NDR	70 osob	79 osob	84 osob
Celkem	1930 osob	1988 osob	1497 osob

Zdroj: Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 87.

Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem konaném v Praze v červnu 1982. Praha: Novinář, 1982. s. 88.

Informace o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VIII. a IX. sjezdem ČSSN pro delegáty a hosty IX. sjezdu ČSSN 27. – 28. 6 1987. Praha: Novinář, 1987. s. 110.

Z uvedené tabulky vyplývá, že se zvyšoval zájem o rekreaci na Balatonu. Základní příčinou bylo nesporně zdražení pobytů a dopravních nákladů. Kvůli němu se cena za pobyt v rekreačních zařízeních zvedla zhruba o 40%.¹⁸⁰ Toto zvýšení se projevilo zejména na ceně rekreačních pobytů ve Varně.¹⁸¹

2.10 Jazykové kurzy

Ačkoliv byla v normalizačním ovzduší, kdy zabavení cestovních pasů nebyvalo výjimkou, šance uplatnit znalosti cizího jazyka v praxi poměrně nízká, nemohla jazyková výchova novinářů mezi aktivitami novinářských svazů zůstat opomenuta.

¹⁷⁹ Dopis vedoucího oddělení zahraničních styků ČSSN ze dne 25. 9. 1978. ASYN, ČSSN, 692: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů. Příspěvky na rekreaci Žurfond – 1976, 1977, 1978, 1979.

¹⁸⁰ Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 87.

¹⁸¹ Zpráva představenstva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem konaném v Praze v červnu 1982. Praha: Novinář, 1982. s. 88.

Vyučovalo se čtyřem jazykům – ruštině, angličtině, němčině a francouzštině (kurzy francouzského jazyka organizoval pouze Slovenský svaz novinářů, český nikoliv).¹⁸² Do kurzů přihlašovaly své novináře redakce. Své návrhy zasílaly do ČSN, kde proběhlo závěrečné schválení vybraných zájemců.¹⁸³ Jazykové kurzy organizovaly územní svazy v Praze a na území Slovenska v Bratislavě.¹⁸⁴

Z dochovaných pramenů nicméně vyplývá, že byt' v kurzech vyučovali kvalifikovaní učitelé, každoročně se opakovala situace, kdy na konci školního roku dokončila studium jen asi třetina posluchačů (například v roce 1976 bylo otevřeno 7 kurzů s celkovým počtem účastníků 133, kurz ale dokončilo pouhých 40 z nich).¹⁸⁵ Aby se zamezilo velkému počtu posluchačů, kteří kurz nedokončí, bylo zavedeno,¹⁸⁶ že „...posluchač, který na konci roku má méně než 40% procent absence, dostane nejen osvědčení o absolvování kursu, ale je mu vrácen i poplatek za výuku.“¹⁸⁷

Vedle klasických jazykových kurzů existovala možnost zdokonalit své jazykové schopnosti na kurzech v zahraničí. V tomto případě se jednalo pouze o kurzy ruštiny a němčiny.¹⁸⁸

2.10.1 Konkrétní příklady

V roce 1980 proběhlo několik jazykových kurzů.

Organizovaný kurz německého jazyka trval 26 dní.¹⁸⁹ Navštěvovalo jej 6 novinářů. Žurnalisté se rovněž mohli zúčastnit kurzu německého jazyka přímo v Německu a to na 16. jazykovém kurzu pro zdokonalení němčiny pořádaném v Lipsku.¹⁹⁰ I ten trval 26 dní a účast na něm byla vyšší – 14 žurnalistů.¹⁹¹

¹⁸² Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 61.

¹⁸³ Dopis vedoucí oddělení výchovy kádrů ČTK ze dne 15. února 1980. ASYN, ČSSN, 962/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Jazykové kurzy 1980.

¹⁸⁴ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 60-61.

¹⁸⁵ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 61.

¹⁸⁶ Mezi lety 1977 – 1981 (Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem konaném v Praze v červnu 1982. Praha: Novinář, 1982. s. 75.)

¹⁸⁷ předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem konaném v Praze v červnu 1982. Praha: Novinář, 1982. s. 75.

¹⁸⁸ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 61.

¹⁸⁹ Od 3. do 28. 9. 1980 (Jazykový kurs němčiny. ASYN, ČSSN, 962/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Jazykové kurzy 1980.)

¹⁹⁰ Jazykový kurs NDR. ASYN, ČSSN, 962/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Jazykové kurzy 1980.

Obdobně byly pořádány také jazykové kurzy ruštiny. Kurz konaný v Československu trval 30 dní¹⁹² a navštěvovalo jej 10 žurnalistů. Stejně jako v případě německého jazyka, také ruštinu bylo možné si zdokonalit přímo v Sovětském svazu. Tento kurz byl též třicetidenní¹⁹³ a využilo jej 14 novinářů. Kurz nebyl veden přímo jako studium jazyka, ale jako návštěva novinářů „...k účasti na XVII. mezinárodním semináři novinářů socialistických zemí.“¹⁹⁴

Kurzy cizího jazyka byly ve školním roce 1979/1980 doplněny o kurzy českého jazyka a stylistiky. Ač musely být v prvním roce otevřeny dokonce tři paralelní kurzy, aby byli uspokojeni všichni zájemci, i o tento kurs zájem postupně ochabl.¹⁹⁵

2.11 Platová úprava

Na podzim roku 1969 byla stanovena koncepce platové úpravy, která byla v opozici vůči koncepci původní odměňující „za výsluhu let“ a naopak „*kteřá by materiálními stimuly podpořila politickou angažovanost novinářů. Zvýšila možnosti šéfredaktorů operativně je odměňovat a diferencovala úroveň platů ve sdělovacích prostředcích podle jejich významu a vlivu, aby nejlepší novináři měli i hmotný zájem pracovat v nejdůležitějších sdělovacích prostředcích.*“¹⁹⁶

„*Po zavedení ve stranickém tisku byla k 1. červenci 1971 uplatněna platová úprava v ústředních denících, k 1. říjnu v ČTK, v Čs. rozhlasu, Čs. televizi a ve všech časopisech III. a IV. skupiny. K 1. prosinci pak v ústředních časopisech skupiny V. a k 1. lednu 1972 v místním tisku.*“¹⁹⁷

Na zavedení a uplatňování platové úpravy dohlížela Koordinační platová komise při Ústředí novinářů ČSSR.¹⁹⁸ Při porovnání výše platů v době před úpravou a v roce 1972 vyplynulo, že novinářské platy vzrostly o:

¹⁹¹ Od 4. do 30. 8. 1980 (Jazykový kurs NDR. ASYN, ČSSN, 962/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Jazykové kurzy 1980.)

¹⁹² Od 14. 9. do 12. 10. 1980 (Jazykový kurs ruštiny. ASYN, ČSSN, 962/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Jazykové kurzy 1980.)

¹⁹³ Od 15. 9. do 15. 10. 1980 (Jazykový kurs SSSR. ASYN, ČSSN, 962/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Jazykové kurzy 1980.)

¹⁹⁴ Jazykový kurs SSSR. ASYN, ČSSN, 962/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Jazykové kurzy 1980.

¹⁹⁵ předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem konaném v Praze v červnu 1982. Praha: Novinář, 1982. s. 75.

¹⁹⁶ Nolč, Marcel: Výsledky, problémy a perspektivy. Novinář, roč. 26, č. 2, s. 10 – 11.

¹⁹⁷ Nolč, Marcel: Výsledky, problémy a perspektivy. Novinář, roč. 26, č. 2, s. 10 – 11.

¹⁹⁸ Nolč, Marcel: Před úpravou novinářských platů. Novinář, roč. 23, č. 12, s. 380.

II. skupina	301 Kčs
III. skupina	332 Kčs
IV. skupina	347 Kčs
V. skupina (časopisy)	194 Kčs
Okresní noviny	198 Kčs
Podnikové noviny	193 Kčs

Zdroj: Nolč, Marcel: Výsledky, problémy a perspektivy. Novinář, roč. 26, č. 2, s. 10 – 11.

Tento nárůst však nešlo chápat absolutně a to z několika důvodů:¹⁹⁹

- a. Ne všichni šéfredaktoři využili plně možnosti platy zvýšit.
- b. Noví pracovníci bez potřebné praxe a často nutné kvalifikace nesplňovali požadavky pro navýšení platu.
- c. V některých odvětvích šéfredaktoři úpravu odmítli dodržet kvůli potenciálnímu narušení poměru platů uvnitř podniku.
- d. Redaktoři místního tisku upřednostnili zařazení jako vedoucí oddělení namísto odměnění dle novinářské vyhlášky.

Původní úmysl, tedy zvýšit platy novinářům plošně tak, jako tomu bylo v předchozích letech u většiny jiných povolání, tak nebyl zcela naplněn.

3. Zjištění vyplývající z rozhovorů s novináři – seniory

Kvalitativní šetření provedené na čtrnácti respondentech s využitím typizovaného dotazníku zmapovalo šest oblastí týkajících se současného života a žurnalistického působení dnešních novinářů – seniorů.

¹⁹⁹ Nolč, Marcel: Výsledky, problémy a perspektivy. Novinář, roč. 26, č. 2, s. 10 – 11.

3.1 O žurnalistice

3.1.1 Vzdělání

Všichni mnou dotazovaní novináři – senioři mají vysokoškolské vzdělání, nebo o něho alespoň usilovali (dvě dotazované novinářky studium přerušily kvůli těhotenství a následně se k němu už nevrátily).²⁰⁰

Vysokou školu jiného zaměření než novinářského mají čtyři ze 14 dotazovaných novinářů – seniorů. V jejich případě se jednalo o studijní obory filologie,²⁰¹ teoretická ekonomie,²⁰² matematika²⁰³ a kulturologie.²⁰⁴

Vysokou školu vyloženě novinářského zaměření má deset ze 14 dotazovaných, přičemž do tohoto počtu započítám i dvě novinářky, jež studium nedokončily. Jedna z nich žurnalistiku studovala na Vysoké škole politické a sociální. Studium však kvůli výše zmíněnému důvodu neuzavřela.²⁰⁵ Zbýlých devět dotazovaných se studiu žurnalistiky věnovalo na Univerzitě Karlově v Praze.²⁰⁶

Ačkoliv se jednalo o studium totožného zaměření, odpovědi respondentů se v některých případech lišily v závislosti na tom, jak se vyvíjel název a vlastně celá struktura studijního oboru žurnalistika. Z odpovědí vyplývá, že původně se žurnalistika vyučovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, na Katedře žurnalistiky,²⁰⁷ „protože tehdy samostatná fakulta ještě neexistovala.“²⁰⁸

²⁰⁰ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

²⁰¹ Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

²⁰² Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

²⁰³ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

²⁰⁴ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

²⁰⁵ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

²⁰⁶ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 1:3 Zkrácený rozhovor

²⁰⁷ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

²⁰⁸ Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Vedle informace o fakultě filozofické byla jednou ve spojitosti se studiem na katedře žurnalistiky zmíněna i fakulta filologická: „*Tehdy to byla katedra novinářství na filologické fakultě*“.²⁰⁹

Tři dotazovaní na otázku vysokoškolského studia odpověděli, že studovali na Fakultě žurnalistiky.²¹⁰ Vzhledem ke skutečnosti, že samostatná Fakulta žurnalistiky vznikla až v roce 1972²¹¹ a dalším informacím plynoucím z dotazování (ukončení studia v letech před rokem 1972,²¹² nemožnost působit v 70. letech ve sdělovacích prostředcích²¹³), lze přepokládat, že se jednalo spíše o zmíněnou katedru žurnalistiky.

Vzhledem k jeho návaznosti na katedru žurnalistiky na filozofické fakultě, byl samozřejmě dalším zmiňovaným ústavem Institut osvěty a novinářství.²¹⁴

3.1.1.1 Vzdělání podle pohlaví

Vysokou školu jiného než novinářského zaměření mají tři muži (studijní obory filologie,²¹⁵ teoretická ekonomie,²¹⁶ matematika²¹⁷) a jedna žena (kulturologie²¹⁸).

Vysokou školu novinářského zaměření má pět mužů²¹⁹ a pět žen.²²⁰

²⁰⁹ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

²¹⁰ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

²¹¹ Köpplová, B., Jiráček, J.: Institucionalizace sociálněvědních oborů na Karlově Univerzitě: předchůdci Fakulty sociálních věd, její vznik a vývoj [online]. [cit. 26. 4. 2013]. Dostupné z WWW: www.fsv.cuni.cz/FSVTEMP-121.html

²¹² Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

²¹³ Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

²¹⁴ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

²¹⁵ Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

²¹⁶ Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

²¹⁷ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

²¹⁸ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

²¹⁹ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

²²⁰ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

3.1.1.2 Vzdělání podle typu média

Vysokou školu jiného než novinářského zaměření absolvovali tři novináři – senioři se zaměřením na tištěná média,²²¹ a jeden novinář – senior zaměřený na média audiovizuální.²²²

Vysokou školu novinářského zaměření vystudovalo pět novinářů – seniorů se zaměřením na audiovizuální média²²³ a pět novinářů – seniorů se zaměřením na tištěná média.²²⁴

3.1.2 Proměny studia žurnalistiky v názorech dotazovaných

Z vyjádření plynoucích na adresu studia žurnalistiky na Univerzitě Karlově vyplývá, že toto studium nebylo samotnými studenty chápáno jako prestižní záležitost, ale spíše jako vyšší střední škola: „*Hlavně se tam dalo studovat, aniž by se člověk nadřel ... Což platí asi dodnes.*“²²⁵

Na druhou stranu dotazovaní často vyzdvihovali konkrétní kantory, zejména novinářskou legendu Františka Gela a jeho vyučovací metody:²²⁶ „*To byly bezvadné přednášky, takové bych vám přála. Jednou nás pozval do Klubu novinářů, kde je dnes dálniční okruh u Hlavního nádraží. V restauraci jsme seděli u stolku v koutku ... Tam takhle přednášel a všem nám koupil malou svačinu a učil nás, jak se chová při jídle*“²²⁷. „*Nebo nás na přednáškách vyzval, abychom každý řekli nějaké číslo tramvaje, kterou pojedeme, abychom si vybrali trasu. Pak řekl, že mu zítra přineseme reportáž z té trasy,*

²²¹ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

²²² Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

²²³ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

²²⁴ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

²²⁵ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

²²⁶ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

²²⁷ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

co jsme viděli. ²²⁸ Dalšími vyzdvihovanými kantory byli například Neradová, Kalina, Štěpánek, Černý, Štichová²²⁹ – „*dalo by se jich jmenovat více.*“²³⁰

Jako „*trpký konec toho všeho*“²³¹ hodnotili dotazovaní transformaci studia z katedry žurnalistiky při filozofické fakultě na Institut osvěty a novinářství: „*Nejdřív jsme byli při filozofické fakultě ... Což bylo ještě dobré, protože jsme tam ještě měli ty „Gely“ a jiné kantory ... To mělo určitou úroveň. Potom to odstěhovali do Celetné, osamostatnili to a udělali z toho Institut osvěty a novinářství a tam to potom padlo dolů, protože pochopitelně, kdo tam půjde učit. Z té filozofické nikdo, nebo málokdo.*“²³²

3.1.3 Praxe při studiu žurnalistiky

Z výpovědí dotazovaných vyplývá, že během studia byla studentům oboru zprostředkovávána poměrně bohatá praxe v rozmanitých typech médií a to zejména tím, že byli na přednášky zváni odborníci působící v médiích.²³³

Povinné praxe byly v tiskárně, okresních novinách, týdeníku a ve větším médiu, rozhlase či televizi.²³⁴ Tyto povinné praxe měly výhodu v tom, že „*nijak jsme se nedoprošovali, ale sami lidé z novin nám dělali cestičky. Kdo chtěl, tak využil.*“²³⁵

3.1.4 Nutnost novinářského vzdělání

Na otázku, zda novinář k výkonu svého povolání potřebuje specializované žurnalistické vzdělání, se odpovědi až na výjimky výrazně nerůznily, jejich vyznění bylo vesměs stejné: základem je vzdělání obecně a talent, nikoliv studium žurnalistiky. Novinářskou specializaci nepovažuje sedm²³⁶ ze 14 dotazovaných za potřebnou.

²²⁸ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

²²⁹ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

²³⁰ Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

²³¹ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

²³² Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

²³³ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

²³⁴ Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

²³⁵ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

²³⁶ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

Nevyhraněný názor na ni má šest dotazovaných a pouze jeden²³⁷ z nich v této specializaci vidí přínos.

Někteří z dotazovaných zdůrazňovali nutnost studia a vzdělávání se jako takového:²³⁸ „*Novinář by se měl vzdělávat pořád a to pořádně. A ne z nějakých příruček. Měl by vědět, byť samozřejmě nejde pojmout všechny sociální vědy, základy filozofie, sociologie, sociální psychologie, ekonomie, historie, zejména vlastní. To by mělo být jako samozřejmost.*“²³⁹

Kromě toho se objevily názory, že spíše než specializaci novinářskou potřebují novináři jakoukoliv jinou konkrétní specializaci:²⁴⁰ „*...Měl by mít spíš nějakou specializaci ... protože se alespoň v něčem orientuje dobře.*“²⁴¹ Ideálně pak v kombinaci s žurnalistikou: „*Já bych dnes doporučoval ani ne tak novinářinu jako takovou, ale nějakou řádnou školu jako obor a žurnalistiku potom postgraduálně nebo v magisterském.*“²⁴²

Vedle vzdělání hraje podle novinářů – seniorů jistou roli i jakýsi talent,²⁴³ nadání: „*Člověk musí mít především nadání. Aby měl to příslušné střevo, aby dokázal dělat novináře, aby dokázal psát.*“²⁴⁴

Mezi absolventy vysokého školy jiného zaměření než žurnalistického se objevil jeden názor, že toto novinářské vzdělání nutné je: „*To určitě, vždycky mě to hendikepovalo. Už tehdy. Protože každý z mých kolegů, kterého jsem tam zastihl, měl sice v té chvíli plno jiných hendikepů ... ale já jediný jsem měl hendikep profesionální. Překonával jsem ho, jak to šlo ... Ten hendikep ... mezi mými kolegy byl někdy i sociální.*“²⁴⁵

Nikoliv v protikladu, ale spíše na druhé straně téže mince stojí další pohled na novinářské vzdělání z úst novináře – seniora, který novinářské studium neabsolvoval: „*Já jsem měl obrovské štěstí, že jsem nastoupil do Mladé fronty tehdy, což byla taková stabilizovaná redakce, kde byla ta správná věková struktura novinářů. To znamená, že tam byli stařešinové, kteří už tam jen docházeli. Pak tam byla střední generace, která*

²³⁷ Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

²³⁸ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

²³⁹ Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

²⁴⁰ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

²⁴¹ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

²⁴² Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

²⁴³ Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

²⁴⁴ Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

²⁴⁵ Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

*noviny vlastně dělala, a pak jsme tam byli my, začátečníci. Já jsem tehdy dostal takového mentora, který mě všechno naučil. To nebylo tak, že jsem nastoupil a začal jsem psát nějaké obrovské rozборы a komentáře. Musel jsem se naučit psát zprávy, to znamená, že jsem chodil na nesmyslné tiskovky a psal jsem zprávy, které pak končily v koši. Ale to řemeslo jsem se naučil na praktických úkolech.*²⁴⁶ Další dva dotazovaní novináři – senioři s vysokou školou jiného než novinářského zaměření nemají na nutnost specializovaného novinářského vzdělání vyhraněný názor.²⁴⁷

3.1.4.1 Nutnost novinářského vzdělání podle pohlaví

O nutnosti novinářského vzdělání pochybují tři ženy²⁴⁸ a vyhraněný názor na tuto problematiku nemají stejně tak tři novinářky.²⁴⁹ Mezi muži – novináři mají odmítavý postoj k novinářskému vzdělání čtyři dotazovaní,²⁵⁰ nevyhranění jsou vůči tomuto tématu tři dotazovaní²⁵¹ a jeden z nich se domnívá, že novinářské vzdělání je třeba.²⁵²

3.1.4.2 Nutnost novinářského vzdělání podle typu média

Tři novináři – senioři se zaměřením na tištěná média²⁵³ se vyjádřili, že novinářské vzdělání jako takové není nutné.²⁵⁴ Pět novinářů tohoto zaměření nemá na problematiku novinářského vzdělání vyhraněný názor.²⁵⁵

²⁴⁶ Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

²⁴⁷ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

²⁴⁸ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

²⁴⁹ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

²⁵⁰ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

²⁵¹ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

²⁵² Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

²⁵³ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

²⁵⁴ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

O potřebě novinářské specializace je přesvědčen jeden novinář – senior se zaměřením na audiovizuální média.²⁵⁶ Čtyři novináři zaměřeni na audiovizuální média mají opačný názor.²⁵⁷ Jeden dotazovaný tohoto zaměření nemá na tuto problematiku vyhraněný názor.²⁵⁸

3.2 Novinář v 70. – 80. letech

3.2.1 Formální předpoklady pro působení v médiích

Podle výpovědí dotazovaných nelze zobecnit, zda novinář musel mít jisté formální předpoklady. Všichni se shodli na tom, že byla požadována maturita.²⁵⁹ „*Já si myslím, že ve všech redakcích byli lidi, kteří měli jen středoškolské vzdělání, ve všech redakcích byli lidi, kteří neměli vysokoškolské vzdělání novinářského typu.*“²⁶⁰

V některých novinových titulech však byla vysoká škola nutností: „*Třeba u nás v redakcích Zemědělských a Hospodářských novin musel mít každý vysokou školu nebo se zavázat, že vysokou školu udělá. Jakoukoliv ... To byl reklement: Nemáš školu, nepřijmeme.*“²⁶¹ Vedle Hospodářských a Zemědělských novin bylo vysokoškolské vzdělání povinností i pro žurnalisty působící v deníku Rudé Právo.²⁶²

Z další odpovědi je patrné, že počet novinářů s vysokoškolským vzděláním byl výrazný: „*Jen vzpomínám, jestli někdo z mých kolegů vysokoškolské vzdělání neměl.*“²⁶³

Vysokoškolské vzdělání bylo ale často suplováno Večerní univerzitou marxismu – leninismu (VUML): „*Když začali v 70. letech soudruzi hodně blbnout, kdo neměl vysokou školu, musel na VUML.*“²⁶⁴

²⁵⁵ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

²⁵⁶ Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

²⁵⁷ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

²⁵⁸ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

²⁵⁹ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

²⁶⁰ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

²⁶¹ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

²⁶² Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

²⁶³ Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

²⁶⁴ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Absolvování Večerní univerzity marxismu – leninismu fakticky nebylo povinné, nicméně když šéfredaktor „*potřeboval zaplnit kolonku*,“²⁶⁵ někdo se tohoto úkolu musel zhostit: „*Šéf musel dodat určitý počet lidí, takže na ně tlačil*.“²⁶⁶ Ti, kdo neměli vysokoškolské vzdělání, museli na Večerní univerzitu marxismu – leninismu nastoupit:²⁶⁷ „*V Práci bylo hodně takových dělnických kádrů. Vysokoškolské vzdělání se tam samozřejmě nahrazovalo VUMLem ... Víte, on ten VUML byl taková legrace. Oni dobře věděli, že tam lidi z redakcí nechodí z žádného nadšení. Proto jim dali otázky a odpovědi a div to ty lidi nenaučili nazpaměť, aby prošli. Aby mohli vykazovat, kolik lidí VUML má*.“²⁶⁸

Co se týče příslušnosti ke komunistické straně, předpokladem byla v případě, kdy chtěl dotyčný aspirovat na vyšší pozici,²⁶⁹ „*když chtěl dělat třeba vedoucího rubriky nebo komentátora*“ ve velkých denících jako bylo Rudé právo a Práce.²⁷⁰

„*Člověk nikam vstupovat nemusel, to spíš, když chtěl být šéfem nebo něco takového, dělat kariéru v Rudém právu, ale i v Mladé frontě, to samozřejmě byl předpoklad. Ve Svobodném slově zase vstupovali do socialistické strany*.“²⁷¹

3.2.2 Tlaky na úpravu obsahového zaměření článků či příspěvků

Existenci tlaků potvrdily dvě výpovědi: „*Tyhle nátlaky byly. Záleželo na tom, jak se k tomu kdo postavil. Já jsem byla v redakci známá tím, že jsem si do rukopisu nenechala zasahovat*.“²⁷²

Na tyto tlaky mělo pravděpodobně vliv tematické zaměření novináře.²⁷³ „*Nepamatuji si. Neměl jsem povinnost napsat něco proti Chartě. Do vědy se nikdo nijak zvlášť nepatlal, nepsal jsem o stanovisku ÚV KSČ k vědě. A když jsem psal do Tvorby, bylo to o nějakém vědci. Asi mě zajímal spíš ten vědec. Nebo do Kmenu jsem psal science-fiction*.“²⁷⁴

²⁶⁵ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

²⁶⁶ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

²⁶⁷ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

²⁶⁸ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

²⁶⁹ Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

²⁷⁰ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

²⁷¹ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

²⁷² Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

²⁷³ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

²⁷⁴ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Na druhou stranu se objevily i názory, že „*autocenzura fungovala naprosto spolehlivě*“²⁷⁵ a že „*...pak přišla odpovědnost šéfredaktora ... tím noviny zadusili ... cenzura byla tímto způsobem a to byla ta největší nemravnost*“.²⁷⁶

3.2.3 Tresty za nevhodný článek

Zkušenosti s pokutami či postihy někteří z dotazovaných novinářů mají,²⁷⁷ jiní, díky svému tematickému zaměření, nikoliv.²⁷⁸ Dále lze z vyjádření dotazovaných vyvodit, že postihy kvůli záležitostem politického rázu v médiích nebyly příliš časté, a to předně v důsledku toho, že jistým osobnostem byl přístup do médií zkrátka odepřen.²⁷⁹ Selektována byla také témata, o nichž se nesmělo psát, a tudíž se o nich nepsalo.²⁸⁰ Důvodem pokut a trestů tak byla zejména věcná pochybení:

„S redaktorem Frantou Ludvíkem jsme seděli v Klubu novinářů v Pařížské ulici a on měl zaznamenat přilet významné sovětské delegace. A trochu se tam napil. My jsme mu říkali, ať si to jede na letiště ověřit, ale on říkal, že má embargo, že si jen zatelefonuje a až si sedne letadlo, že to jen pustí. Nedal na nás. V telefonu mu řekli, že sovětské letadlo zrovna přistává. On zavolal do ČTK, ať pustí zprávu. Jenže oni to tenkrát byli šachisti a ta významná delegace musela nouzově přistát v Budapešti a přiletěla až druhý den. A my, Práce, jsme byly jediné noviny, ve kterých si ráno lidé přečetli, že významná sovětská delegace přiletěla. František mi řekl, že si do Práce nepůjde ani pro aktovku, ať mu ji přinesu. Ten šel na hodinu ... Myslím, že se to s ním asi táhlo. Tyhle škrálopupy se neodpouštěly. Protože vždycky musel po odchodu

²⁷⁵ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

²⁷⁶ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

²⁷⁷ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

²⁷⁸ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

²⁷⁹ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

²⁸⁰ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

z redakce následovat kádrový posudek. Tam se nemilosrdně objevily všechny škraloupy. ²⁸¹

„V první fázi, kdy jsem se učil řemeslo, mě posílali na zasedání parlamentních výborů, protože tam se něco dělo, ale na druhou stranu to nebylo pro noviny tak šíleně důležité. Takže když jsem zprávu pak napsal špatně, nikoho to nijak strašně netrápilo. Jednou mě tam poslali na zasedání zahraničního výboru, který se zabýval otázkou Rady vzájemné hospodářské pomoci. Vystupoval tam místopředseda vlády Šimůnek a byla to jedna z mých prvních novinářských akcí. Seděl jsem tam, poslouchal, dělal jsem si poznámky. Současně jsem byl ve stresu, protože jsem věděl, že se musím vrátit do redakce, abych to napsal, protože byla nějaká uzávěrka. Odešel jsem proto před koncem jeho vystoupení. On tam velmi dramaticky popisoval rozpory v Radě vzájemné hospodářské pomoci, což mi připadalo velmi zajímavé. Udělal jsem z toho zprávu a dal ji vedoucímu vydání. Ten mi říkal, co blbnu, že přece nemůžeme zveřejnit takové negativní informace o Radě vzájemné hospodářské pomoci. Na to jsem odvětil, že to tam přesně takhle řekl, že za to dám ruku do ohně. Nakonec jsem je ukecal, oni to dali do novin a byl z toho obrovský průšvih, protože na závěr svého vystoupení místopředseda vlády řekl, že je to interní informace, že si nepřeje, aby se o tom psalo. A to už jsem tam nebyl. S tím měli trochu problémy, chtěli mě zastřelit, ale pak si to rozmysleli. ²⁸²

„Například, když nám vyšla noticka, že se koná přednáška o sovětské kosmonautice s odporným komentářem. Korektor to prostě přehlédl. Tak tohle jedno písmeno stálo deset tisíc. ²⁸³

Pokuty a tresty nebyly udělovány rovným dílem. I v tomto případě záleželo, jaké médium má být potrestáno: *„V Hospodářských novinách ne. Kdo by dal Fojtíkovi pokutu? To by si hodně dovolil ... Nedostali jsme pokutu. Výhrůžky prosím, ale pokuty ne.* ²⁸⁴

3.2.4 Výběr témat, jejich zpracování a následná kontrola

Témata si novináři většinou vymýšleli sami,²⁸⁵ nicméně existovala samozřejmě také témata nadekretovaná, která bylo nutné vždy zpracovat. Mezi se ně se řadil

²⁸¹ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

²⁸² Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

²⁸³ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

²⁸⁴ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

²⁸⁵ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

například „*pravidelný úvodník ke státnímu svátku kterékoliv ze spřátelených zemí.*“²⁸⁶ Čtenost těchto materiálů ilustruje následující tvrzení: „*Jednou jsem udělala tu prasárnu, že jsem naprosto drze opsala svůj úvodník z roku předtím. Přepsala jsem tam asi tři slova a do dneška se za to upřímně stydím. Ale že by si toho někdo všiml? Ani omylem. To nikdo nečetl, kromě úřadů.*“²⁸⁷

Vedle úvodníků to byly také materiály ze sjezdů a událostí tohoto typu.²⁸⁸ U nich byly úřady obezřetné: „*Jedna věc tam byla, co lezla všem na nervy a z čeho byl strašný strach – třeba sjezdy KSČ nebo jiná podobná významná událost. Nebo hlavně projevy Husáka a komunistických tajemníků a těchto oberfunkcionářů. To se dostávalo napřed a potom bylo takzvané křížové čtení. To znamenalo, že bylo několik dvojic, kdy jeden četl a druhý jel po textu prstem. A skutečně jsem zažila, že lidi měli strach, aby jim něco neušlo. Protože tam obvykle řádili šotci a z toho byly šílené postihy. To znamenalo, že když něco takového proklouzlo, redaktor šel na hodinu.*“²⁸⁹

Za normálních okolností však křížové čtení neprobíhalo a redigování a schvalování měli na starosti vedoucí vydání, případně vedoucí rubrik, a samozřejmě korektoři.²⁹⁰

Co se týče objemu zpracovaných článků a tlaku na rychlost jejich zpracování, povinnosti se různily podle zaměření toho kterého novináře, respektive podle redakce typu toho kterého titulu.

U deníkářů zaměřených na zpravodajství závisel počet článků na tom, zda se něco dělo, eventuálně na tom, co zasílaly agentury a co z jejich servisu bylo třeba zpracovat.²⁹¹ Od toho se samozřejmě odvíjel i tlak na rychlost zpracování: „*V zahraničí, když to bylo třeba na sudetoněmeckém srazu, sotva skončily hlavní projevy, musel jsem napsat zprávu ... během hodiny jsem měl napsanou zprávu a poslanou do Prahy.*“²⁹²

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

²⁸⁶ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

²⁸⁷ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

²⁸⁸ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

²⁸⁹ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

²⁹⁰ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

²⁹¹ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

²⁹² Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

„Nastoupil jsem do deníku, kde je rytmus takový, že se všechno musí psát poměrně rychle. Aktuální žánry ... je třeba napsat během hodiny.“²⁹³

Také však bylo důležité, o jaký typ deníku se jednalo. Oproti velkým deníkům typu Mladá fronta či Práce,²⁹⁴ kde se psalo větší množství článků rychlejším tempem,²⁹⁵ existovaly i minoritní Lidová demokracie a Svobodné slovo. Noviny Lidová demokracie „... měly šest, posléze osm stránek. V zahraniční rubrice nás na tu jednu stranu bylo pět a když jsem napsala za měsíc třeba osm článků, byla jsem dost za hvězdu.“²⁹⁶ Svobodné slovo mělo „...asi osm stran ... Kulturní rubrika měla jednu stránku a v sobotu měla nějakou kulturní přílohu. My jsme denně dělali jednu až jednu a půl stránky a bylo nás na to asi tři, čtyři lidi ... Nemyslím si, že bychom toho denně museli udělat nějak moc. Pracovali jsme ale i na materiálech, které bychom mohli dávat do sobotní přílohy.“²⁹⁷

3.2.5 Platová úprava z roku 1972

Platovou úpravu, která vstoupila v platnost v roce 1972²⁹⁸ zaregistrovali pouze dva²⁹⁹ dotazovaní, zbylí čtyři toto zvýšení platů nevnímali, případně je nezajímalo.³⁰⁰

3.3 Československý svaz novinářů

3.3.1 Role Československého svazu novinářů

Na otázku, zda se Československý svaz novinářů vnímal jako organizace, která novinářům pomáhala, jsem od novinářů – seniorů získala dva typy odpovědí.

Pozitivně byly vnímány aktivity Československého svazu novinářů na poli organizování rekreací a rekreací s dětmi, výměnných stáží, tematických zájezdů,³⁰¹ dále jazykových kurzů.³⁰²

²⁹³ Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

²⁹⁴ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

²⁹⁵ Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

²⁹⁶ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

²⁹⁷ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

²⁹⁸ Noleč, Marcel: Výsledky, problémy a perspektivy. Novinář, roč. 26, č. 2, s. 10 – 11.

²⁹⁹ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³⁰⁰ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Kromě toho „...jsme si mohli u Žurfondu půjčovat. Tam to šlo. Měl jsem dvougaronku, přišlo dítě, potřeboval jsem větší byt. Půjčil jsem si na to dvacet tisíc a to bylo bezúročné, splácelo se to. Stejně, když jsem si pořídil chatu, zase jsem si vzal půjčku. Také když jsem si kupoval auto. Asi třikrát jsem toho využil. Musel tam být štempl z redakce. Strhávali mi to z platu, ani jsem nevěděl, že to splácím.“³⁰³

Jako pozitivní hodnotili tyto všechny oblasti aktivit svazu pouze novináři působící ve velkých celostátních denících (Hospodářské noviny,³⁰⁴ Rudé právo,³⁰⁵ Mladá fronta³⁰⁶ a Práce³⁰⁷), zatímco novináři působící v minoritních denících (Lidová demokracie³⁰⁸, Svobodné slovo³⁰⁹) či jiných menšinových médiích³¹⁰ o ně zřejmě neprojevovali zájem.

Ačkoliv tito novináři byli členy Československého svazu novinářů, za jeho hlavní pozitivum považovali novinářskou legitimaci, s níž bylo možné chodit zdarma na výstavy,³¹¹ nebo se jí zaštitit při získávání informací v komunikaci s úřady.³¹²

Co se týče členství v Československém svazu novinářů, nikdo z respondentů se nevyjádřil ve smyslu, že by bylo povinné.³¹³

Svaz by chápán jako odborová organizace:³¹⁴ „Novináři to měli jako ROH“.³¹⁵

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

³⁰¹ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³⁰² Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

³⁰³ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

³⁰⁴ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

³⁰⁵ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

³⁰⁶ Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

³⁰⁷ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³⁰⁸ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

³⁰⁹ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

³¹⁰ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

³¹¹ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

³¹² Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

³¹³ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

³¹⁴ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

³¹⁵ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

3.3.2 Lázeňské léčení

Možnosti lázeňského léčení organizovaného prostřednictvím Československého svazu novinářů nikdo až na jednoho (není si ovšem jist, zda mu léčení poskytl podnik či svaz)³¹⁶ z dotazovaných nevyužil. Dle vyjádření o žádná léčení tohoto typu neměli zájem. Zároveň však nikdo z nich nevyločil, že tato možnost existovala.³¹⁷

Dle jednoho z tvrzení byla dokonce možnost dostat se pomocí Československého svazu novinářů na lázeňské léčení do zahraničí, „...do míst jako byla Varna nebo Balaton, v Německu jezera, v Rumunsku dokonce bahenní lázně.“³¹⁸

3.3.3 Domácí rekreace

Jak vyplývá z materiálů fondu Archivu Syndikátu novinářů,³¹⁹ Československý svaz novinářů měl k dispozici pro rekreaci dvě lokality, a to zámek Roztěž a posléze i Hrádek u Trhových Svinů.³²⁰ „Na Roztěž se jezdilo víc ... Na Hrádek, mám dojem, že jednak jezdili jen dospělí a jednak tam brali delegace ze zahraničí. Ten byl lepší, výběrový.“³²¹ Kromě těchto lokalit popsaných v dokumentech fondu Archivu Syndikátu novinářů zmínil jeden respondent ještě další rekreační lokalitu – Mlýn na Novohradsku.³²²

Návštěvu Hrádku, ať už rekreační či pracovní, nepotvrdil ani jeden z dotazovaných. Oproti tomu rekreaci na Roztěži potvrdili tři dotazovaní,³²³ z toho dvě ženy využily dokonce možnosti tamní rekreace se svou rodinou.³²⁴

Další čtyři novináři potvrdili svou účast na Roztěži v rámci pracovních povinností, školení či seminářů.³²⁵

³¹⁶ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

³¹⁷ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³¹⁸ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³¹⁹ ASYN, N90: Dostupné v badatelně Národního archivu, Chodovec, Praha

³²⁰ Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977. s. 89.

³²¹ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

³²² Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³²³ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³²⁴ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

3.3.4 Zahraniční rekreace

Z materiálů získaných z fondu Archivu Syndikátu novinářů³²⁶ vyplývá, že Československý svaz novinářů organizoval pro své členy zájezdy do zahraničních novinářských domů. Nicméně pouze jeden z dotazovaných má s podobným zájezdem zkušenost:³²⁷ „*V Bulharsku to bylo v rámci mezinárodní organizace žurnalistů. MOŽ tam měla nádherné rekreační středisko přímo u moře. Bylo to za pakatel. Byla jsem tam s celou rodinou a přišlo nás to na 12 000 Kčs na měsíc. Byla jsem tam s manželem a třemi dětmi. Samozřejmě, že to dotoval stát jako spoustu věcí.*“³²⁸

Na rozdíl od negativních zkušeností popsanych v dokumentech fondu Archivu Syndikátu novinářů³²⁹ byl se zájezdem respondent spokojený: „*Bylo to na vysoké úrovni, třeba ve srovnání s tím, jak normálně tady lidi žili. Dokonce se dělaly výlety do Turecka, slavnostní večery, party, rauty. Ubytování a stravování bylo na skvělé úrovni. To bych lhala, kdybych říkala něco jiného ... Ještě jsem byla v Maďarsku u Balatonu, ani tam jsem neslyšela žádné stížnosti.*“³³⁰

Dva dotazovaní novináři těchto nabídek nevyužili,³³¹ zbylí tři tuto možnost vůbec neměli:³³² „*...se tam normální žurnalisti téměř nedostali. To rozdělával šéf ... Nominovali jen ty, o kterých chtěli, aby na zahraniční zájezdy jeli.*“³³³

3.3.5 Jazykové kurzy

Československý svaz novinářů organizoval jazykové kurzy ruštiny a němčiny, což potvrdil jeden z dotazovaných novinářů. Dokonce byl i účastníkem jazykových kurzů v zahraničí: „*Soustředil jsem se na dva jazyky ... němčinu a ruštinu. Takže jsem*

³²⁵ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

³²⁶ ASYN, N90: Dostupné v badatelně Národního archivu, Chodovec, Praha

³²⁷ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³²⁸ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³²⁹ ASYN, N90: Dostupné v badatelně Národního archivu, Chodovec, Praha

³³⁰ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³³¹ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

³³² Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

³³³ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

*absolvoval jazykové kurzy v Moskvě a NDR.*³³⁴ Otázka financování kurzů je nejasná: *„Já jsem to určitě neplatil. Ale nevím, zda to byla věc redakce nebo svazu.*³³⁵

Ostatní dotazovaní jazykových kurzů organizovaných Československým svazem novinářů nevyužívali,³³⁶ ale *„vím o spoustě lidí z redakce, kteří chodili. Bylo to snad i zadarmo nebo skoro zadarmo. Zřejmě to platily redakce. Jeden můj kolega byl pořád na nějakých jazykových kurzech na němčinu. Ptala jsem se ho, jestli už umí německy. Řekl mi, že když je to zadarmo, byl by blbej. A měl pravdu.*³³⁷

Jazykové kurzy v Československém svazu novinářů probíhaly soustavně. Někdy je novinářům platily redakce, někdy si je platili novináři sami.³³⁸

3.3.6 Bytová situace

Československý svaz novinářů dle dokumentů fondu Archivu Syndikátu novinářů³³⁹ pomáhal svým členům řešit bytovou situaci. Nikdo z dotazovaných novinářů však tuto zkušenost osobně nemá.³⁴⁰

Na druhou stranu má jeden z respondentů zkušenost s přidělením bytu od primátora: *„U nás to řešila redakce. Redakce dostávala z Prahy byty pro potřebné. Já jsem dostal také byt. Svaz dával byty zřejmě ostatním redakcím, těm menším. My jsme byli veliká redakce.*³⁴¹

Další, nikoliv osobní, zkušenost s řešením bytové situace prostřednictvím Československého svazu novinářů je následující: *„...dělal takovou akci, které se právě účastnil můj známý novinář Jindřich Koucký. Tenkrát byla možnost si zakoupit pozemky na Bílé Hoře. Nevím, jestli to byly celé vily, nebo jen pozemky, ale ta možnost byla. On*

³³⁴ Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

³³⁵ Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

³³⁶ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³³⁷ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

³³⁸ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

³³⁹ ASYN, N90: Dostupné v badatelně Národního archivu, Chodovec, Praha

³⁴⁰ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³⁴¹ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

měl velice tísnivou bytovou situaci. Na Bílé Hoře je celý novinářský kout, kde si to novináři buď postavili, nebo na tom nějaké hodiny dělali. ³⁴²

3.4 Novinář po roce 1989

3.4.1 Změna ve vnímání postavení novinářů

Pět respondentů spojuje názor, že před rokem 1989 byli novináři respektovanější než nyní. ³⁴³ „*Před rokem 1989 bylo vnímání takové, že novinář je asi informovaný. Byla tam určitá úcta, byla to prestižní záležitost.*“ ³⁴⁴ „*To nám všichni věřili ... byli jsme vážení.*“ ³⁴⁵ Jako hlavního viníka současného stavu vnímání novinářů jmenovali respondenti trend bulvarizace médií. ³⁴⁶

Podle názoru jednoho respondenta „*po roce 1989 je názor takový, že novinář je stejný lhář jako politici.*“ ³⁴⁷ Což potvrzuje i další tvrzení: „*... oproti začátku 90. let prestiž novinářů strašně klesla, už je pomalu jako prestiž politiků...*“ ³⁴⁸

Opačný názor, že v současnosti je novinářské povolání vnímáno společností pozitivněji, zastávají dva novináři – senioři: ³⁴⁹ „*Před rokem 1989 být novinářem nebylo žádné ctihodné povolání ... být deníkovým novinářem znamenalo opravdu nějak přisluhovat režimu ... Minimálně v tom povrchním, nejjednodušším slova smyslu se hodnocení novinářů posunulo výrazně pozitivně.*“ ³⁵⁰

„*Jsem přesvědčen, že novináře tehdy považovala veřejnost, ať už prokomunistická nebo protikomunistická, za nositele ideje, propagátory spíš než za*

³⁴² Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

³⁴³ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³⁴⁴ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

³⁴⁵ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

³⁴⁶ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

³⁴⁷ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

³⁴⁸ Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

³⁴⁹ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

³⁵⁰ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

zdroj objektivní informace o posledních událostech.“³⁵¹ Tento názor je v rozporu s tvrzením jiného respondenta, jenž se domnívá, že úcta k tomuto povolání klesla.³⁵²

Ostatních sedm novinářů – seniorů se v tomto ohledu nevyjádřilo zcela jednoznačně. Jejich názory a připomínky k hodnocení současného stavu žurnalistiky jsou podrobně popsány v kapitole Hodnocení současné žurnalistiky.

3.4.1.1 Změna ve vnímání postavení novinářů podle pohlaví

Názor, že novináři byli před rokem 1989 respektovanější než nyní, zastávají čtyři ženy³⁵³ a jeden muž³⁵⁴. Současné vnímání novinářů pokládají za lepší než před rokem 1989 dva muži³⁵⁵.

Nevyhraněný názor na tuto problematiku mají dvě ženy³⁵⁶ a pět mužů.³⁵⁷

3.4.1.2 Změna ve vnímání postavení novinářů podle typu média

Podle čtyř novinářů – seniorů se zaměřením na tištěná média³⁵⁸ a jednoho respondenta se zaměřením na audiovizuální média³⁵⁹ byli novináři před rokem 1989 respektovanější než nyní.

Opačný názor, tedy že prestiž novinářského povolání je v současnosti vyšší než před rokem 1989, zastává jeden respondent se zaměřením na tištěná média³⁶⁰ a jeden respondent se zaměřením na audiovizuální média.³⁶¹

³⁵¹ Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

³⁵² Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

³⁵³ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³⁵⁴ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

³⁵⁵ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

³⁵⁶ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

³⁵⁷ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

³⁵⁸ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³⁵⁹ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

³⁶⁰ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

³⁶¹ Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

Nevyhraněný názor na tuto problematiku mají čtyři novináři – senioři se zaměřením na audiovizuální média³⁶² a tři novináři – senioři se zaměřením na tištěná média.³⁶³

3.4.2 Změna vlivu novinářů na společnost

Co se týče vlivu novinářů na společnost, považuje jej v současnosti za výraznější než před rokem 1989 sedm respondentů,³⁶⁴ tedy 50% dotázaných. Dva z nich uvedli jako důvod výraznějšího vlivu skutečnost, že „*dřív všechny noviny psaly to samé*“,³⁶⁵ respektive „*tenkrát psali všichni stejně*“³⁶⁶. Z tohoto počtu však zároveň dva respondenti³⁶⁷ vyslovili obavy, že „*největší vliv má bulvár*“.³⁶⁸

Jeden respondent má názor opačný: „*Myslím, že před rokem 1989 byl /vliv/ veliký jedině proto, že nebyl jiný zdroj informací. Dnes je možná o to menší, že je zdroj informací „na talíři“.* Mnoho lidí už není omezeno češtinou a můžou sledovat zpravodajství v jiných jazycích.“³⁶⁹

Šest respondentů³⁷⁰ konstatovalo, že vliv novinářů na společnost je, ale nehodnotilo, zda a v čem je výraznější nebo slabší než před rokem 1989. Za méně důvěryhodné, a tudíž s menší mírou vlivu na společnost považují novináře dva

³⁶² Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

³⁶³ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

³⁶⁴ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

³⁶⁵ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

³⁶⁶ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

³⁶⁷ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

³⁶⁸ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

³⁶⁹ Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

³⁷⁰ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

respondenti.³⁷¹ „...novinář reflektuje svět, novinář svět komentuje, novinář svět nevytváří. Bohužel, dneska má spousta novinářů tendenci svět vytvářet. A to je základní chyba. Myslím si, že se tím ztrácí vliv a určitým způsobem se tím ztrácí i důvěra.“³⁷² Ani tito však nehodnotili, zda je vliv novinářů na společnosti vyšší či nižší než před rokem 1989. Objevil se také názor, že „vliv médií není třeba přeceňovat v žádném systému“.³⁷³

3.4.2.1 Změna vlivu novinářů na společnost podle pohlaví

Vliv novinářů považují v současnosti za výraznější než před rokem 1989 dvě ženy³⁷⁴ a pět mužů.³⁷⁵ Obavy ze sílící role bulváru měla jedna žena³⁷⁶ a jeden muž³⁷⁷.

Za slabší než v roce 1989 považuje vliv novinářů jeden muž.³⁷⁸

To, zda je vliv novinářů na společnost v současnosti větší či menší než před rokem 1989, konkrétně nehodnotili čtyři ženy³⁷⁹ a dva muži.³⁸⁰

3.4.2.2 Změna vlivu novinářů na společnost podle typu média

Za výraznější než před rokem 1989 považují dnes vliv novinářů čtyři novináři – senioři se zaměřením na tištěná média³⁸¹ a tři novináři – senioři zaměřením na audiovizuální média.³⁸²

³⁷¹ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

³⁷² Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

³⁷³ Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

³⁷⁴ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

³⁷⁵ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

³⁷⁶ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

³⁷⁷ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

³⁷⁸ Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

³⁷⁹ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³⁸⁰ Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

³⁸¹ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

³⁸² Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Za slabší než v roce 1989 považuje vliv novinářů jeden novinář – senior se zaměřením na audiovizuální média.³⁸³

Změnu vlivu novinářů na společnost v současnosti ve srovnání s obdobím před rokem 1989 nehodnotili tři novináři – senioři se zaměřením na tištěná média³⁸⁴ a dva novináři – senioři se zaměřením na audiovizuální média.³⁸⁵

3.4.3 Hodnocení současné žurnalistiky

Z odpovědí dotazovaných novinářů seniorů je celkově patrné jisté rozčarování nad úrovní současné žurnalistiky. Z dotazování vyplynulo několik nejčastěji kritizovaných aspektů současných médií, respektive novinářů, na nichž se shodovalo vícero novinářů – seniorů.

3.4.3.1 Nedostatečná úroveň českého jazyka

Nedostatečnou úroveň mateřského jazyka zmínilo jako nešvar současné žurnalistiky sedm dotazovaných.³⁸⁶ V českých médiích podle nich panuje „*neúcta k jazyku*“:³⁸⁷ „*Hrozně mi vadí, že jsou lidi v podstatě negramotní. To slyšíte všude, v rádiu, v televizi. Vidíte, jak píšou, jak mluví, jak neumí češtinu. Já bych ji pořád považovala za nejdůležitější. Čeština, stylistika, bohatý slovník, to je všechno strašně důležité.*“³⁸⁸

Zejména pak v očích novinářů – seniorů tento nedostatek vystupuje v kontrastu s tím, jak oni sami byli nuceni naučit se za svých studií žurnalistiky s českým jazykem pracovat a porozumět mu: „*Hodně pozornosti se tam věnovalo jazyku. Protože teď je to z našeho hlediska hrůza. Jak se mluví v rozhlase, v televizi, jak se píše. Jsou strašně*

³⁸³ Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

³⁸⁴ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³⁸⁵ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

³⁸⁶ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

³⁸⁷ Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

chyby. To nešlo, měli jsme takové kantory jako byl Šmilauer, Jílek a ti nás učili a proháněli nás. Gramatika byla do zbláznění až moc.“³⁸⁹

„Hodně jsem si potrpěla na jazykovou úpravu, to dneska, si myslím, je vedlejší kolej u novinářů. My jsme tak byli vychovaní, že věta musela být správně postavená. Dnes je jim to stylisticky jedno, jsou tam gramatické chyby. V tomhle vidím šílený úpadek. To je úpadek žurnalistiky po jazykové stránce.“³⁹⁰

3.4.3.2 Povrchnost současné žurnalistiky

Pět dotazovaných³⁹¹ si stěžovalo, že „...je žurnalistika strašně povrchní a musím říct, že je povrchnější, než byla v normalizaci. Byť je to strašné říct, ale je to tak.“³⁹²

V médiích se podle respondentů objevují „povrchní soudy povrchních věcí“ na místo analýz.³⁹³ Povrchnost mediálních sdělení pak vede k úbytku jejich konzumentů: „Myslím, že nejsem sama, kdo si koupí noviny a nic zajímavého tam nenajde ... je to samá vata, je to pitomé.“³⁹⁴

Zároveň tři respondenti omlouvají novináře s tím, že nejen oni sami jsou viníky tohoto negativního trendu. Na vině je podle nich systém práce celkově,³⁹⁵ tlak vydavatelů či majitelů médií³⁹⁶ nebo redakční nadřazení žurnalistů.³⁹⁷

3.4.3.3 Bulvarizace současné žurnalistiky

Problém bulvarizace současné české žurnalistiky zdůraznilo šest dotazovaných:³⁹⁸ „Kolikrát naše „normální“ noviny píší taky jako bulvár.“³⁹⁹

³⁸⁸ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

³⁸⁹ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

³⁹⁰ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

³⁹¹ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

³⁹² Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

³⁹³ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

³⁹⁴ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

³⁹⁵ Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

³⁹⁶ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

³⁹⁷ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

³⁹⁸ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

Vedle nedostatečné úrovně českého jazyka, povrchnosti a bulvarizace zmiňovali respondenti jako negativní také obecnou nevzdělanost novinářů, chybějící specializaci novinářů, přílišné sebevědomí novinářů, nedostatečné ověřování informací a negativitu v médiích.

Hodnocení současné žurnalistiky podle pohlaví a typu média – tabulka č. 8

	Celkem osob	Muži	Ženy	Tištěná média	AV média
Nedostatečná úroveň českého jazyka	7 ⁴⁰⁰	2	5	4	3
Povrchnost	5 ⁴⁰¹	2	3	2	3
Bulvarizace	6 ⁴⁰²	2	4	3	3
Obecná nevzdělanost novinářů	3 ⁴⁰³	2	1	2	1
Chybějící					

³⁹⁹ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

⁴⁰⁰ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

⁴⁰¹ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

⁴⁰² Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

⁴⁰³ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

specializace novinářů	2 ⁴⁰⁴	0	2	1	1
Přílišné sebevědomí novinářů	2 ⁴⁰⁵	1	1	1	1
Nedostatečné ověřování informací	2 ⁴⁰⁶	1	1	2	0
Negativita médií	2 ⁴⁰⁷	0	2	1	1

Zdroj: Viz přílohy č. 1 – 14.

3.4.3.4 Existence velkých novinářských osobností

Kromě negativ vztahujících se k současné české žurnalistice se ale dotazovaní vyjadřovali i pozitivně, a to zejména ve vztahu k novinářským osobnostem.

Objevily se dva názory,⁴⁰⁸ že ačkoliv i dnes existují kvalifikovaní a kvalitní novináři, velké osobnosti žurnalistiky typu Karel Čapek či Ferdinand Peroutka mezi dnešními žurnalisty již nejsou: „Znám spoustu mladých lidí tady ve Frontě, kteří výborně píšou. Jsou výborní komentátoři. Ale na toho Hanáka nikdo nemá. A obávám se, že to bude dlouho trvat, než na něj někdo mít bude.“⁴⁰⁹

Další tři dotazovaní⁴¹⁰ se vyjádřili, že velcí novináři stále existují, ale není jich mnoho. V této souvislosti byl zmíněn dvakrát Jan Petránek.⁴¹¹

⁴⁰⁴ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

⁴⁰⁵ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

⁴⁰⁶ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

⁴⁰⁷ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

⁴⁰⁸ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

⁴⁰⁹ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

⁴¹⁰ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

⁴¹¹ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Podle tří dotazovaných⁴¹² kvalitní novinářské osobnosti stále existují a je jich dostatek: „*To, co jsem říkal, prosím neberte paušálně. Tady je hodně silných novinářů ... Kdybych jmenoval, byl bych nespravedlivý, protože bych na někoho určitě zapomněl. Je jich nemálo.*“⁴¹³ K tomuto tématu se nevyjádřilo šest respondentů.

3.4.3.4.1 Existence velkých novinářských osobností podle pohlaví

Názor, že ačkoliv i dnes existují kvalifikovaní a kvalitní novináři, velké osobnosti žurnalistiky mezi nimi nejsou, zastávají dvě ženy.⁴¹⁴

Že tyto novinářské osobnosti existují, ale jejich málo, se vyjádřily dvě ženy⁴¹⁵ a jeden muž.⁴¹⁶ O dostatku těchto novinářských osobností se vyjádřili tři muži.⁴¹⁷

K tématu se nevyjádřili dvě ženy a čtyři muži.

3.4.3.4.2 Hodnocení existence velkých novinářských osobností podle typu zaměření

O existenci velkých novinářských osobností pochybují dva novináři – senioři se zaměřením na tištěná média,⁴¹⁸ byť uznávají, že i v současnosti lze v médiích najít žurnalisty kvalitní.

Dva novináři – senioři se zaměřením na tištěná média⁴¹⁹ a jeden se zaměřením na média audiovizuální⁴²⁰ se vyjádřili, že tyto velké osobnosti žurnalistiky existují, nicméně jich není mnoho.

Názor, že je těchto novinářských osobností v současné české žurnalistice vícero, zastává jeden novinář – senior zaměřený na tištěná média⁴²¹ a dva se zaměřením na

⁴¹² Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁴¹³ Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

⁴¹⁴ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

⁴¹⁵ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

⁴¹⁶ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

⁴¹⁷ Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

⁴¹⁸ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

⁴¹⁹ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

⁴²⁰ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

⁴²¹ Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

média audiovizuální.⁴²² K tématu se nevyjádřili tři novináři – senioři se zaměřením na tištěná média a tři novináři – senioři se zaměřením na média audiovizuální.

3.4.4 Nové technologie a proměny novinářské profese

Generaci dnešních novinářů – seniorů, kteří působili v médiích již od 60. či 70. let samozřejmě v práci naprosto ovlivnil příchod nových technologií, které se v Československu začaly ve větší míře objevovat po listopadu roku 1989 a na začátku roku 1990. Samozřejmě především tento technologický vývoj charakterizuje proměnu novinářské práce.

Další markantní změnou po listopadových událostech roku 1989 je proměna politického systému z totalitního na demokratický. Tuto nově nabytou svobodu považují za hlavní změnu v práci žurnalisty čtyři respondenti,⁴²³ z toho dvě ženy – novinářky.⁴²⁴ Zajímavé je, že těmito dvěma novinářkám je společná práce v minoritních denících Lidová demokracie a Svobodné slovo. Dva muži, pro něž je hlavní změnou svoboda, oba působí v audiovizuálních médiích.⁴²⁵ K tématu proměn novinářské práce ve srovnání s předrevoluční dobou dále dodávali:

„Další zásadní změna je to, o čem už jsme mluvily – několikanásobně větší objem práce, takže mnohem méně času na přípravu, mnohem méně času na sebevzdělávání, mnohem méně času na to si věci vůbec promýšlet.“⁴²⁶

„Já si myslím, že je to teď náročnější. Novináři musí umět rychle reagovat, protože jsou posunuté časy vydávání.“⁴²⁷

„Ale podstata povolání je od Čapka a Basse pořád stejná. Když se podíváte, jak psali. Bylo to pomalejší, ale napsal ten sloupek ... A musel to napsat, musel mít nápad, musel to umět napsat a to zůstává.“⁴²⁸

⁴²² Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁴²³ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

⁴²⁴ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

⁴²⁵ Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

⁴²⁶ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

⁴²⁷ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

⁴²⁸ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

3.4.4.1 Schopnost práce s novými technologiemi

Ze 14 dotazovaných novinářů – seniorů je jedenáct⁴²⁹ schopných práce s počítačem. Jeden respondent této práce schopen není.⁴³⁰ Další dva respondenti se k tomuto tématu nevyjádřili.

Jako problematický hodnotilo přechod k novým technologiím sedm⁴³¹ z 11 respondentů schopných práce s počítačem. Zároveň se ale vyjádřili, že přechod k těmto výdobytkům technologie byl nevyhnutelnou povinností: „*I když mi to nešlo pod fousy, musel jsem,*“⁴³² nebo: „*Tam nebylo vyhnutí*“⁴³³. Proměna technologií, nejen příchod počítačů, byla pro jednoho z respondentů potenciální překážkou v novinářské kariéře: „*Technologie, to si přiznám, byl jeden z důvodů, proč jsem se bál vůbec do televize jít.*“⁴³⁴

Obtížnost přechodu k novým technologiím nijak nekomentovali čtyři⁴³⁵ z 11 respondentů schopných práce s počítačem. Jeden z nich poukázal na zajímavou skutečnost: „*Já jsem znal lidi, kteří se to naučili, včetně mě. Ale spousta lidí to proto vzdalo. Opravdu. To se zeptejte těch starších lidí, že vůbec neovládají počítač. Když řeknete počítač, vytrěští zrak a řeknou, že s tím nechtějí nic mít,*“⁴³⁶ což potvrzuje vyjádření jednoho z dotazovaných: „*S počítačem nejsem kamarád.*“⁴³⁷

⁴²⁹ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁴³⁰ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

⁴³¹ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

⁴³² Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

⁴³³ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

⁴³⁴ Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

⁴³⁵ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

⁴³⁶ Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

3.4.4.1.1 Schopnost práce s novými technologiemi podle pohlaví

Schopných práce s počítačem, potažmo novými technologiemi, jsou tři ženy⁴³⁸ a jedna žena této práce schopna není.⁴³⁹ Dvě ženy se k problematice nových technologií nevyjádřily. Schopných této práce je také všech osm dotazovaných mužů.⁴⁴⁰

Přechod k novým technologiím hodnotily jako komplikovaný tři ženy⁴⁴¹ a čtyři muži.⁴⁴² Problémy při zvládnání práce s novými technologiemi nezmínili čtyři muži.⁴⁴³

3.4.4.1.2 Schopnost práce s novými technologiemi podle typu média

S počítačem a novými technologiemi obecně je schopno pracovat šest novinářů – seniorů se zaměřením na tištěná média⁴⁴⁴ a pět novinářů – seniorů se zaměřením na audiovizuální média.⁴⁴⁵ Neschopný této práce je jeden novinář se zaměřením na tištěná

⁴³⁷ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

⁴³⁸ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

⁴³⁹ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

⁴⁴⁰ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁴⁴¹ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

⁴⁴² Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

⁴⁴³ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

⁴⁴⁴ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

⁴⁴⁵ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

média.⁴⁴⁶ Jeden z novinář se zaměřením na tištěná média⁴⁴⁷ a jeden se zaměřením na média audiovizuální⁴⁴⁸ se k této problematice nevyjádřili.

Nutnost přechodu k práci s novými technologiemi činila problémy čtyřem novinářům – seniorům se zaměřením na tištěná média⁴⁴⁹ a třem se zaměřením na média audiovizuální.⁴⁵⁰ Žádné problémy v této oblasti nezmínili dva novináři – senioři se zaměřením na tištěná média⁴⁵¹ a dva se zaměřením na média audiovizuální.⁴⁵²

3.5 Syndikát novinářů

3.5.1 Členství v Syndikátu novinářů

Ze 14 dotazovaných novinářů – seniorů je šest⁴⁵³ členy Syndikátu novinářů.

Pro dva⁴⁵⁴ z nich bylo důvodem ke členství v organizaci možnost setkávání se s lidmi a kolegy z médií: „...přijdu mezi lidi, kteří buď odcházejí, nebo jsou ještě v novinách, ale se kterými si ještě mám co říct.“⁴⁵⁵

Osm⁴⁵⁶ ze 14 dotazovaných novinářů – seniorů není členy Syndikátu novinářů.

⁴⁴⁶ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

⁴⁴⁷ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

⁴⁴⁸ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

⁴⁴⁹ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

⁴⁵⁰ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁴⁵¹ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

⁴⁵² Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁴⁵³ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

⁴⁵⁴ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

⁴⁵⁵ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

⁴⁵⁶ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

Do Syndikátu novinářů nikdy nevstoupili dva respondenti.⁴⁵⁷ Důvodem k tomu byla u jednoho z nich předchozí zkušenost s Československým svazem novinářů: „...jednou mi to stačilo.“⁴⁵⁸ U druhého byl důvod obdobný: „Jeden vstup v životě jsem měl a ten mi stačil.“⁴⁵⁹

Ze Syndikátu novinářů v průběhu let vystoupili čtyři respondenti.⁴⁶⁰ Důvodem k vystoupení z organizace byl například odpor ke organizacím⁴⁶¹ či prostý nedostatek času.⁴⁶²

U dalšího z respondentů byla důvodem k odchodu ztráta iluzí: „Já jsem do syndikátu vstoupil s velkým nadšením po listopadu 1989. Ale pak se tam začalo odehrávat cosi v zákulisí a odešli i lidi. Tehdy byl, jestli se nemýlím, syndikem Rudolf Zeman a toho jsem znal z dřívější doby, i některé jeho spolupracovníky z vedení syndikátu. Takže s těmi jsem si rozuměl, nebo jsem si to alespoň tehdy myslel. Pak se toho chopila úplně jiná garnitura a v souvislosti s tím, že odešli tito lidé, já jsem pak ze syndikátu vystoupil.“⁴⁶³ Tyto podmínky, které v Syndikátu novinářů nastaly v průběhu let, potvrzuje výpověď jednoho z „nečlenů“: „Byl jsem na jedné schůzi ... mezitím jsem viděl viditelné gaunery, kteří už tam začali dělat funkce...“⁴⁶⁴ Dva dotazovaní se k důvodu, proč v Syndikátu novinářů nejsou, a zda byli jeho členy v minulosti, nevyjádřili.⁴⁶⁵

Jedna z respondentek a bývalá členka Syndikátu novinářů vypověděla: „Já jsem s nimi přišla do styku jednou, když mě rehabilitovali po revoluci. Protože mi lidi říkali, ať nejsem blbá, když jsem měla doklady o tom, že mě vyhodili kvůli mateřské bez udání důvodů. Bylo to jasně z politických důvodů.“⁴⁶⁶

Po listopadové revoluci v roce 1989, kdy se Československý svaz novinářů transformoval na novodobý Syndikát novinářů, byl záměr utvořit výběrovou organizaci,

⁴⁵⁷ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

⁴⁵⁸ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

⁴⁵⁹ Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

⁴⁶⁰ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁴⁶¹ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

⁴⁶² Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁴⁶³ Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

⁴⁶⁴ Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

⁴⁶⁵ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

⁴⁶⁶ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

o níž panovalo přesvědčení, že bude potřebná.⁴⁶⁷ Ačkoliv by však podle názoru čtyř novinářů – seniorů⁴⁶⁸ měl mít „novinářský cech“ své odbory, nejspíše právě odpor k předlistopadovému odborářství a organizacím vůbec byl důvodem, proč Syndikát novinářů mnozí příslušníci tohoto povolání organizaci nepřijali za vlastní: „*My jsme tady byli zatíženi tím odborářstvím, toho jsme se všichni štítily, že jsme museli být všichni v odborech.*“⁴⁶⁹ Nejen novináři, ale i šéfredaktoři a vydavatelé velkých médií tuto profesní organizaci odmítali.⁴⁷⁰ Žurnalisté se tak dostali do situace, kdy jsou spíš zaštitěni vlastními redakcemi, než-li Syndikátem novinářů.⁴⁷¹ Dalším problémem je podle dvou respondentů fakt, že si k Syndikátu novinářů neutvořili žádný vztah mladí žurnalisté.⁴⁷²

Podle vypovědí čtyř novinářů – seniorů⁴⁷³ tak hraje Syndikát novinářů největší roli pro novináře z regionů: „*Ti to potřebují, pro ně je to důležité. Oni mají zase tu legitimaci, kterou se vykazují. Protože na venkově a mimo centra je pořád ten úřednický šiml, který vám řekne: „Nic vám nepovím.“ A v legitimaci syndikátu je napsáno, že jsou povinni vám dát informace. Myslím si, že pro ty venkovské je to hrozně důležité, že tady v Praze ani ne.*“⁴⁷⁴ Mimo výhod novinářské legitimace jmenoval jeden dotazovaný jako důvody, proč je v regionech pozice syndikátu silnější, menší nabídku a méně podnětů.⁴⁷⁵ Téměř žádné výhody svým členům (mimo výše zmíněné regionální) nepřináší Syndikát novinářů podle sedmi respondentů:⁴⁷⁶ „*Je to skutečně spolek, který bohužel nemá stále jiný než pamětnický charakter.*“⁴⁷⁷

⁴⁶⁷ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

⁴⁶⁸ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁴⁶⁹ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

⁴⁷⁰ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

⁴⁷¹ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

⁴⁷² Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

⁴⁷³ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

⁴⁷⁴ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

⁴⁷⁵ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

⁴⁷⁶ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

⁴⁷⁷ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Když dotazovaní rozebírali povědomí o Syndikátu novinářů v české společnosti, šest⁴⁷⁸ z nich se domnívá, že toto povědomí neexistuje, že „...*chová se tak, že na veřejnosti o něm nic nevíme.*“⁴⁷⁹ Také se objevil názor „...*že povědomí není. A když, tak negativní ...Je to spolek, který zkrachoval.*“⁴⁸⁰ Dva respondenti⁴⁸¹ se domnívají, že povědomí o Syndikátu novinářů ve společnosti existuje. Šest novinářů – seniorů se k této problematice nevyjádřilo.

3.5.1.1 Členství v Syndikátu novinářů podle pohlaví

Členy Syndikátu novinářů jsou čtyři ženy⁴⁸² a dva muži.⁴⁸³

Členkami Syndikátu novinářů nejsou dvě ženy,⁴⁸⁴ přičemž obě respondentky členkami byly, ale z organizace vystoupily. Členy Syndikátu novinářů není šest mužů,⁴⁸⁵ přičemž dva z nich do této organizace po roce 1990 nikdy nevstoupili,⁴⁸⁶ dva z ní vystoupili⁴⁸⁷ a dva se ke svému předchozímu členství nevyjádřili.

3.5.1.2 Členství v Syndikátu novinářů podle zaměření

Členy Syndikátu novinářů jsou čtyři novináři – senioři se zaměřením na tištěná média⁴⁸⁸ a dva novináři – senioři se zaměřením na audiovizuální média⁴⁸⁹.

⁴⁷⁸ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

⁴⁷⁹ Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

⁴⁸⁰ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

⁴⁸¹ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁴⁸² Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

⁴⁸³ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

⁴⁸⁴ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

⁴⁸⁵ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁴⁸⁶ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

⁴⁸⁷ Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁴⁸⁸ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Členy Syndikátu novinářů nejsou čtyři novináři – senioři se zaměřením na tištěná média,⁴⁹⁰ jeden z nich členem organizace nebyl nikdy,⁴⁹¹ druhý z ní vystoupil.⁴⁹² Zbylí dva respondenti se ke svému předchozímu členství nevyjádřili. Dále nebyli členy Syndikátu novinářů čtyři respondenti zaměřeni na audiovizuální média,⁴⁹³ přičemž tři z nich z této organizace vystoupili a jeden nebyl nikdy jejím členem.⁴⁹⁴

3.6 Současná situace novinářů – seniorů a možnost jejich uplatnění na trhu práce

3.6.1 Současné působení v médiích

V médiích stále působí, byť, vzhledem k vyššímu věku, nikoliv na plný úvazek, devět⁴⁹⁵ ze 14 dotazovaných novinářů – seniorů. Vedle těchto dotazovaných se však dva novináři – senioři, kteří nepůsobí v oblasti médií, domnívají, že kdyby existoval z jejich strany zájem, měli by možnost se v médiích uplatnit.⁴⁹⁶

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

⁴⁸⁹ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

⁴⁹⁰ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

⁴⁹¹ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

⁴⁹² Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

⁴⁹³ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁴⁹⁴ Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

⁴⁹⁵ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁴⁹⁶ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Na straně druhé stojí tři respondenti,⁴⁹⁷ kteří v médiích vzhledem k vyššímu věku, ale zároveň také špatným podmínkám na trhu práce pro novináře – seniory, nepůsobí.

Důvody, proč podle nich nejsou podmínky v současných médiích příznivé, jsou následující: „*Já jsem byl dost životem zkušený, abych se neponížil a nepodbízel se lidem, kteří neuměli ani česky. Neměli na to a šli hned do funkcí.*“⁴⁹⁸

„*...protože nepíšeme o tom, co je aktuální. Na to, abychom psali o zahraničí, na to je redaktorů dost. Kladné věci nebo vzpomínky, které by se nám chtělo psát, to nikoho z šéfredaktorů nezajímá.*“⁴⁹⁹

„*Kdybych chtěla přispívat do nějakého současného časopisu, tak v návaznosti na to, že jsou v zahraničních rukách, nechtějí externisty. Prostě platí svým zaměstnancům. To není jen moje zkušenost, ale i kolegů, kteří často píšou velice dobře a stejně si stěžují, že to uplatnění není.*“⁵⁰⁰

3.6.1.1 Současné působení v médiích podle pohlaví

Momentálně působí v médiích tři ženy,⁵⁰¹ přičemž jedna další žena v médiích sice nepůsobí, nicméně se domnívá, že kdyby měla zájem se v médiích uplatnit, uplatnila by se.⁵⁰² Dále v médiích momentálně působí šest z dotazovaných mužů,⁵⁰³ přičemž jeden další se domnívá, že by měl možnost se v médiích uplatnit.

V médiích momentálně nepůsobí dvě ženy⁵⁰⁴ a jeden muž.⁵⁰⁵ Domnívají se, že podmínky pro uplatnění novinářů – seniorů v médiích nejsou příznivé.

⁴⁹⁷ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

⁴⁹⁸ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

⁴⁹⁹ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

⁵⁰⁰ Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

⁵⁰¹ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

⁵⁰² Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

⁵⁰³ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁵⁰⁴ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

⁵⁰⁵ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

3.6.1.2 Současné působení v médiích podle zaměření

V médiích v současnosti působí pět novinářů – seniorů se zaměřením na tisk⁵⁰⁶ a jeden novinář – senior tohoto zaměření⁵⁰⁷ se domnívá, že by se v médiích v případě zájmu mohl uplatnit. Čtyři novináři – senioři se zaměřením na audiovizuální média⁵⁰⁸ pracují momentálně v médiích a jeden další tohoto zaměření⁵⁰⁹ se domnívá, že by se v médiích mohl uplatnit.

Z důvodu nepříznivých podmínek pro novináře – seniory nepůsobí v současnosti v médiích dva respondenti se zaměřením na tištěná média⁵¹⁰ a jeden se zaměřením na média audiovizuální.⁵¹¹

3.6.2 Možnost uplatnění novinářů – seniorů v médiích

Názor, že v médiích se mohou v současnosti uplatnit novináři – senioři bez problémů, zastává pouze jeden respondent: „*Já si myslím, že možnost má každý novinář. Jde o to, jakou si vybuduje pozici za ty leta ... Myslím si, že každá redakce sáhne po někom, kdo má zkušenosti.*“⁵¹² Tento názor je v přímém rozporu s názorem jiného respondenta: „*Je to problém v tom, že ... i tomu největšímu gaunerovi zaměstnavateli nebo tomu, pro koho by dělali, by dělalo potíže jim dát málo peněz ... V médiích je to o penězích Na počítači ten počet znaků namlátí i mladý talent.*“⁵¹³

Dvanáct respondentů⁵¹⁴ se vyjádřilo (byť devět⁵¹⁵ z nich v médiích působí, případně by měli šanci se uplatnit) o možnostech novinářů – seniorů uplatnit se

⁵⁰⁶ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 9: Zkrácený rozhovor

⁵⁰⁷ Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

⁵⁰⁸ Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁵⁰⁹ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

⁵¹⁰ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

⁵¹¹ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

⁵¹² Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

⁵¹³ Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

⁵¹⁴ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

v současnosti v médiích velmi skepticky. Šance pak podle nich závisí především na vybudovaném jménu.⁵¹⁶

Až diskriminaci starších popsali tři respondenti:⁵¹⁷ „Myslím si, že je to velmi špatné. A i tady v televizi a vůbec v žurnalistické profesi cítím až jistou diskriminaci starších lidí ... taková ta generační snášenlivost a generační porozumění tady nikdy moc nebyly a obávám se, že je to v této profesi dost velký problém.“⁵¹⁸

Jeden z dotazovaných ještě zdůraznil, že „...se strašně podceňuje význam starších, zkušených novinářů v redakcích ... Je to o tom, že tenhle člověk by neměl dělat běhavku, chodit po tiskovkách, ale měl by sedět v redakci a měl by texty po mladých číst, měl by jim radit, usměrňovat je ... Ale musí být kvalitní.“⁵¹⁹

Jeden z respondentů se k tomu tématu nevyjádřil.

3.6.2.1 Možnost uplatnění novinářů – seniorů v médiích podle pohlaví

Pouze podle jednoho respondenta – muže⁵²⁰ není pro novináře – seniory složité uplatnit se v médiích. Tento názor nesdílí šest žen⁵²¹ a šest mužů.⁵²² Jeden muž k tématu nic nedodával.

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁵¹⁵ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁵¹⁶ Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

⁵¹⁷ Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁵¹⁸ Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

⁵¹⁹ Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

⁵²⁰ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

⁵²¹ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

3.6.2.2 Možnost uplatnění novinářů – seniorů v médiích podle zaměření

Názor, že pro novináře seniory není komplikované uplatnit se v médiích, zastává jeden novinář – senior se zaměřením na tisk.⁵²³ Opačný názor vyjádřilo šest novinářů – seniorů se zaměřením na tištěná média⁵²⁴ a šest novinářů – seniorů se zaměřením na média audiovizuální.⁵²⁵ Jeden novinář – senior se zaměřením na tisk toto téma nekomentoval.

Závěr

Práce Osobnosti novinářů – seniorů v Praze si vytyčila několik cílů. Dílčím cílem bylo zjistit, jakou roli hrál předrevoluční Československý svaz novinářů v životech dnešních novinářů – seniorů a na jakých úrovních pomáhal zlepšovat jejich životní podmínky. Jako hlavní cíl ovšem nebylo určeno zmapování období, kdy dnešní novináři – senioři byli ekonomicky aktivní, ale spíše snaha přiblížit jejich názory na proměny žurnalistiky v posledních dekadách, zprostředkovat jejich zkušenosti a vzpomínky a vůbec celkově informovat o jejich současné situaci.

Východiskem první části práce – zmapování role Československého svazu novinářů – mi byly materiály z fondu Archivu Syndikátu novinářů. Z výsledků bádání je

⁵²² Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

⁵²³ Viz příloha č. 6: Zkrácený rozhovor

⁵²⁴ Viz příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 2: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 7: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 8: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 10: Zkrácený rozhovor

⁵²⁵ Viz příloha č. 4: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 5: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 11: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 12: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 13: Zkrácený rozhovor

Viz příloha č. 14: Zkrácený rozhovor

například patrné, že se Československý svaz novinářů zajímal o zdraví svých členů. Na základě provedeného průzkumu zdravotního stavu novinářů totiž vyšla najevo skutečnost, že zdravotní stav žurnalistů je neutěšený a je třeba jej zlepšit. Tyto snahy je možné doložit zřízením lékařského střediska přímo pro novináře v Praze, dalšími probíhajícími průzkumy jejich zdravotního stavu a především lázeňskou péčí. Ta byla poskytována aktivním novinářům, často jako záležitost preventivní, v případě akutního zdravotního problému jako léčebná.

Jako podporu chápali představitelé Československého svazu novinářů i možnost dopřát svým členům kvalitní odpočinek. Za tímto účelem sloužila na území Československa dvě zařízení: zámek Roztěž a později též Hrádek u Trhových Svinů. Z dokumentů pocházejících z fondu Archivu Syndikátu novinářů vyplývá, že Roztěž byla lokalitou hojněji navštěvovanou, což potvrzují i výpovědi respondentů, novinářů – seniorů, v druhé části této práce. Kromě rekreací domácích zprostředkoval Československý svaz novinářů také rekreaci v zahraničí. Jeho členové tak měli možnost navštívit novinářské domy ve Varně v Bulharsku a u Balatonu v Maďarsku, a dále několik lokalit v Německé demokratické republice. To potvrdila i výpověď jednoho respondenta, který se zúčastnil zájezdů do Bulharska a Maďarska.

V rámci osobního rozvoje novinářů organizoval Československý svaz novinářů rovněž výuku cizích jazyků – němčiny, ruštiny, francouzštiny a angličtiny. Bohužel, vzhledem k normalizačnímu ovzduší byla motivace kurz dokončit nízká a stávalo se tak pravidlem, že po počátečním nadšení celou výuku dokončila jen asi třetina posluchačů.

Vedle péče o fyzický a duševní stav žurnalistů prostřednictvím lázeňské péče a rekreací snažil se Československý svaz novinářů pomoci řešit i jejich případnou problematickou bytovou situaci. Vzhledem k celkovému stavu trhu s byty v Československu v období normalizace však nebyly uspokojeny požadavky všech uchazečů. Na této skutečnosti nezměnilo nic ani založení bytového družstva při Českém svazu novinářů v Praze.

Na rozdíl od současné situace, kde jedinou aktivitou Syndikátu novinářů ve vztahu k novinářům – seniorům je existence Klubu novinářů seniorů, jehož benefitem je pouhé poskytnutí prostoru pro pravidelná měsíční setkávání, v období před rokem 1989 byly aktivity Československého svazu novinářů podle vyjádření dotazovaných v oblasti péče o seniory výraznější. Svaz provedl šetření životních podmínek novinářů – seniorů, v němž zohledňoval kromě zdravotního stavu i výši důchodu, rodinný stav a blízkost rodinných příslušníků a stupeň soběstačnosti. Mimo jiné v návaznosti na toto šetření

pak poskytoval Československý svaz novinářů potřebným seniorům sociální péči a výpomoc, příspěvky na rekreaci na Roztěži i lázeňskou péči. Kvůli nedostatečné kapacitě lázeňských zařízení se nicméně nedařilo uspokojit kompletní poptávku.

Vedle Československého svazu novinářů je nutné zmínit také Český literární fond, sekci pro novinářství, tzv. „Žurfond“. Ten se výrazně podílel na finanční podpoře aktivit svazu, ale i přímo novinářů – jednotlivců. Kromě podpory novinářských soutěží, poskytování stipendií a tvůrčích podpor poskytoval žurnalistům též podporu sociální i bezúročně půjčky. Dále „Žurfond“ přispíval na lázeňské léčení, péči o novináře – seniory, rekreaci na území Československa a v zahraničí organizované prostřednictvím Československého svazu novinářů.

V druhé části práce se již věnuji hlavnímu zamýšlenému cíli, tedy zprostředkování názorů a zkušeností současných novinářů – seniorů prostřednictvím informací získaných ze série osobně provedených rozhovorů.

Jako první jsem se zabývala vzděláním, a to konkrétně vzděláním jednotlivých respondentů a dále také jejich názory na nutnost specializovaného novinářského vzdělání. Všichni dotazovaní novináři – senioři jsou absolventy vysokých škol, z toho deset přímo oboru žurnalistiky. Zajímavý je kritický postoj respondentů ke studiu žurnalistiky, které podle nich z větší části nebylo ani složité, ani přínosné. Jako naprostý úpadek byla hodnocena transformace studia z katedry žurnalistiky na filozofické fakultě na Institut osvěty a novinářství. V návaznosti na to o nutnosti novinářské specializace respondenti ve většině případů pochybovali, zmiňovali spíše potřebu vzdělání a všeobecného rozhledu jako takového. Pozoruhodným zjištěním je, že jediným respondentem, který považuje studium žurnalistiky za přínosné a vhodné, je jeden ze čtyř dotazovaných jiného než novinářského vzdělání. Absenci této specializace považoval při svém působení v médiích vždy za vlastní hendikep. Vzhledem k jeho zaměření na audiovizuální média je možné konstatovat, že v rámci působení v těchto typech médií jsou na žurnalisty kladeny vyšší technické nároky než u zaměření na tištěná média.

V dalším oddílu práce jsem se snažila získat informace o běžném životě novináře pracujícího v redakci. Jako první jsem zjišťovala, zda byly pro působení v médiích podle dotazovaných nutné jisté formální předpoklady. Respondenti se shodli na požadavku středoškolského vzdělání a též na skutečnosti, že pokud měl novinář zájem na kariérním postupu, bylo povinností vstoupit do KSČ. Co se týče povinnosti

absolvovat Večerní univerzitu marxismu – leninismu, podle respondentů bylo toto studium požadováno v případě, že dotyčný nebyl absolventem vysoké školy.

Podle výpovědí respondentů byly součástí redakčního působení i tlaky na úpravy článků či příspěvků, byť nikoliv ve velké míře. Řidší existenci těchto tlaků způsobila podle dotazovaných autocenzura, jež autorům bránila v produkci potenciálně problematických mediálních sdělení. Obdobně tomu bylo i s pokutami či tresty za nevhodné články či příspěvky. Jejich existence byla potvrzena, nicméně i v tomto případě se zásluhou autocenzury jednalo spíše o nepozornosti, eventuálně lajdáctví, nežli záležitosti politického rázu. Pokud jde o výběr témat, která se v médiích objevovala, vybírali si je novináři většinou sami. Vedle toho existovala témata, která bylo třeba vždy pokrýt, typu stranických sjezdů, politických projevů či oslav prvního máje. Materiály pokrývající tato témata procházela v redakcích několikastupňovou kontrolou, protože za tzv. šotky se v těchto případech vyhazovalo ze zaměstnání.

Dalším zkoumaným prvkem byla role Československého svazu novinářů. Jak konstatuji v první části práce, svaz zprostředkoval svým členům různé typy rekreací, lázeňská léčení i jazykové kurzy. Na základě dotazování jsem zjistila, že tyto aktivity svazu hodnotili pozitivně pouze ti novináři, kteří působili ve velkých celostátních denících, zatímco novináři zaměstnaní v jiných typech médií o podobné záležitosti neměli zájem.

K jednotlivým oblastem lze souhrnně sdělit, že z mého zkoumání vyplynul nesoulad mezi informacemi plynoucími z materiálů fondu Archivu Syndikátu novinářů a informacemi získanými od respondentů. Podle svazových materiálů byly účasti na rekreacích, léčeních apod. výrazně vyšší, než jakou zkušenost mají dotazovaní. Tento problém poměrně vysvětluje tvrzení jednoho respondenta, jenž působil přímo v Československém svazu novinářů: „*Musíte to brát, že když se tenkrát psaly zprávy, z dnešního pohledu to musíte vydělit dvěma a upravit.*“⁵²⁶

Jako následující jsem zkoumala proměny ve vnímání postavení novinářů před rokem 1989 a dnes. Mezi respondenty nepanovala úplná shoda – odpovědím dominovaly dva trendy. Podle prvního z nich bývali novináři v minulosti respektovanější a celkově bylo toto povolání považováno za úctyhodné, což v současnosti již není. Podle druhého trendu jsou nyní žurnalisté vnímáni pozitivněji. Další zkoumanou změnou je porovnání vlivu novinářů na společnost před rokem 1989 a

⁵²⁶ Viz příloha č. 3: Zkrácený rozhovor

dnes. Polovina dotazovaných považuje vliv novinářů v současnosti výraznější než v minulosti, zároveň však stran těchto názorů zaznívaly obavy, že největší vliv mají pravděpodobně média bulvárního typu. Ačkoliv jsem respondentům ve většině případů nepokládala konkrétní otázku na úroveň současné žurnalistiky, její hodnocení vyplynulo z odpovědí na jiné otázky, zejména pak otázek „Vidíte rozdíl ve vnímání novináře před rokem 1989 a dnes?“ a „Je podle vás vliv novináře ve společnosti dnes výraznější než před rokem 1989?“ a dále u dotazování na téma novinářského vzdělání a jeho eventuelní nutnosti či zbytečnosti. Zjištění z tohoto okruhu lze shrnout do konstatování, že podle současných novinářů – seniorů nastává až v současnosti jistý úpadek žurnalistiky, které je ilustrován především nedostatečnou úrovní českého jazyka, povrchností mediálních sdělení a všudypřítomnou bulvarizací. U respondentů mě také zajímalo, nakolik byli schopni vyrovnat se s příchodem nových technologií, které se u nás začaly objevovat po listopadu 1989. Ve velké míře se dotazovaní shodli, že tyto technologie jsou schopni používat a také je využívají, nicméně považovali přechod k nim za problematický. V některých případech dokonce natolik, že nejsou schopni práce s nimi.

Za oblast bádání jsem si též zvolila Syndikát novinářů, respektive členství respondentů v něm. U této organizace je patrné jisté rozčarování z polistopadových událostí a mezi respondenty nebylo výjimkou, že ze syndikátu po počátečním nadšení a vstupu v průběhu let vystoupili. Pouze šest dotazovaných zůstává jeho členy v současné době. A ani tito jeho členové nevidí v členství téměř žádné výhody.

Posledním předmětem dotazování byl potenciál uplatnění novinářů – seniorů v médiích. Ačkoliv většina respondentů v médiích až do dnešní doby stále působí, shodli se všichni až na jednoho na tom, že šance uplatnit se je pro seniory poměrně nízká.

Názory a zkušenosti současných novinářů – seniorů lze považovat za hodnotné svědectví o české a československé žurnalistice i péči o žurnalisty za dob normalizace. Jejich výpovědi mohou být přínosné nejen při zkoumáních záležitostí týkajících se historie naší žurnalistiky, ale mají také šanci působit jako jisté vodítko stran zkušených profesionálů, jakým směrem by se současná novinářina měla, či neměla ubírat. Dílčím záměrem této práce bylo též zprostředkovat komplexnější pohled na situaci dnešních novinářů – seniorů a pomoci tak více zmapovat a otevřít dveře této problematice, které se vědecké bádání v podstatě vyhýbá.

Summary

The thesis *The Personalities of the journalists – seniors in Prague* covers the situation of Czech journalists – seniors nowadays and their experiences and memories too. The first part of the thesis touches the period of so-called normalisation, the years between 1970 – 1989. It brings brief description of activities of the Czechoslovak Union of Journalists aimed at journalists. Those were recreation home and abroad, spa treatment, solving residential state and providing language courses. All of these activities were proven to be happening through the Czechoslovak Union of Journalists. The next part of the thesis is focused on the personalities and opinions of the journalists – seniors. It researches their points of view on specialized journalist education, that is not considered to be necessary due to respondents' answers. Secondary, I complemented the information gained in the first part and got the opinion on the role of the Czechoslovak Union of Journalists. Today's journalist – seniors does not seem like they had used many of the activities that the union provided, except the home recreation and language courses. As an evaluation of contemporary Czech journalism has to be said, that respondents do not think the standard is getting higher. Moreover, they think it is decreasing in the sense of lower quality, bad usage of Czech language and of course the growing presence of infotainment in media. The last researched subject was the possibility of the journalists – seniors to working in the media today. Almost all of the respondents agreed that the chance to get a job in media sphere is really scant.

Použitá literatura

Publikace:

Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VI. a VII. sjezdem. Praha: Novinář, 1977.

Zpráva předsednictva ÚV ČSSN o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VII. a VIII. sjezdem. Praha: Novinář, 1982.

Informace o činnosti Československého svazu novinářů v období mezi VIII. a IX. sjezdem ČSSN pro delegáty a hosty IX. sjezdu ČSSN 27. – 28. 6 1987. Praha: Novinář, 1987.

Fakta o činnosti Českého svazu novinářů 1972 – 1976 delegátům sjezdu ČSN 13. – 14. května 1977. Praha: Novinář, 1977.

Haškovcová, H.: Fenomén stáří. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.

Hudec, V.: Úvod do teorie žurnalistiky. Praha: Novinář, 1982.

Hudec, V. a kol: Z historie naší novinářské organizace. Praha: Novinář, 1987.

Končelík, J., Večeřa, P., Orság, P.: Dějiny českých médií 20. století. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

Machonin, P., Tuček, M. a kol: Česká společnost v transformaci (K proměnám sociální struktury). Praha: Sociologické nakladatelství, 1996. ISBN 80-85850-17-6.

Machonin, P.: Česká společnost a sociologické poznání. Praha: ISV nakladatelství, 2006. ISBN 80-86642-39-9.

Kartony (dostupné v badatelně Národního archivu):

ASYN, ČSSN, 691/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Šetření životních podmínek novinářů seniorů 1985.

ASYN, ČSSN, 691/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Lázeňské léčení novinářů 1977: Seznam uchazečů o lázeňské v roce 1977.

ASYN, ČSSN, 692: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů. Příspěvky na rekreaci Žurfond – 1976, 1977, 1978, 1979.

ASYN, ČSSN, 692/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Zahraniční rekreace novinářů.

ASYN, ČSSN, 693: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů BLR, MLR, NDR 1981.

ASYN, ČSSN, 962/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Jazykové kurzy 1980.

ASYN, ČSN, 1122/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

ASYN, ČSN, 1122/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

ASYN, ČSN, 1123/1 Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Bytová problematika 1980 – 1989.

ASYN, ČSN, 1123/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů: Lázeňská léčba 1977 – 1988.

ASYN, ČSN, 1126/1: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů.

ASYN, ČSN, 1126/2: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů

ASYN, ČSN, 1126/3: Komise pro profesionální a sociální zájmy novinářů

ASYN, ČSN, 1175/1: Klub novinářů důchodců.

ASYN, ČSN, 1175/2: Klub novinářů důchodců.

ASYN, ČSN, 1175/3: Klub novinářů důchodců.

ASYN, ČSN, 1176/1: Klub novinářů důchodců.

ASYN, ČSN, 1177: Klub novinářů důchodců.

ASYN, ČSN, 1178/2: Klub novinářů důchodců.

Články:

Kouřil, František: *Profesionální a sociální zájmy novinářů*. Novinář, roč. 26, č. 5, s. 18.

Nolč, Marcel: *Výsledky, problémy a perspektivy*. Novinář, roč. 26, č. 2, s. 10 – 11.

Pexová, V.: *Zdraví máte jen jedno*. Novinář, roč. 23, č. 11, s. 343.

Volek, J., Jiráček, J.: *Vybrané atributy profesního sebepojetí českých novinářů*. Mediální studia, roč. 1, č. 1, s. 21-38.

Web:

Cena Ferdinanda Peroutky [online]. [cit. 10. 5. 2013]. Dostupné z WWW:

www.ferdinandperoutka.cz/index2.php

Cena Ferdinanda Peroutky [online]. [cit. 10. 5. 2013]. Dostupné z WWW:

cs.wikipedia.org/wiki/Cena_Ferdinanda_Peroutky

Funkcionáři, novináři a moderátoři Československé televize (ČST) (1953 – 1992)

[online]. [cit. 26. 4. 2013]. Dostupné

z WWW: http://www.troglodytarium.cz/webz/axf/media_CST.01.php

Köpplová, B., Jiráček, J.: Institucionalizace sociálněvědních oborů na Karlově Univerzitě: předchůdci Fakulty sociálních věd, její vznik a vývoj [online]. [cit. 26. 4. 2013].
Dostupné z WWW: www.fsv.cuni.cz/FSVTEMP-121.html

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Zkrácený rozhovor č. 1**
- Příloha č. 2: Zkrácený rozhovor č. 2**
- Příloha č. 3: Zkrácený rozhovor č. 3**
- Příloha č. 4: Zkrácený rozhovor č. 4**
- Příloha č. 5: Zkrácený rozhovor č. 5**
- Příloha č. 6: Zkrácený rozhovor č. 6**
- Příloha č. 7: Zkrácený rozhovor č. 7**
- Příloha č. 8: Zkrácený rozhovor č. 8**
- Příloha č. 9: Zkrácený rozhovor č. 9**
- Příloha č. 10: Zkrácený rozhovor č. 10**
- Příloha č. 11: Zkrácený rozhovor č. 11**
- Příloha č. 12: Zkrácený rozhovor č. 12**
- Příloha č. 13: Zkrácený rozhovor č. 13**
- Příloha č. 14: Zkrácený rozhovor č. 14**
- Příloha č. 15: Standardizovaný dotazník**

Přílohy

Příloha č. 1: Zkrácený rozhovor

1.

Jak jste se stala novinářkou, byl to váš sen?

Byl. Zhruba ve dvanácti letech jsem si přečetla u svých příbuzných, kde žádné knihy neměli, knížku, které chyběl začátek a konec. Takže jsem nevěděla, jak se jmenuje. Byl to dívčí román. Posléze jsem zjistila, že se jmenoval „Jiskra se nebojí života“. A bylo to o jedné studentce, která psala do místních novin a odhalovala zlořády. Hrozně se mi to zalíbilo a tehdy jsem se rozhodla, že budu novinářkou. Poněvadž jsem z doktorské rodiny a matka už byla mrtvá, u mého otce to nevzbudilo přílišné nadšení. Nicméně

v roce 1963 přišla na tehdejší Institut osvěty a novinářství, začala jsem studovat žurnalistiku. A po sedmém semestru, prvního ledna 1967 jsem byla zaměstnaná v Lidové demokracii a souběžně jsem přitom studovala.

Vidíte ve svém novinářském vzdělání výhodu?

Ta výhoda je velice teoretická a dneska už, myslím, neexistuje vůbec. Za mých dob to ještě mělo smysl, znali jsme typy písma a podobně a to už se dneska vzhledem k počítačům nepotřebuje. Vždycky jsem dost záviděla kolegům, kteří měli nějakou praktickou průpravu, ekonomiku nebo něco takového.

Je podle vás novinářské vzdělání vůbec potřeba?

Jak to tak kolem sebe sleduju, tak bych řekla tak půl na půl. Občas s fakultou spolupracuji na magisterském studiu. Petrovi Závozdovi dělám někdy oponenturu k postupovým pracím a neustále si kladu otázku, jestli to vůbec má smysl. Já si vůbec kladu otázku, jestli má jakýkoliv smysl dneska studovat žurnalistiku, protože se obávám, že tahle profese směřuje k poměrně rychlému zániku.

V Lidové demokracii jste byla již za studií. Prošla jste nějakými dalšími redakcemi?

Ze mě stala v roce 1968 taková rychlá hvězda a samozřejmě na počátku normalizace jsem lehce dostala přes čumák. Takže jsem několik let nesměla psát a tak dále. A jelikož jsem dvakrát odmítla vstup do KSČ a pracovala jsem v Lidové demokracii, tak jsem nedopadla tak blbě jako moji kolegové, kteří v partaji byli a které povyházeli. Mě tam prostě nechali. Upozaděnou, ale nechali.

Já jsem byla v Lidové demokracii s krátkou přestávkou po září 1969. Tehdy jsem dělala parlamentní zpravodajku a zakázali mi vstup do parlamentu. Aby mě ulili, šoupli mě do časopisu Naše rodina, který vydávalo nakladatelství Lidová demokracie. Tam jsem byla jen čtyři měsíce a vrátila jsem se do redakce v podstatě jako hilfák, škrkala jsem zahraniční „četku“. Posléze se to trochu znormalizovalo.

Takže jsem v Lidové demokracii zůstala až do konce června 1990. Byla bych odešla o pár týdnů dřív, ale lidovcům jsem slíbila, že s nimi ještě proklepu volby.

A pak jsem šla do Lidových novin. Taky za Rudolfem Zemanem. On ovšem Rudolf z Lidových novin zmizel. Tam jsem vydržela do jara 1994, odtud jsem přešla do právě vznikajícího Týdne, kde jsem vydržela do jara 1999, kdy to převzal Ringier a jelikož

jsem měla kamarády ve Frontě, kteří mi nabídli, ať sem jdu dělat editorku, šla jsem sem dělat editorku.

Jaká je vaše momentální pracovní pozice?

Jsem v podstatě v důchodu, nicméně, poněvadž by bylo poměrně blbě tam psát důchodkyně, mě nadále uvádějí jako redaktorku. A pracuji na půl úvazku jako editorka v kulturní rubrice. V sobotní příloze Víkend rediguji Scénu, kulturní část.

Přispívala jste někdy někam externě?

Já si ani nevzpomínám, ale řekla bych, že moc ne. Párkrát se to zřejmě stalo, když mě někdo o něco požádal, ale já jsem vždycky měla v redakcích dost práce a necítila jsem ani nějakou fyzickou potřebu se prezentovat někde jinde.

2.

Musel mít z vašeho pohledu před rokem 1989 novinář nějaké formální předpoklady (vysokoškolské vzdělání, VUML, členství v KSČ)?

Víte, jak já jsem se dostala k doktorátu? Protože jsem zdrhala před VUMLem. Počítalo se s tím, že novinář má vysokou školu. Když začali v 70. letech soudruzi hodně blbnout, kdo neměl vysokou školu, musel na VUML. Já jsem, pravda, vysokou školu měla, ale jelikož jsem absolvovala v roce 1970, tak jsem neměla státnice z marxismus-leninismu, protože ty jsme nedělali. My jsme dělali státnice z obecné filozofie. Než to zase stačili zpacifikovat. Takže mně VUML hrozil taky. Oznámila jsem tehdejšímu šéfredaktorovi, že jdu dělat postgraduál a šla jsem si dělat postgraduál. Když jsem skončila, pořád mi říkal, že tam nemá koho dát. Na to jsem mu řekla, že mě tam nedá, že už jsem si zažádala o doktorát. Tak se uchechtl a řekl „v pořádku“. Ano, dbalo se na to, kdo nemá vysokou školu, tak musí. Do Lidové demokracie nám poslali pár vyhozených soudruhů, kteří sice věrně sloužili, ale nějaký hříšek měli, jako ideologickou posilu. A jedna ta dáma, když skončila VUML, za mnou přišla a řekla mi: „Tak vidíte, paní kolegyně, tak už jsem taky vysokoškolačka.“ Já jsem si jen říkala, jestli jí mám dát pár facek. Tak jsem jí nakonec řekla: „Já vám gratuluji, paní Vlasto.“ My jsme se dost nesnášely. Ano, buzerovali. Jim nešlo o to vysokoškolské vzdělání, to bylo úplně egal. Naopak, čím pitomější, tím lepší, tím manipulovatelnější. Ale zpracovávat je na VUML, to už byla jiná. Ale samozřejmě nevím, jak to vypadalo v jiných redakcích. My v Lidové

demokracii a Svobodném slově jsme byli jaksi občané druhé kategorie. Což nás zachránilo předtím, že jsme neklesli do té třetí kategorie.

Stalo se vám někdy, že jste musela psát, popřípadě měnit text článku nebo příspěvku proti vaší představě?

Ne, autocenzura fungovala. Když už jsem pak mohla psát, autocenzura fungovala naprosto spolehlivě. Já jsem vždycky říkala: „Stavíme panelák, jehož podoba je dána. V podstatě jsou dány i ty panely. Takže jediné, co můžeme, je napsat to pokud možno kultivovaně a tak, aby si člověk nemusel plivnout do obličeje.“ O to jsme se snažili. O víc ne. Tolik odvahy jsem neměla. Navíc by to bylo zbytečné, protože by to neprošlo.

Byla jste někdy potrestána za nevhodný článek? Vzpomínáte, že by se to stalo některému z vašich kolegů? Šlo finanční pokuty, popř. o nějaká napomenutí?

Ne, tohle se nestalo, ale mám pár půvabných historek. Pokuty byly. Například když nám vyšla v notickách poznámka, že se koná přednáška „o sovětské kosmonautice s odporným komentářem“. Prostě to korektor přehlédl. Tak tohle jedno písmeno stálo deset tisíc.

Pak mám historku týkající se mého muže, který tam přišel jako praktikant. Po pár letech, to jsem ještě dělala zahraničí, se přišel zaučovat. V Lidové demokracii se nesmělo vyskytnout slovo „soudruh“. Když ale přišly blahopřejné telegramy mezi nejvyššími představiteli spřátelených zemí, musely se tisknout v plném znění. To byl pokyn. Ale my jsme měli tu benevolenci, že jsme tam nemuseli dávat „soudruzi ti a ti poslali soudruhům těm a těm“, nýbrž „ti a ti poslali těm a těm“. A tím pádem se to mohlo trošku přestylizovat.

Slavil se polský státní svátek 22. července, to byl rok 1980. My všichni jsme byli spíš napnutí, co se děje se Solidaritou a kdy to tam rupne a nadávali jsme, jací jsme my, Češi, srabové, že tady nic. Nejvyšší sovětský představitelé zaslali blahopřejný telegram nejvyšším představitelům Polska. To jsme museli otisknout v plném znění. Vy to nevíte, ale Leonid Brežněv byl generální tajemník ÚV KSSS a předseda nejvyššího sovětu a poměrně dlouho byl předsedou sovětské vlády Alexej Kosygin. Ten zhruba rok před touto dobou zemřel a předsedou vlády se stal Nikolaj Ryško. No a můj muž (to ještě tehdy nebyl můj muž) měl tehdy službu a jak to přepisoval, napsal do úvodu „Nejvyšší sovětský představitelé Brežněv a N. Kosygin zaslali blahopřejný telegram...“. Já jsem tam tehdy nebyla, měla jsem druhý den takzvaného vedoucího vydání, což je jako dnes

šéfreditor. Přišla jsem do redakce asi v deset hodin. A volala mi paní z centrály: „Paní doktorko, co budeme dělat s tím Kosyginem?“. Já jsem říkala, co bychom s ním tak dělaly, když je rok mrtvý. A na to: „No právě, tak se podívejte na tučňák na dvojce.“ A teď jsme tam četla to N. Kosygin a jen jsem si řekla „a do háje“. Zvedla jsem telefon, volala šéfredaktorovi a říkám: „Stando, průser!“ On na to: „Velkej?“ Já jsem odvětila, že podle mého názoru ano. Přišla jsem k němu, podala mu noviny s tím, ať si přečte úvod. On si to přečetl, zeptal se, kdo měl včera službu, a prohlásil: „To je idiot, to neví, že ten Kosygin je Alexej?“. Tak jsem říkala, že sice ano, ale hlavně, že už zemřel. Za to byla také poměrně slušná pokuta. Tuším asi dvacet tisíc. Což je zhruba dnešních dvě stě tisíc.

Kdo tu pokutu zaplatil?

To platilo vydavatelství, podnik Lidová demokracie Vyšehrad.

Komu ji platil? ÚTI?

Víte, že nevím, jestli to šlo na ČÚTI nebo na Národní frontu? Ale zřejmě to šlo na ČÚTI. Oni buzerovali z ÚV KSČ z tiskového odboru, kde bylo pár mých spolužáků z fakulty. To bylo dost půvabné, když jsem je dostala k telefonu a oni vysvětlovali, co smíme a nesmíme. Národní fronta, to byla jen tzv. převodová páka. Tam nás školili jen z toho, co jim řekli na ÚV KSČ. Ale jinak se takhle třeba v Lidové demokracii osobní pokuty redaktorům nedávaly. Nevím, jak to bylo jinde.

Pamatujete si, kdo vaše texty po odevzdání redigoval či schvaloval?

Přečetl si to šéf rubriky a tím to haslo. Pak si to přečetl v obtahu vedoucí vydání nebo ten, kdo sloužil. Mně se to stalo pouze jednou. Konflikty samozřejmě byly, ale byly velice ojedinělé.

Kdo vybíral témata článků?

To jsme si vymýšleli sami. Ale samozřejmě spousta věcí byla nadekretovaná. Jako například pravidelný úvodník ke státnímu svátku kterékoliv ze spřátelených zemí. Jednou jsem udělala tu prasárnu, že jsem naprosto drze opsala svůj úvodník z roku předtím. Přepsala jsem tam asi tři slova a dodneška se za to upřímně stydím. Ale že by si toho někdo všiml? Ani omylem. To nikdo nečetl, kromě úřadů. Jinak jsme si témata

hledali, vybírali sami. Občas se stalo, že s něčím přišel šéfredaktor, to se mě nějak moc netýkalo, protože já jsem vždycky nějaký ten nápad měla.

Kolik času jste měli na zpracování materiálu?

To bych vám ani neměla říkat. My jsme se těmi 70. lety v podstatě prochlastali. To jinak se to nedalo vydržet. Já jsem emigrovat nechtěla. Říkala jsem si, ať táhnou oni. A v nějaký zlom jsme nevěřili. Trošku potom, když byla konference v Helsinkách, jsme začali si říkat, že se to možná trošinku změní. Jenže pak přišla Charta a šlo to do háje všechno. A pak přišlo Polsko a to už jsme si říkala, že má soudruh na kahánku. Takhle, v Lidové demokracii byla spousta fízlů, mezi redaktory. Včetně několika mých tehdejších dobrých kamarádů. Ale navzájem nás nepráskali. Jednomu třeba emigroval syn, jedné kolegyni sestra, spíš se zeptali, jestli se s nimi chtějí ještě někdy vidět, ať podepíší. Mě lámali párkrát taky. Já jsem byla tehdy ještě svobodná, dítě jsem neměla. Když na mě jeden z nich tehdy ječel, že v novinách nemusím zůstat, odpověděla jsem mu, že má pravdu, že nemusím a že bych nebyla jediná. Takže mně se to odmítalo snadno. Ale dodnes nevím, jak bych se zachovala, kdybych měla děti a začali mě lámat přes ty děti. Nevím.

Tohle všechno říkám jenom proto, že jak jsme se prochlastávali, mohli jsme si to dovolit jen z jednoho důvodu – že jsme toho vlastně moc nedělali. Nezapomeňte, ty noviny měly šest, posléze osm stránek. V zahraniční rubrice nás na tu jednu stranu bylo pět a když jsem napsala za měsíc třeba osm článků, tak jsem byla dost za hvězdu. To jsem potom v Lidovkách, kdy jsem se díky Rudovi vrátila do parlamentu, musela za dva dny. To se naprosto nedá srovnávat. Mělo to jednu výhodu. My jsme nejen chlastali, ale také jsme študovali, protože byl čas. Já jsem si študovala třeba kybernetickou teoretiku, fyziku, to k čemu bych se normálně nedostala, Bertalanffyho – teorii systémů jsme si probírali ve skupině několika lidí. Dneska se to člověku občas moc hodí. Trošku řeči jsme se učili, ty už jsem zapoměla. Měli jsme tu výhodu, že nám tam moc nechodily zahraniční noviny. Já jsem byla franštinářka hlavně, tak placené Le Monde, které si redakce platila, přišlo tak jedno číslo za měsíc. S tím, že další se nemají reklamovat, že jim bylo odňato právo rozšiřování na území ČSSR. No ale v mezinárodních hotelích ty noviny byly k dispozici, nebyl takový problém si tam zajít na kafe a po tom Mondu nebo po Figaru si tam sáhnout. Protože tam to cenzurovat nemohli. My jsme měli čas kromě toho chlastu se sebou něco dělat. Já když dneska vidím zdejší mladé kolegy, tak je mi jich upřímně líto. Protože oni nemají čas na nic. Samozřejmě, práce byla mnohem

složitější. My jsme neměli diktafony, nebyly počítače, mlátilo se to do psacího stroje, škrtyly se zprávy z dálnopisu. Zdrojů bylo mnohem méně. Ale zase to bylo jednodušší v tom, že kvůli jednomu článku člověk nemusel obvolat deset lidí.

Já jsem nikdy nedělala klasické zpravodajství, ani potom, když jsem se vrátila po mateřské dovolené v roce 1984. To jsem šla dělat zase zpět vnitropolitickou rubriku, poněvadž já jsem ten homo politicus, zpravodajství jsem se vyhýbala. Ono se přece jenom už tehdy dalo do něčeho něco napsat, do něčeho šťournout. Samozřejmě v mezích zákona a hodně opatrně. Ono to bylo vlastně celé zpravodajské a přitom to nebylo zpravodajské. Ty zprávy byly kratičké. Dneska zpravodajství mizí z novin de facto úplně.

Byla podle vás novinářská práce dobře placená?

Jak kde, v Rudém Právu nebo Tribuně asi ano. Já jsem se celá léta, co jsem byla v Lidové demokracii, pohybovala když maximálně, tak na 2/3 celostátního průměru. Existoval stopstav, existoval stopnáklad. Nové předplatné Lidové demokracie mohl někdo získat jen tehdy, kdy někdo se starých předplatitelů zemřel.

Jaký byl důvod existence tohoto stopstavu?

Oficiálně se to zdůvodňovalo nedostatkem papíru, to se týkalo nás a Svobodného slova. Noviny byly malé, mohli jsme mít klidně minimálně o třetinu, nebo i polovinu vyšší náklad. Čímž by samozřejmě ten podnik víc vydělával, možná bychom měli i slušnější platy. Ale v těchto novinách byly platy mizerné.

Práce, Mladá Fronta, o Rudém právu nemluví, všechny tyhle noviny na tom byly lépe. Nevím přesně, jaké měli platy, protože o tom jsme se začali bavit až po listopadu 1989, kdy už jsem odešla z Lidové demokracie. Ale skutečně myslím, že minimálně o třetinu, možná polovinu měli platy vyšší než my.

Zaregistrovala jste platovou úpravu, která vstoupila v platnost v roce 1972?

Zřejmě jo, mám pocit, že mi někdy začátkem sedmdesátých let asi dvě stovky přidali. Nastupovala jsem za 1150 Kčs v roce 1967. V roce 1968 jsem začal jednak hodně pracovat, jednak slušně pracovat a zvedli mi plat na dva tisíce hrubého. A pak jsem dostala ještě dvě stovky a to jsem měla, myslím, až do ledna 1990, kdy jsem začala pracovat jako šéfká vnitropolitické rubriky. To jsem tehdy dostala plat tři tisíce.

Mohla jste si dovolit koupit ze svého platu auto?

Ne. Teoreticky – bydlela jsem v hotelovém domě, protože sehnat byt anebo podnájem, to bylo celkem vyloučené, a platila jsem tam 770 Kčs za garsonku. Potom když se mi narodila dcera, rok poté, kdy jsme se s manželem vzali, byla jsem dva roky na mateřské. To jsem měla vůbec nejméně peněz. Jako svobodná matka jsem vybírala dovolenou a měla jsem mateřskou, jednu dobu jsem měla až nějaké tři tisíce. Pak to skončilo a zase jsem neměla ani floka. Pak jsme naštěstí získali družstevní byt, na který mi půjčila rodina. Takže nevím. Nebýt toho bytu, možná kdybych se hodně, hodně zapřela a žila po sušenkách, na auto bych si vydělala. Řeknu vám historku: měla jsem známou, kolegyni z fakulty. Nevím, v kterých novinách pracovala. Ta milovala auta a za prachy se upsala fízlům, aby na auto měla. Samozřejmě, spousta lidí auto měla. Když pracovali dva. My jsme si pak také pořídili auto. Moje první auto byl 27 let starý Spartak, který jsem koupila za pět tisíc. Vlastně první nové auto jsme si kupovali až asi před dvanácti lety.

3.

Vnímal se Československý svaz novinářů v době vaší činnosti jako organizace pomáhající novinářům?

I když nemám ráda organizace, ve svazu novinářů jsem byla. Novinářská legitimace měla totiž tu výhodu, že se chodilo zadarmo na výstavy. Nic dalšího jsem ale od nich nechtěla.

Bylo členství ve svazu povinné?

Myslím, že ne. Já jsem tam dlouho nebyla. Vlezla jsem tam taky až někdy v 80. letech. Rozhodně si nevzpomínám, že by mě někdo nutil. Snad jeden z mých šéfredaktorů mi řekl, že bych teda měla. Ale myslím, že kdybych se na to vykašlala, že by se nic nestalo. Ale zase – já jsem byla v té Lidové demokracii, tam to bylo specifické.

Měla jste možnost využívat prostřednictvím Československého svazu novinářů lázeňského léčení?

Pravděpodobně měla. Jelikož jsem nechtěla být nikomu za nic zavázaná, tak mě to ani nenapadlo. Navíc jsem byla zdravá.

Měla jste možnost využívat prostřednictvím Československého svazu novinářů rekreace?

Možná, že bych měla. Na Roztěži jsem byla asi třikrát na nějakém povinném školení. Já jsem prostě tohle nechtěla. Nikdy bych to nechtěla. Poprvé jsem byla v lázních před třemi lety s artrózou.

Využívala jste nabídku zahraničních rekreací, které svým členům nabízel Československý svaz novinářů?

Ne. Ale především mi sebrali pas, nechali mi služební. Takže já jsem sice párkrát vytáhla pasy, ale pouze na východ. Několikrát jsem byla v Rumunsku, což souviselo s tím, že jsem se kdysi naučila trochu rumunsky, takže mě třeba pozvali i od svazu novinářů. Jak byly takové ty výměnné zájezdy mezi redakcemi, protože si mysleli, že ušetří za tlumočnicka. To byla základní chyba, protože Rumuni stejně nějakého tlumočnicka dodali, aby zase věděli, o čem se bavíme a tak dále. Tam to bylo ještě mnohem horší než tady. A poněvadž mě šéfredaktor měl rád a věděl, jak nemůžu jezdit. Z Lidové demokracie na západ vyjížděli v zásadě pouze sportáři. Lidovci jezdili vždycky jednou za rok na cesty družby do Sovětského svazu, takže když bylo něco hodně atraktivního jako například Sibiř, střední Asie nebo Pobaltí, vždycky s nimi jel jako doprovod někdo z redakce. Tak mi to šéfredaktor přihrál.

Jak jste se naučila rumunsky?

Mám přítelkyni ještě z gymplu a ta šéfuje rumunistiku na filozofické fakultě. Hlásila se na francouzštinu a španělštinu, jenže to nějak ten rok neotvírali, vzala si francouzštinu a rumunštinu. A v roce 1965 jsme poprvé chtěly vyjet do Rumunska. To se ještě jezdávalo s takovou přílohou k občanskému průkazu. Já nějak těžce onemocněla máma, nebo se něco stalo, prostě mi psala, že nemůže jet. Já jsem si říkala, že když už mám vyměněných 500 lejů, když mám ten papír k občance, vydám se do Rumunska stopem sama. A tím, že jsem uměla francouzsky, to bylo dobré, neboť všichni rumunští intelektuálové museli mluvit francouzsky. Jenže mně se rumunština docela zalíbila, a když jsem se vrátila, zakoupila jsem si rumunštinu pro samouky a tři měsíce jsem nad tím každý den čtvrt až půl hodinky seděla. Fakt je, že jsem po těch třech měsících mluvila docela slušně. Dodnes se jako „basic“ domluvím.

Existovaly snad nějaké jazykové kurzy ve svazu novinářů, ale nevím, já jsem to nevyužívala. Pak jsme měli, což ovšem nebylo od svazu, to zařídil podnik, že nám

v redakci platili lektorku na angličtinu. To byla ovšem až druhá půlka 80. let. Svaz s tím ale nic neměl společného. To bylo čistě z našeho podniku. Svaz nepochybně opět něco takového organizoval, ale já jsem o to neměla zájem.

Měla jste možnost řešit prostřednictvím Československého svazu novinářů svou bytovou situaci?

Ne. Přes Národní frontu jsem ji nakonec vyřešila, přes lidovce. Sice jsme si ten byt zaplatili, ale normálně bychom ho vůbec nedostali. Národní fronta poskytovala takzvaně svým složkám vždycky z nové výstavby pár bytů. A já když jsem si říkala, že bydlení v garsonce v hoteláku za osm set s mužem a dítětem není v pořádku, šla jsem za tehdejším ústředním tajemníkem lidové strany s tím, že to není únosné a že až budou mít nějaký byt, ať mi ho přihrají. Takže jsem to dostala z kvóty. Říkám znovu, že jsem si ho zaplatila. Přes svaz pochybuji, že by byl někdo ochotný o tom se mnou jednat. Protože soudruh Nolč mě upřímně nenáviděl a bylo tam pár dalších, kteří mě upřímně nenáviděli, protože si mě pamatovali z roku 1968. Pamatovali si pár mých impertinencí, které jsem jim naservírovala ještě posléze. Upozorňuji, já jsem nebyla žádná hrdinka, osobně jsem dost srab. Ale občas jsem se zdravě naštvála.

Měla jste možnost využívat služeb závodního lékaře?

Ano, my jsme závodního lékaře měli v redakci, závodní lékařku. Skončila špatně jako feťačka, práškovala.

Měla jste možnost využívat služeb závodního dentisty?

Ne.

Měla jste možnost využívat služeb závodní polikliniky?

Ne, což neznamená, že to v jiných vydavatelských podnicích to nebylo.

Měla jste možnost využívat závodní rehabilitace?

Ne. Nevylučuji, že něco takého mohlo někde existovat.

Měla jste možnost využívat závodního stravování?

Jednu dobu ano. Skončilo to srpnem, kdy tam přišli sovětští vojáci a všechno z jídelny rozkradli. Tam byla závodní jídelna. Lidovci se toho potom chopili a přebudovali to na nóbl zasedací salón.

4.

Vidíte rozdíl ve vnímání novináře před rokem 1989 a dnes?

To je velmi teoretická záležitost. Před rokem 1989 byli sice novináři jaksi respektováni, ale obecně noviny lžou. Dneska už se obávám, že tam díky bulváru a infotainmentu není ani ten respekt, který přece jenom jakž takž existoval.

Je podle vás vliv novinářů ve společnosti dnes výraznější?

Další teoretická otázka. Když jsem svého času učila na Literární akademii Josefa Škvoreckého, studentům jsem vždy zdůrazňovala, že novinář svět reflektuje, novinář svět komentuje, novinář svět nevytváří. Bohužel, dneska má spousta novinářů tendenci svět vytvářet. A to je základní chyba. Myslím si, že tím se ztrácí vliv a určitým způsobem se ztrácí i důvěra, protože co mi má co kdo říkat, já to vidím kolem sebe. Ted' mluvím jako čtenář, nikoliv jako novinářka.

Jak jste si zvykla na nové technologie?

Zase k tomu mám historiku: to bylo úterý, rozbouřená Praha a městský tajemník komunistické strany, soudruh Miroslav Štěpán poprosil kardinála Tomáška, aby ho přijal. Za redakci jsem tam šla já, protože tehdy už se v podstatě vědělo, že vnitro budu šéfovat já. S blokem a tužkou. Bylo to hezké, konalo se to na Staroměstské radnici tuším. Přišel pan kardinál, pozdravil se s námi. Nás tam bylo hodně, dvacet, třicet. Přišel soudruh Štěpán, podíval se po nás: „To jsou novináři, to snad ne.“ A to už mi bylo vážně všechno jedno, protože mi bylo jasné, že jdou do háje, tak jsem řekla: „No dobře, vždyť my u toho vůbec nemusíme být!“ A pan kardinál pravil, jen ať tam hezky zůstaneme. Zabírala to televize a já jsem tam seděla a v podstatě jsem byla pořád v záběru, jak si píšu poznámky do bloku. Když jsem se vrátila do redakce, jeden ze sportáků tam udělal příšernou scénu, jak je to možné, že na takovou akci mi nedají ani diktafon. A poměrně záhy přijel Rudy Ströbinger, což byl bývalý zástupce šéfredaktora, posléze emigrant, hlásil ve Svobodné Evropě. Vrátil se a přivezl nějakou tu techniku. Diktafon jsem zvládla, s počítačem to bylo horší. To už bylo v Lidových novinách. Držela jsem si psací stroj a říkala jsem „nedám“. Taky jsem se to musela naučit.

Vzpomínám, jak mi vyprávěl jeden z mých kamarádů, bývalý redaktor New York Times, nositel Pulitzerovy ceny, že když se jedné respektované americké redakci daly myši, takže s nimi jezdili po obrazovce. Než jim vysvětlili, že po obrazovce se s tím nejedí. Takže já jsem počítačový blb do dneška.

Používáte internet?

No samozřejmě, že jo. Využívám všechno, kromě Facebooku a sociálních sítí, protože to upřímně nesnáším. Nevím, proč bych o sobě měla prozrazovat. A pokud chci něco vědět o svých známých, tak se jich zeptám. Ale jinak internet běžně. Tohle mi nedělá potíže, dokonce jsem zvládla ty přiblblé systémy.

Jsou novinářské osobnosti, kterých si vážíte, situace, kdy jste na novináře hrdá či naopak?

Znám spoustu mladých lidí tady ve Frontě, kteří výborně píšou. Jsou výborní komentátoři. Ale na toho Hanáka nikdo nemá. A obávám se, že to bude hodně dlouho trvat, než na něj někdo mít bude. Jana Bendová píše skvěle, taky je vtipná. Líbí se mi Steigerwald. Ten Hanák, to je unikát české žurnalistiky. A starej chlap. A taky, v čem to je? Protože má něco v hlavě, on toho spoustu ví. On patří do té mé generace, kdy jsme měli čas se zabývat také něčím jiným, než namlátit fofrem těch x znaků do počítače. To nejde, takhle se nedá dělat žurnalistika. Dá se dělat na internetu, je to na tom vidět. Mně to občas připomíná předlistopadové noviny, kdy spousta zpráv byla ČTK a záviselo jenom na tom, jak si to v redakci upraví. Zase to byl ten paneláček a jen občas mohlo být někde okno, květináč. A ten internet je totéž. Nehledě na to, že nabízí strašnou spoustu možností různým šilencům, idiotům, zneuznaným géniům, grafomanům a nevím komu ještě. Internet by nikdy nemohl zrodit Jirku Hanáka.

V čem spatřujete změnu novinářské práce ve srovnání s předrevoluční dobou? Nemám na mysli jen technologické změny.

Samozřejmě základní změna je svoboda. To se nedá srovnávat. Bože, to byl takovej požitek, kdy člověk zase mohl začít psát, co si myslí. Další zásadní změna je to, o čem už jsme mluvily – několikanásobně větší objem práce, takže mnohem méně času na přípravu, mnohem méně času na sebevzdělávání, mnohem méně času na to si vůbec věci promýšlet. A bohužel je to v materiálech vidět. Mě občas berou všichni čerti. Třeba

parlamentní zpravodajství dnes z novin úplně vymizelo, proč by lidi měli vědět, co se tam projednává. Píší se drby z parlamentu. To ale není zpravodajství.

Když jsme si tam odseděli za začátku 90. let od osmi od rána kolikrát přes půlnoc, občas jsem volala do redakce, potom už přes internet (já jsem jako první měla modem, takže dodneška neumím faxovat, měla jsem přímé spojení s redakcí). Takže jsem měla, už nevím, čeho se to týkalo, tři varianty konce, protože se vědělo, že se bude hlasovat až těsně kolem půlnoci. A to už byla jediná možnost tam vrznout tu jednu větu. Protože uzávěrka je dogma, přes to nejede vlak. A pak jsem jen zvedla telefon a řekla: „Platí 3.“ To se začalo dělat na plný pecky, protože člověk najednou musel být expert na všechno. Já jsem dodnes ekonomický blb, takže všechny ekonomické zákony mi dělaly problémy.

Ale skutečně, když se kouknu na objem lidí, které máme dneska v redakci a který se neustále snižuje, a na to, co budou muset vyprodukovat, tak je mi jich upřímně líto. Protože na sebe nemají čas. Ne, že nemají čas na nekonečné flámy, i když by si je zasloužili. Fakt je, že já třeba nevím, kde se ty mladé holky mají dnes seznámit. Seznamují se přes internet.

5.

Jste členkou SN?

Ne.

Z jakého důvodu?

Já vám nevím, já jsem do něj snad kdysi podala přihlášku, když to vznikalo. A vlastně nemám ráda organizace. A hlavně by po mně chtěli nějakou práci. Nemám ráda organizace, necítím potřebu.

6.

Jaká je podle vás současná situace novinářů – seniorů? Mají možnost se uplatnit na trhu práce?

Tak o tom dost pochybuju.

Proč myslíte?

Ono je novinář senior a novinář senior. Říká vám něco termín holubí letka? Tohle jsou pro mě novináři senioři. Novinář buď je novinář, nebo není novinář. Samozřejmě,

spousta se jich dnes může uplatňovat v různých internetových sajratech, blogy. To je vesměs nuda, navíc to odnaučilo lidi vyjadřovat se česky a psát stručně. Na to jsou zase ty noviny a layouty, počet řádků. To se mi líbí. Z mých spolužáků akorát snad ještě Jana Bednářová, která dělá pro Květy, ale jinak si nevzpomínám, že by ještě někdo takhle pracoval. Což neznamená, že to tak je v jiných redakcích. Třeba Jirka Hanák v Právu, ten je ještě o pěkných pár let starší než já. Vůbec neuznávám termín novinář senior.

Příloha č.2: Zkrácený rozhovor

1.

Jak jste se stal novinářem, byl to váš životní plán?

Byl, i když částečně. Po gymnáziu, které jsem absolvoval v Břeclavi, přišla nabídka, na které vysoké školy se můžeme hlásit a na které ne. Původní záměr byl, že bych šel studovat na doktora. Vždycky se mi ale třásl ruce. Z nabídek jsem vzal to, co mi bylo tenkrát dost blízké, což byla novinařina. Na gymnáziu jsme založili s osmi spolužáky z Moravské nové vsi kulturní soubor, kde jsem dělal konferenciéra. Psali jsme si pro sebe. S tímhle souborem jsme, jak bylo tenkrát zvykem, chodili na národní výbor, když byly volby.

Pak jsem se přihlásil na katedru žurnalistiky při filozofické fakultě, bylo nás asi 110, co jsme se tam hlásili. Chodili tam kluci se stohy toho, co publikovali ve světě, já, kluk z vesnice, jsem o tom neměl tuchy. Z těch 110 nás přijali 11. Byla tam jedna holka, Polka. Ukončilo nás to sedm nebo osm. Ani nemohli vzít víc lidí. Podle jakého mustru, to jsme ani nepátrali.

Má podle vás mít novinář novinářské vzdělání?

Novinář by měl mít všeobecné vzdělání. My jsme měli dva semestry práva, semestr psychologie. Byli jsme obor čeština – ruština, novinařina neměla vůbec svoji katedru. Po prvním roce jsme už svoji katedru měli, byla to katedra novinářství – češtiny. Takže čeština byl takový základ celého našeho pětiletého studia. Měli jsme tam opravdu špičky, staré profesory. Na češtinu profesor Šmilauer, profesor Krejčí. To byli kapacity, které po tom po roce, dvou povyžovali. Na češtině to bylo postavené. Po roce, po dvou se to otočilo a byla to katedra novinářství – češtiny.

Vidíte v novinářském vzdělání výhodu?

To vůbec, to jsem ani nevnímal. Noviny byly jedny jako druhé. Já jsem v té době inklinoval, po zkušenostech z mé rodiny s politikou, ke sportu. Už za studií jsem si domluvil, že jsem dělal v Mladé frontě přes prázdniny poskoka. Byl jsem za to rád, sportovní redaktoři byli vždycky jiní než ostatní redaktoři. Když přijeli naši reprezentanti házenkáři z Dortmundu, byli druzí, v půl druhé v noci, nejezdilo metro, žádné noční spoje, já jsem je šel přivítat. Napsal jsem nějaký štěk. Stejně to do novin nešlo, ale otrkávali jsme se praxí. Lidi v novinách nás brali normálně, nemám špatnou zkušenost.

V Mladé frontě jsem byl jenom přes prázdniny. Ve škole jsme měli takové stáže. Další sportovní časopis byl barevný týdeník Stadion, dále jsem byl třeba v rozhlase. Byli lidé, kteří u nás měli přednášky, a s nimi se domluvílo, že u nich můžeme dělat praxi. Tuhle praxi jsme dělali po celou dobu studia. Nijak jsme se nedoprošovali v novinách, ale sami lidé z novin nám dělali cestičky. Kdo chtěl, tak to využil.

Mohl byste prosím popsat, jakými redakcemi jste za svůj život prošel?

Když už jsem byl zaměstnaný, nastoupil jsem do redakce, kde mě znali, kde jsem měl přátele, a to byl týdeník Beseda.

Tenkrát vycházely dva týdeníky, které byly směřované na podobné čtenáře. To byla Vlasta a Beseda. Ještě než jsem tam přišel se to jmenovalo Beseda venkovské rodiny, pak už to byla jen Beseda. Já jsem tam nastoupil za Přemka Podlahu, který šel na vojnu. Měli jsme zábavné stránky, sport. Sport tam byl venkovský. Tenkrát Vlasta a Beseda měla náklad 120 000, což byl poměrně velký náklad. V té době byla Beseda oblíbená, nebyla protěžovaná. Pro lidi na venkově de facto nic jiného nebylo. Paní šéfredaktorka Vlasy se přátelila s paní Novotnou, manželkou pana prezidenta Novotného. Domluvily se a nám oznámily někdy v listopadu, že končíme. Žádné zdůvodnění, nic. Později se ukázalo, že Vlasta na tom vydělala hodně, vyskočila až na půl milionu, možná 600 000. Takže si redakce zásluhou paní Markové a zásluhou známosti s paní prezidentovou pomohla. Všechny to potěšilo a naše láska k režimu vzrostla. Beseda byla zrušena. V mezidobí, asi tři, čtyři měsíce jsem dělal nějaké listovky, to dělalo ministerstvo zemědělství. Pak jsem si schoval výtisk Inseminace a obchod. To byla listovka, na které jsem první změnil titulky. To bylo nějaké zemědělské vydavatelství. Bylo tam těchto listovek víc. To jsem ale dělal jen krátkou dobu.

Pak za mnou někdo přišel, abych šel do deníku Obrana lidu. Tam jsem začínal. Pak jsem šel na vojnu do Uherského Hradiště a do Kroměříže. Obrana lidu byl deník, pak to

zrušili a udělali z toho týdeník. Když jsem přišel z vojny, už to nebyl deník. V Jungmannově ulici, kde jsme měli redakci, tam byl týdeník, byli tam důstojníci. Já jsem byl občanský zaměstnanec, ale třeba moje oddělení v Obraně lidu bylo podplukovník Lenský, podplukovník Nesrsta, kapitán Červený a branec Slovák. Když skončila vojna, vrátil jsem se. Bylo to vydavatelství časopisu ministerstva národní obrany a tam založili úsek průzkumu tisku, celkem odbornou záležitost. Dělaly se tam ankety, ještě to nebylo běžné. Tam jsem takhle úředničil pár měsíců a přišel rok 1968. Tam pro mě přišli známí, nastoupil jsem do Rudého práva, kde jsem byl do příjezdu tanků. Byl jsem pořád ještě mladý, spíš nezkušený. Tenkrát probíhal proces v Příbrami se sedmi příslušníky StB, kteří zavraždili dva lidi. Po srpnu vyhodili prokurátora, akorát se to zrušilo. Mně tam za Rudé právo poslali. Každý den jsme jezdili k soudu. Všechny noviny. Dělali jsme z toho zpravodajství. Já jsem byl jako zpravodaj pro středočeský kraj.

Když přišlo to, co přišlo, tanky, to jsem ještě absolvoval. V budově na Florenci byla tajná redakce, kde se vydávalo Rudé právo, protože u mě v kanceláři už stál s nabitým samopalem.

Když tohle skončilo, přišly prověrky a já jsem odešel. Nikdy to nebylo moc cílené, vždycky mi řekl někdo z mých známých. Založil se Pragopropag. Tam byl Ota Růžička, postava, o které budou ještě psané romány, říkali jsme mu Fidel. Tehdy bylo podnikání v podstatě jako nastalo teď, v roce 1989.

Na propagaci jsme dělali propagační materiály. Já jsem byl zástupcem ředitele. Byli jsme dva. Jeden byl pro provoz, to znamená, že měl partu 150 Cikánů, kteří tady kopali, a ti vydělávali ty peníze. Byl to prostě podnik. Potom, jak se to začalo likvidovat, skončil Pragopropag. Když Otu vyhodili, přišli za mnou, abych dělal ředitele. To jsem odmítl.

A ozvali se mi známí a šel jsem dělat Družstevní byt. To byl měsíčník Českého svazu bytových družstev. Náš předseda byl de facto jako ministr, i stejné pravomoci měl. S těmi, co přežíváme, se scházíme do teď. Byl jsem tam jako redaktor, oni byli funkcionáři. Bytové družstevnictví, tam až člověk dost zlenivěl. Jednou za měsíc jsem napsal reportáž z Olomouce. Ti lidi mě měli rádi, bylo to družstvo. I v té době nebylo odcizené. Když jsme dělali redakční rady, já jsem je dělal v Bratislavě, po celé republice. Ti se na to těšili.

Odtamtud, rád nerad, si mě vyhlédl zase kamarád, který mě znal z dřívějšíka. Ten mě přetáhl do Hospodářských novin. Byl to samozřejmě postup. Z lenošení šel člověk do

něčeho jiného, chvilku to trvalo. Pak do toho přišly takové hrátky, se kterými jsem nechtěl mít nic společného.

Hospodářské noviny byly Hospodářské noviny. Zaměstnali mě tam jako tajemníka redakce, dělal jsem asi pět roků. Měli jsme tam výborné lidi. Dva, kteří byli vyloučeni, ale Švestka se za ně tenkrát zaručil.

Pak, poměrně brzo, jsem v tom zase já neměl ani zásluhu, ani že bych chtěl někam postupovat. Měl jsem tam absolutní volnost, pokud jde o organizaci, jezdili jsme kamkoliv. To už to byl ekonomický týdeník ÚV KSČ. Nechybělo mi tam nic.

Šéfredaktor Kulhánek (pozn. – šéfredaktor ZN), někde jsme se potkali, se rozhodl, že půjdu do Zemědělských novin. Říkal jsem mu, že jsem v Hospodářských novinách. Jeho materiály jsme dávali do novin, on byl ekonomická figura. Jeho zástupce byl Zdeněk Mrkva, také ekonom.

Říkal jsem, že z Hospodářských novin nemůžu dát výpověď. Tam byl Fojtík a říkal, ať si to vyřídíme mezi sebou.

Pak jsem šel do Zemědělek, kde jsem byl deset roků. Zemědělky skončily v roce 1989, do stejného baráku se nastěhovaly Lidové noviny, kde jsem pomáhal.

Napřed jsme vycházeli dvakrát týdně, pak se Ruml před volbami rozhodl, že od dalšího dne budeme jako deník. Bylo to dobrodružství. Pak se to nějak vyvrátilo. Bylo to dělané amatérsky, ale lidi chodili. Osmistránkové noviny měly půlmilionový náklad. Byla to obrovská euforie. Pak to dopadlo tak, jak to dopadlo.

Jste teď zaměstnán?

Ne, nejsem.

Přispíváte někam?

Ne. Jsem situovaný na jižní Moravu a dělám v podstatě PR, kdy mě vybavili, mám doma jednu celou místnost. Jsem důchodce a dělám to ve svém volném čase.

2.

Musel mít z vašeho pohledu před rokem 1989 novinář nějaké formální předpoklady (vysokoškolské vzdělání, VUML, členství v KSČ)?

Formálně to bylo nutné. Každopádně musel mít maturitu. To se týkalo každého, to musel mít každý. Třeba u nás v redakcích Zemědělských a Hospodářských novin musel

mít každý vysokou školu nebo se zavázat, že vysokou školu udělá. Jakoukoliv. Buď se musel přihlásit, že bude dělat, nebo už byl třeba inženýr, doktor. To je jedno, ale musel mít vysokou školu. A když byl přijímaný do redakce. Já jsem v těch Zemědělská deset roků šéfoval, řekněme. To byl reklement. „Nemáš školu, nepřijeme.“ Jinak v těch Zemědělských byli hodně praktici.

Vzpomínám si legrácku, když jsem dělal Družstevní byt, že za mnou přišel šéf kádrováků, že dostali nějaký „befel“, abychom se účastnili VUMLu, takové školičky. Já jsem se ho ptal, jestli se zbláznil, že jsem tyhle blbosti pět roků poslouchal na vysoké škole, že bych to mohl přednášet. On měl nějaké základní vzdělání. Potřeboval zaplnit kolonku. Někteří se hlásili. Došli k tomu možná různě, já jsem nemusel. Co jediné bylo, to už i v těch Hospodářských i Zemědělská, když byli svolaní do Moskvy šéfredaktoři všech významných novin. Tam bylo asi měsíc takové školení. Byla to sranda.

Když jste kontroloval články, jak často se musely měnit?

Předtím bylo HSTD, seděli na Smíchově, kde byla tiskárna, četli to tam a my jsme byli z oblga. Pak přišla odpovědnost šéfredaktora. A tím šéfredaktory umlčeli. Potom každý týden všechny deníky, rozhlas, televize na ÚV, kde se řešilo, co kde vyšlo. Tím noviny zadusili. Hrdina, nehrdina. V Hospodářských novinách tenhle problém nebyl, tam si netroufli. Nejvíce potom byly peskované Svobodné slovo, Lidová demokracie a Zemědělské noviny. Náš starej tam nechodil, chodil jsem tam já a to byla každý týden „soda“. Takže cenzura byla tímto způsobem a to byla ta největší nemravnost.

Vybavujete si pokuty či postihy za špatně napsaný článek?

V Hospodářských novinách ne. Kdo by dal Fojtíkovi pokutu? To by si hodně dovolil. Pokuty byly ještě v té Besedě. Ale já sám jsem pokutu nezažil. Jenom takové napomenutí za jednu hloupost. Tihletí novodobí bolševici vyhrožovali spíš kádrově, lidmi. Že se má ten a ten vyhodit a když ne, tak uvidím. Oni to nevěděli, ale všichni věděli, že to takhle nebude na vždycky. Třeba redakci Zemědělských novin řídil člověk z ÚV KSČ, který měl na starosti tisk v tomto spolku. A ten dotyčný dělal v Ostravě odborníka pro noviny, protože sledoval odběr stranického tisku v kraji Ostrava. Pak ho dali na ÚV, dali mu post a on řídil Zemědělské noviny. Ale nedostali jsme pokutu. Výhrůžky prosím, ale pokuty ne. Nezaplatili jsme ani korunu.

Pamatujete si, kdo vaše texty po odevzdání redigoval či schvaloval?

Podívejte se, v Hospodářských novinách jsem dělal tajemníka redakce. Téměř vůbec jsem nepsal.

Byla podle vás novinářská práce dobře placená?

Novinářské platy nebyly velké, to si můžeme říct rovnou. Byli to vzdělaní lidé, vysokoškoláci, brali nepoměrně míň než kdokoliv jiný. Nástupní plat byl svého času po vysokoškolském studiu asi 830 Kčs. Tak málo neměl ani dlaždič. Po pěti letech studia! Když jsem nastoupil do Besedy, dostal jsem 1300 Kčs, což bylo mimořádné. Nevím ani proč. Novinářské platy byly bídné. Když už jsem měl tu možnost, řešil jsem to honoráři. Když někdo chtěl novináře dusit, prostě mu nedal žádný plat, dělal služby. To záleželo na šéfovi, který ho řídil.

Zaregistroval jste platovou úpravu, která vstoupila v platnost v roce 1972?

Svaz novinářů vydal takovou bichli, kde je přesně napsané, kdo na jaké pozici je zařazený do jakého tarifu. Mně to nezajímalo. Nevnímal jsem to.

3.

Vnímal se Československý svaz novinářů v době vaší činnosti jako organizace pomáhající novinářům?

Určitě jsem si nemyslel, že pomáhá. Jeho členem jsem byl od začátku. Ale bral jsem ho jako odborovou organizaci, že někam patřím. Platím tam příspěvky, dostanu legitimaci, se kterou nemůžu dělat vůbec nic. A že mě nemůžou vyhodit z míst, kam mě redakce pošle. Vyhodit mě mohli, ale odskákali si to. To byla tahle záruka. Oni dělali rekreace, měli Roztěž. To ano. Tyto technické věci tam byly užitečné. A jedna věc byla.

My jsme si mohli u Žurfondy půjčovat. Tam to šlo. Měl jsem dvougarsonku, přišlo dítě a potřeboval jsem větší byt. Půjčil jsem si na to dvacet tisíc a to bylo bezúročné, splácelo se to. Stejně, když jsem si pořídil chatu, zase jsem si vzal půjčku. Také když jsem si kupoval auto. Asi třikrát jsem toho využil. Musel tam být štempl z redakce. Strhávali mi to z platu, ani jsem nevěděl, že to splácím.

Myslím, že Žurfond dával hodně věcí. Kromě těch půjček. Můj šéf v Zemědělských novinách byl šéfem Žurfondy. Vedoucí oddělení ÚV KSČ Otík Čmolík si půjčil pětkrát po dvaceti tisících. Měl půjčených sto tisíc, ze kterých nešly úroky.

Měl jste možnost řešit prostřednictvím Československého svazu novinářů svou bytovou situaci?

Ne. Já jsem nedostal byt zadarmo, koupil jsem si ho přes Družstevní byt.

Měl jste možnost využívat prostřednictvím Československého svazu novinářů lázeňského léčení?

Nikdy jsem toho nevyužíval, byl jsem zdravý. Ale asi jsem mohl, kdybych chtěl. Teď si vzpomínám, že mi k nějakému výročí dali – teď nevím, jestli podnik nebo svaz – lázně na severní Moravě. To byly také lázně! Každý den mi tam přijeli s autem. Tenkrát jsem byl pověřený vedením Zemědělských novin. Každý den mi tam dovezli horu materiálů, takže jsem tam úřadoval. To byl měsíc.

Využíval jste nabídku zahraničních rekreací, které svým členům nabízel Československý svaz novinářů?

Nikdy jsem to nevyužil, ale ty nabídky byly.

Měl jste možnost využívat prostřednictvím Československého svazu novinářů rekreace?

Byl jsem jedině na Roztěži. Na rekreaci ne, vždycky jsem tam byl jen na jednání. Ani školení. Nebyl jsem tam nikdy na delší čas.

Měl jste možnost využívat jazykové kurzy pořádané Československým svazem novinářů?

Tyhle věci asi dělal, ale my jsme to nepotřebovali. Já si myslím, že dělal. Třeba i posílali ven, ale o tom nic nevím.

Měl jste možnost využívat služeb závodního lékaře?

Ano.

Měl jste možnost využívat služeb závodního dentisty?

Ano.

Měl jste možnost využívat služeb závodní polikliniky?

Ne.

Měl jste možnost využívat závodní rehabilitace?

Ne.

Měl jste možnost využívat závodní rekreace dětí?

Nevím.

Měl jste možnost využívat závodního stravování?

Ano. Celý čas. Nejsem vybíravý a myslím, že všude vařili dobře.

4.**Vidíte rozdíl ve vnímání novináře před rokem 1989 a dnes?**

Před rokem 1989 bylo vnímání takové, že novinář je asi informovaný. Byla tam určitá úcta, byla to prestižní záležitost. Nakonec i kvůli tomu jsem se já stal novinářem. Ano, dostat se k tomu, to musel člověk něco umět. Po roce 1989 je názor takový, že novinář je stejný lhář jako politici. A tento názor může být snad z 80% pravdivý. Novináři jsou v nějakém žoldu. Bohužel je dneska taková situace, že novinář je schopný za večeri udělat bůhvíjakost. Tam nejdou miliony. Politický bulvár je daleko horší než normální. Když je to novinář, je to syčák, hajzl, lhář a zloděj. Takový je názor. To je opravdu rozdíl. U některých samozřejmě neprávem. Chudáci někteří, kteří v tomto ranku pracují. Není jich moc. Mezi sebou se ani nezastanou. Je pár novinářů excelentních jako Honza Petránek. To jsou osobnosti. Ale možná i ti mladí. Já sleduji tři deníky. Také tam jsou. Třeba v kultuře, zvlášť v Lidovkách, které jsou už také odpad, Marta Bystrovová. Jsou novináři, kterých si člověk váží a kteří se nezaprodali. Není jich moc.

Čím je tento posun způsoben?

To je jedno. Je úspěšný, je syčák, společnost ho tak bere. Novináři slouží v nějakém žoldu, přestali být hrdí na sebe sami. František Gel také procházel různými etapami, kdy byl poplivaný a pošlapaný. Ale zůstal sám sebou. Kdežto dnes přišli lidi nekvalifikovaní, pokud jde o jazyk český. To kompenzují tím rychle něco získat. Uspěť, ale jakýmkoliv způsobem. Co to je morálka?

Je podle vás vliv novinářů ve společnosti dnes výraznější?

Já myslím, že větší, obecně. Tenkrát psali všichni stejně.

Jak jste si zvykal na nové technologie?

Pomalu, ale rád. Skromně. Žádný velký zlom. Věděl jsem, že je to nutné. Šlo jenom o lenost, kdy do toho člověk vejde, nic jiného.

5.**Jste členem SN?**

Ano.

Proč v SN setrváváte?

Když jsem přestal být zaměstnán v novinách, říkal jsem si, že neodejdu jen tak „od fochu“, který jsem dělal celý život, nic jiného jsem de facto nedělal. Že přijdu mezi lidi, kteří buď odcházejí, nebo jsou ještě v novinách, ale se kterými si ještě mám co říct. To bylo kontinuálně.

Existuje podle vás ve společnosti o SN povědomí?

Bohužel si myslím, že povědomí není. A když, tak negativní. Ti, kteří vědí, o co jde. Je to spolek, který zkrachoval. Syndikát novinářů podělil po bývalém svazu novinářů majetek stamilionové hodnoty. Do dneška se od nikoho nedovíte, co tam z toho zbylo. Oni z toho první, co odhlasovali, že syndik bude mít čtyřicet tisíc, protože každý ministr měl tenkrát čtyřicet tisíc.

To je syndikát se svým hospodařením. Malér. A lidem je to úplně jedno. Nikam člověk nemůže přijít a říct, že je ze Syndikátu novinářů. Každý na to řekne, co to je. Pokud šlo o prestiž, ta šla pryč.

6.**Jaká je podle vás současná situace novinářů – seniorů? Kdybyste se chtěl vrátit do médií, byla by možnost?**

Tam nastal čas, kdy třeba i v těch Lidovkách a jiných novinách přišli mladí, noví. Já už jsem byl dost životem zkušený, abych se neponížil a nepodbízel se lidem, kteří neuměli ani česky. Neměli na to a šli hned do funkcí. To je v televizi. V začátku u nás v Lidovkách, tam byl člověk, který neuměl česky, ten neuměl vůbec nic. A nastoupil do televize Nova. Tam se stal hvězdou té bulvární sprostoty. Někde jsem ho pak potkal a řekl, mi že dostal dvacet tisíc za to, že si něco na někoho vymyslel. Taky začínal jako

redaktor a takových tam nastoupilo moc. Tak s těmito lidmi už ne. Jediný kontakt, který mám, a v podstatě spíš anonymní, abych jim neublížil, pokud šlo u kulturu v Lidovkách, to mi zůstalo. Ale je to anonymní. V tom svém dělám takové rešerše. V Lidových novinách jsem měl kulturní servis. Tihle machři to pak zrušili, dneska je tam zase velká příloha. Když jsem odcházel, předával jsem to holce. Ona napsala, že to nepřebere. To byl ještě šéfredaktor Šafr. Čásenský, co je dneska šéfredaktorem Mladé fronty, tam také dělal.

Příloha č.3: Zkrácený rozhovor

1.

Jaké máte vzdělání?

Jednak jsem si dělala šestiletou konzervatoř a potom jsem si ještě udělala střední knihovnickou. Měla jsem tím pádem dvě maturity, ale pořád mi to nestačilo. Chtěla jsem se dostat na vysokou, ale pro mě to bylo složité. Musela jsem to dělat při zaměstnání, při dvou dětech, musela jsem si nabrat spoustu funkcí, dělala jsem v té době i poslankyni. Prostě mi toho nacpali co nejvíc. Vysokou jsem pak dělala dálkově. Dříve se to jmenovala osvěta, dnes se tomu říká kulturologie.

Při vysoké škole jsem si udělala dvouletý kurz zahraniční politiky nebo dvouletý kurz výzkumu, od každého jsem něco věděla. Pak mě hodně strkali, když bylo potřeba něco napsat. Psala jsem hlavně projevy pro ministry a jejich náměstky.

Má podle vás mít novinář novinářské vzdělání?

Vzdělání rozhodně. Mně pomohlo, že jsem měla vysokoškolské kurzy, třeba o zahraniční politice.

2.

Mohla byste prosím popsat svůj profesní život (zejména působení v médiích)?

Nikdy jsem nebyla zaměstnaná v médiích na plný úvazek. Jeden čas jsem ale byla přímo v redakci, kdy jsem měla na starost Rock Revue.

Pak jsem byla v redakci při Ústavu pro kulturně výchovnou činnost, byl to ústav ministerstva kultury. Původně to byl osvětový ústav, pak se od nás odtrhl Ústav pro výzkum kulturu. To bylo to výzkumné oddělení, kde jsem původně dělala, jenže já jsem tehdy čekala mimino, takže jsem z přesunu vypadla. V ústavu jsem pak zůstala a dělala

všechno možné, také sbory pro občanské záležitosti. Na to jsem si napsala i diplomku, dělala jsem celostátní nařízení a konference, scénáře k tomu. Dělali jsme k tomu různé průzkumy.

Já jsem pak z novinářiny přešla do Krátkého filmu. Hodně jsme dělali pro Novu krátké přírodopisné filmy, tu „vatu“.

Dnes píšu články o kultuře, o výstavách, koncertech, baletu.

Do jakých médií jste psala?

I když jsem v médiích nebyla zaměstnaná, psala jsem poměrně hodně. Byl takový časopis Kulturní rozvoj, založilo to tenkrát ministerstvo kolem roku 1970, to už to bylo politicky umravněné. Založili to místo Literárních novin. Kdybyste to četla, pobavila byste se. To byla fráze na frázi, k tomu se radši nehlásím. Psal jsem tam jen o sborech.

Kde se ve vás vzala potřeba psát?

Nejvíc jsem psala na konzervatoři, dělala jsem tam hodně pořadů pro mládež. Nejvíc jsem psala scénáře. Tím jsem začínala. Scénáře na velké celonárodní akce, která hudba se použije, které citáty. Dělala jsem kolem toho. A mimo to, když jsem byla na vysoké, začala jsem psát externě pro Mladou frontu. Ještě jsem to musela psát pod jménem kamarádky. Já, když jsem byla v úřadě, který podléhá ministerstvu, jsem nemohla mít žádné kšefty vedle. Podepsaná jsem mohla být akorát v Kulturním rozvoji, protože jsme to vydávali my. Jinak jsem nemohla být podepsaná nikde. Ale praktikovat to šlo, byla jsem jako externista, vždycky si na mě někdo vyzvedl peníze a pak mi je dal. I když to dříve nebylo jednoduché. Bylo přesně evidované, kdo je v jaké redakci, jestli je prokádovaný. Nešlo, abyste přišla, že pro ně budete psát. Díky tomu, že jsem dělala spoustu akcí, měla jsem docela dost kamarádů, kteří věděli, že píšu o kultuře. Dělala jsem i malířské rozbory.

Po celou dobu, kdy jste psala články, nebyly publikované pod vaším jménem?

Většinou. Ale něco pod svým jménem mám.

Psala jste někam i po roce 1989?

Dost dlouho jsem psala do Lidovek a Mladé fronty DNES. Říkali, že musím psát jenom kriticky. Lidi pak byli otrávení, protože si říkali, že nic nejde. To mi šlo na nervy a

proto jsem pak přestala psát. Tehdy jsem psala také do Nových knih, dělala jsem tam Okno dokořán.

Když jsem odešla z Ústavu, nabídli mi místo v Národní knihovně. To bylo bezvadné.

3.

Byla jste ve styku s Československým svazem novinářů?

Já jsem tam přímo dělala.

Vnímal se Československý svaz novinářů v době vaší činnosti v něm jako organizace pomáhající novinářům?

Novináři to měli jako ROH. To je ta věc, na kterou si naříkají, že se jim dnes v syndikátu nezařizují rekreace. Dříve nám patřila Roztěž a Hrádek, jenže Roztěž se pomalu rozpadala, tak byli rádi, že se jí zbavili. Ale bylo to tam hezké. Zámeček Roztěž měl velikánské místnosti, které byly, nevím proč, přepůlené zídkou, aby tam bylo víc místností. Takže jste viděla půlku obrazu a druhou už ne. Prostě děs a hrůza. Ale dobře vařili. Jezdili jsme tam po okolí po zámečcích. Bylo to tam docela hezké. Svaz dělal i výlety, které jsem přímo já zařizovala, autobusem po rodištích známých osobností. To byla věc, kterou jsme se snažili udržet i teď.

Na jaké pozici jste ve svazu byla?

Tam to bylo rozdělené na sekce. Já jsem měla oblast kultury, hodně jsem spolupracovala s výborem, jeden čas jsem byla dokonce i jeho členkou.

Zažila jste někdy rekreaci na Hrádku či Roztěži?

Vím, že Hrádek také existoval, ale já jsem na Hrádku nebyla. Nevím, jestli se tam jezdilo více či méně. Na Roztěž se jezdilo víc, myslím.

Organizoval ČSSN lázeňská léčení?

Svaz dělal ROH. Novináři většinou ve svých redakcích ROH neměli, proto chodili k nám. Tyhle věci jsem pomáhala zajišťovat. Dělali jsme i sociální služby, když byl někdo v maléru a vyhodili ho z práce. Zejména před rokem 1990 začali lidi vyhazovat z práce, protože se báli, aby jim zůstalo místo.

V čem pak spočívala role svazu?

Jednak jsme jim dělali inzeráty, přes své známé jsme jim sháněli místo. Když se něco někde uvolnilo, dohodili jsme jim to. Vylepovali jsme cedule na nástěnku, že jsou volná místa.

Fungovaly ve svazu jazykové kurzy?

Ty ve svazu běžely vždycky. Někdy jim to platily redakce, někdy si to platili sami. Třeba jsme požádali někoho, kdo se zrovna odněkud vrátil a měl to ještě v hlavě, aby udělal kurz. Pro začátečníky to organizoval přímo svaz novinářů.

Musíte to brát, že když se tenkrát psaly zprávy, z dnešního pohledu to musíte vydělit dvěma a upravit. My jsme vždy museli psát, že se nějaký závazek splnil. To ale platilo všude. A když závazek splnit nešel, napsalo se, že se to událo při menší účasti.

A co zahraniční rekreace nebo lázeňská léčení?

To buďte klidná, že se tam normální žurnalisti téměř nedostali. To rozděloval šéf. Takhle to bylo všude. Nominovali jen ty, o kterých chtěli, aby na zahraniční zájezdy jeli.

Konaly se nějaké rekreace dětí? Ať už závodní, nebo organizované svazem?

Vím, že třeba na Roztěž jezdily rodiny s dětmi. To byla tehdy taková móda. Na Hrádek mám dojem, že jednak jezdili jen dospělí a jednak tam brali delegace ze zahraničí. Myslím, že ten byl lepší, výběrový.

Byla ve svazu možnost využívat závodního lékaře?

Kdepak, ani zubaře.

A závodní stravování?

Něco jsme dostávali. Dole v Pařížské byla jídelna, tak je možné, že jí zaměstnanci svazu využívali. To byl takový debatní kroužek, naše „Slavie“.

Bylo možné řešit prostřednictvím Československý svaz novinářů tíživou bytovou situaci?

Bylo, ale pouze pro mimopražské. Pražáci měli smůlu.

Vidíte rozdíl ve vnímání novináře před rokem 1989 a dnes?

Mám obavy, že dnes to jde zase do starého stylu. Jeden čas po revoluci novináři opravdu psali, co si myslí, přečetli jste si pro i proti. Tenkrát si ještě správně mysleli, že každá informace se musí ověřit alespoň u dvou nezávislých pramenů. Což teď bohužel moc není. Nebo se vytrhávají kusy, aby se hodily k tomu, co chtějí o daném člověku říct. Ať už je to ze soudního spisu, telefonátu, projevu. Vytrhnou kus, který se jim hodí podle toho, jak zaměřený chtějí mít článek. To je strašná věc. A to mi právě připomíná dobu komunismu, kdy se muselo psát tak, jak šéf nařídil. Je to hrozná škoda. Další věc je, že názor by neměl být tam, kde novinář cituje jiného člověka, měl by být mimo. Úplně se ničí čeština. Nejde vůbec o to, že se používají cizí slova, to ať se klidně používají. Ale novináři se neumí vyjádřit. Když udělají hrubku, řeknu si, že to byl překlep, ale když vám řekne „já jsem dobrý“ místo „je mi fajn“, to je strašné. Po roce 1990 to nebylo vůbec jednoduché. Všichni se nadechli. Když se něco podařilo, šlo to honem to tisku. Pak vystoupil Havel a řekl, že mají všichni blbou náladu. Všichni začali mít blbou náladu, začaly vycházet jediné kritické články. A nejhorší je, že to trvá už skoro dvacet let. Za tu dobu se jim už konečně povedlo lidi otrávit. Navíc nikde nepíší, že žádnou rošťárnu provedlo KSČ.

Je podle vás vliv novinářů ve společnosti dnes výraznější?

Rozhodně větší, protože dřív všechny noviny psaly to samé a všechno to bylo schválené předem. Kolikrát naše „normální“ noviny píší taky jako bulvár. Kolikrát to nemají ani ověřené. Novináři si vůbec strašně málo ověřují informace. Nebo si vezmou jenom kus, jenom to, co se jim hodí. Ale to, co následuje, to už je nezajímá, nesledují případ až do konce. Když je nějaká velká kauza, někteří novináři ani nedosledovali, že kauza běží stále dál. Nevysledují konec, to mě štve. Když kauza splaskne, je jim to už jedno.

Jak jste si zvykala na nové technologie?

Já jsem psala vždycky radši na stroji než v ruce. Na počítači to bylo pro mě ještě mnohem lepší. Nedělalo mi to vůbec problémy, naopak.

5.

Jste členkou SN?

Já jsem pokračovala ve členství, akorát nám, co už jsme předtím byli v ČSSN, vyměnili legitimace. Vypadalo to, že to bude docela fajnové, hezky se to rozbíhalo. Ale vždycky to záleželo na tom, kdo to vedl.

Co bylo na začátku 90. let rolí SN?

V začátcích to bylo tak, že jsme se snažili o nějaké sociální služby. Hlásili se tam noví lidé. Ale nehlásili se všichni, protože měli obavy z toho, že budou prověrky. Hodně lidí odešlo. Ty, u nichž bych chtěla, aby v syndikátu zůstali, většinou odešli pryč.

Proč myslíte, že odešli?

Možná měli pocit, že pro ně nic neděláme. Je to těžké. Ti, co tam nastupovali nově, si mysleli, že tam dostanou tipy, kam mají jet a ve které redakci mají pracovat, což si myslím bylo takové původní poslání, což jsme chtěli my, co jsme to znovu zakládali. Když zjistili, že si tam nemají s kým promluvit, že tohle, proč tam šli, tam nenajdou, bylo to špatné. Ale je fakt, že se tam teď měnilo různě vedení a byli tam docela slušní lidi, třeba Jan Punčochář. Ten byl bezvadný, prima. Adam Černý vypadá také velice sympaticky a chytře.

Neštěstí bylo, že spoustu novin zabrali Němci. Pak už jste nemohla, i kdybyste chtěla, jim pomoci, tam už nebyla žádná páka. Němci nemají zájem na tom, aby naše republika prosperovala. Chtějí, abychom na nich byli závislí.

Jednou jsem se ptala kamarádky novinářky, proč pořád štvou čtenáře proti pravici.

Řekla mi, že Němci chtějí, aby se kupovaly jejich noviny. Co můžou novináři psát, když jim to nevezme šéfredaktor.

Jaká je podle vás dnešní role SN?

Byla bych ráda, kdyby dělal konzultační, poradenskou činnost. Aby se novináři měli kde scházet a aby si k určité problematice mohli promluvit. To podle mého novináři postrádají.

Je podle vás o SN povědomí mezi lidmi?

Myslím, že lidi vědí, že nějaký spolek novinářů existuje.

Jaká je podle vás současná situace novinářů – seniorů? Mají možnost se uplatnit na trhu práce?

Kdo chce, tak se uplatní. Vím, že je někdy najdu i na internetu, kde píší blogy. Své názory můžou prezentovat.

Měla jsem na mysli spíš za peníze...

To by nebylo dobře. To by museli být ti lidi, kteří mají stále styk s realitou, s někým spolupracují. Ti ostatní už jsou někde jinde. Když do syndikátu někdo přijde a chce s něčím pomoci, oni poradí, pomohou vám, ale jen někteří. Ty štiky. Pak jsou tam ale ti druzí, kteří se předtím měli dobře, byli mladí, měli stálé zaměstnání a s nimi je to už o něčem jiném.

Příloha č.4: Zkrácený rozhovor

1.

Jak jste se dostala k žurnalistice?

Já si myslím, že v těch letech, kdy jsme začínali my, to byla svým způsobem dobrá doba. Ve smyslu celé té historie. Po roce 1960 nastalo určité uvolnění. Pak jsme měli výhodu, že jsme měli ještě kantory ze staré školy. Když vás učí František Gel, nebo si spíš s vámi povídá, a mnozí další. Na konci studia jsme si třeba vydupali, že marxistu, který byl úplně pitomej, nechceme a vydupali jsme si jiného. To byly takové směšné akce. Nicméně, předtím nic takového možné nebylo.

Tyhle dvě věci se spojily. Jakýsi úsvit a symbióza se starými novinářskými pracanty, kteří to znali, kteří nám předávali zkušenosti. Byla to jistým způsobem nějaká škola. Přesto si myslím, tenkrát to byl Institut osvěty a novinářství, že ta škola byla úplně pitomá. Říkali jsme tomu školka. Pár přednášejících to drželo nad vodou. Chodili jsme na praxe, kde jsme se zase potkávali se staršími kolegy. Takže nějaký smysl to mělo. Pak nezbylo, než do toho skočit.

Proto si myslím, že dneska to bude trvat daleko déle, protože oni už nemají na koho navazovat. Tu novinářskou etiku z totalitní doby nemá kdo předat.

Nejdřív jsme byli při filozofické fakultě, to bylo jen studium novinařiny. Což bylo ještě dobré, protože jsme tam ještě měli ty Gely a jiné kantory. Pokud jde o jazyk, o schopnost vyjadřování i o výuku mluvy a ještě plno dalších věcí. To mělo určitou úroveň. Potom to odstěhovali do Celetné, osamostatnili to a udělali z toho Institut

osvěty a novinářství a tam to potom padlo dolů, protože pochopitelně, kdo tam půjde učit. Z té filozofické fakulty nikdo, nebo málokdo. To už bylo takové slabší.

Je podle vás nutné novinářské vzdělání?

Já si myslím, že není, když to v někom je. Rozhodně je potřeba, aby znal češtinu, gramatiku, byl schopen skloňování a nepřisuzoval podstatným jménům nějaká šílená úplně nelogická přídavná jména. Syntax a tyhle věci jsou hrozně důležité. Novináři jsou polovzdělaní, což dnes vidíte, když se podíváte se na televizi. Mají tam hrubky, nevím, jestli tam mají korektora, jestli vůbec mají na korektora. Myslím si, že je to hrozná věc. Ale ve všem. Podívejte se, jak dnes vypadají knížky. To je strašných chyb. Jenomže my jsme byli ještě vyučení v tom, že za první republiky a pokračovalo to i do totáče, někde v přízemí nakladatelství seděli tři korektoři a četli to tři lidi po sobě. Nebylo to tak, že to nějaký neuměl, který češtinu už dneska ani neumí, přelítl a nechal tam neuvěřitelné hrubky. Kvalita se trochu pohoršila a je potřeba, aby se zase někdy zlepšila. Ale když slyším, co nám vyprávějí nejrůznější ministři školství až po toho současného, tak nevím.

Mohla byste prosím popsat své působení v Československé televizi?

Tam jsem byla chvíli, jenom rok. Byla jsem v kulturní redakci a nikam dál jsem nešla. A protože mi potom zemřel muž, odešla jsem z televize. Samozřejmě než zemřel, abych se o něj mohla postarat. Takže jsem tam v tom roce 1992 byla jen rok. Na praxi jsme byli v Mladé frontě, v Práci, to je jedno, že to bylo blbé, v Lidové demokracii. Procházeli jsme deníky, sjednávali jsme si to na léto, abychom měli nějakou brigádu. Ale kromě toho praxe existovala i povinně během školy. Po škole jsem nastoupila do Studenta a to vám asi popsal Petr Feldstein. Já jsem pak v té poslední fázi byla těhotná, čerstvě vdaná, a jak to šlo potom ke konci, to už vlastně nevím. Pak jsem měla mimino. Dcera se narodila 1. září.

2. – 3.

Měla jste šanci působit v médiích po ukončení Studenta?

V žádném případě. Vůbec nechci podsírat na svoje kolegy v novinách, ale pravda je, že ti, co tam zůstali - když jsem je potkala, neměla jsem pocit, že by řekli, ať pro ně něco udělám a podepíšu to jako Nanyňka Šafářová. Takový dojem jsem neměla. Nicméně generačně nějaká záchranná lasa byla. Třeba moje kamarádka, která dělala ve vydavatelství a nakladatelství Panorama. Tam jsem potom ze zoufalství psala dětské

básničky, říkanky, leporela mi tam vyšly pod cizím jménem. Na kamarádku jsem si to nechávala psát, protože to na mě ani nemohlo jít.

Potom, když už byla holka větší, známý mě protlačil, to bylo velmi dojemné, na osobní oddělení obchodní společnost Tesla. Tam mě dokonce naprali přímo, aby mě měl šéf pod palce, jsem byla v osobním oddělení. Dělal jsem tam nějaké naprosté hovadiny, vydržela jsem tam dva roky. Pak už mi dali stejně najevo, že už nechtějí. Odešla jsem. Potom jsem si řekla, že tohle už ne, pak byla ta Panorama, kdy jsem si přivydělávala nějakou editací textů. Psala jsem ty dětské věci. Tam to bylo pod pseudonymem.

Pak jsme se sousedkou pletly svetry a tím jsme se živily. Protože nějaký náš kamarád Japonec z nějaké výstavy nám nabídl takový ten pletací stroj a my jsme se živily pletením svetrů. Z toho jsme nemusely nic platit, to bylo dobré. A do toho byl můj muž pořád nemocný, ještě k tomu tetičce uřízli nohu, tak jsem se starala o tetičku.

Nicméně jsem pořád chtěla něco dělat, takže jsem psala nějaké povídky, které mi samozřejmě nevzali. Pak jsem napsala scénář. Došlo to až do toho, že jsem dělala filmovou povídku a scénář pro Barrandov, pak se to zase někde podělalo, protože to už bylo na moje jméno. To taky nešlo.

Potom to nakonec natočila televize, kde to příšerně zkurvili, tím se ani nechlubím. Protože si myslím, že co mi asi tak jde, je dialog, zkoušela jsem divadelní hry. To mi hráli nějaké divadelní hry v rádiu asi dvě. To už bylo pod mým jménem. Pak jsem měla jednu takovou hru, pořád jsem nikde neuspěla. Pak byla nějaká soutěž, kdy v národním hledali, přihlásila jsem se tam. Vyzvali mě, ať přijdu a zas nad tím laborovali, co s tím mám ještě udělat. Než se to sešlo, pak už to zase nešlo. Byly to fakt blbé doby, kdy se nedalo skoro nic.

Pak jsem se naštvála a šla jsem si dát inzerát, že novinářka hledá práci. Dala jsem to té dámě v inzerci Práce, ona s tím odešla někam dozadu, pak přišla. To už byl nějaký rok asi 1987. A řekla mi, že inzeráty tohoto druhu neberou. Takže se to zřejmě s člověkem táhne jako červená nit. Pak už se to všechno nějak vylepšilo.

4.

Jak jste se potom dostala do televize?

To byl pak už generační problém. Já jsem začínala v nějakém časopise, který vznikl a pak zanikl, jmenoval se ATD a sešla se tam parta známých lidí. Tam jsem se vrátila po té dlouhé době, takový rozjezd. Ale nebylo to nezajímavé. Ale zaniklo to velice brzy, protože to nemělo peníze. Tak jsem šla do Reportéra. To bylo fajn, tam mě to bavilo.

Tam se dalo do politiky a těch věcí š'ourat, to bylo docela sympatické. Tam jsem potom dělala zástupkyni šéfredaktora, jenže potom na úbytek prachů zašel i Reportér.

V televizi byla pak po roce 1989 v podstatě taková generační klika. Byl tam Petr Feldstein, Michal Novotný, Petr Krul tam dělal šéfredaktora Televizních novin. Takže slovo dalo slovo, už ani nevím přesně jak. Jenže jsem to přerušila.

Mohla byste prosím popsat svůj další profesní život?

Pak jsem nastoupila do Lidovek, někdy v roce 1993, to jsem dělala editorku. Ale v podstatě, popravdě řečeno, jsem se neshodla s tím šéfredaktorem, což byl tenkrát Štětina. Slovo dalo slovo, takže jsem odtamtud zmizela.

Potom jsem šla na Úřad vlády. Tam jsem dělala u Němce tiskovou. To už jsem ale čekala na to, že Karel Hvizďala a ta parta kolem něj připravovala Týden. Takže jsem potom chtěla jít tam. Pak mě to nakonec vůbec všechno přestalo bavit a říkala jsem si, že bych měla zkusit něco jiného. Brzy jsem pak dostala nabídku z nakladatelství Brio dětské knihy. Říkala jsem si, že by to byla hezká práce. Přece jenom ty třenice v redakcích, pořád se měnili majitelé. Pořád to byla samá buzerace. Tak jsem šla do toho nakladatelství a tam jsem byla hrozně dlouho.

Teď už jsem na penzi a jen občas něco edituju, že si vezmu práci domů k počítači. Ale aktivně už nikde nejsem.

Pak mě ještě jednou lákali do Lidovek, to jsem ale odmítla. To už se ty Lidovky bulvarizovaly, všechno to bylo takové, že jsem si říkala, že už v novinách nechci dělat. Že je to jeden velký bulvár, jedno velké honění se za sebe prezentací. Už se mi nějak nechtělo.

Je bulvarizace až trend po roce 1989, nebo byla i předtím?

Myslím, že ta seberealizace hrála vždycky roli. Byli lidi, které člověk po roce 1968 potkal a říkali: „Nezlob se, ale já bez téhle práce nemůžu být.“ Protože měli pocit, že se mají omlouvat, když někdo vypadl z kola ven, že tam oni jsou. To byla jeho věc, nemohli bez ní být, nemohli. Ať si to každý vyřeší, jak chce sám. To je celkem jasné. Myslím si, že jo, že určitě. Takové typy známe. Co mně vadilo bylo, že to bylo spíš o tom, že drzé čelo lepší než poplužní dvůr. Že vždycky nešlo o kvalitu, ale o to, když někdo dokázal sebe dostatečně prezentovat. Vždyť to vidíte dnes ve všem. To je v umění, vůbec na té výstavě není důležité, jaké jsou obrazy, důležitý je ten kurátor.

Taky mi přišlo, že nejsou tak úplně důležité ty myšlenky, ale hlavně že tady budu podepsaný. Není důležitá kvalita textu. Tak to asi trochu je.

Vidíte rozdíl ve vnímání novináře před rokem 1989 a dnes?

I před rokem 1989 vám mnoho lidí řeklo: „Bylo to v novinách, tak to musí být pravda.“ Myslím si, že je to pořád stejné, akorát dnes mají lidé víc zdrojů informací. Nejsou to jenom noviny. Částečně se od novin odvracejí a vidíme to i ve světě, že padá jeden britský týdeník a přechází na internet, jestli se alespoň tam udrží. Situace je taková, že určitý odliv čtenářstva je. Ale myslím si, že nejsem sama, kdo si koupí noviny a nic zajímavého tam nenajde. To si pak připadám jako naprostý idiot, je to samá vata, je to pitomé. Mně stačí, když se podívám večer na internet a najdu si tam hlavní zprávy. Taky nemám pocit, ať je to mladý Komárek nebo kdo, já se z jejich názorů nepominu a zas to nejsou rozborů a komentářů tak světoborné, abych se bez toho nemohla obejít.

Máte nějaké oblíbené novinářské osobnosti?

To je taky generační problém, nerada bych někomu křivdila, protože to tak dramaticky nesleduji. Ale třeba Pekárek. Když ho vidíte v televizi, vidíte, že ten člověk o zahraničí něco ví. Že je to foť. Jiank nemůžu říct. Já už teď noviny skutečně nečtu. Vím, že existují. Ještě jsem čítávala Hanáka, někdy jsem s ním souhlasila, někdy ne. Spíš ani ne. Měla jsem pocit, že se dostává někam, kde mně už to ani nebaví. Že bych měla nějakou vyloženou ikonu, to nemůžu říct. Ty velké novinářské osobnosti už nejsou. Fakt nevím, na koho vzpomenout.

Je podle vás vliv novinářů ve společnosti dnes výraznější?

Myslím si, že samozřejmě měli po roce 1989 velký vliv. O tom není pochyb. Ale nejsem si jistá, že teď nemá největší vliv na celou širokou populaci bulvár. Slyším, jak si lidi na venkově kupují ve čtvrtek Mladou frontu, protože je tam televizní program na celý týden. Samozřejmě to chápu, je to takhle občas. Ale stejně ten vliv mají, i teď kolem těch voleb. Jakmile se rozjede nějaký tanec. Lidi jsou ovlivnitelní, byli a budou. A myslím si, že stejně to povědomí „bylo to v novinách“, na tom není šprochu, ať je to Blesk nebo Lidové noviny. A ten jejich zápas o čtenáře je jasně viditelný na profilaci celých novin. Hurá směrem k bulváru, protože jinak nás nebudou číst. Ale proč to nebudou číst? Kdyby tam byly zasvěcené komentáře, byli tam kvalitní lidi. Lidi typu Robejška, který to má v hlavě srovnané. Nevím, jestli ho někdy posloucháte, nebo

Pekárka. Myslím si, že by na to lidi taky pohlíželi jinak. Ale teď na to pohlížejí spíš jako na horu papírů, ve které si skoro nic nepřečtou.

Jak jste si zvykala na nové technologie?

Pro mě to bylo docela hrozný, obzvlášť ty Lidovky. Já pro sebe sama jsem si počítač objevila strašně brzo. Díky kamarádovi z Japonska jsem se na něj zmohla. Ale já, která jsem troglodyt na to, abych se naučila psát poslepu, tak psací stroj pro mě byl fajn, ale v podstatě utrpení. Když jsem měla bezchybně přepsat stránku, abych to pak mohla někde odevzdat, to byl pro mě vždycky problém. Stejně mi to vždycky jelo a někam se mi to vloudilo. Takže pro mě byl počítač úchvatná záležitost. Jenže to byl Mac a v Lidovkách byly normálně PC. Všeljak to zlobilo, to bylo docela krušné. To si myslím pro každého.

5.

Jste, nebo byla jste členkou SN?

To jsem asi byla, ale takovou absolutně formální členkou, která od nich snad nikdy nic nechtěla. Nikdy nic nedostala. Já jsem s nimi přišla do styku jednou, když mě rehabilitovali po revoluci. Protože mi lidi říkali, ať nejsem blbá, když jsem měla doklady o tom, že mě vyhodili kvůli mateřské bez udání důvodu. Bylo to jasně z politických důvodů. To bylo jediné. Jinak jsem s nimi neměla nikdy nic společného. Tenkrát se to tak nosilo a lidi se jezdili radovat na Roztěž. Tam jsem za studentských dob také byla. Měli jsme tam nějaké soustředění od fakulty ještě. I když nevím, jestli jsem nemusela mít tu legitku, když jsem se potom na konci chtěla živit na volné noze. Tu mi asi oni udělali, ale stejně mi to bylo houby platné. Kolem scénářů, aby měla oporu, že mám vůbec nějakou profesi.

Existuje podle vás ve společnosti o SN povědomí?

Myslím, že ne. A myslím, že mladí na to hlavně kašlou. Co já vím, když mám zkušenost s jinými obory, kašlou na všechny tyhle instituce. Ať je to o výtvarném umění nebo o jiném. Já myslím, že nejvíc tam funguje a kde my všichni vymíráme, ten Klub novinářů 1968, ti drží takovou partu. Ale s těmi já jsem taky nikdy žádnou partu nedržela. Já nejsem schopná se potkávat s nějakou partou a vzpomínat. To nedává pro mě žádný smysl. Nevím, jestli to pro lidi má nějakou cenu. Možná, že dnes existují nějaké

výhody, ale proč. Každý může jet, kam chce. Buď mu to redakce zaplatí, nebo nezaplatí. Nepotřebuje k tomu žádný svaz. Možná kvůli nějakým právům. Nevím.

6. Přispíváte někam do médií

Nepřispívám.

Kdyby se vám chtělo, měla byste příležitost opět vstoupit do médií?

Musela bych chtít. To je generační záležitost. Když by dělala ještě Marta Bystrovová a já bych jí řekla, že jí budu dělat nějaké věci, televizní glosy a komentáře a domluvily bychom se na nějaké spolupráci, fungovat to bude.

Ale když půjdu někam jako cizí a budu říkat, že bych tam chtěla pracovat, tak si myslím, že to nepůjde. To nevím kam. To by museli chtít něco v nějakém Zahrádkáři a neměli by tam nikoho, kdo by jim to dělal. To možná. Ale jestli máte na mysli nějaké větší noviny. Kdyby je to zajímalo, kdyby někdo řekl, že je to zajímavé, tak se vás neptají, kolik vám je. Ale jaká jsou jejich kritéria, co je baví, zajímá a těší, co by otiskli, to jsem popravdě nezkoumala.

Příloha č.5: Zkrácený rozhovor

1.

Proč jste si vybrala jako své životní směřování žurnalistiku? Byl to váš sen?

Bavilo mě být mezi lidmi a vždycky jsem už od obecné školy ráda psala slohy a různé krátké články. Maminka ne, že by mě podporovala v novinářině, ale měla ráda básničky. Sama byla učitelka a učila fyziku. Psali jsme si třeba básničky s bratrem k Vánocům a k narozeninám. Pak se ty moje práce ve škole četly jako příklad v ostatních třídách. Ne, že by mě příbuzenstvo na školu posílalo, teprve vznikala, ale věděli, že na novinářině je nejkrásnější to, kolik člověk pozná lidí, výborných lidí, osobností, ne dnešní celebrity. To byla hlavní myšlenka Gelova potom, když nám přednášel.

Kdy jste začala studovat žurnalistiku?

V roce 1963 jsem začínala novinářinu studovat, v roce 1959 jsem nastoupila do televize. Diplomovou práci jsem dělala o televizním zpravodajství. Tehdy to byla katedra novinářství na filologické fakultě.

Se spolužáky z filologické jsme měli společné předměty – češtinu, nějaké dějiny, marxismus. Jinak tam chodili i ti, co studovali angličtinu, francouzštinu.

Na žurnalistiku nás chodilo sedm. Respektive nás to začínalo jedenáct a dokončilo sedm. Byli jsme druhý ročník, jen jeden byl starší. Moji spolužáci, o rok výš či níž, byli Jiří Dienstbier, Vladimír Jiránek, Jana Štraublová, která dělala češtinu. Byly jsme sice ve stejném ročníku, ale ona pak šla na češtinu a já na své novinářské předměty.

Mohla byste popsat své studium, kdy vás učily velké novinářské osobnosti jako třeba František Gel?

To byly bezvadné přednášky, takové bych vám přála. Jednou nás pozval do Klubu novinářů, kde je dnes dálniční okruh u Hlavního nádraží. V restauraci jsme seděli u stolku v koutku. Všichni ho tam znali, pro vrchní byl štamgast. Tam takhle přednášel a všem nám koupil malou svačinu a učil nás, jak se chová při jídle. Byl jako válečný dopisovatel v Anglii a večerel s anglickou královnou a vždycky nám říkal: „Ono se říká, že když jste někde, abyste jedli jako doma. To není pravda, i když jste doma, máte jíst jako byste byli u královny. Je to obráceně.“ Pak učil, abychom chodili všude včas, to mě nenaučil. Já chodila vždy minimálně půl hodiny předem, to člověk vždycky zjistí nejlépe. Nebo nás na přednáškách vyzval, abychom každý řekl nějaké číslo tramvaje, kterou pojedeme, abychom si vybrali trasu. Pak řekl, že mu zítra přineseme reportáž z té trasy, co jsme viděli.

Vidíte ve svém novinářském vzdělání výhodu?

Já si myslím, že nebylo špatné, že jsme byli na té filologické fakultě. Hodně pozornosti se tam věnovalo jazyku. Protože teď je to z našeho hlediska hrůza. Jak se mluví v rozhlase i v televizi, jak se píše. Jsou strašné chyby. To nešlo, měli jsme takové kantory jako byl Šmilauer, Jílek a ti nás učili a proháněli nás. Gramatika byla do zbláznění až moc. Byly ročníky, kdy s námi chodili Číňani a ti byli tak pilní, že Šmilauer je na hodinách vždycky zavolal a dával nám je za vzory, jak umí dělat rozbory vět. Nás to nebavilo, kdežto tím, že oni jazyk studovali a začínali od gramatiky, museli se všechno nadřít. To myslím, že čeština byla strašně moc. Jinak ideální by bylo, kdyby měl někdo tu novinářinu, to považují samozřejmě za výhodu, proti tomu dělá novinářinu

řada lidí, které vzdělával život. Ale jinak myslím, že pro novináře je důležité, aby byl vzdělaný. I kdyby člověk studoval práva nebo třeba historii. Protože pak už svou specializaci dohání všelijak a snadno ji dožene.

Ale když už o tomhle mluvíme, považuji za vadu, co je vidět třeba v televizi a v novinách, že se redaktoři moc nespecializují. Hlavně ti mladí ne. Píší jednou o koze, podruhé o voze a mluví do školství a houby o tom ví. To my jsme tehdy vyšli se základním vzděláním a češtinářskou průpravou. Ale pak bylo zvykem, že každý měl nějaký obor. Někdo jenom zemědělství, já jsem dělala školství, mládež a takové ty vnitropolitické záležitosti, které s tím souvisely, sociální věci, mateřské školy. Mělo to výhodu, že jsem znala ministra školství a on znal mě. Mohla jsem tam zatelefonovat, mohla jsem se normálně ohlásit a přijít. Věřil, že nenapíšu volovinu, protože jsem o tom něco věděla. A ostatní redaktoři ve svých oborech taky. Zahraničí dělal ten, kdo dělal jenom zahraničí. To byl Tosek, který uměl asi sedm jazyků. To, že se dnes specializace nedělá, je, myslím, velká vada. A z toho vyplývá – sice se Zemanem nesouhlasím, ale jak říká – že jsou novináři povrchní a že plácají, je to pravda. Samozřejmě ne všichni, ale bohužel jsou to dost mladí, protože si myslí, že sežrali všechnu moudrost a mluví do všeho, když o tom houby ví. Když posloucháte třeba Petránka, co on všechno zná a ví, pamatuje si jméno čínského ministra, se kterým dělal před dvaceti lety rozhovor a jaký byl, prostě všechno. On je mimořádný, ale to se jinak vyžadovalo od každého.

Popsala byste mi, prosím, své působení v televizi?

V televizi bylo všechno specifické. V roce 1959, kdy jsem nastupovala, tam byli technici, ale programoví pracovníci byli převážně externisti. Bylo tam plno lidí z rozhlasu. Televize vysílala pár hodin, takže by se za to neživili. Pak v roce, kdy jsem tam ještě já nebyla, 1956 byla třetina lidí vyhozena z kádrových důvodů. Ještě tam skoro nikdo nebyl a ti, co byli, už byli vyházeni. Technika v televizi se měnila fantasticky, když jsem se tam potom po roce 1989 vrátila.

Mně se jednou v televizi stala jedna věc. To se tehdy jmenovaly závody Rudého října a Vítězného února, což jsou tak blbé názvy, že se to pletlo. Já jsem jednou řekla, že jedna skupina dělala nějaké pracovní rekordy. A řekla jsem místo skupina Rudého října asi závod Pátého května a hned jsem měla stržené všechny prémie. Nebo jsem jednou dělala nějaký historický dokument pro mládež. Bylo to naučné, ale pár věcí se tam hrálo. Byl tam, myslím, Cicero – a s tím jsem neměla nic společného, to byla věc rekvizitáře – a měl na hlavě vavřínový věnec. A nějaký profesor historie napsal, že je to

hloupost, že věnec měli jen císaři nebo při slavnostních příležitostech. A z takových detailů, maličností, byly takové maléry. To se potom zjišťovalo, museli jsme obvolat historiky, omluvit se divákům. Což dneska absolutně není. To je také chyba.

Když jsme pak přicházeli do televize, strašně jsme se vážili seniorů. Nebyli to staří lidi, ale ti, co tam byli trošku dřív a něco věděli, něco uměli. Protože oni třeba říkali „pojeď se mnou na natáčení a jenom koukej“ a já jsem koukala. Člověk si jich vážil a oni s námi mluvili kamarádsky. Byly mezi námi krásné vztahy mezi mladými a starýma. Také byly výborné kolektivy. Když se jelo na natáčení na několik dní. I když u televize je ta zvláštnost, že tam nebylo více novinářů pohromadě, ale byl to redaktor, režisér, kameraman, technické síly. Kdyby to nebyla dobrá parta, tak se všechno pokazí. Když mluvím o vztahu seniorů a mladých, vážili jsme si jich.

Po roce 1970 jsem musela odejít, dělala jsem knihovnicí. To už tam psát nebudete, jak to bylo složité, těžké, jak s námi nemluvili, nikde nás nechtěli vzít. V letech 1974 – 1989 jsem v médiích nebyla. Tu a tam jsem něco pod různými jmény psala, nebo s někým spolupracovala, třeba v televizi, že to uváděl jako svoji věc.

Mohla byste zavzpomínat na začátek 70. let, kdy jste z televize musela odejít?

Já jsem byla druhá nejmladší, kdo byl tehdy z televize vyhozen, bylo mi 33. Většinou to byli zkušení redaktoři, kteří si nadělali všelijaké maléry. V redakci byli mými kolegy Dienstbier, Kyncl, Škutina. Naše redakce byla celá zrušená, skoro nikdo tam nezbyl, včetně šéfredaktora. Všichni byli vyházení. A protože se nemohlo ještě tehdy udělat, aby řekli, že nás vyhazují, a neměli k tomu podstatný důvod, dělalo se to tak, že se redakce prostě zrušila. Byla to redakce publicistiky a dokumentaristiky. A založila se nová, která měla jiný název. Tam se musel dělat znovu konkurz a samozřejmě, že z těchto lidí ho nikdo neudělal. Někteří pak museli odjet za hranice jako Kyncl. Jednou jsme přišli ráno do redakce a tam bylo plno „snbáků“ a říkali, že redakce byla vykradená, ač tam nebylo co ukrást. Ale byl to důvod k tomu, že jsme všichni dali prsty k otisku, aby měli naše otisky, až budou zkoumat, kdo psal jaký dopis.

Mužští na tom byli samozřejmě hůř, protože ty nějaké umývačky nádobí nebo prodavačky do bufetu nemohli dělat a ještě navíc to hůř nesou, když jsou bez práce. Ale i já jsem obešla asi třináct míst, kam by mě vzali, na cokoliv. Pak už jsem si našla v telefonním adresáři kanalizace a šla jsem se tam zeptat, jestli bych třeba nemohla dělat písařku, sekretářku. Pan ředitel mi řekl, že by byl blázen, aby si mě vybral, protože teď

jsem šla pokorně, ale protože mám doktorát, za měsíc nebo za tři bych na něj někde žalovala, že nejsem vytížená.

2. – 3.

Byla šance se po vašem nuceném odchodu z médií v médiích v 70. a 80. letech uplatnit?

My jsme odcházeli asi na rozdíl od těch lidí, co odcházeli po roce 1989, přátelsky. V době odchodu jsme byli se všemi kamarádi. Pak, to už je jiná. Pak byli ti velcí průšviháři známí z obrazovky, těm se třeba někdo ze strachu později venku vyhýbal, ale to byla jiná situace. Nám tady zůstali kamarádi. Věděli, že na svých místech nesmíme mít větší než stanovený plat, což hlídal okresní výbor strany, myslím maximálně asi 2 400 Kčs. Bylo to trapné. I když já jsem v knihovně dělala pak vedoucí knihovny a vedoucí v tabulkách měli plat o tisíc korun větší, nesměla jsem to dostat. My jsme byli jediná podniková knihovna, která neměla vedoucího. Ti kamarádi redaktori mně občas nechali udělat pětiminutový šot nebo něco takového.

Mohla jste ho natočit pod svým jménem?

Jako autor jsem uvedená nebyla. Až potom v 80. letech se to vylepšilo, takže už jméno mohlo být vidět. Já jsem nebyla, tím, že jsem z televize odcházela jako mládě, úplný průšvihář z obrazovky jako ti Kynclové a Škutinové. Mě znali jen ti, kteří v té době o tom věděli. V 80. letech to už bylo lepší, tu a tam jsem se mohla objevit. V 70. letech se v rádiu vysílal seriál Rodina, hlavní roli tam hrála Švorcová. Byl to nekonečný seriál. Někteří kolegové takto tajně psali pro rozhlas, za stejných podmínek, že to někdo podepsal svým jménem. I Baladu pro banditu napsal Uhde a vydával ji, že je autorem někdo jiný, takže se mohla hrát.

4.

Vidíte rozdíl ve vnímání novináře před rokem 1989 a dnes?

Já myslím, že zejména televizní novináře vítali s úsměvem. Nás měli rádi. Neexistoval bulvární tisk, neexistovaly takové vztahy jako jsou. Nebyla pravda, co se říkalo globálně, ale to, co jsme říkali v reportážích my. To nám všichni věřili a považovali si to za čest, když se o nich psalo, mluvilo. Byli jsme vážení a nikdo si nám netroufl říct, že jsme póvl nebo hajzlíci.

Je podle vás vliv novinářů ve společnosti dnes výraznější?

To myslím, že tehdy byl spíš důvěryhodnější. To bych neřekla. Teď je přednost v tom, že se dozvíte okamžitě, že v Afghánistánu spadlo letadlo. Ale myslím si, že si jich tehdy vážili víc.

Vidím to ve své rodině a rodinách kolegů. V mém okolí se o novinářích mluví pohrdlivě. A je to fakt. Dělá to to, že všichni píšou o všem, v bulvárním tisku se lže a vymýšlí se. Další strašná chyba je, jak se v televizi, ale i v novinách, řadí zprávy. Máte titulky, že někomu spadlo něco na hlavu. Když je někde požár, je to hrozné, ale to nikdy nebylo na první straně. Kritizuje se, že se o všem mluvilo jenom kladně, ale strašná chyba je, že opravdu existuje tolik dobrých, fajn lidí a o nich se vůbec nepíše, o jejich zásluhách. Maximálně o nějakých dobročinných organizacích, že pomáhají nebohým lidem. Ale o normálních lidech, že jsou „hrdinové práce“ a tím nemyslím stanachanovce, ale doktory, lidi, kteří „žerou“ svoji práci. Dneska jsou to samí herci, ještě čím větší „Bartošová“, čím větší skandalistka, tím slavnější. Novináři jsou zprostředkovatelé těchto situací a sami tyhle blbosti řadí na první místo a ještě to blbě podávají. Třeba zahraniční politiku. Petránek, ten to umí vysvětlit, ale jiní tak plácají. Novináři jsou strašně povrchní. V tomhle má Zeman pravdu, i když je vulgární.

5.**Jste členkou SN?**

Ano.

Existuje podle vás ve společnosti o SN povědomí?

Myslím, že ne. A myslím si, že je chyba, že je v syndikátu málo mladých lidí.

Přináší členství výhody?

Uznávám, že těm, co jsou v redakcích, legitimace moc výhod nepřináší. My na tu legitimaci máme třeba tu a tam na nějaké výstavy, které nepatří Národní galerii, vstup.

6.**Jaká je podle vás současná situace novinářů – seniorů? Mají možnost se uplatnit na trhu práce?**

Ne, protože nepíšeme o tom, co je aktuální. Na to, abychom psali o zahraničí, na to je redaktorů dost. Kladné věci nebo vzpomínky, které by se nám chtělo psát, to nikoho ze šéfredaktorů nezajímá. Nemyslím jen vzpomínky, ale vůbec, aby ti lidi něco vyprávěli.

Jsou na tom novináři – senioři hůř než senioři obecně? Nebo v České republice panuje jistá diskriminaci seniorů vůbec?

Tak to je. Nejhorší je, když žena novinářka ovdoví, sama měla postavení, muž měl také nějaké postavení a ona sama na tom nebyla špatně, bydlelo se ve slušných bytech vybavených dobrým nábytkem třeba na Praze 1. A teď to nájemné je její celý důchod. Je to obecný problém. V našem společenství je to.

Přispíváte vy osobně někam?

Z těchto důvodů, co jsem vyjmenovala, ne. Šla jsem do důchodu v šedesáti tím způsobem, že mi šéfredaktorka řekla: „Prosím tě, podívej se, zase vyjde těch novinářů taková spousta a oni nemají, kam jít. Musíme pro ně mít pochopení a musíme jim tady udělat místo. Vždyť budeš moct dělat externě.“ To trvalo tak půl roku. Protože ti mladí si tam přitáhnou své kamarády, své vrstevníky. A ještě jako symbolický přístup.

Já jsem po návratu dělala kulturu, založila jsem kulturní magazín, teď už se to zas jmenuje jinak. Dělala jsem jeho scénář, schéma a dramaturgii tři roky nebo jak dlouho, od jeho založení. Pak na místo mě nastoupil nějaký hoch z fakulty, ani jsme se skoro nepotkali. Odchod teď odněkud je ošklivý, což tenkrát nebylo. Ani v tom 1968, to se s námi rozloučili.

Ještě když ten chlapec přišel, dodělávala jsem do magazínu ještě nějaké příspěvky, které jsem měla rozdělané, přinesla jsem mu scénář na další příspěvek a on mi řekl: „Jo, paní, to už se takhle nedělá.“ A takhle myslím, že to bylo v dost novinách. Tehdy to střídání stráží bylo, myslím, takové logické a citlivé. I tom roce 1968, kdy jsme odcházeli, tak se mnou šel šéfredaktor na oběd. Protože my jsme odešli úplně naráz. Třeba jeden z takových mladých produkčních, když mě potkal na chodbě, mi řekl: „Prosím tě, odejdi dobrovolně.“ My jsme mohli jít buď dobrovolně, nebo po soudu. Protože by prý na další schůzi odborů hlasovali o tom, jestli mám odejít. A řekl mi, že bude hlasovat, i když s tím vůbec nesouhlasí, jako všichni ostatní, protože si to nemůže dovolit, ale stydět se za to bude celý život. Nás měli rádi. Fakt je, že potom, když jsme se tam vraceli, to byla taková trochu nenávist. Ne naše, my, co jsme se vraceli, jsme byli ti nejmírnější, ale taková ta „my to těm funkcionářům teď dáme sežrat“.

Příloha č.6: Zkrácený rozhovor**1.****Kdy jste se stal novinářem, proč vlastně?**

Když jsem studoval v Olomouci matematiku, začaly mě zajímat mezinárodní vztahy a začal jsem chodit na besedy. Tehdy existovala socialistická akademie, nepamatuji si přesně, jak se jmenovala. Ta pořádala různé besedy se studenty, s lidmi v různých okresech. V tomto jsem začínal, zalíbilo se mi to, mohl jsem tam použít i němčinu a zdokonalovat se v ní. A takhle jsem se já dostal k novinářině.

Takže jste neprošel žádným jiným zaměstnáním?

Byl jsem krátce učitelem matematiky a fyziky. Potom jsem přešel k novinářině.

Máte nějaké vyložené novinářské vzdělání?

Ne, protože v redakci se mezi redaktory drželo to, že každý novinář potřebuje mít nějakou specializaci jako základ. Protože já jsem stejně jako více studentů psal povídky a básně, potom není problém se novinářině naučit. Ale matematika, to je jediná čistá věda, což vám říkám jako matematik.

Kdybyste znovu začínal, volil byste stejně, co se profese týče?

Ano, volil bych stejně matematiku. Měl jsem možnost studovat humanitní věci nebo matematiku, v obou dvou jsem byl stejně dobrý.

V jaké redakci jste začínal?

V Rudém Právu.

Takže jste se celou kariéru držel v jedné redakci?

Ano.

Přispíval jste někdy externě do jiných médií?

Někdy to otiskovali v různých novinách, ale že bych pro někoho záměrně psal, to ne. Tam jsem měl dost práce.

Vaše současná pracovní situace je jaká?

Já už nejsem na plný úvazek, pracuji na dohodu. Ale jsem tady každý den jako kdybych byl na plný úvazek. Protože v novinách se nikdy neví, kdy se co stane. Čili nemusím chodit na tiskové konference, nemusím jezdit na služební cesty, protože už jsem se toho najezdil dost. Ono to sice vypadá, že je to výborné, že se podíváte do světa, ale já jsem si toho užil. A nemusím sloužit, protože v každé redakci se slouží. To už jsem si taky odsloužil. Takže to jsou výhody toho.

2.**Musel mít z vašeho pohledu před rokem 1989 novinář nějaké formální předpoklady (vysokoškolské vzdělání, VUML, členství v KSČ)?**

U nás ano, vysokoškolské vzdělání ano. Tehdy to byl předpoklad. Hodně jich potom mělo novinářskou školu na univerzitě. Ale VUML nebo jiné kruzy jsem já osobně neabsolvoval. Někaké kurzy možná byly vypisovány, ale nevím.

Stalo se vám někdy, že jste musel psát, popřípadě měnit text článku nebo příspěvku proti vaší představě?

Ne. Dělal jsem od začátku, protože mě to nejvíc zajímalo, oblast Německa, Rakouska, Švýcarska a dalších zemí, kde se vyskytovali Němci. A to jsem dělal desítky let, jezdil jsem na jejich akce. Znal jsem spoustu lidí, i Němců, kteří tady předtím žili a vystěhovali se nebo byli v odsunu, antifašisty, nejružnější lidi. To byla moje parketa. A je dodnes. Protože podle mě vztah s Německem je pro Českou republiku životní otázkou. Němci nemají rádi, když se před nimi někdo příliš klaní. Jsou ochotni diskutovat jako rovný s rovným.

Novinařina je dobrá škola, že člověk přestane mít obavu z tzv. „velkých zvířat“.

Stalo se vám někdy, že jste byl za nevhodný článek potrestán?

Nestalo, asi to bylo mým zaměřením.

Redigoval a schvaloval po odevzdání text někdo?

Ano, to byla práce vedoucího rubriky a pak vedoucího vydání. A samozřejmě korektor.

Témata textů vybíral kdo?

Většinou jsem je navrhoval sám, protože to se většinou u nás dělá, že si témata navrhnou novináři sami. Ale jsou i témata, která řeklo vedení. Dnes jde zejména o přílohové materiály. Máme historické články, články k módě, mladým lidem, umělcům. Aby se to neopakovalo, aby se neopakovali lidi. Určitá linka se prodebatuje. A někdo může materiál zpracovávat tři dny, někdo ho má hotový za den.

Kolik času jste měl na zpracování příspěvku?

V zahraničí, když to bylo třeba na sudetoněmeckém srazu, sotva skončily hlavní projevy, musel jsem napsat zprávu. Koná se to v neděli, skončí třeba v jednu hodinu odpoledne a během hodiny jsem měl napsanou zprávu, poslanou do Prahy.

A za normálního režimu, když jste byl v České republice?

To je různé, ale protože to člověk už dělal více let, věděl, kam sáhnout. Komentář může být horší, protože ho člověk musí pořádně zpracovat. Třeba reportáž se píše dobře, když ji člověk zažije a má ji v hlavě.

Kolik příspěvků denně jste musel odevzdávat?

To nebylo, že bych musel, ale když byly události. Prostě když se něco dělo. Nebo jsem měl službu a něco jsem musel zpracovat, třeba agenturu DPA a ČTK, nebo kompilovat z obou agentur.

Byla podle vás novinářská práce dobře placená?

Byli jsme méně placeni než horníci, než sportovci. Těžko se mi to porovnává, já bych měl porovnání pouze příbuzných na Moravě. To jsem měl vyšší plat. Ale na druhou stranu jsem měl vysokoškolské vzdělání a postgraduální studium na Vysoké škole ekonomické. Mě nezajímalo moc, kdo má kde peněz.

Mohl jste si dovolit koupit ze svého platu auto?

Ano, auto jsem si koupil v roce 1975. Škodovku za 47 000 přímo v Mladé Boleslavi. Ale jel jsem tak opatrně, že mi cesta do Prahy trvala dvě hodiny. Dcera byla ve školce, začala bouřka a žena seděla vedle mě. Dlouho jsem neměl řidičák, takže tam byly určité obavy.

Na zahraniční cesty jste tedy jezdil vlastním vozem?

Ano. Když se letělo, vzali mě do letadla. Ale jinak jsem se tam dostával sám. To je nejlepší, protože nejste na nikoho odkázaná.

Bylo možné, že jste třeba podíval po cestě i po tom, co vás osobně zajímalo?

Na služební cestě moc ne, protože jsem to měl vždycky nalinkované sám pro sebe, s kým se chci setkat, kdy se s ním chci setkat, co se kromě toho chci dozvědět.

3.

Vnímal se Svaz novinářů jako organizace, která novinářům pomáhá? Nebo to byla další z povinných organizací?

Členství nebylo povinné, alespoň si myslím. Já jsem nebyl ani v Pionýru. Organizace ale určitě pomáhala. Kdo měl zájem, tak ano. Vypisovala nejrůznější novinářské cesty do zahraničí. Potom byly různé akce, semináře, debaty. Ani za členství se tam neplatilo moc, myslím 80 Kčs. Nebo to možná platily redakce, opravdu nevím. Jinak ale bylo možné se na svaz i obracet, měli jsme pěkné sídlo v Pařížské, které také prodali. To bych chtěl vědět, kdo to prodal a komu, taková adresa.

Myslím si, že to mělo smysl. Já jsem z toho jenom bral tuto výhodu, že jsem mohl jezdit s děckama, s rodinou na Roztěž. Nebo na debaty, které se tam odehrávaly.

Měl jste možnost využívat jazykové kurzy pořádané Československým svazem novinářů?

Byly možnosti, ale já jsem se učil sám. Víím, že tato možnost existovala. Já jsem si vybral sám učitelku, jednu starou paní, se kterou jsme byli na stejné vlnové délce, byla také z Moravy. To byl nejlepší způsob. Ale pořádaly se dokonce kurzy angličtiny i přímo v redakci pro redaktory, které platila redakce.

Měl jste možnost řešit prostřednictvím Československého svazu novinářů svou bytovou situaci?

U nás to řešila redakce. Redakce dostávala z Prahy byty pro potřebné. Já jsem dostal také byt.

Svaz dával byty zřejmě ostatním redakcím, těm menším. My jsme byly veliká redakce.

Takže to bylo přímo od primátora?

Ano, on dával různým institucím, takže dával i nám.

Mluvil jste o zahraniční cestě – to bylo v některém z novinářských domů?

Ne v novinářském domě, normálně na reportážní cestě v zahraničí.

Využíval jste nabídku zahraničních rekreací, které svým členům nabízel Československý svaz novinářů?

Ne. Na zahraniční rekreaci jsem byl jako student v roce 1964, kdy jsme navazovali širší styky s Jugoslávií a studenti šli jako první v řadě, tak to jsme byli v Dubrovniku. To byla taková parta deseti či patnácti lidí. To bylo jediné.

A to nebyla úplně rekreace, když jsem studoval ještě matematiku a fyziku v Olomouci, to se začalo rýsovat porozumění v Evropě, pro vysokoškoláky udělali takovou soutěž o mírovém soužití. A my jsme ji v Olomouci vyhráli, takže jsme za odměnu jeli na tři dny do Vídně. To byla moje první zahraniční cesta. Předtím jsem byl tedy v Halle, s tamější univerzitou měla naše univerzita družbu. Tam byly také pěkné holky, to si pamatuji velmi živě. Ta Vídeň byla zajímavá, protože jsem v ní nikdy předtím nebyl, jen jsem o ní četl. Říká se, že Vídeň postavili Rakušanům Češi jako české kuchařky živily Rakušany. Protože česká kuchařka, to byl pojem. A je, myslím, ještě doted'.

Měl jste možnost využívat prostřednictvím Československého svazu novinářů rekreace?

Využíval jsem rekreace na Roztěži kousek od Kutné Hory, jednak jako tvůrčí pobyt a jednak na dovolenou. Bylo to výborné, protože tam hodně rostly houby. Mám pocit, že se toho objektu novináři zbavili a myslím si, že je to chyba. To byla veliká výhoda, protože se tam konaly různé semináře, dali se tam zavést zahraniční hosté. Bylo to moc hezké, uprostřed lesů. Tohle byla jediná výhoda, které jsem jako člen svazu využíval.

Měl jste možnost využívat prostřednictvím Československého svazu novinářů lázeňského léčení?

Já o tom nevím. Možná, že nějaká byla. Měli jsme závodní lékařku, ale to bylo všechno. Já se obávám, že nás se to asi moc netýkalo. Tenhle pojem jsem ale mezi klukama v redakci nikdy neslyšel. Není to vyloučeno, v redakci bylo asi 150 lidí. Možná to využívaly jiné redakce.

Přibyla pak možnost využívat závodního dentisty?

Dentistu jsem měl vlastního.

Měl jste možnost využívat závodní rekreace dětí?

To nevím, ale naše redakce měla v Krkonoších chatu, respektive dvě chaty, kam jezdily rodiny s dětmi. Tam jezdili především zaměstnanci tiskárny a podniků, protože o nás říkali „Vy máte Roztěž, vy nepotřebujete.“ Ani nevím, jak to tam bylo veliké. Tito metěři, knihaři a další tam jezdili, ale já tam v životě nebyl. O tom nic nevím.

Měl jste možnost využívat závodní rehabilitace?

Tak to nevím, asi jsem to nepotřeboval.

Měl jste možnost využívat závodního stravování?

Ano, pro celé tiskové podniky ÚV KSČ byla jídelna a kuchyň a tam chodili všichni, stovky lidí. I lidé z Dikobrazu, z Květů, z Tvorby. Tato jídelna byla na Florenci na místě původní redakce. Už ani nevím, co to stálo, ale vařili tam docela dobře. Byl výběr asi ze tří jídel, a protože jsem byl nenáročný strážník, vybral jsem si vždycky.

4.**Vidíte rozdíl ve vnímání novináře před rokem 1989 a dnes?**

Já si myslím, že někteří novináři to přehnali s tím, že se může psát všechno. Někteří se snaží vyrovnat bulváru, protože se více prodává. Prodává se titulek, vymyšlení. To možná novinářům ublížilo. Solidnost se u některých z nich vytrácí a oni o tom možná ani neví. Možná, že je k tomu redakce dokonce nutí za účelem prodeje. Ale jinak mají novináři mnohem větší možnosti ke svému sebevzdělávání, k cestám do zahraničí, že mohou zjistit, kde co jak je, setkávat se s ministry. Jezdí se častěji, prostě to mají usnadněné.

Je podle vás vliv novinářů ve společnosti dnes výraznější?

Já si myslím, že teď je větší. A bohužel potom to dopadá, že největší vliv má bulvár. Pak se soudí. Je spousta lidí, kteří si myslí, že na novinářství vydělají, že budou fabulovat. A myslím si, že právě to postavení novinářů škodí. Proto Zeman řekl, že jsme jako novináři třetí negativní pásmo. Potom řekl, ať se Mladá Fronta a Lidové Noviny ani nepokouší. To nemusel říkat.

V čem spatřujete změnu novinářské práce ve srovnání s předrevoluční dobou?

Nemám na mysli jen technologické změny.

Já si myslím, že to je teď náročnější. Novináři musí umět rychleji reagovat, protože jsou posunuté časy vydávání. Mladá Fronta má třeba v Praze, myslím, uzávěrku v jednu hodinu po půlnoci. Musí se předělovat noviny, stránky, musí se rychle reagovat třeba komentářem. Některé noviny například nezaznamenaly včas zvolení papeže. I když za to třeba nemohly. Myslím si, že mají teď novináři větší šance a nemělo by se to zneužívat. Ale to už záleží na svědomí každého z nich. Může mu sice někdo dát pokutu, ale jakmile dostanou noviny „špatnej šmak“, tak nic jim nepomůže. Čtenář nic neodpouští. Nebo když dáte článek, který vzbuzuje odpor, vedle reklamy, tak se ozvou zadavatelé reklam.

Po roce 1989 se objevilo mnoho nových technologií, jak jste si na ně zvykal?

Bylo to ze dne na den. I když mi to nešlo pod fousy, musel jsem. Už mi také bylo dost let. Ale musel jsem, protože noviny se jinak dělat nedají. Nedá se prostě psát ručně nebo na psacím stroji, ještě aby to někdo přepisoval, protože je vždycky nebezpečí chyb. A takhle si to sám napíšu, sám si zkontroluju a jsem za to sám zodpovědný. I když poslední instancí je vždycky ten službu konající. Ale potom vždycky řekne šéfredaktor – „tys to tam napsal takhle“. A řeknou, no ten starej mazák by měl vědět, jak se to dělá.

Znáte postup práce od rukopisu?

Ano, znám. Já taky sloužím, také dělám stránky. Nejdříve napíšu materiál, dám ho zástupci šéfredaktora. Ten to přečte, pokud má připomínky, řekne mi je. Pokud ne, tak tam dá OK, vrátí mi to zpátky a já to dávám do korektorny a na patřičnou úpravu. Potom to jde už ke „zlomákoví“, přidá se k tomu fotografie a znovu to jde do korektorny, až je to vytištěné. A já si to musím také sám přečíst. Je to jednodušší. I když mně se lépe psalo v ruce, to jsem psal docela rychle. Je moje chyba, že jsem se nikdy nenaučil psát rychle na stroji, pak jsem to nikdy nepotřeboval. Takže někteří kluci a holky, kteří psali rychle na stroji, mají určitou výhodu. Na druhou stranu ale udělají mnohem více chyb než já. Musí to po sobě znovu celé číst a znovu opravovat.

5.

Jste členem SN?

Ne, jednou mi to stačilo. Může to být pro mladé novináře, pokud ten syndikát něco nabízí a měl by nabídnout, protože se tam něco platí. Pokud se tam ale nabízí vzdělání, je to užitečné.

Průkaz novináře můžete využít například na výstavě apod.

Já stejně na výstavy moc nechodím. Mně je líto, každé minuty, kdy něco nečtu. Ať už beletrii, básně nebo DPA. Mně se stal koníček povoláním. Kromě toho, že sportuji, tohle je skutečně prokletí. Protože každé vaše sezení u televize skončí stejně: dívám se na nějaký zábavný pořad a teď si říkám, co když na ARD nebo ORF jde něco zajímavého? Tak to přepínám, někdy o něco přijdu, sleduji do půlnoci. Kdepak, Němci, ti mají vynikající debaty, objektivní. Vždycky volám naši televizi, že jsou vládní televize a ne veřejnoprávní. Protože už jenom to, jak sestavují diskutéry v určité věci, jim to nemůže pomoci. Navíc se u nás diskutuje o věcech, se kterými člověk nemůže pohnout. Paní Jílková má sice dobrou snahu, lidé se tam mohou vyprávět, ale to k ničemu nevede. To je akorát kanalizování nespokojenosti. To chápu, že se mohou naštvat, ale ničemu to neprospěje. Kdyby udělali místo toho každý den burzu pro nezaměstnané, třeba pro mladé lidi, určité věci. Beru to tak, že to něčemu pomůže. Že se podniky ozvou nějakému technikovi nebo absolventu školy. Jsou určitá volná místa, ale to jsou většinou místa technických oborů.

6.

Jaká je podle vás současná situace novinářů – seniorů? Mají možnost se uplatnit na trhu práce?

Já si myslím, že možnost má každý novinář. Jde o to, jakou si vybuduje pozici za ty leta. Protože já už přesluhuju hodně. Myslím si, že každá redakce sáhne po někom, kdo má zkušenosti.

Kdybyste měl srovnat situaci novinářů seniorů a seniorů obecně...

Myslím si, že jsou na tom lépe, protože se starají o život, pozorují život, jsou aktivní. I když jsou lidé, kteří dělají univerzitu třetího věku, ti jsou také aktivní. Ale tihle novináři jsou ve výhodě. Pokud to dělají, pokud neskončí v novinářině, v redakci a neřeknou „tak konec“ a začnou chodit na ryby. Musí být aktivní a to si každý rozhoduje sám. Je to méně pohodlné, ale myslím si, že je to lepší.

Příloha č.7: Zkrácený rozhovor

1.

Absolvoval jste nějakou vysokou školu?

Ano, žurnalistickou fakultu.

Byla žurnalistika vaším životním plánem?

Super plán to tedy nebyl. Já jsem hlásil ještě na jiné školy. Nenastoupil jsem ani na medicínu, ani na chemii, respektive biochemii. Nevím, důvod byl asi takový, že to bylo spíš takové jednoduché a módní rozhodnutí, dejme tomu. Na filozofickou fakultu jsem se necítil, to jsem si říkal, že to je příliš složité, to asi nebylo ono. Právý se tehdy pohrdalo a žurnalistika v 60. letech byla trochu exkluzivní, bylo nás v ročníku asi 24. Ale svým způsobem to byla taková vyšší střední škola, nic do hloubky a vlastně kvalita té školy nebyla významná. Už od takového třetího ročníku jsem si říkal, jestli bych neměl přestoupit třeba na psychologii. Měl jsem staršího kamaráda Jiřího Slavíčka, později byl slavný jako Adam Bašta ze Svobodky. A Jirka přestoupil ve třetím ročníku právě na psychologii. Říkal jsem si, že tohle bych měl zvládnout, také jsem se v té době hodně kamarádil s lidmi z filozofické fakulty. Té školy a učitelů nebylo moc důvodů si vážit nebo být nadšený z toho, že tam člověk chodil. Sem tam samozřejmě byl někdo zajímavý. To byl Dušan Hamšík, který tam v té době začal na chvíli učit. Nebo literaturu tam učila paní Neradová, ta byla zajímavá, Štichová byla zajímavá. Jiří Marek, ať si o něm člověk myslí, co chce, byl dobrý profesionál. Vladimír Kalina byl dobrý profesionál. Ale také tam byla spousta debilů, lidí naprosto nekvalitních. Hlavně se tam dalo studovat, aniž by se člověk nadřel. S prstem v nose. Což platí asi dodnes.

Je podle vás novinářské vzdělání nutné?

Už tehdy se říkalo, že novinář se uchytí. Já bych dnes doporučoval ani ne tak novinářinu jako takovou, ale nějakou řádnou školu jako obor a žurnalistiku potom postgraduálně nebo v magisterském. Pro mě bylo mnohem důležitější a mnohem víc mi dalo, když jsem se v roce 1968 ocitl v Anglii a chodil jsem tam rok do školy na Ealing Technical College, dělal jsem English Studies a trochu dějiny. Byl to úplně jiný přístup k vysokoškolskému vzdělání. Ten rok mi dal o hodně víc než celá fakulta tady. A konkrétně Anglie, nevím, jak je to tam teď, tam se žurnalistika jako taková de facto nestudovala. Vždycky jen postgraduálně nebo profesně potom. To si myslím, že platí.

Koneckonců Harvard také nemá. Já jsem se pak v devadesátém roce ocitl na Harvardu na Nieman Fellowship, což je taková hodně exkluzivní věc. To už je novinářská záležitost, je to takový fellowship pro novináře. Dost se tam o tom diskutovalo, protože hodně univerzity má žurnalistiku jako obor, ale Harvard ji nikdy neměl a neměla ji myslím z Ivy League, kromě Columbie, nikdo, ani Stanford. Není to nutné. Už za našich časů, kdy jsme byli na fakultě, se citoval hojně Čapek, že „novinářem se člověk neučí, jako novinář se člověk uchytí“.

V jakých médiích jste začínal?

To se musím vrátit před fakultu. Maturoval jsem ještě na jedenáctiletce, bylo mi sedmnáct a to bylo zbytečně brzy. Hlásil jsem se poprvé na Institut osvěty a novinářství. Hlásili jsme se tam s Železným a s Ondrou Neffem. Ani jednoho z nás nevzali. Šel jsem pak na rok na praxi do Středočeské svobody, což byl středočeský krajský deník. Dělal jsem tam eléva ve sportovní redakci celý rok. Počítal jsem tabulky. Pak jsem tam něco málo napsal o fotbalistech v Mladé Boleslavi. Tak jsem se poprvé potkal s novinami. Už když jsem začal chodit na fakultu, tak trochu jsem o sportu věděl a různě jsem spolupracoval s deníky. Pak ještě na fakultě jsem byl na praxi v časopise Československý voják, který už samozřejmě nevychází. To byl takový poměrně exkluzivní časopis, jeho šéfredaktorem byl třeba Dušan Hamšík v té době, kde jsem měl poprvé příležitost potkat lidi jako Kunderu, Škvoreckého. On se dost věnoval literatuře. Pracoval tam také Ota Pavel a ten se tenkrát zbláznil a to místo se tak různě obsazovalo. Vždycky tam byl někdo „na vojně“ jako. My jsme měli ještě povinnou roční vojnu. Já jsem si říkal, že půjdu na praxi do Vojáka a potom tam půjdu na vojnu, což se samozřejmě nepříhodilo nakonec. Každopádně jsem po té praxi, kdy tam končil Petr Feldstein a potom se stal šéfem Studenta, v redakci zůstal a při škole jsem tam už byl sportovním redaktorem. Měl jsem docela štěstí, že jsem si tenkrát mohl chodit pro rozumy k Otu Pavlovi, který už byl nemocný a nepracoval. Docházel jsem za ním, aby mi radil. A něco už jsem dělal pro Studenta v té době. Vlastně jsem pro něj pracoval dost. Pak přišel rok 1968, já jsem odjel do Anglie a vrátil jsem se a už jsem začal trochu překládat. Do novin se mi vůbec nechtělo psát, tak jsem šel do Ústavu světové ekonomiky. Dokonce jsem uvažoval, že bych studoval teoretickou ekonomii. Chvilí jsem zase nic nedělal a pak jsem nastoupil do dětských časopisů, protože mi někdo řekl, že je tam místo. Nebylo to náročné, byla to taková zašívárna. Živilo se tam spousta lidí, kteří nemohli psát normálně. Psali tam jednak pod jinými jmény, jednak se do dětských

časopisů nikdo moc nekoukal. Bylo to dobré v poměru cena-výkon – dva dny práce a sice nevelký, ale nějaký plat člověk měl. V té době jsem začal psát science-fiction, pořád jsem překládal z angličtiny. Takže jsem se spíš zabýval tím. Pak jsem odtamtud odešel. Byl jsem tam dlouho, protože to bylo vlastně docela pohodlné. Redakci to mělo na Staromáku. Já jsem skončil v nakladatelství. Byl jsem asi dva roky na volné noze a pak jsem poslední dva roky před 1989 redigoval anglickou literaturu v Mladé frontě. Když jsem byl na fakultě, pracoval jsem externě, vlastně vždycky jsem byl externí. Taková byla tehdy doba. Mně zemřel otec a pro mě nebylo výhodné být zaměstnaný, protože jsem bral sirotčí důchod, ve škole stipendium. Když by mě někdo zaměstnal, tak by mi dal dejme tomu 1500 Kčs a můj sirotčí důchod a stipendium mi dávalo asi 900 Kčs, takže za 600 nemělo smysl pracovat. Takže bylo vždycky jednodušší mít externí smlouvy. Takže jsem vždycky pracovní smlouvy odmítl. Vždy jsem tam de facto pracoval, ale nikdy jsem neměl zaměstnání.

Přispíval jste někam jinam mimo dětských časopisů?

Velmi výjimečně jsem napsal něco o vědě. Začal jsem se zabývat vědou. Už v dětských časopisech jsem dělal popularizaci vědy. A vím, že jsem jednou nebo dvakrát něco udělal do Tvorby o vědě, ale já jsem o to v podstatě nestál. V Mladé Frontě do Víkendu jsem psával o vědě. Psal jsem dost do Technického magazínu, pak jsem byl v jeho redakční radě, což byl takový měsíčník, který vydával Sentinel a stal se slavným v podstatě jen proto, že jsme otiskli Zemanovi jeho slavnou prognostickou stať. Do Vesmíru jsem také psal. Ale to všechno byly v té době okrajové časopisy. Překládal jsem povídky, když jsem byl na volné noze, do Signálu. Do Mladého světa jsem také občas něco napsal na téma science-fiction nebo věda. Sport jsem potom přestal dělat. Možná jsem něco někdy udělal do Televizního klubu mladých, do Meteoru jsem v rádiu dělal. Šlo tam spíš o to téma. Jde o to, s kým jsem se stýkal. S Karlem Pacnerem, který dělal vědu v Mladé frontě, pro toho jsem občas něco dělal.

2.

Musel mít z vašeho pohledu před rokem 1989 novinář nějaké formální předpoklady (vysokoškolské vzdělání, VUML, členství v KSČ)?

Obecně vzato, nemuselo to být 100%. Já si myslím, že ve všech redakcích byli lidi, kteří měli jen středoškolské vzdělání, ve všech redakcích byli lidi, kteří neměli vysokoškolské vzdělání novinářského typu. V době, kdy jsem na tu školu chodil, tam

chodilo opravdu málo lidí. Postupem času se to rozšiřovalo. Pokud jde o formální předpoklady typu VUMLu, mně se podařilo Mladou frontou projít, aniž jsem na VUML chodil. Ale myslím si, že nás bylo minimum, že většina lidí VUMLem tak nějak prošla. Do strany mě nikdo moc necpal, protože všechny příbuzné jsem měl ze strany vyloučené, takže jsem nebyl tak moc „košer“. Ale nikdo na mě zase netlačil. Člověk nikam vstupovat nemusel, to spíš, když chtěl být šéfem nebo něco takového, dělat kariéru v Rudém právu, ale i Mladé frontě, to samozřejmě byl předpoklad. Ve Svobodném slově zase vstupovali do socialistické strany.

Stalo se vám někdy, když jste přispíval do více čtených médií, že jste musel psát, popřípadě měnit text článku nebo příspěvku proti vaší představě?

Nepamatuji si. Neměl jsem povinnost napsat něco proti Chartě. Nepsal jsem o stanovisku ÚV KSČ k vědě. A když jsem psal do Tvorby, bylo to o nějakém vědci. Asi mě zajímal spíš ten vědec. Nebo do Kmenu jsem psal většinou o science-fiction. Na druhou stranu vím, že někteří moji spolužáci nebo kolegové z fakulty chtěli dělat kariéru. Jednoho z mých nejlepších kamarádů jsem potkal a ptal se ho, proč nejde do Sedmičky. Ale on prostě chtěl vstoupit do strany a chtěl dělat kariéru, tak ji dělal. Sud' Bůh, kde je mu konec. Na fakultě to byl dobrý part'ák a tenkrát mě překvapilo, že mu to stojí za to. A vyloženě mi to nalajnoval: „Já vstoupím do strany, budu tím, který má to místo nahoře.“ Já jsem nechtěl mít to místo nahoře a takových lidí bylo, myslím, víc. Dodnes se hodně kamarádím s Pavlem Šrutem, říkal jsem mu, že napíšu román Místo uprostřed. Jeden můj kamarád měl zase teorii řízeného průseru. Vždycky bylo líp mít takový lehký průser, aby se člověk nenamočil. Aby náhodou po něm nechtěli, aby se stal něčeho účastníkem, aby měl nějakou funkci. Jeden můj kamarád pracoval ve Stadionu a říkal: „Já piju pro rodinu.“ On byl koncesovaný alkoholik a pil pro rodinu tak „aby mě nemohli vyhodit a zároveň mě nebudou nutit, abych lezl do strany. Jako alkoholik jsem chráněnej, já jsem vlastně nemocnej.“

Stalo se vám někdy, že jste byl za nevhodný článek potrestán?

Zkušenost takovou nemám, ale to bylo tím mým zaměřením. Do vědy se nikdo nijak zvlášť nepatlal.

Kdo vaše texty po odevzdání redigoval či schvaloval?

Řekl bych, že korektor.

Zaregistroval jste platovou úpravu, která vstoupila v platnost v roce 1972?

V té době jsem možná zrovna nepracoval. Já ani nevím, kolik jsem měl. Netuším.

3.

Vnímal se Československý svaz novinářů v době vaší činnosti jako organizace pomáhající novinářům?

Já si nepamatuji, že bych s nimi něco dělal. Ale každopádně jsem do svazu novinářů někdy vstoupil, vůbec nevím kdy.

Měl jste možnost využívat prostřednictvím Československého svazu novinářů rekreace?

Byl jsem několikrát na Roztěži, dvakrát nebo třikrát, ale to bylo vždycky na nějakých školeních. Určitě byl Klub novinářů vědy a techniky a čas od času byl nějaký seminář. Bylo to vždy na dva dny, přes noc. Ale že by to bylo rekreační, to asi nepamatuji.

Měl jste možnost využívat jazykové kurzy pořádané Československým svazem novinářů?

Ne. Jazyky jsem se naučil bez nich.

4.

Vidíte rozdíl ve vnímání novináře před rokem 1989 a dnes?

To myslím, že se změnilo. Před rokem 1989 být novinářem nebylo žádné ctihodné povolání. Alespoň v prostředí, ve kterém jsem se pohyboval, být deníkovým novinářem znamenalo opravdu nějak přísluhoval režimu. Myslím, že je to hodně vidět na tom, že ještě v 80. letech téměř každý novinář toužil být spisovatelem, protože spisovatel měl o hodně větší prestiž, tradičně. To se změnilo. Také to souvisí s prostorem v médiích – co je důležitější, jestli dostat prostor nebo nikoliv. A málo platné, veřejný prostor, který se přesunul do médií, tak výrazně posunul moc médií, vnímání. Minimálně v tom povrchním, nejjednodušším slova smyslu se hodnocení novinářů posunulo výrazně pozitivně.

Je podle vás vliv novinářů ve společnosti dnes výraznější?

Vliv je určitě větší. Jiná věc je věřit jim. Média fungují vlivově a masáží, nátlakem. Prolnutí PR a médií, tehdy měla PR snad jen KSČ a ještě špatně.

V čem spatřujete změnu novinářské práce ve srovnání s předrevoluční dobou?

Nemám na mysli jen technologické změny.

Tady mám strašně málo zkušeností. Já vlastně nevím, co mám srovnávat. Pokud jde o dopad na společnost, je nepochybně mnohokrát vyšší. Otázka je, jestli je to dobře. To, že se veřejný prostor přesunul jenom do médií, není dobře. Na druhou stranu není to výsledek jen politického vývoje, ale také výsledek technologie. Nejen audiovizuální média začala hrát ještě větší roli než předtím, ale také další nová média, ten internetový svět nebo e-svět. Ten to zase přesunul někam úplně jinam.

Řeknu jiný příklad. Já jsem jeden čas, protože jsem se ocitl od samého počátku v Lidovkách a byl jsem dost v kontaktu s americkým světem, jsem dost často lektoroval různě v zemích, které se transformují nebo se měly transformovat, nebo pro lidi odtamtud. A přes Člověka v tísni jsem něco dělal na thajsko-barmských hranicích pro barmskou opozici. Celé to bylo postavené na zkušenostech z Československa, co z toho využít k potenciálnímu přechodu k demokracii. To bylo ještě za dob generálské vlády. Při těch debatách mi došlo, že technologie úplně všechno změnila, že zkušenosti, mediální část zkušeností, je úplně jiná. Jiná věc je zase, jak zacházet s archivy tajných služeb a bezpečností.

Vliv je hrozně dán technologií, což si myslím, že se hodně podceňuje. Na změnu toho vlivu danou vývojovými technologiemi nejsme tak úplně připraveni. A je z toho pak strašidelný guláš.

Jak vy osobně, když píšete, tuto změnu vnímáte?

Nevím, jestli mám říct, že prostředí je odvážnější nebo drzejší. Tím, že jsem na druhé straně středu politiky a médií, mám tendenci to asi kritizovat. S předchozí dobou se to blbě srovnává. Kdybych srovnával vývoj knižní grafiky, tam ten předchozí režim knižní grafiku neovlivnil tak výrazně jako noviny. Tam nelze říct, že cokoliv předtím bylo lepší. Já jsem měl jakous takous zkušenost z anglosaského světa a na začátku 90. let jsem měl hodně příležitost ta americká a britská, ale hlavně americká média poznat, i jejich zázemí.

Myslím si, že u nás jde jedna věc vývoje k horšímu – strašidelné zpovrchnění věci.

Vinit z toho jenom samotné novináře nebo lidi, kteří jsou v médiích, kteří podceňují

vzdělání, přípravu, obecně to, čemu by člověk mohl říct „dělat si domácí úkoly“, je jednoduché. Ale oni za to tak úplně nemůžou sami. Vydavatelský tlak nebo majitelský tlak na zlevňování produkce vede k tomu, že to, co by měli dělat vysoce kvalifikovaní lidi s dobrou přípravou dělají začátečníci. Málo platné, student třetího ročníku je levnější, tím to začíná.

Zatímco v solidních anglických nebo německých novinách na jedné zprávě pracují dva lidi, aby byla minimálně slušně vyzdrojovaná, v českých novinách je standardem, že jeden člověk pracuje na dvou zprávách a je rád, že se dovolá vůbec někomu. Čili ten ekonomický tlak je, myslím, jedním z důsledků toho, proč noviny nebo proč média tak zpovrchněla u nás. Na začátku 90. let byla taková obrovská debata o obavě z německého vlastnictví tisku a médií obecně. A ta obava byla motivovaná obavou z politického vlivu. Paradoxně vzato, ve chvíli, kdy k tomu došlo, tak je špatně, že ta média se ocitla především v cizích rukou. Avšak nikoliv z důvodu politického vlivu, nýbrž proto, že když vydávám noviny v zemi, ve které žiju, jsem součástí tamních elit, tak k nim mám úplně jinou zodpovědnost, než když vydávám něco v nějaké zemi vedle, kdy mě zajímá jenom jakým způsobem uspokojím akcionáře firmy.

Američané vědí, proč, když Murdoch chtěl začít dělat Fox News, si musel nejdřív pořídit americké občanství. Ono to něco do sebe má. Ve Frankfurtu, Düsseldorfu nebo kde bydlí majitelé Mafry, nepotkám ve svém klubu někoho, kdo mi řekne „ty ale děláš pěkněj scheissblatt“. Na něj nenarazím. Zatímco kdybych takhle vydával v Düsseldorfu, tak mi to nejpozději v neděli někdo řekne. Toto třeba hodně ovlivňuje podle mého názoru ten stav.

5.

Jste členem SN?

Teď pro ně dělám Mediažurnál. Se syndikátem moc společného nemám.

Existuje podle vás ve společnosti o SN povědomí?

Ne, tam je nešťastně promítnuto několik věcí. On nebyl přijatý, když vznikl. Trochu to souvisí s tím, že první zakladatelští šéfové Ruda Zeman a Jirka Ruml, moji kamarádi, spolu ještě doteď chodíme každý pátek do hospody, zkrátka a dobře to nebyli žádní manažeři.

Druhá věc je, že mladší generace to nikdy nevzala a je to skutečně jako spolek, který bohužel nemá stále jiný než pamětnický charakter, se obávám. Ale to je povýšený

pohled z Malé Strany. Protože nemám moc potuchy. Myslím si, že v regionech to může fungovat jinak, alespoň jak se matně kolem toho „motám“ – každý týden potkávám Adama Černého. Tak si myslím, že v těch regionech to může nějaký úplně jiný vliv mít. A i nějakou roli hrát.

V čem myslíte?

Menší nabídka, menší nabídka, méně podnětů.

Příloha č.8: Zkrácený rozhovor

1.

Jak jste se dostala k žurnalistice?

Původně jsem myslela, že půjdu na medicínu, už jsem měla dokonce pitevní příbor připravený a fonendoskop a na gymplu jsem chodila do chemicko-biologické třídy. Jenže jsem o prázdninách v nějakém prvním, druhém ročníku šla na brigádu do Melantrichu do Svobodného Slova. To mělo důvod, protože oba moji rodiče kdysi pracovali v Melantrichu, seznámili se cestou do práce, vždycky jezdili v jednom vlaku. Maminka tam potom už nepracovala, ale táta v nějakém technickém oddělení ano. Takže jsem to tam dobře znala a šla jsem si tam na brigádu přivydělat. Začala jsem tam dělat drobné zprávičky, deničky. Psaní mě bavilo vždycky, čeština mi šla, a tak jsem tam šla ještě další rok. A po maturitě jsem se hlásila na Institut osvěty a novinářství, kam mě nevzali. Brali málokoho. Tak jsem šla do Svobodného slova dělat elévku. A tím to začalo. V roce 1966 jsem maturovala, roky 1967 a 1968 byly ty nejzajímavější. To bylo velké uvolnění, pražské jaro, a já jsem tím pádem k novinářině přičichla v dobré době, po dlouhých letech asi nejzajímavější. Dělal jsem tam poskoka, eléva, běhavku a fakt se mi to zalíbilo. Pak jsem se pokusila znovu dostat na školu a to už mě vzali. V roce 1969 jsem byla na škole a přitom jsem byla zároveň v novinách pořád, protože mě to bavilo. Dělal jsem nějakou stránku pro mladé. Dělal jsem zvláštní vydání, když přišli v srpnu 1968 Rusové. Sloužila jsem 20. prosince, to jsem dělala večer příslužbu. Kolega mi v 11 hodin večer řekl, ať už jdu domů, že už se nic nestane a mezitím přijely tanky. Tak jsme šli zpátky a udělali zvláštní vydání. Pak nám Rusové redakci obsadili, měli to tam jako sídlo. Noviny jsme dělali někde potají po bytech a rozváželi je. Já jsem byla mladá holka, vždycky jsem měla balík novin pod nohama. Tehdy se nosily minisukně a všichni říkali: „Vystrč nohy, oni ti ty balíky nevezmou.“ Potom přišel trpký

konec toho všeho. Já jsem byla na fakultě, ale vyhodili všechny dobré profesory, kteří tam v té době opravdu byli velmi dobří – třeba František Gel, měli jsme psychologii, sociologii, základy filozofie, vypadalo to opravdu nadějně. Já jsem to vyřešila tak, že jsem v roce 1970 porodila dítě a ze školy jsem odešla. Byla jsem na mateřské a do Svobodného slova jsem se vrátila potom. Dělal jsem kulturní rubriku a protože můj muž byl vyhozený tiskový mluvčí filmového studia Barrandov, takže neměl práci a vůbec nemohl pracovat, někdo ten plat mít musel a byla jsem to já. A pracovala jsem tam dál až do roku 1990 ještě s jednou mateřskou pauzou. Zase jsem tam zažila i listopad 1989 a bylo to takové zajímavé.

Je podle vás důležité novinářské vzdělání?

Vzdělání je hodně důležité, ale spíš to obecné. Mít rozhled, mít přehled, orientovat se. Myslím si, že není nutné mít novinářskou fakultu, protože tam se naučíte ode všeho trochu a nic pořádně. Novinařina je tvůrčí profese, člověk musí umět psát, musí umět sdělovat to, co ví, ale měl by mít spíš nějakou specializaci. Ať už vystuduje práva nebo ekonomii, přírodní vědu, cokoliv, hrozně mu to pomůže, protože alespoň v něčem se orientuje dobře. Když je člověk zdatný, schopný a pracovitý, myslím si, že může psát o všem, ale je to potom poznat ve chvíli, kdy je potřeba věci ověřovat a je potřeba si nenechat namluvit všechno. Je potřeba pochopit, že všechno nemusí být úplně pravda. Co je ještě důležité. Hrozně mi vadí, že jsou lidi v podstatě negramotní. To slyšíte všude, v rádiu, v televizi. Vidíte, jak píšou, jak mluví, jak neumí češtinu. Já bych ji pořád považovala za nejdůležitější. Čeština, stylistika, bohatý slovník, to je všechno strašně důležité. Já jsem přišla do Svobodného slova kde byli lidi, kteří byli kdysi v 50. letech vyhození a vrátili se. Byli to třeba národní socialisti. Byli to už starší pánové, ale měli prvorepublikovou školu a dávali mi naprosto zásadní rady, že třeba nikdy nesmím odejít z redakce, aniž bych něco napsala, alespoň deničku, nebo abych něco zjistila, že se tam nemůžu jen tak poflakovat a nic nedělat. Za druhé mi dávali rady, jaká slova a jaká klišé nepoužívat, co je přímo zakázané. My jsme měli takový seznam. A když to teď vidím, mělo to skutečně význam, jazyk byl barvitý. Nebylo to takové, že všichni mluví takovou divnou stejnou řečí. Myslím si, že měli takové ty zásady, že se ctí firma, věrnost firmě. Vezměte si, jak dnes ti lidé plují, pořád se to točí v kruhu. Je jim úplně fuk, kde jsou. Třeba za to nemůžou, já jim to za vinu nedávám, může za to vydavatel. Ale tehdy, když někdo odešel do jiných novin, to se skoro vlastně nemohl vrátit, byla to trochu zrada.

Volila byste stejně, kdybyste znovu začínala?

Já to dělám hrozně ráda a vždycky jsem to dělala hrozně ráda. I když to byly špatné časy, vždycky jsem si našla takovou parketu, kde jsem mohla propašovat informace. Fakt je, že jsem nebyla v žádných stranických novinách, to by asi bylo horší, ale ten fakt, že potkáváte zajímavé lidi, že si je vybíráte. Že je to svobodné povolání v tom smyslu, že když člověk chce, tak témata jsou všude ve vzduchu, že život je hrozně bohatý a barvitý a když by člověk chtěl, může najít spoustu věcí. Ten, kdo to nezažil, těžko se mu to vysvětluje. Psali jsme mezi řádky. Naše noviny měly stopnáklad, to znamená, že směly vycházet jen v určitém počtu a víc se nevytisklo, to oni nedovolili. Byli jsme to my a Lidová demokracie. My jsme věděli, že si to lidi kupují, protože vědí, že tam něco bude trochu jinak. I když ta nejzásadnější sdělení byla všude stejná. Měla jsem pocit, že to má smysl. Potkala jsem strašně moc úžasných lidí. Jak jinak bych se s nimi potkala. To je jedna věc.

Vždycky jsem to brala jako službu. Že nechci já vyniknout, nechci, aby moje jméno někde bylo opakované. Vždy jsem to brala jako službu buď čtenáři, že mu chci něco říct, když mám tu možnost a můžu se dostat k někomu zajímavému a dát to dál. Nebo službu tomu člověku, o kterém píšu, protože se potřebuje dostat do povědomí s tím, co dělá. Nebo i dílu. Když člověk píše v oblasti kultury, může propagovat film, knížku, poezii, když to udělá tak šikovně, že to pak lidi chtějí číst. Myslím tedy, že bych to dělala zas. Třeba jinak. Teď už je to všechno jiné, ale mám v tom pocit svobody.

Hrozně si vážím doktorů, ale já bych se bála té zodpovědnosti mít v ruce lidský život. Tady přece jenom udělám chybu, řeknou mi, že jsem pitomá.

Samozřejmě se ale musí dbát na to, aby člověk neublížil. Protože je fakt, že máte moc. Nedbalí šéfové už teď dávají mladým lidem obrovskou vůli, že můžou rovnou napsat, co si myslí, co kde slyší a ono to opravdu vyjde nebo se to objeví na internetu. A mně se zdá, že si vůbec neuvědomují sílu slova, sílu informace a to, co všechno můžou zavinit. Lecčemu se dá pomoci, ale lidem se dá ublížit hrozně. A to si myslím, že je velká zodpovědnost. Snažím se to studentům říkat.

Vybrala bych si to zas. Když si vezmete, že já jsem byla u toho, když začínali takoví lidi, kteří pak dostali Oscara, Menzel, Forman. Já jsem byla mladá a mladší než oni, ale přece jen jsme s nimi už mohla komunikovat. Že jsem byla naprosto u začátků Jára Cimrmana. Milan Čepelka mi přinesl takový sešit, my jsme spolu chodili na pivo, a říkal, že to chtějí hrát. Byl to Akt a od té doby se to hraje. Přes padesát let. Byla jsem

v první fázi Semaforu. Všechny ty lidi jsem znala. Tím, že jsem o nich psala, mohla se s nimi potkat. Politiky jsem moc nevidala, ale pak samozřejmě když byl Listopad 89', všechno se odehrávalo u nás v Melantrichu, z balkonu.

Moje kancelář v kulturní rubrice, tam všichni seděli. Přijel Kryl, volal Jarda Hutka z letiště, že ho nechtějí pustit, tak jsme tam někoho posílali. Přišla Marta Kubišová, všichni seděli v mém křesle a rozechvělí šli na balkon zpívat hymnu. Cimrmani přišli vždycky s taškou nějakého proviantu, my jsme tam byli ve dne v noci. Začínala malá divadla. Já bych se k tomu jinak nedostala. To člověka hodně ovlivňuje. Vidíte vývoj lidí, herců, spisovatelů.

Přispívala jste před rokem 1989 někam externě?

Tehdy se to tak moc nedělalo, ale myslím, že jsem čas od času napsala do nějakého takového časopisu jako Vlasta například portrét. Ono abych vám pravdu řekla, člověk měl plné ruce práce, aby to udělal. Technika nebyla taková jako dnes, nebyly diktafony. První diktafon jsem dostala od zpravodaje, který přijel z Kanady do Prahy na první svobodné volby a všichni přišli do Svobodného slova. Dělala jsem s ním rozhovor, on na mě koukal, jak si to píšu do bloku a když potom odjížděl, přinesl mi svůj diktafon, který tu měl. Tisklo se horkou sazbou. V Melantrichu jsme měli tiskárnu dole, takže jsme chodili dolů do sazárny a ještě v horké sazbě jsme dělali korektury. Všechno se dělalo složitěji. Když se něco telefonovalo, tak se to holt telefonovalo písáre, která to zapisovala. Maximální výtěžek byl dálnopis. Jenže najdete někde na druhém konci dálnopis, když ho potřebujete.

Psala jsem někdy do Ahoj na sobotu, který vycházel ve vydavatelství Melantrich. Nebo když vycházely občasníky, dělali jsme tam větší věci, které se do novin nevešly.

Mohla byste popsat své působení v médiích po roce 1989?

Ve Svobodném slově jsem skončila jako zástupce šéfredaktora v roce 1989 nebo 1990. Pak jsem šla do Lidových novin. Ty vydávala původně Společnost pro lidové noviny. Rudolf Zeman byl můj šéfredaktor, který mě tam pozval, abych tam dělala přílohu. Tehdy tam žádná nebyla a jmenovalo se to Nedělní Lidové noviny. Jsem ji vymyslela a ještě s jedním kolegou, sportákem ze Svobodného slova, jsme ji dělali. Bylo to 16 stránek týdně ve dvou lidech. Začínali jsme tam na horké sazbě, chodili jsme do Lidové demokracie, kde se to sázelo, lítali jsme sem a tam. Pak přišli s tím, že se noviny začnou dělat elektronicky a že se začne s přílohou, protože se dělá týden. My jsme do té doby

nikdy neviděli počítač. Dali nám počítač a my dva jsme se to během 14 dnů museli naučit a začít to dělat elektronicky.

Ruda Zeman mě pozval do Lidových novin a dal mi tuhle přílohu, abych ji dělala. A tam jsem dostala už nějaký větší plat, ale také to nebylo nic moc. Ti lidi, co to dělali, byli Havel, Vaculík, Petr Pithart, to byla taková úžasná společnost. Jak se všichni někam po svých rozprchli, začalo to upadat a oni to prodali, což bylo hrozné, Ringierovi. V roce 1994 nebo 1995 jsme se naštváli, že nechceme být pod Ringierem, to už se tam mezitím vyměnili šéfredaktoři, a odešli jsme založit s Hvižd'adou Týden. Z Lidovek nás odešlo dost. V Týdnu jsme byli 4 nebo 5 let do roku 1999 a Týden koupil Ringier a zase většina z nás odešla. Já jsem se vrátila do Lidovek, do kulturní rubriky. Když jsem šla do Týdne, šla jsem s platem níž, protože jsem šla ze zástupce šéfredaktora dělat vedoucí rubriky. Mně to ale nevadilo, stálo mi to za to. Platy byly kolem pěti tisíc. To už byla ale nová doba, všechno stálo jinak.

Mezitím jsem byla v Týdnu, který jsme zakládali. Tam jsem byla čtyři nebo pět let. Zase jsem tam dělala kulturu a životní styl.

Jaká je vaše pracovní pozice dnes?

Už jsem skončila stálé zaměstnání v Lidovkách. Naposledy jsem byla redaktorka kulturní rubriky, předtím jsem byla vedoucí kulturní rubriky, předtím zástupce šéfredaktora v Lidovkách.

Ted' jsem na tom tak, že mám svůj stůl, svůj počítač, svůj telefon, svůj pravidelný páteční sloupek a píšu, co chci.

Dělám nový portál, který se jmenuje www.odivadle.cz. Začal teprve v říjnu nebo listopadu, tam píšu velké rozhovory a témata. Je výhoda, že ty lidi znám dlouhé roky a když jim zavolám, rozhovor mi dají. Nevýhoda je, že má člověk pocit, že už všechno napsal, že už o nich všechno vím.

2.

Musel mít z vašeho pohledu před rokem 1989 novinář nějaké formální předpoklady (vysokoškolské vzdělání, VUML, členství v KSČ)?

Asi jak kde. Myslím si, že v Rudém právu a v Práci byla příslušnost ke komunistické straně asi dost důležitá. Alespoň pokud chtěl dělat třeba vedoucího rubriky nebo komentátora. To si myslím, bylo samozřejmé. Pak byly takové jiné noviny jako třeba

Zemědělské noviny, Brněnský večerník, Svobodné slovo, Lidová demokracie, kde šéfové byli členy příslušné strany, lidové nebo socialistické, což nebyli komunisti. Oni to na vás furt zkoušeli. Všude byly buňky komunistů, i v těchto novinách, které vydávaly jiné strany. Ale byla to národní fronta. A národní fronta byla kontrolovaná komunistickou stranou. Ti, co byli šéfové, museli být členy strany. Nevím, jak to bylo v Zemědělských novinách, ale myslím, že tam to byli komunisti. Ale nebyli už a priori nuceni být komunisty. Dnes se to těžko vysvětlí, že to byla mírnější forma politické angažovanosti. Člověk mohl mít pocit, že dělá něco jiného. Ale na druhou stranu byla pravda, že každý týden existovala nějaká schůze na ÚV KSČ, kam chodili šéfredaktoři stranického tisku, televize a rádia a oni jim tam každý týden dávali „kapky“, co bylo špatně a co se smí a nesmí. Jeden z těch tajemníků to pak šel říkat šéfredaktorům z národní fronty.

My jsme se pak dozvěděli po srpnu 1968, že nesmíme psát o Louisi Aragonovi a Yvesi Montandovi, Simone Signoretové, protože oni odsoudili sovětskou invazi, že se nesmí psát o Seifertovi a tak dále. To se k nám doneslo vždycky. My jsme to dělali tak, aby to nebylo okaté, ale aby se tam přece jen nějaké informace dostaly. Já si pamatuji, když byl pohřeb Jaroslava Seiferta, to byl úplně ukázkový příklad. Přinesli mi oficiální parte, protože byl národní umělec, museli mu udělat oficiální pohřeb. Ten pořádalo ministerstvo kultury s ministerstvem vnitra v Rudolfinu. On měl ještě soukromý pohřeb na Břevnově. To se nikde neoznámilo. Dělali jsme to tak, aby to neviděl pan šéfredaktor, šli jsme dolů do sazárny k metérovi, který byl bezvadný. Dala jsem to osobních zpráv v inzertní části, že poslední rozloučení rodiny s Jaroslavem Seifertem bude na Břevnově. A ono to vyšlo. To jsem měla pocit úžasného vítězství, že se to lidi dozvěděli a přišly tam strašné davy. Pak ten pohřeb bojkotovali, aby tam nebyli lidi. V těchto různých novinách mohli pracovat lidi, kteří byli v době normalizace vyhození z jiných. Třeba přišel redaktor, který byl v plzeňském rádiu, kde reportoval o sovětské okupaci a už tam nesměl pracovat. Ale směl pracovat ve Svobodném slovu. Sbírala se tam taková zvláštní společnost. Bylo to napínavé, ale šlo to.

Pokud šlo o formální předpoklady, musel člověk umět psát. I tehdy. Nemyslím si, že ty předpoklady museli mít šéfredaktoři. Ti lidi museli, nikdo to za ně neudělal.

Kolik článků denně jste musela odevzdávat?

Musíme si uvědomit, že noviny byly mnohem tenčí, než jsou dneska. Mělo to asi osm stran, už si to ani tolik nepamatuju. Kulturní rubrika měla jednu stránku a v sobotu měla

nějakou kulturní přílohu. My jsme denně dělali jednu až jednu a půl stránky a bylo nás tam na to asi tři, čtyři lidi. Takže jsme psali premiéry a zprávy a rozhovory a větší témata jsme dávali do sobotní přílohy. Nemyslím si, že bychom toho denně museli udělat nějak moc. Pracovali jsme ale i na materiálech, které bychom mohli dát do sobotní přílohy.

Kdo vybíral témata textů?

Většinou jsme si vybírali sami podle toho, co se zrovna kde dělo, jaké byly premiéry.

Kdo po odevzdání text redigoval a schvaloval?

Redigoval ho vedoucí rubriky, žádní editoři tam tehdy nebyli. Když jsem byla ještě jako normální redaktor, něco jsem vymyslela, oni mi řekli, že to můžu napsat, napsala jsem to a dala jsem to číst vedoucímu rubriky. Pak to šlo ještě do korektorny. To bylo všechno.

V době, kdy ještě existovala cenzura, se jmenovala HDST a to bylo vtipné. Když jsem tam v roce 1966 přišla, seděl tam pán v malé kanceláři, velmi příjemný, milý, vtipný pán původem švec. Ale byl zrovna pověřený z HSTD. Tomu se nosily obtahy, když se stránka udělala a my jsme si ji dole zlomili. Člověk si to vlastně napsal, pak to poslal do sazárny, obtah četl jako korekturu. Pak jsme mu nesli papírovou korekturu, on to přečetl a dal na to kulaté razítko, že je to dobré a může jít do tisku. Nestalo se mi nikdy, že by mi řekl, že to nemůžu napsat. Ale já jsem asi nepsala nic protistátního, protože to byla kulturní rubrika. Tam nebyla žádná autocenzura, protože on tam od toho byl a udělal to. Mezitím nám tam udělal třeba i podpatky.

Pak byla cenzura, myslím, v roce 1968 zrušena, pak toto nebylo a bylo to na šéfech rubrik a šéfredaktorovi. To se psalo strašně moc, psalo se o procesech z 50. let, otvíraly se archivy. Myslím si, že tam byla spousta věcí, které by cenzura, kdyby existovala, jistě nepustila. Psali jsme o cele smrti, o všem, co bylo do té doby tabu, o lidech, kteří byli zavření, o politických rehabilitacích. V tom bylo strašné bohatství témat.

Potom nenastala znovu cenzura, už nikdy. Ale bohužel nastala někdy po roce 1970 autocenzura. To bylo nejhorší, byly prověrky. Byla jsem na mateřské, ale do redakce jsem běžně chodila, něco jsem tam přispívala. Stalo se mi, že mi zavolal úřadující šéfredaktor: „Nebudeš dnes v nejbližší době chodit do redakce, že ne?“ Protože kdybych tam přišla, dělali by mi prověrku, musela bych se vyjádřit k tomu, že souhlasím nebo nesouhlasím s okupací. Navíc jsem všude byla podepsaná pod články ze

srpna 1968. Takže bych určitě neprošla. Byla jsem chráněná tím, že jsem byla na mateřské v těch nejhorsších dobách. Nastala autocenzura právě v tom smyslu, že dávali pokyny, o kom se nesmí psát. Nás se týkalo toto. Z oblastí uměleckých, kulturních spousta lidí nemohla publikovat. Můj muž, který byl novinář, nesměl publikovat. Kdykoliv něco pod svým jménem napsal, následovaly hned telefonáty. Čili nakonec nastala autocenzura, což je podle mě horší než cenzura. Protože cenzor měl jasné body, které se nesmí otisknout, ale jinak všechno pouštěl.

Byla jste někdy potrestána za nevhodný článek? Vzpomínáte, že by se to stalo některému z vašich kolegů? Šlo finanční pokuty, popř. o nějaká napomenutí?

Tohle se mi nestalo. O některých tématech se prostě nepsalo.

Zaregistrovala jste platovou úpravu, která vstoupila v platnost v roce 1972?

Řeknu vám to asi takhle. Když jsem nastoupila, měla jsem tisíc korun měsíčně, což bylo v roce 1966. Když jsem šla na první mateřskou v roce 1970, měla jsem 1250 Kčs. Pak jsem se vrátila, to už si nepamatuji, ale na druhou mateřskou jsem šla a měla jsem asi 1600 Kčs, což bylo po devíti letech. Když jsem se vrátila, měla jsem stále tenhle plat a dlouhá léta se nic neměnilo. Někde jsem došla do dvou tisíc, byla jsem vedoucí kulturní rubriky. Až v roce 1989 se to začalo opravdu zvedat. Takže když jsem pak odcházela a byla jsem zástupce šéfredaktora, když jsem šla do Lidovek, šla jsem možná i s platem trochu dolů. Ne úplně dolů, asi tak nějak na stejno.

3.

Vnímal se Československý svaz novinářů v době vaší činnosti jako organizace pomáhající novinářům?

Bylo to tak, že člověk měl nějakou legitimaci, na kterou ho pouštěli na různá místa, do muzeí, prostě se něčím prokazoval. My jsme měli i redakční legitimaci. Nepamatuji si, že by byly od svazu nějaké výhody, jen že se člověk dostal na legitimaci na výstavu a tak dále. Byla to zároveň mezinárodní organizace novinářů, což byla patrně zločinecká organizace, což se zjistilo až posléze. S touto legitimací se člověk dostal do spřátelených socialistických zemí. Nějak to platilo, ale že by z toho plynuly výhody, to si nemyslím.

Musíme ale vzít v úvahu, že jsme byli v centru Prahy, ale že pro regionální novináře bylo něco velmi důležitého, že měli legitimaci a že se tak na úřadech a jinde mohli

prokázovat. Protože ne všude vám chtěli něco říct. Přece jenom ten svaz novinářů, to mělo možná nějakou, alespoň v té funkcionářské hierarchii, váhu. Ale bylo to prolezlé vším možným, to si nebudeme namlouvat, že ne.

Úplně si to nepamatuji. Víím, že většina lidí, co byla v redakcích, byli ve svazu novinářů. Ale člověk tam asi být nemusel. Možná to něco usnadňovalo v komunikaci. Ani ne tak s lidmi, ale s úřady. To určitě ano.

Měla jste možnost využívat prostřednictvím Československého svazu novinářů lázeňského léčení?

Tehdy ano. Asi jsem byla mladá, že jsem to moc nevnímala, ale fakt je, že když tohle říkáte, asi taková možnost byla. A že asi možná byla nějaká výhodnější.

Měla jste možnost využívat prostřednictvím Československého svazu novinářů nějaké rekreace?

Fakt je, že byla nějaká rekreační střediska. Jedno na Roztěži a druhé Hrádek. Tam se jezdilo na dovolené. Asi to musel být člen svazu novinářů. Určitě se to platilo.

Byla jsem na Roztěži a měla jsem úplně malé dítě, vzala jsem maminku. Jí se to hrozně líbilo, protože to bylo na zámku. Hodně filmů se tam točilo, třeba Setkání v červenci.

To byla Dana Kolářová a Oldou Kaiserem. Odehrávaly se tam nějaké semináře. Nejsm si jistá, jak to bylo výhodné proti jiným rekreacím, třeba ROH.

My jsme jako Melantrich měli dvě chaty. V Jizerských horách v Horním Polubném, tam se jezdilo v zimě i v létě, jak kdo chtěl. Taky něco platil. Pak jsme měli nějaké chaty na Lužnici, taky za nějaký poplatek. Ale bylo to docela výhodné a hezké. Ale to bylo podniku.

Využívala jste nabídku zahraničních rekreací, které svým členům nabízel Československý svaz novinářů?

Určitě ne v novinářských domech. Ale jednou jsem byla v Polsku. To byla nějaká naše výměna, ale zase Melantrichu, s polskými novinami. Bývaly takové družby. Oni jezdili sem na Lužnici a my jsme jezdili tam. Jednou jsem tam byla s dětmi. Ale bylo to od novin, ne od svazu novinářů. Ale nepochybuji o tom, že toho spousta lidí určitě využívala.

Měla jste možnost využívat jazykové kurzy pořádané Československým svazem novinářů?

Já ne, ale vím o spoustě lidí z redakce, kteří chodili. Bylo to snad i zadarmo nebo skoro zadarmo. Zřejmě to platily redakce. Jeden můj kolega byl pořád na nějakých jazykových kurzech na němčinu. Ptala jsem se ho, jestli už umí německy. Řekl mi, že když je to zadarmo, byl by blbej. A měl pravdu. Jenže, uvědomte si, že my jsme skoro nikam nemohli. Já jsem byla poprvé v životě v západní cizině, když mi bylo čtyřicet. Směla jsem jet na knižní veletrh na Frankfurtu na týden. Pak jsem byla v Bologni, také na knižním veletrhu. To bylo jen, že to pořádal Svaz spisovatelů a nabídl to redakcím, které vyslaly nebo nevyslaly novináře. Ale ta praktická možnost uplatnění byla opravdu minimální. Člověk si mohl číst knížky a hledat si něco, ale to bylo tak všechno. Tím lze vysvětlit ten nezájem. Spousta lidí neměla ani pas.

Měla jste možnost řešit prostřednictvím Československého svazu novinářů svou bytovou situaci?

Já tedy ne, ale vím, že existovala možnost mít pracovnu. Svaz novinářů vám dal potvrzení, že potřebujete pracovnu. Tvůrčí svazy měly takovou možnost. S tím mohl člověk jít na byt'ák a žádat pracovnu. Nebyl to úplně byt. V té době byla strašně špatná bytová situace, nikdo jsme neměli byt. Bydleli jsme u rodičů a tím se to řešilo, byla to možná jedna, dvě místnosti. Vím o lidech, kteří to využívali.

Měla jste možnost využívat služeb závodního lékaře?

Ten byl úžasný. Měli jsme ho přímo v domě. Střídali se tam. Můj syn měl plané neštovice a zjistila jsem, že se mi také dělají. Honem jsem k němu letěla, on mi řekl, že jsem se zbláznila, že jsem dospělá ženská. Řekl mi, že klidně můžu chodit do práce. To jsem nemohla, protože jsem se starala o dítě, ale dobře. Šla jsem domů, druhý den jsem byla úplně osypaná. Pak mi volal a říkal mi, ať hlavně nechodím mezi lidi, že si to nastudoval, že to můžu taky dostat. On byl vysloužilý lodní lékař. Pak tam byl jiný, který psal příšerné texty populárních písní. To byli asi doktoři, kteří se jinde neuchytili. Nebo tam možná měli dobré živobytí.

Měla jste možnost využívat služeb závodního dentisty?

Ne, to se chodilo na nějakou polikliniku.

Měla jste možnost využívat závodní polikliniky?

Závodní jsme neměli.

Měla jste možnost využívat závodní rehabilitace?

O tom nic nevím.

Měla jste možnost využívat závodního stravování?

My jsme ho neměli, ale mohli jsme chodit do Ligny ve Vodičkově ulici, kde by nám byli prodali ty lístečky. Ale svoji vlastní jsme neměli. My jsme zásadně žili na opečených buřtech z Václaváku a chodili jsme na chlebičky. Naproti byla restaurace Evropa, u Šroubků se to jmenovalo, tam chodívali naši předchůdci. Například Hašek tam seděl a psal Švejka. Jak to psal na pokračování, vždycky mu mával manipulant. To byla taková funkce, že tam seděl u dveří jako vrátný. Mával na něj kapesníkem, že už to musí přinést, že se to musí tisknout. Tam jsme taky chodili.

Měla jste možnost využívat závodní rekreace dětí?

Pamatuji si, když se mi narodilo druhé dítě, Vlád'ovi bylo devět let. Nabídli mi, že starší dítě může jet někam na hory. Pořádalo to ROH od Práce. Poslala jsem ho tam na týden, čehož jsem litovala, protože mi každý den psal, že to nevydrží. Ale něco takového určitě bylo. Kdyby o to člověk měl zájem, tyhle věci byly. Ale ty byly v každém podniku.

4.**Jaký je váš názor na dnešní žurnalistiku?**

Nechci, aby to znělo jako od nějaké staré tety, která pláče nad mladými. To tak není. Když jsem začala mít na fakultě bakalářské semináře, byli to bezbranné bytosti. Chtěli být novináři, ale o světě netušili nic. Ani nemluví o tom, že neuměli psát. Dnes, když tam lidi už z magisterského studia přijdou, jsou to zralé osobnosti, které mají názor a umí ho říct. Stačilo by, aby je někdo malinko usměrňoval, korigoval. A to je věc, která se v redakcích vůbec neděje.

Představte se, že tam přijde mladý kluk, holka a má okamžitě začít dělat „na plný pecky“. Jak si s tím má poradit? Tam není člověk, který by mu poradil. Každý si dělá své. Musím říct, a není to vychloubání, že jsem za svůj život vychovala alespoň čtyři nebo pět velmi dobrých novinářů, z nichž se jeden stal zástupce šéfredaktora, jeden

vede rubriku. Jsou to všechno velmi kvalitní lidi, kterým se ale někdo věnoval v začátcích, to je tak strašně důležité. Mně se také věnovali.

Za druhé je potřeba je chválit, najít, co umí. Každý umí něco jiného, k něčemu jinému inklinuje a nenutit každého, aby psal všechno. To je šílená devastace, když musí dnes napsat o objevu v jaderné fyzice, zítra o medicíně, pozítří o vraždě, to je špatně. Musí tam být někdo, kdo by je trošku vedl.

Ted' existuje instituce editorů. Editor má podle mého být nejzkušenější a neschopnější člověk v redakci. Už nemůže být úplně mladý, měl by být zkušený a měl by poznat, kam člověka nasměrovat. Musí se mu věnovat. Jenže když se dnes v jedenáct hodin na poradě dohodnou, že to má být ve tři hotové, kde je pak ten mezičlánek. To je třetí věc. Každému říkám, ať se podívá na film o aféře Watergate, Všichni prezidentovi muži, jak tam pracují. Lítají, jak šílení, nasazují všechno, ale sedí tam dědek, starý, tlustý a hodí jim to na hlavu, že to ještě stále není do novin, že to musí ještě potvrdit. Pak z toho je aféra Watergate. Jak je to starý film a pořád to platí. Takhle se to má dělat. Dneska se všemi novými možnostmi, technologiemi, to by bylo nádherné, kdyby se to tak dělalo. Není to úplná devastace toho povolání, protože pořád jsou dobří, velmi dobří novináři, zodpovědní a vzdělaní a ještě ke všemu talentovaní. Když se tohle všechno sejde, je to skvělé. Ale nesmí tam chybět zodpovědnost. Talent by se měl předpokládat. Pár jich najdete. Třeba Tomáš Němeček, ten má na starosti přílohu Lidovek Právo a justice. Co napíše, všechno sedí, všechno má ověřené. Jde do toho, ale má to podložené, píše dobře. Pak jsou emotivní novináři jako Petra Procházková, která je skvělá válečná zpravodajka, hrozně talentovaná. Je to emotivní psaní, možná je půlka faktografie vymyšlená. Ale věc, o kterou jde, tam vždycky má. Hrozně dobře se to čte, je to skvělá novinářka. Pak jsou takoví, které to baví a dělají si svojí prezentaci, jsou za každou cenu vtipní, také vzdělaní. Ale tam si myslím, že jim o tu věc tolik nejde. A pak jsou ti, kteří jsou ve vleku dne, příkazu času. Nemůže se jim to vyčítat, ale měli by si uvědomovat, že nemůžou všechno.

Zejména se mi zdá, že jsou po všech stránkách špatní komentátoři. To, co my označujeme za analýzu, není analýza, jsou to vlastně povrchní soudy povrchních věcí, chybí podstata. Ta se ale zároveň neřádá. Nemyslím si, že by za to mohli ti noví, můžou za to šéfové. Dokonce si myslím, že za to nemůžou ani vydavatelé, protože těm je to šum a fuk. Vydavatelé do ničeho nezasahují, alespoň co já znám. Všem našim zahraničním vydavatelům je jedno, co se v novinách píše, chtějí prostě mít výsledky. Aby byla inzerce, aby inzerentům stálo za to inzerovat v jejich novinách. Ale je jim

úplně jedno obsah článků, to vůbec neurčují, neovlivňují, o tom jsem přesvědčená. Nevím nic o zásazích zvenčí. Nevím, jak to dělá v Právu Porybný. Ten to možná ovlivňuje, protože je Čech a protože si přečte, co se tam píše. Ale tihle Němci chtějí vidět čísla. Na tom všechno ztroskotá.

To je ještě jedna moje letitá zkušenost. Už v roce 1990 jsem tvrdila, že až pominou všechny emoce, kdy lidi četli všechny noviny, v téhle zemi existuje 30 000 lidí, kteří jsou ochotni si koupit slušné noviny. Těch 30 000 má nějaké rodinné příslušníky a dohromady to dá tak 80 000. Víc se toho nedá v této zemi v těchto podmínkách udělat. Protože všichni ostatní chtějí číst Blesky, Aha a tak. Je pošetilé si myslet, že se to dá natáhnout nějakými soutěžemi o auto a dalšími blbostmi. Když se bavíme o slušných seriózních novinách, které by mohly mít informace a publicistiku, názorové stránky, tvrdím, že jich není víc než do 80 000. Já říkám 30 000. Zním lidí, vím, kam chodím do hospody a co čtou.

Vidíte rozdíl ve vnímání novináře před rokem 1989 a dnes?

Novinářská prestiž mezi lidem je horší.

Mně by přišlo, že před rokem 1989 to byli posluhovači režimu...

Jenže nezapomeňte, že v tom režimu žili všichni. Všichni v něm pracovali, všichni pracovali pro něj, když pomineme vrstvu disidentů. Gró národa neznalo nic jiného, po ničem netoužilo. To je na tom to nejhorší. Běžní lidé vám řeknou, že se měli dobře, že měli své jisté. Mám pocit, že dneska lidi novinářům nevěří, já jim také nevěřím. Samozřejmě, jsou špičkoví novináři, kteří mají respekt, ale ta profese, si myslím, žádnou velkou vážnost nemá. A můžou si za to novináři. Všechno špatné, co se říká o novinářích, je pravda. Ale je spousta dobrých, slušných, kvalitních novinářů, kteří dělají obrovskou práci s velkým nasazením. Je to hrozně náročné povolání, ačkoliv to tak nevypadá. Všichni si myslí, že novinář pozdě vstává, zajde si na kafičko s někým zajímavým, pak to nějak sám napíše a má se dobře a má hodně peněz. Tak tak to není. Je to práce naprosto nepřetržitá, pracujete ve dne v noci, v sobotu i neděli, o svátcích. Protože kamkoliv jdete, cokoliv vidíte, hned přemýšlíte, jestli by se o tom nemělo napsat. Cokoliv vidíte za nepravosti, je vám líto, že nemáte možnost tu nepravost okamžitě zveřejnit. Pak vám hází klacky pod nohy všichni podvodníci, kteří existují. Je to vyčerpávající povolání, když se dělá dobře.

Je podle vás vliv novinářů ve společnosti dnes výraznější?

Nevím, jestli to jde srovnat, ale je velký. Určitě je velký. Veřejné mínění dělají média a to, si myslím, je jejich zkáza. Protože je hrozně snadné ho ovlivnit. Podívejte se na prezidentské volby, co udělala média. Jestli je to dobře nebo špatně, Pán Bůh ví. Lidí jsou skeptičtí a prestiž novinářského povolání není na vysokém stupni. Přesto jim věří a věří tomu, co se říká na Nově a na Primě, v Blesku. Protože to, co ovlivňujeme my v Lidovkách, to je malá část lidí. Navíc tvrdím, že přesvědčujeme přesvědčené, to jsou lidi myslící, kteří si názor udělají. A může být jiný než je náš, ale mají názor. Zatímco konzumenti Dívek, Katek a toho všeho... mám chalupu v jižních Čechách. Když tam přijedu a jdu na pivo, oni mi vykládají, jestli je pravda, co psali a říkali tam, všechny ty drby. „Vždyť to psali v novinách!“ Říkám jim, že není možné věřit všemu, co je v novinách. Podle toho se rozhodovali i při té volbě. Vliv to má, alespoň na širokou vrstvu populace. Samozřejmě, intelektuálové, to je mimo hodnocení, ti si udělají své názory. Oni bohužel nejsou ta skupina, která všechno ovlivní.

Jak jste si zvykala na nové technologie?

Byl to tedy strašný šok, protože tam byla nejhorší ta obava, že to nezvládneme. Dostali jsme nějaké školení. Hrozně jsme se báli a museli jsme se to za 14 dní naučit. Tam nebylo vyhnutí. Dělali jsme to ve dne v noci a udělali jsme to.

V čem spatřujete změnu novinářské práce ve srovnání s předrevoluční dobou?

Nemám na mysli jen technologické změny.

Mám pocit, že nová technologie vám pomůže jen v tom smyslu, že se máte kam obrátit pro informace. Je to pohodlné. Na druhou stranu vás strašně zatěžuje internet a emaily. Když ráno otevřu mail, mám tam 80 nových mailů, něco s nimi udělám a v poledne tam mám dalších 40. Takže bych nemusela dělat nic jiného než tohle. Ta pomoc je zvláštní. Každý vám všechno pošle, protože je to jednoduché. Odklikne vám zprávu, informaci, každou blbost, zatímco dřív vám to musel napsat nebo přijít. V tom je to i lepší i horší. Samozřejmě hrozně pomáhá, když si člověk není jistý, někam se podívá. Já jsem nikdy necítila, že bych měla problém s tím získat informace, získat člověka, aby se mnou mluvila, ani jsem neměla problém něco napsat, dostat to do těch novin.

To víte, že je neskonale jiná, svobodná doba než byla tamta. Absolutně, po všech stránkách. Ale podstata povolání je od Čapka a Basse pořád stejná. Když se podíváte, jak psali. Bylo to pomalejší, ale napsal ten sloupek. Seděl v hospodě u Šroubků a musel

každý den napsat fejeton. A musel to napsat, musel mít nápad, musel to umět napsat a to zůstává. Teď máte milion různých pomůcek, ale stejně to podstatné je, že to musíte napsat. Že si musíte vybrat člověka, se kterým chcete mluvit. Že ho musíte přemluvit, aby s vámi chtěl mluvit.

Znáte, jaký je postup od rukopisu k hotovému výtisku?

Vím, protože co si napíšu, to si i zlomím.

5.

Mohla byste prosím popsat přerod ČSSN v Syndikát novinářů?

Potom, když se ČSSN změnil v syndikát, všichni jsme si mysleli a opravdu to tak na začátku bylo, že to bude výběrová organizace. Že v nových poměrech bude potřebná. Protože i zkušenosti ze zahraničí tomu nasvědčovaly. Změněné vlastnické poměry v novinách a sdělovacích prostředcích tíhly ke kapitalistickému způsobu zaměstnání a novinář jakožto zaměstnanec byl najednou zcela obnažený a byl v rukou vydavatelů. Bez ohledu na to, že se nebudu přimlouvat za nějaké jistoty, zaměstnání atd., si myslím, že to, jaký je stav, není v pořádku. My jsme tady byli zatíženi tím odborářstvím, toho jsme se všichni štítili, že jsme museli být všichni v odborech. Já jsem syndikát od začátku podporovala a šla jsem do toho, protože jsem si říkala, že někdo se mě taky někdy musí zastat. Aby to nebylo jen o libovůli kohosi, kdo řekne, že se mu dnes líbím a zítra ne. Oni tam skutečně měli právní poradní službu. Na začátku pravidla byla daná dobře, i stanovy. Jenomže bohužel v důležitých médiích šéfredaktoři a vydavatel naprosto odmítali profesní – jejich slovy – odbory a lidi se báli. V podstatě se báli do toho vstupovat a měli pocit, že to ani nepotřebují. Každý se nadechnul a měl pocit, že všechno může a nikdo na něj nemůže, ale to není vůbec pravda.

Kdyby to bývali novináři vzali víc za své, bylo by to lepší. Jakási pravidla by existovala, tak takto to není a myslím si, že význam syndikátu je jedině pro regionální novináře. Ti to potřebují, pro ně je to důležité. Oni zase mají tu legitimaci, kterou se vykazují.

Protože na venkově a mimo centra je pořád ten úřednický šiml, který vám řekne: „Nic vám nepovím.“ A v legitimaci syndikátu je napsáno, že jsou povinni vám dát informace. Myslím si, že pro ty venkovské je to hrozně důležité, že tady v Praze ani ne.

Má podle vás dnes členství v SN výhody?

Výhody to nemá vůbec žádné. Platí se nějaký příspěvek. Výhody má, kdyby se člověk chtěl zúčastňovat jakýchsi osvětových, vzdělávacích konferencí. Něco takového si asi ale člověk může najít i jinde.

Já jsem třeba už několik let v Etické komisi Syndikátu novinářů a to je typický příklad. V novinách a dalších sdělovacích prostředcích, i v seriózních novinách, se velmi často nacházejí věci, které nejsou v souladu s etickým kodexem novináře. Syndikát má etický kodex, tam je naprosto jasně dané, co můžete, co nemůžete, co se sluší a patří. A s tím musíte se vším souhlasit. Samozřejmě, všechna velká média mají svůj kodex, mají svoje etické panely. To je všechno pravda. Ale představte si, že někdo si vzpomene a o někom napíše něco, co není pravda, nebo je to posunutá pravda. To se dělá hrozně často. A on se nemá vůbec kam obrátit. Takže napíše etické komisi svůj dotaz, jestli je to podle kodexu novinářů. My si to tam přečteme, podíváme se a třeba zjistíme, že má pravdu. Obrátíme se na redakci, která to udělala, a žádáme na nich vyjádření. Oni nám ho buď pošlou, nebo nepošlou. A jediné, co my můžeme udělat, je, že mu napíšeme, že mu dáváme za pravdu, že to nebylo v pořádku a že jsme je na to upozornili. Nic víc. Ještě to vyvěsíme na stránky syndikátu, ale to nikdo nečte. Nemá to žádný právní význam, ale pro něj to znamená, že měl pravdu a stěžoval si oprávněně. Protože jsou v televizi takové reportáže, které jsou polopravdy, protože novináři jsou za první líní – to není ani, že by chtěli škodit, jsou prostě líní – ověřovat věci a udělají všechno rychle, „z jedné vody načisto“. Někdo jim k tomu něco řekne, oni se nadchnou. A ono je to trochu jinak. Když je to trochu jinak, je to složitější, není to tak průkazné, tak jednoznačné a jdou od toho.

Fakt je, že nadělají hrozné škody. To je jedna stránka. Druhá stránka je, když se zveřejňují fotky mrtvých nebo jména týraných dětí. To se nesmí. Když o někom napíšeme, že byl zavřený, odsouzený, ten člověk má rodinu, která nic neprovedla. Ale jeho jméno a fotka je vláčeno. Všichni sousedi, děti ve škole vědí, že byl zavřený. To je špatně, nemá se to dělat. Všechny kodexy o tom mluví, ale nezabráníte Blesku, dokonce ani Mladé frontě, ani Lidovkám, aby to nakonec v honbě za senzací neudělali.

S vědomím, že lid chce krev. Nebo když otisknou fotku někoho polonahého na pláži, to všechno je neetické.

6.

Jaká je podle vás současná situace novinářů – seniorů? Mají možnost se uplatnit na trhu práce?

Zásadně mají špatnou pověst. Ta historka se seniory, co obráželi tiskovky, Holubova letka, je už možná trochu passé. Já nemám vůbec žádný problém, kdybych chtěla, píšu na všechny strany. Vždycky jsem hodně pracovala, neodmítala jsem službu textům, redigovala jsem. Novinář, to je profese, která se nedá odložit, to je to hrozné. Ti lidi už jsou staří, ale hrozně jim chybí kontakt. Oni potřebují chodit mezi lidi, i když jenom sbírají tiskové zprávy. Už to, že tam jdou, že se obléknou a že tam mezi novináři mohou být, je pro ně strašně důležité. Je to prokletí, protože oni tam samozřejmě zdržují, ptají se na blbosti, jen aby se ptali. To je jedna stránka věci, to jsou ti, co nám dělají špatnou image.

Na druhou stranu si myslím, že se strašně podceňuje význam starších, zkušených novinářů v redakcích. Všude by měli být a na západě je mají. I to, čemu se říká starší redaktor, čemu se říká tam editor, to je v podstatě šéfredaktor, ne jako tady jako technický poskok, který zalamuje do novin obrázky. Po listopadu tahle generace vymizela. Buď byli nějakým způsobem umazaní, zadali si s minulým režimem, nebo přišli noví a byli mladí, kteří tam starší nechtěli. Ale ti, co tohle dělají, si nevidí na špičku nosu. Starší redaktor hrozně pomůže. Za první, každého zná. Za druhé, ví, že o některých tématech se už stokrát psalo, že je třeba na to jít jinak. Je zkušený a něco také umí. Ale mluvíme samozřejmě o těch kvalitních, nemluvíme o těch, co se zuby nehty drží a chtějí psát pitomosti. To chápu, že každému vadí a že zaclání a berou místo mladým, kteří mají právo na uplatnění.

Je to o tom, že tenhle člověk by neměl dělat běhavku, chodit po tiskovkách, ale měl by sedět v redakci a měl by texty po mladých číst, měl by jim radit, usměrňovat je. To by strašně pomohlo. Aby pořád neobjevovali Ameriku. Ale musí být kvalitní.

Myslíte si, že jsou na tom lépe novináři – senioři než senioři obecně?

Finančně určitě ne, protože důchody nejsou dobré. Jedinou přednost mají, že se dostanou ještě možná do společnosti a že si mohou koupit seniorské vstupenky, ale to může každý. Nevím, neumím to moc posoudit. Moji sourozenci jsou všichni starší a nemají přístup do společnosti takový, jako mám já. Nevím, jestli máme nějaké výhody. Já mám výhodu, že ještě pracuji. Ale jestli je to výhoda, že přijdu domů a hned zapínám počítač a rovnou něco dělám, to nevím. Teď dělám korektury, knížky, třeba katalogy festivalů, protože mě to baví. Když si o půlnoci vzpomenu, dělám to a nedělá mi to žádný problém. S textem pracuji ráda.

Příloha č.9: Zkrácený rozhovor

1.

Jak jste se dostal k žurnalistice?

Já jsem novinářem vůbec nechtěl být, studoval jsem Vysokou školu ekonomickou – teoretickou ekonomii. To znamená, že jsem byl směřován spíš k nějakým vědeckým pracím. Pak jsem se asi ve třetím nebo čtvrtém ročníku začal motat kolem školního časopisu Ekonom, který vycházel na VŠE (a myslím, že tam vychází ještě dodnes). Nebyl to časopis, byla to vlastně nástěnka. Tehdy jsem k té profesi nějak přičichnul. A pak to pokračovalo, že jsem už těsně před tím, než jsem udělal státnice a obhájil diplomku, nastoupil do Mladé fronty do ekonomické rubriky. Protože to bylo v roce 1965 či 1966, kdy tady byly různé pokusy o ekonomickou reformu a byl tu velký nedostatek novinářů, kteří by se zabývali ekonomickými tématy. Já jsem měl tu vysokou ekonomickou, takže jsem tam spadnul.

Takže žádné vyložené novinářské vzdělání nemáte?

Ne.

Vidíte v tom nedostatek?

To je samozřejmě věčný spor v novinářské obci. Já jsem měl obrovské štěstí, že jsem nastoupil do Mladé fronty tehdy, což byla taková stabilizovaná redakce, kde byla taková ta správná věková struktura novinářů. To znamená, že tam byli stařešinové, kteří už tam jen tak docházeli. Pak tam byla střední generace, která vlastně ty noviny dělala, a pak jsme tam byli my, začátečníci. Já jsem tehdy dostal takového mentora, který mě všechno naučil. To nebylo tak, že jsem tam nastoupil a začal jsem psát nějaké obrovské rozbory a komentáře. Musel jsem se naučit psát zprávy, to znamená, že jsem chodil na nesmyslné tiskovky a psal jsem zprávy, které pak končily v koši. Ale to řemeslo jsem se takhle naučil na praktických úkolech.

Je tedy vzdělání důležité?

Myslím si, že je to velmi individuální. Nikomu bych nechtěl radit, speciálně tedy pro oblast ekonomiky. Pro psaní o ekonomických problémech si myslím, že je ekonomické vzdělání velmi důležité. Je to přece jen poměrně specifická oblast a je třeba jí trochu rozumět.

Spolupracoval jste s externě s dalšími redakcemi?

Já jsem měl ten problém, že jsem byl takzvaně vyškrtnutý ze strany, takže jsem měl určitá omezení. Pak ale někdy v roce 1975 mě oslovila Československá televize, studio Brno a já jsem pak skoro deset let moderoval diskuzní pořad To nechce klid. Čili to byla taková moje externí spolupráce.

Jaká je vaše pracovní pozice dnes?

Ke stáru jsem se dopustil velkého nerozumu a koupil jsem si Literární noviny, jejichž jsem majitel a vydavatel. Ale je to tedy jen část mých aktivit, protože jsem až do roku 2008 byl spolumajitelem vydavatelství Economia a generálním ředitelem, pak to Handelsblatt prodal, já svůj podíl prodal také, odešel jsem. Ale zůstal mi takový zbytek – jsem majitelem ekonomického vydavatelství v Srbsku, které se jmenuje Ecoprint, kde vydávám ekonomický deník a časopisy. Čili jsem spíše v oblasti vydavatelské. A teď mě kromě toho jeden známý z Německa přesvědčil, že jsem na nějakou přechodnou dobu převzal vedení jedné velké soukromé školy tady v Praze, Česku a na Slovensku, protože měl nějaké manažerské problémy. Ne že bych neměl co dělat. Zároveň jste se mě trochu dotkla tím, že mě zahrnujete mezi novináře – seniory. Jako senior si totiž rozhodně nepřipadám.

Jste „novinářsky činný“?

Když mám chuť, tak si napíšu něco do Literárek.

2.

Musel mít z vašeho pohledu před rokem 1989 novinář nějaké formální předpoklady (vysokoškolské vzdělání, VUML, členství v KSČ)?

Jen vzpomínám, jestli někdo z kolegů vysokoškolské vzdělání neměl. Já si myslím, že to byli lidi, kteří měli buď nějakou odbornou školu, nebo absolvovali novinářinu, žurnalistickou fakultu na univerzitě. Já jsem možná měl trochu problém, že jsem nedostatečně nadšeně vítal sovětská vojska v roce 1968, takže jsem přišel o stranickou legitimaci a tím pádem jsem měl některá omezení, která mě ale nechávala chladným. Nemohl jsem tolik cestovat, do zahraničí prakticky vůbec ne. To prostě tak bylo, nemá smysl se tím příliš trápit. Samozřejmě, na vedoucí funkce bylo členství v komunistické straně určitě předpokladem.

Kdo vybíral témata článků?

Redakce žije svým vnitřním životem, speciálně deník je navázán nato, co se děje, co aktuálně dělají agentury, jaké jsou tiskové konference. Teď nechci střílet od boku, ale je tam minimálně 60% věcí, které nabíhají, které se nějakým způsobem musí zpracovat. A záleží i na vaší pozici v redakci. Pokud jste zprávař nebo člověk, který dělá aktuality, musíte ráno přijít a nahnou se na vás témata, která musíte nějakým způsobem udělat. Buď tedy někam jít nebo je zredigovat. A pokud se dostanete do struktur řekněme komentátorských nebo reportážních, tam je to už trošku jinak. Komentáře také vznikají často ad hoc, protože i ty reagují na to, co se děje. Ale reportáže, ty už jsou dlouhodobější.

Kolik času jste měl na zpracování článku?

Nastoupil jsem do deníku, kde je rytmus takový, že se všechno musí psát poměrně rychle. Aktuální žánry – zpráva, komentář, glosa – je třeba napsat během hodiny. Pak samozřejmě časem, jak jsem naučil psát, jsem se začal věnovat některým tématům, řekl bych analytickým, nějaké větší rozhovory, které samozřejmě trvají trošku déle, někdy jsou spojeny s cestou někam. Začal jsem se dívat po tom, co jsem vlastně psal, mám doma nějaké výstřižky, tam jsem objevil nějaká témata, na kterých jsem pracoval třeba měsíc.

Kolik materiálů jste musel denně odevzdat?

To fakt nevím, to bych si vymýšlel.

Redigoval a schvaloval po odevzdání text někdo?

Určitě, to mělo také svůj vývoj. Když jsem začínal, měl jsem svého mentora, kterému jsem práce dával. A on mi je většinou házel na hlavu, než jsem pochopil, jak to všechno dělat. Neměl jsem vedoucí pozici, byl jsem v Mladé frontě jako řadový novinář, tak jsem to odevzdával vedoucímu rubriky, který si to musel přečíst. A samozřejmě myslím, že jsem napsal řadu textů, které pak četl i šéfredaktor, a ne vždy se mi to podařilo do novin prosadit.

Stalo se vám někdy, že jste musel psát, popřípadě měnit text článku nebo příspěvku proti vaší představě?

Ten systém byl takový, což platí i dnes, že zítra tu budu mít plný stůl obtahů a budu se do toho dívat. Ne, že bych to dělal pravidelně, ale občas do toho textu také zasáhnu. Řeknu, že se mi to příliš nelíbí – třeba stylisticky nebo věcně nebo není vhodný titulek. Noviny jsou vždy týmová práce. Musíte se smířit s tím, že víc očí víc vidí. V dřívějším systému byly politické bariéry, šéfredaktor měl trochu jiný pohled, než jsme měli my, řadoví novináři. Určitě ke změnám docházelo, to byla vždy otázka, kterou si člověk musel sám před sebou zodpovědět, jestli s tím souhlasí nebo ne. Tím, že jsem psal ekonomická témata, ta dramata nebyla tak vyhraněná.

Byl jste někdy potrestán za nevhodný článek? Vzpomínáte, že by se to stalo některému z vašich kolegů? Šlo finanční pokuty, popř. o nějaká napomenutí?

Nechci mluvit o nikom jiném, raději budu mluvit jen o sobě. Já jsem v roce 1984, pokud si dobře vzpomínám, spolu s dalšími kolegy udělal velkou reportáž o JZD Slušovice. To bylo jednotné zemědělské družstvo, které bylo velmi podnikavé, dokázali využít všech možných mezer v poměrně rigidním ekonomickém systému a byli nesmírně úspěšní. My jsme o tom udělali takovou celostránkovou reportáž, která vyšla. A za to dostala Mladá fronta pokutu od FÚTI. Ale už to vyšlo, tak to bylo celkem jedno. Mně se tehdy přes nějaké známé podařilo tu pokutu zrušit. Skončilo to pak tak rozplizle.

Můžu vám popsat ještě jeden příklad. V první fázi, kdy jsem se učil řemeslo, mě posílali na zasedání parlamentních výborů, protože tam se něco dělo, ale na druhou stranu to nebylo pro noviny tak šíleně důležité. Takže když jsem zprávu pak napsal špatně, nikoho to nijak strašně netrápilo. Jednou mě tam poslali na zasedání zahraničního výboru, který se zabýval otázkou Rady vzájemné hospodářské pomoci. Vystupoval tam místopředseda vlády Šimůnek a byla to jedna z mých prvních novinářských akcí. Seděl jsem tam, poslouchal, dělal jsem si poznámky. Současně jsem byl ve stresu, protože jsem věděl, že se musím vrátit do redakce, abych to napsal, protože byla nějaká uzávěrka. Odešel jsem proto před koncem jeho vystoupení. On tam velmi dramaticky popisoval rozpory v RVHP, což mi připadalo velmi zajímavé. Udělal jsem z toho zprávu a dal ji vedoucímu vydání. Ten mi říkal, co blbnu, že to přece nemůžeme zveřejnit takové negativní informace o RVHP. Na to jsem odvětil, že to tam přesně takhle řekl, že za to dám ruku do ohně. Nakonec jsem je ukecal, oni to dali do novin a byl z toho obrovský průšvih, protože na závěr svého vystoupení místopředseda vlády řekl, že je to interní informace, že si nepřeje, aby se o tom potom psalo. A to už jsem tam nebyl. S tím měli trochu problémy, chtěli mě zastřelit, ale pak si to rozmysleli.

Byla podle vás novinářská práce dobře placená?

Myslím, že tehdy byla možnost si přivydělat, že člověk psal pro jiná média, nebylo to nijak špatné.

Zaregistroval jste platovou úpravu, která vstoupila v platnost v roce 1972?

To opravdu nevím.

Mohl jste si dovolit koupit ze svého platu auto?

Já jsem vždycky měl nějaké auto. Na vojně jsem dva roky pracoval jako šofér, takže jsem měl k autům pozitivní vztah.

3.**Vnímal se Československý svaz novinářů v době vaší činnosti jako organizace pomáhající novinářům?**

Myslím, že tehdy jsem to chápal jako moji profesní organizaci, která organizovala poměrně spoustu zajímavých akcí, tematických zájezdů. Třeba jazykové kurzy, tiskové konference. Byla tam samozřejmě taková ta politická nadstavba, ale s tou jsem do styku tolik nepřicházel.

Měl jste možnost využívat prostřednictvím Československého svazu novinářů lázeňského léčení?

To ne. Ale když mi bylo asi 35, musel jsem na operaci se žlučovými kameny, takže pak jsem byl asi dvakrát nebo třikrát v lázních, ale spíše v rámci pooperačního stavu.

Měl jste možnost využívat prostřednictvím Československého svazu novinářů rekreace na Roztěži a Hrádku?

Byl jsem na Roztěži, ale myslím, že to nebylo na nějaké rekreaci.

Využíval jste nabídku zahraničních rekreací, které svým členům nabízel Československý svaz novinářů?

Vím, že to tam bylo, ale nevzpomínám si, že bych tam byl.

Měl jste možnost využívat jazykové kurzy pořádané Československým svazem novinářů?

Snažil jsem se naučit nějaké jazyky. Soustředil jsem se na dva jazyky, což možná nebylo dobře – na němčinu a ruštinu. Takže jsem absolvoval jazykové kurzy v Moskvě a NDR. Pokud si dobře vzpomínám, organizoval to svaz novinářů.

Kdo tyto kurzy financoval?

Já jsem to určitě neplatil. Ale nevím, zda to byla věc redakce nebo svazu.

Měl jste možnost řešit prostřednictvím Československého svazu novinářů svou bytovou situaci?

To jsem se ani nepokoušel.

Měl jste možnost využívat služeb závodního lékaře?

Myslím, že jsme ho měli. V té době jsem byl mladý, zdravý a tolik jsem to neprožíval.

Měl jste možnost využívat služeb dentisty?

Myslím, že asi ne. K zubaři jsem chodil někam jinam.

Měl jste možnost využívat služeb závodní polikliniky?

Myslím, že jsme ji neměli. Že jsme měli jen tu závodní doktorku.

Měl jste možnost využívat závodního stravování?

Myslím, že tam byla závodní jídelna. Ale ta profese je taková, že vám to prakticky neumožňuje. Člověk je pořád někde v čoudu.

Měl jste možnost využívat závodní rehabilitace?

Ne, já jsem žil v jiném světě.

4.

Vidíte rozdíl ve vnímání novináře před rokem 1989 a dnes?

To je dobrá otázka. Samozřejmě se změnilo, protože se změnilo postavení tisku. Já jsem po roce 1989 přešel na druhou stranu barikády, protože jsem založil vydavatelství *Economia*, jehož jsem byl spolumajitelem. De facto jsem přestal být aktivním

novinářem a stal jsem se vydavatelem, respektive tehdy generálním ředitelem vydavatelské firmy, tak to je přece jen něco jiného.

Samozřejmě se nám rozvázaly ruce, nebylo žádné ÚV KSČ, které by to, byť zpětně, nějak cenzurovalo. Na druhou stranu, nároky na novináře, si myslím, výrazně stouply a ne vždy tomu jsou novináři schopni dostát. Což má dva důvody: jednak si myslím, že hodně novinářů je poměrně nevzdělaných. Že skočí do kolotoče, který generuje pořád zprávy, komentáře a články a aby se vůbec udrželi, musí hodně pracovat a pak nemají čas na další vzdělávání.

Za druhé je tu velký ekonomický tlak, protože média musí, pokud to nejsou veřejnoprávní média financovaná z rozpočtu, minimálně hospodařit s nulou. Literárky jsou jedna z mála výjimek, protože to furt platím, takže máme furt ztrátu.

Ale to znamená, že je tam tlak na pracovní výkon, tlak na kvalifikaci, což znamená čím nižší kvalifikace, tím nižší plat, ten problém je tam velký. Pak se samozřejmě média, možná mi to nebudete věřit, stala mnohem víc nástrojem politického marketingu, než byla dřív, protože většina novinářů vykonává ochotně služby pro různé politiky.

Klasicky to bylo teď kolem volby prezidenta. Vůbec teď nechci preferovat ani jednoho, ani druhého. Když jsme tady probírali, co tam dáme, navrhoval jsem titulek „Obojí je špatně“. Já mám asi nevýhodu, že oba ty pány osobně znám. Takže si dovedu představit, co za tím vším je. Ale to, jak většina médií úplně hystericky stranila Schwarzenbergovi, to jsem nepochopil.

Novinář by vždycky měl být nad věcí, snažit se být objektivní, nezávislý a bohužel u některých kolegů převládla snaha být subjektem politiky, politiku dělat. Tím, že se něco zveřejňuje a něco naopak potlačuje, o něčem se nepíše, jsou tam takové ty apriorní vazby. Třeba vám řeknu příklad z dnešního rána. Když ráno vstanu, rychle prolítám všechny weby. Teď bylo významné jednání v Moskvě, čínský prezident a ruský prezident. Tady většina novinářů považuje Putina za téměř vraha, ale tam došlo k jednání, které výrazně ovlivní třeba budoucí vývoj v Evropě a nikdo o tom nepíše. Protože Rusové začínají přesměrovávat dodávky ropy a zemního plynu do Číny. A to může mít velice negativní dopady. A tady to nikoho nezajímá. Všechny zajímá, že umřel Berezovski. Všichni tuší, že ho tam nějakí agenti zabili, což je úplně irelevantní, protože Berezovski teď neměl žádný význam.

Prostě unikají podstatné věci. Lidí mají ideologické klapky na očích a nedokáží věci posuzovat v širších souvislostech. To jsou ale jen takové moje dojmy.

Je podle vás vliv novinářů ve společnosti dnes výraznější?

Myslím si, že vliv médií není třeba přeceňovat v žádném systému, protože zájmy jsou někde jinde. Média samozřejmě pomáhají společnost ovládat, o tom není sporu, ale nepřeceňoval bych jejich vliv.

Jsou situace, kde jste dnes na novináře hrdý?

Určitě. Myslím, že vychází řada zajímavých článků, nechci nikoho jmenovat, to bych musel pátrat v paměti. Snažím se spolupracovat s celou redakcí, abychom v Literárkách měli zajímavá témata a myslím, že se nám jich řada podařila. V posledním čísle jsme měli rozhovor s panem Hertzmannem, což je člověk, který dělá vnitropolitické průzkumy. On nám popisoval, jak to všechno fungovalo u prezidentské volby. To bylo velmi zajímavé. Také jsme měli velmi konfliktní článek o působení mediálních agentur, konkrétně Médea a pan Soukup, což vedlo k tomu, že na mě řval, že na mě pošle svoje boxery. I v jiných novinách se ale dá vždycky něco zajímavého najít.

V čem spatřujete změnu novinářské práce ve srovnání s předrevoluční dobou?**Nemám na mysli jen technologické změny.**

Myslím si, že kromě těch změn, o kterých jsme mluvili – politický systém je jiný, došlo tady k razantním změnám vlivem internetu a sociálních sítí. Klasická média printová, ale i elektronická – tím mám na mysli hlavně televizi a rádio, jsou pod obrovským tlakem nových médií. To vede i k tomu, že se musí změnit novinářská práce.

Jak jste si zvykal na nové technologie?

Musel jsem si zvyknout, musel jsem se naučit s tím pracovat. Samozřejmě technicky tomu nerozumím jako generace pětadvacetiletých, protože je to nad moje síly. Ale naučil jsem se s tím žít a pracovat. I v části toho podnikání s tím musím pracovat.

5.**Jste členem SN?**

Ne.

Příloha č.10: Zkrácený rozhovor**1.**

Co vás motivovalo k tomu se stát novinářkou?

Vlastně to byl můj sen už od mala, co jsem začala vládnout perem. Už v obecné škole a potom na gymnáziu jsem ráda psala slohové úkoly. Ty byly úspěšné a četly se před celou třídou. Už od nejranějšího mládí jsem se chtěla stát Boženou Němcovou, což se mi nepovedlo. Chtěla jsem psát, tak jsem začala psát do dětských časopisů jako Hlasatel, nebo jak se to jmenovalo. Tenkrát mi to do dobových časopisů posílali učitelé češtiny, pak jsem si tam texty posílala i sama.

Potom jsem nastoupila na fakultu žurnalistiky s úmyslem dělat žurnalistiku. Byla to Vysoká škola politických studií, kde byly obory jako politika, žurnalistika a ze začátku diplomacie. Já se zaměřila na novinářinu.

Pocítila jste někdy výhodu, že máte novinářské vzdělání oproti kolegům, kteří ho nemají?

Já jsem to ale nedostudovala. Tenkrát jsem se seznámila se spisovatelem Janem Drdou, který byl šéfredaktorem Lidových novin, a doslova mi řekl: „Žádná škola neudělá z člověka novináře, nech školu školou, bereme tě okamžitě do Lidových novin. Začni tady od píky, úplně od začátku a ukáže se, jestli to zvládneš nebo nezvládneš.“ Já ho tedy poslechla, zaplať pán Bůh, dodnes toho nelituji. Prožila jsem tam nejkrásnější svá žurnalistická léta. To ještě žil Eduard Bass, sice už tam tedy nepracoval, ale chodil tam každý den a nakukoval do dveří. Otevřel dveře, kde jsem seděla, a zeptal se: „Děláte, slečno, něco?“ Tam zůstal duch Karla Čapka. Seděla jsem u stolu, kde Karel Čapek seděl, dokonce jsme tam objevili jeho motáky, kde tvořil různé obměny slov, například řekl, pravil, mínil atd. Někde ho mám ještě schovaný. Tam ještě dožívaly hvězdy.

Je podle vás novinářské vzdělání třeba?

Já si myslím, že vzdělání jako takové rozhodně ano. Vzdělání je samozřejmě potřeba. To je taková celoživotní práce. Jestli si někdo myslí, že za 3 roky se naučí všechno, tak to není vůbec pravda. Musí na sobě neustále pracovat. On sám musí vidět, že se musí neustále zdokonalovat. Vzdělání rozhodně ano.

Kdybyste znovu začínala, volila byste stejnou profesi?

Zvolila bych stejně. Mě to naplnilo. Později, když už jsem nebyla aktivní novinářkou, jsem dělala knížky a ještě teď píšu knížku. Skloubit rodinu a práci, hlavně u deníkářů nebylo jednoduché, ale rozhodně bych neměnila.

Jakými redakcemi jste prošla po zrušení Lidových novin?

Ty byly zrušeny v roce 1951 nebo 1952, pak z nich byly vytvořeny Literární noviny. Tam přešlo asi deset novinářů a ti, co nemohli pracovat v Literárních novinách, byli rozprášeni všude možně do rozhlasu, do deníků. Já dostala nabídku do deníku Práce, kde byl šéfredaktorem Vojtěch Dolejší. To byl odborový list. Pak jsem byla jinde, ale neustále jsem se tam vracela, byly to takové moje osudové noviny. Tam jsem zůstala i po roce 1989. Dokonce v posledním čísle, než byly zrušeny, jsem měla článek z léčebny v Bohnicích z oddělení závislých.

Potom jsem spolupracovala s řadou deníku a časopisů. Úzce jsem spolupracovala s Vlastou, kam jsem psala fejetony, povídky. Dále s Mladým světem, kde jsem měla povídku, a se Zemědělskými novinami a nejvíce s Večerníkem, ať už to byl Večerník Praha, nebo jak se měnily ty názvy a soupeřily.

S těmito redakcemi jste spolupracovala externě?

Ze začátku ano, hlavně s Vlastou. Musela jsem brzy odejít do důchodu, měla jsem 5 dětí, v 53 letech. Děti odešly do zahraničí, takže jsem měla zákaz psaní. Pomáhali mi kolegové, že jsem mohla psát pod jiným jménem, hlavně v té Vlastě. Tam mi vyšla vstříc jedna kolegyně.

Měli jsme dovoleno, pokud jsme měli splněné úkoly, publikovat i jinde. Nebyl zákaz, že jsem mohla psát pouze v jedné redakci. Po roce 1989 jsem dokonce publikovala i v Blesku, já jsem vždycky přišla a nabídla.

Nejvíce se mi zúročilo, že jsem mohla jezdit ven, tak jsem z Ameriky publikovala o Áně Vrzáňové, hokejistovi Petru Nedvědovi a o Americe vůbec. Můžu říct, že mi po roce 1989 vcházeli velice vstříc. To byl vždycky exkluzivní rozhovor. Psala jsem ještě dřív, než si mohli pořídit povolení čeští novináři, protože jsem to tam měla z první ruky. Potom to bylo těžší a těžší se někde uplatňovat, jak začaly české noviny a časopisy spadat pod zahraniční vlastníky.

Věci mi brali do přílohy Lidových novin. Nejvíce mě brali, když jsem dělala rozhovor s Trumpem, to byl boom. Požádal mě Blesk, Lidové noviny, Večerník Praha a vůbec jim nevadilo, že je to stejné, že si nemůžu vymýšlet. Prý Trump je Trump.

To už začínalo zavánět bulvárem, který jsem nikdy nepsala. I když mě Blesk potom žádal, já jsem jim psala jen zvláštnosti. Mordy, to neumím.

Jste předsedkyní Svazu novinářů seniorů. Jste někde zaměstnaná, přispíváte ještě někam?

My jsme měli svůj zpravodaj Nebalíme to. Bohužel teď syndikát nemá dotace, sponzoři se nehrnou a peníze jsou velký problém. Nebudeme si to moct dovolit. Výroba je čím dál tím dražší, číslo by nás teď vyšlo kolem 4 000 Kč. Sice dostáváme granty od syndikátu, ale i ty už pochopitelně snížili. On už nemá z čeho rozdávat, tak škrtá. Když bych chtěla přispívat do nějakého současného časopisu, tak v návaznosti na to, že jsou v zahraničních rukách, nechtějí externisty. Prostě platí svým zaměstnancům. To není jen moje zkušenost, ale i kolegů, kteří často píšou velice dobře a stejně si stěžují, že to uplatnění není.

2.

Musel mít z vašeho pohledu před rokem 1989 novinář nějaké formální předpoklady (vysokoškolské vzdělání, VUML, členství v KSČ)?

Já jsem pamětník, takže vím, že po roce 1945 končila éra novinářů typu Peroutka. Když to po roce 1945 vzal do rukou úplně jiný režim, který budoval socialismus nebo komunismus, muselo se pochopitelně psát jinak, ti novináři nebyli. Byl Fučík, který skončil popravou a jeho druhové taky. Museli nastoupit noví novináři, kteří nebyli vyškoleni.

Pamatuji si, že v redakci Práce byli soustružníci, bývalí dělníci, proletariát, který si získával základní znalosti v rychlých kurzech. Říkali tomu rychlokvašky. Do nich nalévali jak a o čem psát. Spisovatel a básník Jiří Havel takovou rychlokvaškou prošel, co si pamatuji, to byl kožešník. Později byl velice dobrým šéfredaktorem Mateřídoušky, Čtyrlístku, dal se na dětskou literaturu. Manželka Jaroslava Putíka, Věra Ctiborová, Květa Špryclová, ti všichni prošli tímto rychlokurzem a později byli redaktory Lidových novin.

V Práci bylo hodně takových dělnických kádrů. Vysokoškolské vzdělání se tam samozřejmě nahrazovalo VUMLem. To byl problém. Byly taxy, kolik tam mají nahnat lidí. Víím, že to dalo našemu šéfredaktorovi Mílovi Novotnému velkou práci. Chodil od redaktora k redaktorovi a oni nechtěli. Ale někdo musel.

Víte, on ten VUML byla taková legrace. Oni dobře věděli, že tam lidi z redakcí nechodí z žádného nadšení. Proto jim dali otázky a odpovědi a div to ty lidi nenaučili nazpaměť,

aby prošli. Aby mohli vykazovat, kolik lidí VUML má. Pak se to dělalo na nějaké červené na indexy, myslím.

Takže to byla povinnost?

Opravdu tlačili na pilu. Nepamatuji si, že by se tam někdo hlásil s tím, že chce mít VUML. Naopak, lidé se spíš vymlouvali. Ale šéf musel dodat určitý počet lidí, takže na ně tlačil. Nakonec stejně nechodili, ale pak jim to dali.

Stalo se vám někdy, že jste musela psát, popřípadě měnit text článku nebo příspěvku proti vaší představě?

Pamatuji si, že šéfredaktorkou práce byla jeden čas Miroslava Daňková, která mě neměla ráda. Nevím z jakých důvodů. Vymýšlela si na mě různé úkoly, které věděla, že je ráda dělat nebudu. Tenkrát se konala protestní akce ve Vysočanech v ČKD. Smyslem bylo napsat protestní listinu podepsanou zaměstnanci proti imperialistickým – už si nepamatuji čemu. Nechtěla jsem to dělat a prostě jsem jí to řekla. Ona nicméně trvala na tom, že mě do ČKD pošle. Já jsem tam tedy šla a vyvlíkla jsem se z toho tím způsobem, že jsem to nechala napsat předsedu té závodní organizace KSČ. Přinesla jsem to a byl velký kravál. Po všelijakých poradách se vláčelo, že jsem nesplnila úkol. Tyhle nátlaky byly. Záleželo na tom, jak se k tomu kdo postavil. Já jsem byla v redakci známá tím, že jsem si do rukopisu nenechala zasahovat. Ty politické úvodníky a komentáře jsem prostě nepsala. Ani nevím, jak se mi to povedlo. Za celou tu éru do roku 1989 jsem nenapsala jediný úvodník, jediný komentář. Psala jsem spíš kritické spotřebitelské věci. Nebo jsem dělala rozhovory, reportáže, vždycky jsem tíhla k literárním věcem. Fejeton jsem v novinách mohla mít každý den. Karel Čapek říkal, že je to ozdoba novin. Dneska už novináři pomalu ani nevědí, co to je.

Byla jste někdy potrestána za nevhodný článek? Vzpomínáte, že by se to stalo některému z vašich kolegů? Šlo finanční pokuty, popř. o nějaká napomenutí?

S kolegou Peteříkem, který dělal Černou kroniku, jsme si vymysleli fejetonový seriál Stíny života. Psali jsme o tom, jak jsou špatné domovy důchodců, domovy dětí, psali jsme o prostituci, prostě o stínech života. Ale to byl tenký led a vím, že ke konci toho seriálu přišel z ÚV pověřenec, byla svolaná celoredakční schůze. A šéfredaktor se tvářil, co že jsme to udělali, že byl na koberečku. Krátce řečeno nám vytkli, že socialistická

společnost nemá žádné stíny. Seriál byl zastavený a byly z toho vyvozené důsledky, že jsme byli pokáraní.

Zažila jsem také jiný případ. S redaktorem Frantou Ludvíkem jsme tehdy seděli v Klubu novinářů v Pařížské ulici a on měl zaznamenat přilet významné sovětské delegace. A trochu se tam napil. My jsme mu říkali, ať si to jede na letiště ověřit, ale on říkal, že má embargo, že si jen zatelefonuje a až si sedne letadlo, že to jen pustí. Nedal na nás.

V telefonu mu řekli, že sovětské letadlo zrovna přistává. On zavolal do ČTK, ať pustí zprávu. Jenže oni to tenkrát byli šachisti a ta významná delegace musela nouzově přistát v Budapešti a přiletěla až druhý den. A my, Práce, jsme byli jediné noviny, ve kterých si lidé ráno přečetli, že významná sovětská delegace přiletěla. František mi řekl, že si do Práce nepůjde ani pro aktovku, ať mu ji přinesu. Ten šel na hodinu.

Táhl se s ním potom tento problém?

On potom tak zahořkl, že jsem s ním ztratila kontakt. Myslím, že se to s ním asi táhlo. Tyhle škrálopupy se neodpouštěly. Protože vždycky musel po odchodu z redakce následovat kádrový posudek. Tam se nemilosrdně objevily všechny škrálopupy.

Zažila jste ve vztahu k pokáraní kvůli Stínům života nějaké finanční znevýhodnění?

To už bylo, když děti utekly a kdy jsem si postavila hlavu, to jsem tam už skoro neplnila nic. Jsem si říkala, že je to stejně k ničemu. Byla jsem vyslána někam, co se mi taky nelíbilo, a já jsem místo toho odjela na rekreaci. A to mi tenkrát vzali prémie, nicméně to už byly ale dopady za to, že děti utekly. Šéfredaktorka mě neměla ráda. Pak mně jednoduše všechno podtrhla a sečetla, takže hlídala každý můj krok. To mě postihla velice. Také jsem byla dost postižena tím, že když děti odešly, musela jsem odejít z redakce. Nejdříve jsem měla okamžitou výpověď, ale bránila jsem se. Našla jsem právníka. On byl penzista, starý pán, kterému bylo také všechno jedno. Ten mi řekl, že mám právo se bránit, protože podle občanského zákoníku mi nemohou dát okamžitou výpověď, že s výpovědí musí počkat až do odchodu do důchodu. Že mě mohou přeřadit na jinou práci, což udělali. Okamžitě mě soupli do dopisů. Uznávám, že je to v novinách velice důležité, ale nebyla to moje parketa, jak se dnes říká. Odcházela jsem s důchodem v 53 letech 1400 Kčs. To bylo hrozné, protože manžel tenkrát vydělával také 1400. Takže jsem si musela stejně hledat jinou práci.

V 53 letech složit ruce do klína a živořit, to se mi nechtělo. Tak jsem si udělala průvodcovský kurz a státnice ze dvou jazyků a pak jsem patnáct let, až do roku 1989 a i poté průvodcovala v ČeDoKu.

A to byla vaše jediná jiná profese mimo novinářinu?

Ano. Nebyl to trest, ale moje druhé štěstí. To bylo tak nádherné povolání. Setkávání se s novými lidmi.

Kolik času jste měla na zpracování příspěvku?

Byla jsem v redakci známá, že píšu lehce rychle. Nedělalo mi problém – a proto jsem byla posílána na aktuality, si už po cestě s redakčním řidičem psát a z rukopisu jsem pak diktovala do písárny. Ona to bleskurychle napsala a šlo to rovnou do tiskárny. Ráno už to bylo v novinách. Tenkrát neexistovalo, že by se něco dalo za týden. To šlo hned druhý den do novin. To jsem měla nejradši. Deník jsem milovala proto, že to, co jsem napsala dnes, mohla jsem si zítra přečíst v novinách. Proto pro mě měl kouzlo a vždy mě přitahoval. Měsíčníky mě nebavily. Jako třeba dnes se musí někdy objednávat měsíc dopředu, co napíšete, to by mě asi nebavilo. Tohle přijít – napsat – odevzdat – a druhý den v novinách, to byl můj styl.

Kolik článků jste musela denně odevzdat?

V novinách jsem měla skoro každý den něco. Opravdu, protože jsem měla tu potřebu sdělit, co jsem zažila nebo viděla. Aby z toho mělo víc lidí požitky. Ustavičná sdílnost.

Kdo určoval témata materiálů?

Například jsem si vymyslela, že každý den napíšu kurzívu. Jednou jsem napsala kurzívu, že jsem šla Václavským náměstím a tam byly kvetoucí lípy. A každý koukal, pospíchal a já jsem tenkrát napsala „tak zvedni taky jednu hlavu, poutníče, od země a podívej se, kvetou lípy“. Šéfredaktorka to tehdy vzala na poradu s tím, že máme takové politické starosti a že já si píšu o tom, že kvetou lípy. Jak mohla, vždycky mě „natírala“. Pak řekla, že se žádné takové kurzívy psát nebudou a škrtnla to. Sama neuměla a nepřála lidem.

Pak byla ale samozřejmá témata – třeba na prvního máje. Kdo měl čas, byl na 1. máje vyhnáný do ulic a musel psát. Tehdy jsem byla těhotná a také mě vyhnali ven. Šéfoval mi František Němec, který mi řekl, ať si jdu někam stoupnout a že se vždy najde nějaká

stařenka, která stojí na ulici, tečou jí slzy a vzpomíná na 1. máje za první republiky a ať si něco vymyslím. To musel každý.

Také bylo vyznamenávání nejlepších pracovníků ve Vladislavském sále. Já jsem byla pověřená tam chodit mnoho let. Chodili tam ze všech redakcí, pak už jsme měli takovou partu. Byla tam jedna četka, která se dostala úplně ke každému. Pak jsme si sedly, opisovaly jsme od sebe, každá něco přinesla.

Nebo sjezdy, ať to byl sjezd národních socialistů nebo žen, to bylo jednoduché, dělalo se to podle protokolu: konalo se to tehdy a tehdy, zúčastnili se ti a ti. To bylo velice přísné. Jedna věc tam byla, co lezla všem na nervy a z čeho byl strašný strach – třeba sjezd KSČ nebo jiná podobná významná událost. Nebo hlavně projevy Husáka a komunistických tajemníků a těhle oberfunkcionářů. To se dostávalo napřed a potom bylo takzvané křížové čtení. To znamenalo, že bylo několik dvojic, kdy jeden četl a druhý jel po textu prstem. A skutečně jsem zažila, že lidi měli strach, aby jim něco neušlo. Protože tam obyčejně řádili šotci a z toho byly šílené postihy. To znamenalo, že když něco takového proklouzlo, redaktor šel na hodinu.

Byly takové věci. Nebo retuše, kdy se retušoval Slánský, kdy lidé zmizeli ze světa, kdy se nehodili, museli pryč z fotografie.

Kdo po odevzdání text redigoval a schvaloval?

To byli tzv. vedoucí vydání. Ti tam seděli a jim jsme odevzdávali rukopisy. Vlastně zastupovali šéfredaktora, když nebyl. V ten moment byli oni ve funkci šéfredaktora a rozhodovali. V redakci Práce si nemůžu stěžovat. Jednou mi tam vedoucí zasáhla. Já jsem jí řekla rovnou, ať je tak laskavá, ať mi tam nesahuje a když, ať mi to řekne. Že si za tím stojím a že trvám na domluvě. A ona to respektovala.

Věděli jsme o tom, že v redakci byli dva u policajtů. Oldovi Vaničkovi jsme říkali Olda Polda a nic proti tomu neměl. Myslím, že byl dokonce rád. Jeden z těch vedoucí vydání, Růžička, o tom se také vědělo, že je u StB. Když jsem řekla nějakou poznámku, protože ne vždy jsem s tím souhlasila, povytáhl šuplík a prohlásil „znamenám si“.

V redakci mohli novináři dělat i dobré věci, když byli čestní a nepřekročili hranice. Já sama si myslím, že jsem tam udělala dost dobrých věcí. Jako jsem dělala poprvé, co vůbec redaktori dělali, pracovně-právní soudničky. A to hrozně lidem pomohlo. Potom jsem z toho měla mít knížku, ovšem děti utekly do zahraničí, takže knížka šla do šrotu. Tam stály fronty lidí, kteří chtěli poradit. Závody, to byl také tenký led. Pak jsem z toho měla také problémy, že jdu proti organizacím. Vždycky jsem si hledala takové cestičky.

A daly se dělat dobré věci. Ale byli podlézátkové, kdo psali úvodníky a chodili na ÚV leštit kliky, to je pravda. Takových redaktorů bylo hodně. Byli tam ale dobří novináři, kteří vytěžili, co mohli. Udělali spoustu dobrých věcí. Já to obhajuju. Není možné házet lidi do jednoho pytle. Žádná doba není černá nebo bílá. Červená nit se táhne dějinami, málo platné. Nikdo ale nemůže říct, že to nestálo za nic.

Byla podle vás novinářská práce dobře placená?

V 50. letech a dále byly platy velice nízké. Poté se začalo bojovat za jejich zvýšení. Byla nová vyhláška, kde vedoucí redaktori měli docela slušné platy. Já jsem byla v 70. letech, kdy byla zase nějaká nová vyhláška, šéfredaktorkou časopisu Ústřední rady - Družstevník. Tak tam jsem jako šéfredaktorka dostávala 3 600 Kčs, což byl tenkrát ohromný plat.

Do deníku, do redakce Práce, mě lákal šéfredaktor Míla Novotný. Chtěla jsem ale po něm, aby mi nechal stejný plat 3 600 Kčs. Deník jsem dělala celý život a k této práci jsem se chtěla zase vrátit.

On mi slíbil, že mi ho zachová. Když jsem tam pak přišla, okamžitě jsem se stala nepřitelem všech vedoucích oddělení vnitropolitického, hlavně přílohy. Tam se mnou nemluvili a já nevěděla proč. Mysleli si, že jsem nějaká protekční, že mi dal tenkrát Míla 3 600 Kč. Řekla jsem jim, že ne, že jsem to dostala podle novinářské vyhlášky a že oni sami se musí bránit. Tenkrát šli za šéfredaktorem a navýšení dostali. Pro srovnání, já měla 3 600 Kčs a pak jsem se dozvěděla, že ministři a tajemníci měli 5 000 Kčs, to nebyly vysoké platy jako dnes.

Zaregistrovala jste platovou úpravu, která vstoupila v platnost v roce 1972?

Ano, v 70. a 80. letech byly platy opravdu zvýšeny. Začínající novinář se musel osvědčit a podle toho dostával přidáno, nebo ne. Tenkrát, když novinář nastupoval, byl jako elév. Měl čekací lhůtu 2 roky a teprve pak se stal redaktorem. To, si myslím, bylo velice dobré. Když jsem začínala v Lidových novinách, tam třeba odpadli lidi, protože se ukázalo, že by to byla ztráta času pro obě strany.

3.

Vnímal se Československý svaz novinářů v době vaší činnosti jako organizace pomáhající novinářům?

Rozhodně ti funkcionáři, vedoucí, museli plnit úkoly dané stranou a vládou. To je jasné. Byli to prověřeni lidi, byli poplatní. Kdyby se někdo ozval, že se to dělá špatně, oni by nešli na stranu novináře, to v žádném případě. Hájili by danou politiku strany a vlády. Co dělal svaz dobrého, to byly rekreace. Pak byly výměnné stáže. Já jsem byla v Bulharsku, v Německu. Pro mě bylo obrovským přínosem, že jsem mohla být třeba v Německu v odborářském listu nebo v Trudu v Sovětském svazu. Projeli jsme celou zemi, dostala jsem to Vladivostoku, do Moskvy, v Německu stejně. Po stránce poznání to svaz umožňoval. Teď mluvím naprosto objektivně, nebudu chválit ani hanit, ale tohle vidím, že bylo dobré. Nevím, dnes není žádná organizace novinářů, posílají to redakce.

Takže na tyto výměnné pobyty nedávala vůbec podnět redakce?

Redakce si dělala také svoje, to jsem byla také všude možně, ale svaz dělal i zájezdy do ost bloku. Dokonce i Mongolsko, Vietnam a tyhle země pod praporem socialismu.

Měla jste možnost využívat prostřednictvím Československého svazu novinářů lázeňského léčení?

To si nevybavuji, protože koncem 70. let jsem musela jít z redakce pryč. Lázně byly. Konkrétně u nás v redakci Práce, odborářském listu, bylo tolik poukazů, že nás šéfredaktor prosil, abychom do těch lázní jeli. Řekl mi, ať jedu do lázní, že to budu mít mimo dovolenou, ale že odtamtud musím posílat věci. Tak jsem jela do Frantových a psala jsem o textilce v Aši. Pořád jsem mu posílala články. Tam mohl mít člověk, když chtěl, dvakrát do roka lázně. Poplatek byl asi 250 Kčs a všechno ostatní platil stát nebo odbory. Odbory byly bohaté, takže si lázně mohly dovolit. Ale koneckonců to asi není žádná novinka, bylo to i ve filmech, že se závodní výbory poukazů nemohli zbavit. Bylo jich tolik. Dnes se nedostane do lázní nikdo.

Ty poukazy nebyly od Československého svazu novinářů?

Od svazu novinářů nám dávali mezinárodní poukazy do míst jako byla Varna nebo Balaton, v Německu jezera, v Rumunsku dokonce bahenní lázně. To dával svaz, šlo se tam zeptat, zda je možné jet. A obvykle to možné bylo. Nebyl toho nedostatek, kdo měl opravdu zájem, dostal se tam. Jinak redakce měly také určitou kvótu. Zajímavé ale je, že tenkrát o to lidi nestáli. Dneska by urvali ruce. Tenkrát to museli vnucovat. Řekli si, co v lázních. Někdo tam jezdil, že se tam seznámil, to byly jiné zájezdy. Ale novináři potom spíš koukali dostat se za hranice třeba s Čedokem. I když to bylo zase omezené.

Zase jenom do Bulharska, do Jugoslávie. Tenkrát, když někdo jel do Jugoslávie, mu záviděli. Nebo do Bulharska, to byla úplně jiná doba. Dneska o Bulharsko nikdo moc nestojí.

Měla jste možnost využívat služeb závodního lékaře?

Ano, na závodní lékařku mám velice dobrou vzpomínku. Když děti utekly do Ameriky a do Austrálie, šéfredaktorka mě chtěla hned vyhodit. Závodní lékařka mě podržela. Dokonce mi dala doporučení na nějakého psychiatra, takže jsem fungovala nějakou dobu jako cvok, aby ona na mě nemohla a nemohla mě vyhodit z redakce. Využívala jsem, ano. Myslím si, že ti závodní lékaři byli dobří.

Měla jste možnost využívat služeb závodního dentisty?

Ne, to ani nevím, že existoval závodní zubař. Dentistu jsem měla svého. A lépe řečeno, dlouho jsem to nepotřebovala.

Měla jste možnost využívat služeb závodní polikliniky?

Ne.

Měla jste možnost využívat závodní rehabilitace?

Nepamatuji si, že by něco takového bylo. Ani že mi říkali mí kolegové, že by měli závodní rehabilitace. To vám moc nepovím.

Měla jste možnost využívat závodního stravování?

Ano. V práci bylo celkem výborné. Pokud se k němu novinář dostal, protože deníkář málokdy sedí v redakci. Ale pokud jsme tam byli, měli jsme celkem dobrou závodní jídelnu.

Měla jste možnost využívat závodní rekreace dětí?

Od vydavatelství a nakladatelství Práce, pod něhož spadal deník Práce, byla například moje dcera na lyžařském výcviku, který vedl technický redaktor deníku Práce Pepík Antošu. Potom si ho dokonce jedna moje dcera vzala a odjeli spolu do Austrálie. To je pravda. Druhá dcera Jana byla v Německu, byly družby, které se týkaly i dětí. Ona jela do Německa a německé děti zase jely k nám. To byly tzv. výměnné akce. V Práci to bylo.

Měla jste možnost využívat jazykové kurzy pořádané Československým svazem novinářů?

Jazykových kurzů jsem nevyužívala. Postačila jsem si se svou znalostí, což se mi v Čedoku hodilo, němčiny, angličtiny, rusky jsem uměla ze školy. A na nějaké kroužky konverzace nebyl čas.

Měla jste možnost řešit prostřednictvím Československého svazu novinářů svou bytovou situaci?

Ne, nepotřebovala jsem. Víím, že svaz dělal takovou akci, které se právě účastnil můj známý novinář Jindřich Koucký. Tenkrát byla možnost si zakoupit pozemky na Bílé Hoře. Nevím, jestli to byly celé vily, nebo jen pozemky, ale ta možnost byla. On měl velice tísnivou bytovou situaci. Na Bílé Hoře je celý novinářský kout, kde si to novináři buď postavili, nebo na tom nějaké hodiny dělali. Pak už jsem se o to nezajímala. Bydlel předtím dost hrozně, takže byl šťastný. Kolik je to stálo, ovšem nevím, ale myslím si, že to nebyla levná záležitost. I když dotace tam stejně byly.

Využívala jste nabídku zahraničních rekreací, které svým členům nabízel Československý svaz novinářů?

To si pamatuji, v Bulharsku to bylo v rámci mezinárodní organizace žurnalistů. MOŽ tam měla nádherné rekreační středisko přímo u moře. Bylo to za pakatel. Byla jsem tam s celou rodinou a přišlo nás to na 12 000 Kč na měsíc. Byla jsem tam s manželem a třemi dětmi.

Byl tam nějaký příspěvek od Československého svazu novinářů?

Samozřejmě, že to dotoval stát jako spoustu věcí. Novináři dostávali dotace. Měli jsme například zámek Roztěž. Patřil novinářům a využívali jsme to. Třeba konkrétně se svou rodinou jsem tam jezdila na prázdniny, část prázdnin nebo na Velikonoce a na různé svátky. Pak byl Mlýn na Novohradsku, to bylo taky nádherné středisko. A to samozřejmě bylo za velmi nízkou cenu. My jsme platili 250 Kč na týden a jinak to bylo opět dotované od státu.

Když jste mluvila o zahraniční rekreaci – líbilo se vám tam? Četla jsem na tyto pobyty pár stížností, konkrétně na špatnou organizaci.

Ne. Já jsem byla vedoucí delegace československých novinářů. Například moje dcery dodnes tvrdí, že to byla jedna z nejkrásnějších dovolených. I když jsou dnes v Austrálii, Americe, rozjeté po celém světě. Bylo to na vysoké úrovni, třeba ve srovnání s tím jak normálně tady lidi žili. Dokonce se dělaly výlety do Turecka, slavnostní večery, party, rauty. Ubytování a stravování bylo na skvělé úrovni. To bych lhala, kdybych říkala něco jiného. Opravdu to bylo na úrovni. Ještě jsem byla v Maďarsku u Balatonu, ani tam jsem neslyšela žádné stížnosti. Byla to mezinárodní organizace. Nechci říct, že tam byli západáci, ale bylo tam hodně zahraničních novinářů. Dělaly se tam družby. To bylo taky moc hezký. A byly dotované, to je pravda, protože to jistě stálo spoustu peněz. Tenkrát novináři nebyli dobře placení jako dnes. Podle novinářské vyhlášky měli ubohé platy a jestli si někdo myslí, že byli novináři podpláceni, tak nebyli.

4.

Vidíte rozdíl ve vnímání novináře před rokem 1989 a dnes?

Tam jsou strašné rozdíly. Tenkrát když člověk řekl, že je novinář a že je z redakce, mělo to váhu. Třeba Práce měla dobrý zvuk, protože to byl odborářský list a lidem i po právní stránce pomáhala na pracovištích. Dnes z vlastní zkušenosti vím, že když někam přijdu a řeknu, že jsem novinář nebo ukážu novinářský průkaz, nikdo na to nehledí.

Myslím, že dnes novináři nemají takovou tu váhu, vážnost. Bulvár lidé čtou, ale že by si novináře nějak považovali, to ne. Lidi to čtou kvůli drbům. Chtějí mít senzace, tak je mají. Když bychom srovnávali, tenkrát pan novinář byl třeba Karel Čapek. Je dneska někdo takový? Alespoň trochu mu podobný není. To byli novináři – Bass, Peroutka, tihle lidi. Dneska takové osobnosti, myslím, nejsou. I ten Němec, u kterého jsem se učila, byl osobnost. Soudnickář, vynikající.

Vím, že svaz novinářů tenkrát měl váhu. Což dnes syndikát nemá. Opravdu to tak bylo. Koukali na nás jako na sedmou velmoc, málo platné, byla to sedmá velmoc. Ale dneska, když jsem řekla, že jsem novinář v kavárně Slavia a chtěla jsem skleničku vody na zapití prášků, vrchní mi odmítl vodu přinést. Nechala jsem si zavolat vedoucího, který mi nesmyslně vykládal, že by je ta sklenička vody přišla hrozně draho. Že by ji museli umýt, koupit prášky, zaměstnat jednoho člověka. Pak se podřekl, řekl, že kdysi dělal ve Včele. Řekla jsem mu, že „včelaři“ si na prestiž potrpěli, že nechápu, že může takhle mluvit. To by mu tedy tenkrát nikdo nedovolil.

Je podle vás vliv novinářů ve společnosti dnes výraznější?

Myslím si, to nebude úplně jednostranné. Často přemýšlím nad tím, že třeba když Nova odvysílá, že postižené dítě potřebuje vozíček, zvedne se vlna ochotných lidí. Oni to potom publikují, kolik se vybralo, jak lidé pomáhají. Tady si ovšem myslím, že jde částečně o zviditelnění se. Vždycky jmenují a není nic jednoduššího, jak se zviditelnit. A někteří lidé takoví jsou, řeknou si, že jim pošlou těch pět tisíc. Věřím nicméně tomu, že lidé nejsou banda zločinců, co nám denně dokazují televize. Věřím, že většina lidí je dobrých a pomohli by i tak. Ale ti se obvykle nechtějí zviditelňovat.

Jsou situace, kdy jste na dnešní novináře hrdá, nebo se za ně naopak stydíte?

Obdivuji na Nově novináře Hrušku, že se pustil do kritických věcí. Já jsem o tom kdysi psala taky, kritizovala jsem nedostatky, to se ale lidi báli a prosili, abychom to nedávali do novin. Že by z toho měli postihy, prémie pryč a podobě. Dnes je jim to úplně jedno. On dělá strašně dobrou práci. Určitě to bude mít dopad, držím mu všechny palce. Prodávat shnilá jablka a papriky a nikdo si toho nevšímá, média k tomu mlčí, zatímco o Bartošové napíšou stránky, o bláznivé bábě, která už neví, co kde je a co dělá a co mluví. On je dobrej.

Hodně jsem si potrpěla na jazykovou úpravu, to dneska si myslím, je vedlejší kolej u novinářů. My jsme tak byli vychovaní, že věta musela být správně postavená. Dnes je jim to stylisticky jedno, jsou tam gramatické chyby. V tomhle vidím u novinářů šílený úpadek. To je úpadek žurnalistiky po jazykové stránce. Ta mateřština je tak nádherná a oni ji tak przní, že to někdy člověk opravdu nemůže číst.

Další problém jsou osmašedesátníci. Tak, jak oni to prezentují, jak to prožili... Já to říkám veřejně, byl to komunismus s lidskou tváří. Byla bych zvědavá na to, kdyby to obstálo, co z nich dneska bylo. Myslím si, že někteří z nich by byli možná i za mřížemi. Já je považuji za extrémní lidi, kteří lítali ode zdi ke zdi. Nechci se jich dotýkat. Třeba Vlasta Chramostová – měla jsem připravený program, kde ona hrála vždycky ty nejbojovnější komunistky. Třeba ve hře Pavla Kohouta, která byla tenkrát uváděna ve vojenském divadle na Vinohradech, šla s praporem, hrála tam hlavní roli: „Zradíš-li svého muže, zradíš i svou socialistkou vlast“. Oni zapomínají, že ti pamětníci ještě jsou. Žijí z podstaty, koukají furt do minulosti a ne do budoucnosti, to mi strašně vadí. Myslím si, že člověk by měl pořád koukat dopředu. Někdy je třeba připomenout, ale zase žít z toho?

V čem spatřujete změnu novinářské práce ve srovnání s předrevoluční dobou?

Nemám na mysli jen technologické změny.

Já osobně za ne dobrou změnu pokládám to, že dříve novinář chodil do terénu. To znamená, že mluvil s lidmi. Když s vámi mluvím, udělám si nějaký úsudek. S lety potom získává takovou praxi, že se málokdy splete v člověku. Zprávy a zážitky jsme získávali přímým stykem s lidmi. Zatímco dnes, to vím, protože do redakcí chodím, vidím, že tam sedí v nějaké místnosti, každý u své kukaně a všechno si berou z internetu. Internet je jistě výborná věc, on nemusí zvednout zadek, cvakne a informace má všechny. Ale co nemá, to je přímý styk s lidmi. Je to strašné odlidštění. Jestliže lidé budou pořád lidmi, vzájemný styk je podle mého názoru nutný. Protože, co je mi platné, když budu mít informaci, že nějaký František udělal něco, když já ho nevidím, já s ním nemluví, jen si o něm přečtu, že existuje a že něco udělal.

Jak jste si zvykla na nové technologie?

Já jsem si zvykla těžko, hrozně. Dokud fungují, je to dobré, ale jakmile je tam nějaká závada a něco se stane ... Posílala jsem článek z Ameriky a najednou se tam objevovalo „goodbye“ a všechno, co jsem za dvě hodiny vyplodila, bylo pryč. Kdežto když jsem si to sama psala, spoléhala jsem sama na sebe.

Pracujete s počítačem?

S počítačem nejsem kamarád. Někdo by řekl, že je to ostuda. Strašně ráda dělám s tužkou a papírem. Jak jsem se ale teď někde dočetla, i Páral a Hrabal si psali všechno v ruce a přepisoval jim to někdo další. A Neff také, i když ten měl jenom Sňatky z rozumu, asi pět dílů.

5.

Jste členkou SN?

Ano.

Jaká je podle vás dnes role SN?

Myslím si, že tu prestiž a známost, váhu Syndikát novinářů bohužel nemá. Jsem členkou řídicího výboru, takže poctivě chodím. Dnes je to všechno otázka regionů. Syndikát využívají nejvíce regiony. A minimálně pražští novináři. Ti pražští prestižní novináři, mám dojem, že ani nejsou členy syndikátu.

Na co jsem tedy pyšná – svého času, asi před šesti lety, chtěl kandidovat ve valné hromadě, aby se mohl stát členem řídicího výboru nebo zastávat nějakou prestižní funkci v syndikátu, Punčochář. Tenkrát neměl dostatek podpisů. A ani ty stařešiny syndikátu nebyli moc nadšení k tomu tam dostat mladé novináře. Nasadila jsem všechny páky v našem klubu, chodila jsem za všemi nemocnými novináři, kteří nemohli přijít a listinu podepsat. Potřebovali 15 podpisů a já jsem je sehnala. Tím pádem byl zvolen na řídicím výboru, stal se potom místopředsedou. Tam dost odstartoval svoji kariéru. Dnes je to vynikající redaktor a vypracoval se velice dobře. A musím říct, že potom našemu klubu velmi projevovat přízeň, pomáhal nám.

Ale ti ostatní z Mladé Fronty, z Práva, z Lidovek jsou tak zaštitěni svými redakcemi, že nepotřebují syndikát. Syndikát svým členům nemůže nic poskytnout, rekreace, různé výhody, nic. Zatímco tyhle redakce mají větší možnosti svým redaktorům poskytnout výhody. Náš klub z toho profituje tím, že tam máme press centrum, že můžeme používat počítač, že nám především dávají místnost, kde se můžeme každý měsíc scházet. Jinak novinářský průkaz už skoro nikde neplatí. Dříve jsme mohli pomalu jezdit zadarmo vlakem, to mělo ohromnou spoustu výhod. Když jste se ptala na ten svaz, poskytoval úžasné výhody v dopravě například, do galerií zdarma, do muzeí zdarma, zlevněné lístky do divadel i byly lístky na různé premiéry. To všechno svaz tenkrát měl. Dneska syndikát tyhle věci nemůže poskytovat, protože on žije víceméně z příspěvků. Žádné sponzory nebo dotace nemá. To, co si nevydělá na příspěvcích, nemá.

Existuje podle vás povědomí o SN mezi lidmi?

Když někde přijdu a chci si o tom napsat nebo do knihy, mám parádní vizitku, kde je psáno, že jsem členem SN, mezinárodní organizace, lidi vidí ne ten syndikát, ale nějaké sdružení novinářů. Hlavně u starších lidí pozoruji, že nás ještě berou jako novináře. Nevím, jakou mají mladí kolegové zkušenost. Myslím, že když přijde někdo z Mladé fronty nebo z Lidových novin, má to prestiž určitě. Nejvíc myslím asi ta Mladá fronta. Blesk lidi berou ale jinak. To vidím, jak si ho lidé v trafice kupují se slovy „dejte mi ještě tu drbnu“. Třeba Lidové noviny, to říkali lidé ještě za dob Čapka s úctou. Mladou frontu berou jako informatikum. Tam musí být asi nějaké štiky. Jsou to sice pravicové noviny, ale myslím, že mají jistou úroveň.

Jaká je podle vás současná situace novinářů – seniorů? Mají možnost se uplatnit na trhu práce?

Myslím, že minimální. Redakce mají své redaktory a málo platné, pořád ať na sebe halí nějaké serióznější tváře, jde pořád o bulvár.

Kdybyste měla srovnat situaci novinářů seniorů a seniorů obecně...

K tomu bych se nevyjádřila, myslím, správně. Nevidím v tom nějaký zvláštní rozdíl, rozhodně ne ve výhodách. Na úřadech taky ne. Myslím, že je to vůbec otázka pohledu na věk a jestli jste novinář nebo ne-novinář, to už nehraje vůbec roli.

Příloha č.11: Zkrácený rozhovor

1.

Jak jste se dostal k žurnalistice?

Já jsem chtěl od dětství být novinář, od malička. Táta byl sazeč a já to chtěl vždycky dělat. Navíc v šedesátých letech prestiž tohoto řemesla hrozně stoupla. V roce 1967 a hlavně 1968. Potom tedy poklesla a teď už je úplně někde, nechci říkat kde.

Máte nějaké novinářské vzdělání? Kam se vaše kroky ubíraly potom?

Já jsem v roce 1969 nastoupil na fakultu žurnalistiky, končil jsem ji v roce 1974 a rovnou jsem šel do Ústavu zdravotní výchovy. To bylo jednoduché. 25. srpna jsem vstoupil do KSČ, protože jsem myslel, že budou bojovat proti okupaci. A když jsem zjistil, že nebudou, tak jsem jim legitimaci dal do obálky a napsal jim sbohem. Ale zdaleka nevěděli všechno, jak se říkalo. Protože na fakultě se to dozvěděli až v roce 1974.

Když jste říkal, že máte novinářské vzdělání...

To není žádné vzdělání! To byla škola, že jsem měl pět let svobody a oddaloval jsem vojnu. První dva roky by byly dobré, kdybych nebyl jako utržený ze řetězu a nežil víc v hospodách, po barech a s holkama. Já jsem do školy skoro nechodil. Ale tam byli učitelé, kteří stáli za to. Machovec, Mácha, Černý, Neradová, Štěpánek, Kalina, dalo by se jich jmenovat ještě více. Ovšem potom to v roce 1971 úplně vyčistili a přišli tam takoví „nýmandi“. Jinak se to nazvat nedá.

Takže myslíte, že vyloženě novinářské vzdělání není nutné?

Já si myslím, že novinář by se měl vzdělávat pořád a to pořádně. A ne z nějakých příruček. Měl by vědět, byť samozřejmě nejde pojmout všechny sociální vědy, základy filozofie, sociologie, sociální psychologie, ekonomie, historie, zejména vlastní. To by mělo být jako samozřejmost. Což třeba já nemám a mrzí mě to. Měl by umět jazyky, což já také neumím. Říkal jsem si, že nemám ani pas, tak na co se budu učit jazyky. Ale hlavně jsem byl líný. Někteří taky neměli pas a naučili se tři jazyky. Bylo to kusem lenosti, ale ta výmluva byla dobrá.

2. – 3.

Mohl jste v 70. a 80. letech působit v médiích? A když ano, bylo to pod vlastním jménem?

Šel jsem dělat do Ústavu zdravotní výchovy, ale protože jsem měl plno kamarádů, kteří žurnalistiku dělali aktivně, psal jsem pro Mladou frontu fejetony pod jiným jménem. Někdy to šlo, ale někdy se to přibrzdilo, jak na mě asi někdo mluvoval. Nebo jaká byla společenská nálada.

Dělal jsem také scénářiky pro děti do televize a dokumenty pro Televizní klub mladých. To bylo pod mým jménem, ale vždycky to byla období. Nikdy mi nikdo nic neřekl, akorát jednou vím, že tam šéfová na někoho řvala, jestli zná moje curriculum vitae. Já jsem nebyl žádný disident, současně jsem ale s režimem moc „nejel“. Ale všechny jsem je znal a chodil jsem s nimi prakticky každý den do hospody. V Panské ulici byl takový výčep, kterému se říkalo U Karla, a tam se scházeli z Mladé fronty, z Práce, z televize a zacházeli tam lidi z nejrůznějších novin. Hospoda byla vždycky plná jenom novinářů.

Když jste v 70. a 80. letech přispíval do médií, kolik článků jste musel odevzdávat?

Do Mladé fronty to byl každý týden fejeton. Do dalších periodik už to moc nebylo. Spíš pro televizi. Pamatuji si, že jsme s Rudlou Růžičkou točili dokument „Vedle Cikána sedět nebudu.“ Točili jsme i docela problémové věci.

Já na tu dobu nerad vzpomínám. Jen na historiky, protože jsme byli mladí a veselí, ale jinak ta doba byla strašná. Když je teď ten spor o ÚSTR a začnou tam vyprávět o každodennosti, že tam režim nezasahoval, není to pravda. Je to lež a vymýšlí si to lidi, kteří to nezažili. Úplně stejně se v tom případě dá hodnotit protektorát. Taky lidi chodili

do kina, taky se lidi opjeli a také lidi tancovali. A nikdo si nedovolí říct, že nesvoboda nebyla na každém kroku.

Když jste se dotýkali kontroverzních témat, zažil jste někdy tlak na změnu příspěvků?

To se mi nestalo, ale myslím si, že tyhle tlaky vždycky odbourávali ti chudáci, kteří na rozdíl ode mě byli v KSČ a měli kádrový profil dobrý, pro které jsem to dělal. A to si museli ustát oni. To bylo od nich často velmi hezké.

Proč jste po studiu žurnalistiky odešel zrovna do Ústavu zdravotní výchovy?

Protože mi tam nabídli místo referenta pro styk s hromadně sdělovacími prostředky. Nejdřív jsem tam dlouho pracoval na termínovanou smlouvu, vzhledem ke kádrovým materiálům, nejdřív na čtvrt úvazku, pak na půl, potom mi to dali na stálou smlouvu, to vyběhala docentka Taufrová, ředitelka. Sice to byla kovaná komunistka, ale měla cit pro lidi. Byla v koncentráku a sama si něco užila. Nebyla to sekernice, alespoň v té době. Tam jsem dělal do konce roku 1989.

4.

Popište prosím své působení v médiích po roce 1989?

Přišel za mnou pan Červenka z Práce, abych k nim šel. Tak jsem šel tam. Pak jsme s Alešem Ledererem a Honzou Šternem založili Prostor. Ten zkrachoval. Pak jsem šel do Lidové demokracie, potom jsem byl chvíli ve Večerníku Praha. Pak jsem šel na volnou nohu a na té jsem doteď. Sedm let jsem byl na plný úvazek zaměstnaný v novinách. V roce 1997 nebo 1998 jsem šel na volnou nohu.

Jak jste se dostal do České televize? Jaká je dnes vaše práce?

Dnes dělám v České televizi Historii CS. Pro televizi jsem dělal od roku asi 1994. Nejdřív jsem tam četl komentáře, tuším v roce 1990. Bylo to každý den v týdnu, pět se nás tam střídalo. Pak jsem pro ně dělal jeden satirický pořad. Pak jsem dělal na volné noze na nejrůznějších pořadech. Pak mi náhodou řekli, jestli bych nechtěl moderovat jednou za měsíc Historický magazín, tak jsem ho šel moderovat. Pak tam vznikl pořad Politické spektrum, protože na ně pořad tlačily neparlamentní strany. Mně ty malé, neznámé partaje přišly docela zajímavé. Oni mi řekli, že bych to mohl dělat a dělám ho doteď. Pak nás potkal můj bratranec, který je shodou okolností také zaměstnaný

v televizi. Začal jsem dělat něco pro něj. Na chodbě nás tehdy potkal Zdeněk Šámal s tím, že je tu společenská objednávka na pořad o moderní historii a že nezná nikoho lepšího než nás, kdo by to měl dělat. Já jsem tedy byl jako moderátor, bratranec jako šéf projektu.

Píšu občas do Mladé fronty. Teď píšu tak dvakrát do měsíce, dříve jsem psal víc. Dokonce jsem s nimi měl i takovou exkluzivní smlouvu, ale to bych teď nezvládal. Píšu pro ně pořad, protože rád píšu. Dále píšu blog na ČT24. Občas píšu pro Literárky, protože tam je jako editor můj kamarád. Tam je to z lásky k němu, protože kdyby to člověk dělal na uživení, to by nebylo. Ale zase jsou to trošku jiná témata

Takže o práci nemáte nouzi?

V tuto chvíli nemám, ale to se může změnit ze dne na den.

Vidíte rozdíl ve vnímání novináře před rokem 1989 a dnes?

Ono není ani tak lidmi, ale spíš systémem práce. Za prvé je žurnalistika strašně povrchní a musím říct, že je povrchnější, než byla v normalizaci. Byť je strašné to říct, ale je to tak. Teď nemluvím o ideologických článcích a o tom, že ve většině věcí musela být trošku ideologie.

Když někdo psal o tom, jak se šijou kanárům pumpky, musel vědět, jak vypadá kanár a jak vypadají pumpky. I u těchto témat. A teď píšou o tom, jak se šijou kanárům pumpky a v životě neviděli a neslyšeli kanára, myslí si, že má čtyři nohy. Všechno se hledá na googlu. Výraz „nagoogluj si to“ už mě začíná iritovat. Já to chápu v běžném životě, ale novináři, zvláště ti, kteří mají ambice to dělat jako trochu výsostné řemeslo, by si měli uvědomit, že google je jen zdroj základních informací, že by si tam měli přečíst, kde je na to literatura a kde k tomu najdou další prameny. A ne tam vystřelit to, co najdou na Wikipedii. To je dobré na nějakou poznámku, když má nějaký nápad, jen aby věděl, která bije. Ale jestliže chce psát o problému, měl by o tom vědět ještě něco víc.

Navíc je tady šílená neúcta k jazyku, což zavinili už komunisti. Nechci na ně všechno svádět, ale to pravda. Sice, když si člověk čte knihy, které vycházely za komunistů, tak klobouk dolů. Ty byly vybaveny perfektním poznámkovým aparátem, měly vynikající jazykovou a pravopisnou úroveň proti dnešku. Dnes se šetří. Ale oni brali slovům význam a to je začátek špatného přístupu k jazyku. Říct dnes někomu „čest práci, soudruhu“, buď se to vezme jako legrace nebo jako urážka. Karel Hvizďala říká, že jsou to zcizená slova. Já jsem kdysi četl staré překlady májovek a tam se slovem soudruh

titulovali zcela běžně. To je přece hezké slovo, čest není špatné slovo a práce také ne. Ale oni to tak ukradli, že úcta k některým slovům, potažmo jazyku začala mizet a tahle doba to dorazila.

Myslím si, že na tom mají strašný vliv elektronická média. Protože způsob psaní sms, kdy se šetří čárky a najednou se zjistí, že čárky nikdo neumí. Možná jsem staromilec, ale strašně mě děsí, když se od toho začnou odvíjet snahy o reformu češtiny. To mi připadá trochu na hlavu postavené, když z toho, že někdo chtěl ušetřit za smsku, vznikne nová čeština. Mně je to líto. Tenhle způsob komunikace dále strašně zničil stylistiku.

Všichni říkají, že za to mohou anglismy, ale to je nesmysl. Moji předci měli jazyk plný germanismů, za nás někteří používali rusismy, ale pokud se to do jazyka dokáže organicky včlenit, nic se nestane. Kdyby se používaly anglismy a byly tam včleněné rozumně a ne za každou cenu, nic by se nestalo. Anglismy to není, spíš barbarskou stylistikou, což je opět stručnost a srozumitelnost. Fakticky je to primitivnost.

Navíc tahle smsková komunikace s sebou nese jednu strašlivou věc. Když jsem pracoval v ústavu, bylo tam několik skvělých sociologů. Ti mě naučili, že komunikace není jen o mluvení, že existuje i nonverbální. Že to vytváří osobnost a veřejný prostor. Vzniká tím zploštělá komunikace a v důsledku toho zploštělá osobnost. Protože komunikace je významný rys tvořící osobnost. Myslím si, že se ta tendence odráží i v médiích, v přemíře velkých obrázků, velkých titulků. Působí to na prvosignální soustavu víc než na druhosignální. Člověk už nepřemýšlí, co čte. Je to špatně. Ale třeba to není špatně, já nevím, co je pro svět lepší. Mně osobně to nevyhovuje.

Je podle vás vliv novinářů ve společnosti dnes výraznější?

Bezesporu větší. Ta pitomá věta „bylo to v novinách, v televizi v rádiu, je to pravda“ se sice používala i tehdy jako argument, ale v novinách také vycházely šílené věci. Že někde na Murmansk naučili slona mluvit. Na to nezapomenu, to vyšlo v druhé polovině osmdesátých let. Mladá fronta se toho chytla, zeptala se ředitele zoo a veterináře, jestli je to možné. Ti samozřejmě řekli, že je to úplná blbost, protože nemá hlasivky. Mladá fronta z toho nakonec měla průser, protože zpochybnila zprávu ze Sovětského svazu. Myslím si, že vliv je dnes daleko větší. A přestože oproti začátku devadesátých let prestiž novinářů strašlivě klesla, už je pomalu jako prestiž politiků, lidé si neuvědomují, jaký na ně mají média hrozný vliv. Jak nesouhlasím s posledními

dvěma prezidenty s Klausem a Zemanem skoro v ničem, tak v tomhle ano. To až tragické ovlivnění lidí je tristní.

Ted' jsme byli vůči současné žurnalistice trochu kritičtí...

To, co jsem říkal, prosím neberte paušálně. Tady je hodně silných novinářů. Záměrně používám slovo silných, nikoliv dobrých, ochotných nést kůži na trh. Kdybych je jmenoval, byl bych nespravedlivý, protože bych určitě na někoho zapomněl. Je jich opravdu nemálo. I z mladé generace do třiceti let. To jsem přesvědčený. Poznává se to na tom, že jsou zpravidla trošku skromní. A těch středního věku je tu ještě víc. Akorát kromě Respektu, někdy mám pocit, že dělají přesně to, co jsem říkal o syndikátu, že v novinách nechtějí dělat funkce. Nebo je do funkcí nechtějí majitelé, to nedokážu posoudit.

Někdy mě děsí figury šéfredaktorů. Novináři jsou naopak ve svých novinách často dobří. Řadu kolegů čtu, přestože s nimi třeba hluboce nesouhlasím, ale čtu je s láskou.

Takže nemáte pocit, že by se v dnešní době vytrácely velké novinářské osobnosti?

Vůbec ne. Jenom se zabývají žánry, které jsou teď už menšinové jako je komentář.

Přečíst si Honzu Macháčka je pro mě vždycky minimálně inspirující. Nebo Karel Steigerwald, některé jeho názory mě tak strašně štvou, ale jak je to nádherně napsané. Nemůžu považovat za dobrého jen toho, kdo píše o tom, co si myslím.

Jak jste se vyrovnával z technickými změnami, které přišly po roce 1989?

Já jsem funkční negramot, podle návodu se nenaučím psát ani tužkou. Ale když mi to někdo ukáže, umím to hned. Takže problém jsem neměl. S počítačem normálně pracuju. Ne samozřejmě na nějakém vysokém levelu, jak se teď říká, ale všechno si na něm najdu, napíšu, pošlu to, přijmu to.

V čem spatřujete změnu novinářské práce ve srovnání s předrevoluční dobou?

Nemám na mysli jen technologické změny.

Ať si říká, kdo chce, co chce, samozřejmě ve svobodě. Nesvoboda je hrozná věc a lidí, kteří na to zapomněli, nejsou ani krátkozrací, to je idiocie. Zejména v tomhle povolání. Na druhou stranu čím dál tím víc zjišťuji, že slušní lidi si vždycky najdou prostor jak proplout. A neslušní lidi se stanou sviní i ve chvíli, kdy být svině nemusí. Pak to vypadá

jako u nás. Je selháním několika lidí, osobní nestatečnost, neochota se angažovat, úplatnost, hamižnost v malém i velkém.

5.

Jste členem SN?

Ne. Jediný můj kontakt se syndikátem byl 19. listopadu 1989. Tchyně mi říkala, že mě sháněli, že se ve Vinohradském divadle scházejí novináři. Ve Vinohradském ale nebyla ani noha, nicméně tam byl jeden novinář z Mladé fronty, který věděl, že se určitě sešli, ale někde jinde. Volal kamarádce a ta mu řekla, že jsou v Charitasu. Tak jsme tam šli. Sice nám říkali, že tam nic není, ale pak jsme tam potkali známé, takže nás pustili dovnitř.

Organizovali to Jirka Závozda z Práce a Petr Hájek. Poprvé tam zazněla žádost o zrušení čtvrtého článku ústavy o zrušení vedoucí úlohy KSČ a poprvé se tam podepisovala tahle výzva. A druhé bylo, že zakládají Syndikát novinářů. Jirkovi Závozdovi jsem říkal, že tu výzvu samozřejmě podepíšu, ale do syndikátu nevstoupím. Že už do žádných spolků lézt nebudu. Později se ukázalo, že to bylo ode mě docela prozíravé.

I když mi zase plno lidí řeklo, že jsme to takhle udělali všichni a podle toho to se syndikátem dopadlo, jak to dopadlo. Vyčítali mi to lidi jako byl Ruda Zeman. Ale já tam nikdy nevstoupil. Jeden vstup v životě jsem měl a ten mi stačil. Já jsem ty komunisty tehdy opravdu neměl rád, ale měl jsem pocit, že to je jediná organizace, která bude schopná se na tomu hanebnému činu bránit. A moje maminka mi říkala, ať nejsem blbej, že oni budou vždycky svině, že to je jenom na chvílku. A měla svatou pravdu, což se zanedlouho ukázalo.

Byl jsem na jedné schůzi, když se scházeli v Juldě Fuldě, a tam jsem myslel, že upadnu. Dělal se mi úplně špatně z toho, co tam vedli za kecy. Vystoupili ti zasloužilí osmašedesátníci. Tedy nic proti nim, řada z nich byla statečná. Ale začali si osobovat práva, vedli jakoby dvacet let staré řeči. To bylo špatně. A mezitím jsem viděl viditelné gaunery, kteří už tam začali dělat funkce, kteří už předtím dělali sviňárny. Tak se to ve mně utvrdilo.

Má podle vás dnes SN nějakou funkci?

Novináři by asi měli mít své odbory. Tady jsou odbory diskreditované a diskreditují se čím dál víc. Ony byly diskreditované, protože to bylo ROH. Pak se staly svobodnými a

co předvádí, to je neuvěřitelné. Nehájí zájmy pracujících, ale dělají politiku. Je to prostě banda. Ale že by měli mít novináři profesní organizaci? Lékaři ji mají také, i když nevím, jestli jejich komora funguje dobře. Jenže novináři by měli být na své řemeslo hrdí a já nemám pocit, že jsou. Z toho myslím plyne, že nemají potřebu. Navíc u nás jsou novináři zvláštní banda. Když Zeman ve svém inauguračním projevu řekl, že jsou tu tři skupiny negativní deviace a sice neonacistické bojůvky, které tu mimochodem žádné nejsou, kmotři a zlodějské mafie a některá média, já bych býval čekal, že od té chvíle o něm novináři nenapišou ani fejeton, ani komentář, ani s ním neudělají rozhovor a že se budou držet jen agenturních zpráv.

6.

Ted' se neptám Vás, protože vy za prvé pracujete a za druhé jste pro moji práci věkově hraniční (pozn. věk 65 let), ale co vaši starší kolegové, je pro ně problém se uplatnit v médiích? A nemyslím uplatnění typu blog.

Asi jo. Je to problém v tom, že za prvé oni z většiny, a ted' odhlížím od politických názorů, opravdu ctí řemeslo a za druhé i tomu největšímu gaunerovi zaměstnavateli nebo tomu, pro koho by dělali, by dělalo potíže jim dát málo peněz. To je lepší vzít dvacetiletého kluka za „dva šupy padesát“, který má pocit „kdo ví, jaký není pašák, že ovlivňuje lidi“, než zaplatit starého. Navíc je ted' trend „mládí vpřed“, to mi trochu připadá jako v 50. letech. Ono to je jako 50. letech. Ode mě to není žárlivost, já mám mladé lidi docela rád, i když se držím starého úsloví, že „starý blbec jednou musel být také mladý blbec“. Ale myslím si, že mládí není zásluha.

To je třeba problém České televize a myslím si, že se to objevuje všude. Neustále chtějí, aby se zvýšila sledovanost televize mladými lidmi. Premisa je to, což svědčí o jejich nekvalifikovanosti, že mladý člověk se na televizi prostě koukat nebude. A když, tak na Prima Cool. A druhá, instrumentální věc je ještě stupidnější, protože si myslí, že pořady pro mladé budou nejlépe dělat jejich vrstevníci, protože jim nejvíc rozumí. Potom z toho vznikají hlubokomyslně se tvářící studentská díla, což je strašný průser a mladým to ublíží. Ale to je vidět, že jsou to nekvalifikovaní lidi. Myslím si, že většina řídicích funkcí tady je v rukou nekvalifikovaných lidí. Bohužel tomu tak je.

V médiích je to o penězích. Čtyřicetiletému chlapovi by museli dát třicet tisíc a dvacetiletému dají dvacet, to je prostě normální. Na počítači ten počet znaků namlátí i mladý talent.

Příloha č.12: Zkrácený rozhovor

1.

Jak jste dostal k žurnalistice?

Bylo to mé přání, které se mi splnilo. Já jsem přišel na Filozofickou fakultu Karlovy univerzity v Praze v roce 1960 na katedru novinářství, protože tehdy samostatná fakulta ještě neexistovala. A zhruba tak od takové, tehdy se říkalo, desáté třídy, jsem byl rozhodnut, že chci dělat žurnalistickou profesi. Ještě dva roky před maturitou. A to se mi nakonec splnilo. Když se to podívám zpětně, nevím, jestli jsem udělal dobře.

Proč myslíte?

Protože jsem za ta desetiletí zažil velmi složité situace, které na novináře, zvláště po roce 1968 dopadly, a pro mě to prakticky znamenalo, že jsem tu profesi nemohl dvacet let vykonávat. Když to vezmu velmi přísně, tak se mi zdá, že ani teď to novináři nemají tak úplně jednoduché.

Je podle vás novinářské vzdělání výhodou?

Myslím si, že ani ne. Především rozhoduje talent. Moje zkušenost mi říká, že celá řada velmi dobrých novinářů se uplatnila přesto, že měla zcela jiné vzdělání, včetně třeba technického zaměření, absolventi ČVÚT a celé řady dalších škol. Jistě mi to něco dalo, nebudu říkat, že ta škola byla špatná, protože to byla katedra na filozofické fakultě, jen ty první dva roky. Pak se osamostatnila, rozšířila se a pod jiným názvem vznikla samostatná novinářská fakulta. Takže potom jsem už absolvoval na fakultě, myslím, že se jmenovala žurnalistiky.

Kde jste v médiích začínal?

My jsme měli poměrně bohatou praxi. Úplně původně jsme chodili na praxi do tiskárny, pak jsme měli povinnou praxi jednak v okresních novinách. Já jsem tehdy pracoval v okresních novinách, které se jmenovaly Nové Příbramsko, byl jsem tam na měsíční praxi. Potom jsme měli povinnou praxi v nějakém týdeníku. Tehdy jsem dost inklinoval

ke sportu, tak jsem byl v týdeníku Stadion. Pak jsme měli povinnou měsíční praxi v nějakém větším médiu, buď v rozhlase nebo v televizi. Já jsem byl tehdy v Československé televizi. To byly praxe. Ale do redakce jsem nastoupil v roce 1965 ještě jako posluchač předposledního ročníku a to do časopisu Student. To byl časopis, který vznikl původně jako časopis pro vysokoškolské a snad i středoškolské studenty, ale později se stal časopisem, který měl v podtitulu časopis pro mladou inteligenci. Tehdy byl takovým soupeřem a konkurentem Literárních novin a dalších časopisů, které byly potom s příchodem sovětských tanků zastaveny, přestaly vycházet. Od toho se odvíjel celý můj problém, protože jsem pak od roku 1969 do roku 1989 nemohl vykonávat novinářské povolání, kdy jsem měl zákaz působit ve sdělovacích prostředcích.

2. – 3.

Mohl byste prosím zavzpomínat na začátek 70. let, kdy jste musel z redakce odejít?

Průběh byl takový, že přišli Rusové, změnil se režim, vypukla tzv. normalizace. Já jsem se postupně stal zástupcem šéfredaktora, později zastupujícím šéfredaktorem časopisu Reportér ve svých 24 letech. A protože to byl časopis, který byl považován vyloženě za představitele antikomunistického směru, byl jsem já jako jeden z jeho hlavních představitelů úplně první. Reportér vycházel ve vydavatelství Mladá fronta a já jsem byl jeden z prvních, ne-li úplně první člověk, který z Mladé fronty byl vyhozen. Sice jsem tam ještě pár týdnů přežíval, byl jsem ještě chvíli v časopise My 69, který byl potom taky zastavený.

Pak už jsem zahájil svoji pouť po různých pracovištích, které rozhodně neměly, alespoň ne dlouho, charakter redakčního působení. Což mi zase tak strašně nevadilo, protože v té době pracovat v novinách by pro mě nebylo ani dost dobře možné, protože to de facto znamenalo kolaboraci s tím režimem.

Zastal se vás někdo z vašich bývalých kolegů? Mohl jste působit v médiích třeba pod jiným jménem?

To bylo velmi nebezpečné a můžu vám říct, že mí kolegové včetně některých spolužáků i z fakulty a včetně mých známých, se dělili na dvě části. Jedni, kteří se snažili mně pomáhat. Ale nás postupně bylo víc a víc, nechci říkat, že jsem byl jediný, ale někteří se mi snažili pomáhat. Takže jsem do některých časopisů psal spíš takové nadčasové věci

pod pseudonymem nebo na jejich jména. A pak byli i ti, kteří když mě viděli, přešli na druhý chodník, protože se báli.

Mohl jste se tedy ne pod svým jménem uplatnit?

Mohl, ale bylo to velmi riskantní. Protože mnohdy se ti lidé vystavovali nebezpečí, buď šéfredaktoři nebo ti kolegové. Já jsem tehdy hlavně psal do dětských časopisů.

Jaké profese mimo média jste v 70. a 80. letech vystřídal?

Jednak jsem byl jako brigádník na akci sčítání lidu v roce 1971, tam jsem dělal takového nejdříve vyznačovatele a potom inspektora, protože jsem se zřejmě dobře zapracoval. Potom jsem byl několik let v divadle S.K. Neumanna jako náborář. To znamenalo, že jsem dělal agenta s teplou vodou. Chodil jsem po různých úradech, pracovištích, školách a nabízel jsem vstupenky na jejich divadelní představení. Potom jsem byl několik let jako studnař u zemědělského stavebního podniku Benešov. Pak jsem ještě pracoval jako korektor v tiskárně. A zhruba od poloviny roku 1977 jsem dělal kariéru, protože jsem se stal propagačním referentem státního závodě v Praze. Tam jsem vlastně zůstal až do konce normalizace, do listopadu 1989. Pak jsem přešel už rovnou sem do televize jako zástupce šéfredaktora zpravodajství v březnu 1990.

4.

Jak se stalo, že jste se po roce 1989 dostal do televize?

To bylo tím, že jsem dostal nabídku, kterou jsem hrozně dlouho zvažoval, dlouho jsem jí odolával, nakonec jsem ji přijal. Ta nabídka byla od jednoho mého bývalého spolužáka z fakulty, který se stal šéfredaktorem v tehdejších Televizních novinách a chtěl, abych mu dělal zástupce. Tak jsem to přijal.

Jaká je vaše současná pracovní pozice?

Už od roku 2006 nejsem na plný úvazek, jsem vlastně externista, ale docházím sem pravidelně.

Přispíváte také někam jinam kromě televize?

Píšu články, píšu knížky, točím dokumenty jako scénárista, nikoliv jako režisér, jako autor námětu a scénáře.

Vidíte rozdíl ve vnímání novináře před rokem 1989 a dnes?

Určitě se změnilo. Jak říkám, já postavení novináře před rokem 1989 z vlastní zkušenosti moc neznám, protože když jsem dělal v propagaci státního závodiště, sice to mělo trošku charakter, založil jsem tam i takový dostihový časopis, do určité míry to s tím souviselo, ale přece jen jsem nebyl v ranku novinářů. Změnilo se to částečně k lepšímu, částečně také k horšímu.

Co máte na mysli?

Já si myslím, že jsme se dostali z jednoho extrému do druhého. Dřív novináři byli takoví ti zakřiknutí, bojácní, byli nad nimi cenzoři, ale hlavně nad nimi byla vlastní autocenzura. Samostatná práce, neřku-li už nějaká odvážná práce, byť v rámci toho, neexistovala. Já je naprosto chápu, oni se báli, báli se o svoji existenci. Já jsem se tomu musel tehdy smát, protože jsem z toho byl venku. Jako studnař jsem byl svým způsobem osvobozen od těchto starostí. A po roce 1989 a to trvá do dneška a je to čím dál silnější, si zase myslím, když to řeknu až příliš drsně, že novinářům až příliš narostl hřebínek. Sebevědomí a pocit, že jsem příslušníkem sedmé velmoci, je někdy na úkor kvality jejich práce. Neříkám, že se to týká všech a neříkám, že to je pravidlo. Někdy si ale myslím, a lidé se tak i chovají tady v televizi na obrazovkách, že sami sebe velmi silně přeceňují. Někteří.

Je podle vás vliv novinářů ve společnosti dnes výraznější?

To ano. Já mám pocit, že před rokem 1989 nebyl vůbec žádný. Teď je velký a možná, že až moc velký.

Jak jste se vyrovnával s technickými změnami po roce 1989?

Pro mě to bylo poměrně hodně těžké, protože jednak pokud jsem vůbec ještě měl nějaké povědomí o novinářské práci, tak to bylo z tištěných médií. Technologie, to si přiznám, byl jeden z důvodů, proč jsem se bál vůbec do televize jít, že jsem z toho měl značné obavy. Zároveň jsem si uvědomoval, že zatímco v redakci týdeníku nás bylo třeba 8, 10, 12 lidí, tady si člověk připadal a koneckonců si tak připadám do dneška, jako šroubek v nějaké továrně. Ta určitá komornost, kterou jsem pro svoji práci vždy potřeboval a chtěl, tady byla do značné míry jaksí potlačena.

Jste členem SN?

Byl jsem, ale už nejsem.

Z jakého důvodu?

Já jsem do syndikátu vstoupil s velkým nadšením po listopadu 1989. Ale pak se tam začalo odehrávat cosi v zákulisí a odešli i lidé. Tehdy byl, jestli se nemýlím, syndikem Rudolf Zeman a toho jsem znal z dřívější doby, i některé jeho spolupracovníky z vedení syndikátu. Takže s těmi jsem si dobře rozuměl, nebo jsem si to alespoň tehdy myslel. Pak se tam toho chopila úplně jiná garnitura v souvislosti s tím, že odešli tito lidé, já jsem pak ze syndikátu vystoupil.

Plynuly z členství v SN nějaké výhody?

Já jsem v tom ani žádné výhody nehledal, kvůli tomu jsem tam nevstupoval. Já jsem tam vstupoval, protože jsem se zase jednou cítil novinářem, měl jsem pocit, že do této skupiny lidí patřím. Byli tam mí kamarádi jak z období před rokem 1968, 1969, tak ti, kteří byli třeba částečně postižení husákovským režim. A byli tam i lidé noví, s nimiž jsem se docela sblížil, takže jsem tam byl spíš ze společenských důvodů, než že bych od toho očekával nějaké výhody. To jsem rozhodně neočekával a z tohoto důvodu jsem to své působení v syndikátu nijak nehodnotil.

6.**Jaká je podle vás současná situace novinářů – seniorů? Mají možnost se uplatnit na trhu práce?**

Myslím si, že je to velmi špatné. A i tady v televizi a vůbec v žurnalistické profesi cítím určitou diskriminaci starších lidí, která je mi hrozně cizí – a nejen proto, že jsem dnes už jeden z nich – která mi byla vždycky cizí. I v době, kdy jsem sem přišel ve 46 letech. Přišli sem tehdy šedesátiletí nebo o něco málo mladší, ale také starší lidé. A já jsem cítil, že tady je jimi do určité míry jaksi opovrhováno. V některých případech i oprávněně. To byl tehdy velký problém, protože řada lidí si tady s tím režimem nesmírně zadala a tak museli odejít. A na jejich místa v některých případech přicházeli ti, kteří od roku 1970, 1971 v televizi nepracovali. A pak tady někteří z těch, co tu v 70. a 80. letech byli, zůstali a těmi starými poměrně dost opovrhovali. Čili taková ta generační snášlivost a generační porozumění tady nikdy moc nebylo a obávám se, že v této profesi je to dost velký problém.

Není to celkově ovzduším?

Já si myslím, že je to v celé společnosti a že v té novinářské je to poměrně dost silné.

Příloha č.13: Zkrácený rozhovor**1.****Jak jste se dostal k žurnalistice?**

Tady (pozn. v rozhlase) byl v roce 1951 vyhlášený konkurz. A v rámci konkurzu, který jsem vyhrál, jsem se stal elémem zahraničního vysílání ČS rozhlasu. Tam jsem potom pracoval téměř dvacet let a po absolvování těchto zkušeností jsem nastoupil do kotelny a dvacet let jsem se živil více méně rukama. Do rozhlasu jsem se vrátil až začátkem roku 1990.

Máte novinářské vzdělání?

Mám doktorát. Ten jsem ale dostal až v roce 1990. Jsem absolventem novinářské fakulty při Karlově univerzitě. Byl jsem vyzván k doktorské práci, ale to už jsem nosil pytle do kotelny.

Je podle vás novinářské vzdělání nutné?

O tom silně pochybuji. Do jisté míry si myslím, že novinář je něco jako spisovatel. A teď bych kladl otázku – musí mít spisovatel vzdělání? Jistě, je to dobré, protože to pomáhá člověku, že ví, jak se orientovat. Ale myslím, že člověk musí mít především nadání. Aby měl to příslušné střevo, aby dokázal dělat novináře, aby dokázal psát. Za první republiky na nich nikdo nechtěl, ani to nezjišťovali, jestli má někdo vzdělání. Novinář byl prostě přijat. A buď dovedl psát, nebo nedovedl psát. A nikoho nezajímalo, jaké má školy. Pochopitelně pomáhá, když má někdo vzdělání. Ale mně se zdá takové podivné, že „tady předložte papíry, že máte vzdělání a my vás potom přijmeme.“ Spíš bych řekl „ukáž, co dovedeš psát, a my se potom rozhodneme.“

2. – 3.**Mohl byste zavzpomínat na začátek 70. let, kdy jste musel z médií odejít?**

To je velmi jednoduché, musel jsem si najít nějakou práci. Byli ochotni mě přijmout jako topiče na vinohradské nemocnici. Ovšem problém tam byl základní, že jsem si

musel udělat státní zkoušky. To nebyly jen takové nějaké domovní kotelny, to byly středotlaké kotle. Takže jsem se musel vyučit, udělat si papíry. Tam jsem potom pracoval pět let. A když jsem se naučil o všech těch věcech, s kterými jsem přišel do styku, nastoupil jsem do Domácích potřeb. To byla speciální železářská prodejna, kde jsem se zabýval prodejem sanitárního topenářského zboží, protože jsem se vlastně všechno během té doby naučil. Tam jsem potom byl patnáct let až do konce listopadového převratu.

Když jste v 70. a 80. letech nemohl působit oficiálně v médiích, mohl jste se pokusit se uplatnit v médiích například pod jiným jménem?

Ne, já jsem se o to vůbec nesnažil. Ještě jsem měl problém, že jsem psal knihu, která už byla vytištěná, ale vyšla až v roce 1970 a oni celou tu knihu prostě skartovali a já jsem vůbec nesnažil, protože jsem nebyl ochotný s nimi vést nějakou válku, protože tam to bylo zcela jasné.

Zastali se vás třeba nějací vaši bývalí kolegové z médií?

Zastat se mě mohli pouze ti, kteří byli sami postižení. Ti, co zůstali, ti byli rádi, že jsou rádi. Nebudou přece riskovat, taková věc by v zásadě stejně nic nezměnila, co si budeme povídat.

4.

Mohl byste popsat své působení v médiích po roce 1989?

Tak dlouho mě tady přemlouvali, abych šel dělat do rozhlasu, že jsem v rozhlasu nastoupil. Ale už jsem nedělal v zahraničním, dělal jsem šéfredaktora hlavní redakce pro zahraničí tenkrát, potom jsem byl jeden čas pověřený funkcí ústředního ředitele rozhlasu.

V roce 1993, kdy jsem dosáhl šedesáti let, jsem využil, že můžu jít do penze. Dělal jsem tedy ještě nějaké redaktorské věci pro rozhlas. Potom jsem dělal ve Svobodném slově až do zániku. Pak jsem byl v roce 1997 zvolen parlamentem do Rady ČRo, kde jsem dělal plných jedenáct let na ty dvě období, co bylo možno dělat. Pět let jsem předsedou rady. Potom jsem zase začal dělat tady pro rozhlas. Zpočátku jsem dělal pro radu, teď mě využívá generální ředitel, abych mu dělal svodky. No, svodky, já mu udělám průzkum stanice Radiožurnál. A dělám tady potom dál komentáře a pro archivní úsek.

Jaká je vaše současná pracovní pozice?

Já jsem na pozici asi poradce generálního ředitele. Zpracovávám pro něj různé věci, navíc jako redaktor píšu komentáře pro rozhlas, pracuji – dříve to bylo ČRo 6 – dnes je to ČRo Plus. A ještě tady pomáhám jako konzultant. Je to oddělení archivních služeb.

Vidíte rozdíl ve vnímání novináře před rokem 1989 a dnes?

Hlavně vzhledem k bulváru se pohled na novináře poněkud snížil. Také se už říká „novinář – ten, co se hrabe furt v něčem“. Já neříkám, jsou novináři, kteří mají autoritu. Mohl bych vyjmenovat, kterých si lidé váží. Nemusí s nimi souhlasit, ale říkají, že je to „pan novinář“. Ale často si o některých novinářích myslí opak. Ale to bere také ten obrovský tlak, který je podle mého v tiskovinách na prodejnost. Protože oni musí žít z toho, co vydělají. A teď je otázka, co lidé raději čtou. Já si myslím, že bulvár je pro ně senzace, co si budeme povídat. Je to často pod heslem, že novináře tlačí, aby to bylo prodejné, stylem „musíš si to nějak vymyslet“. Protože oni vycházejí z toho, že i když dostávají pokuty, ty je nezničí. I když dostanou 100 000Kč. Přitom, co jim to vynese peněz, se to vyplatí. Teprve kdyby dostali nějakou stomilionovou pokutu, tak možná. Takové pokuty ale neexistují. Oni to mají dobře propočítané. Na tom vždycky vydělají, i když budou platit pokuty, i když prohrají soud.

Je podle vás vliv novinářů ve společnosti dnes výraznější?

Já myslím, že vliv na společnost mají, ten se nijak nesnižuje. Politici přes ně sdělují své myšlenky. My se vlastně v tisku, rozhlase a televizi prostřednictvím novinářů dozvídáme, co politici říkají. Málokdy od nich dostáváme jejich vlastní informace. Je pouze pár politiků, kteří píšou vlastní články. V tom třeba vynikal exprezident Klaus, který psal vlastní články a vlastní postřehy z cest a všechno možné. Měl ostré pero, tak to dovedl. Ale to nedovedou všichni. Čekají, co sdělí novináři. Takže bez novinářů by to asi nešlo, to by se lidé nedozvěděli nic.

Jak jste se vypořádal s technickými změnami?

Ten pokrok je tak obrovský. Já když jsem tady po padesátém roce nastoupil, nebyla ani povinnost redaktorů, aby dovedli psát na psacím stroji. Byli písaři nebo písařky a novinář k nim chodil a diktoval jim to. Já jsem potom s překvapením poznal, když tady byli lidé mého věku, že oni opravdu vůbec nedovedli psát ani v šedesáti letech na stroji.

Dělali všechno rukou. Takže když přišla ta nová technika, tyto lidi to převálcovalo. Já jsem znal lidi, kteří se to naučili, včetně mě. Ale spousta lidí to proto vzdalo.

Opravdu?

Opravdu. To se zeptejte těch starších lidí, že vůbec neovládají počítač. Když řeknete počítač, vytřeští zrak a řeknou, že s tím nechtějí nic mít. Ono se to nezdá. Stejně je to rozdíl. Moji vnuci a vnučky to ovládají prostě perfektně, bych řekl, daleko perfektněji než já. Protože oni se s tím počítačem už srostli, postupují logicky. Zatímco já se musím všechno naučit mechanicky.

Podívejte se, já když jsem nastoupil, tady dělal nějaký starý novinář, který dělal ještě za Rakouska-Uherska. Dělal nám korektury. Já jsem dělal v německém vysílání, on dělal německé korektury. Všechno ale dělal jediň s perem v ruce. Udělal to tedy perfektně. On vždycky říkal: „Tahle ta technika, nejvíc mě znervózňují ty telefony. Tam se musí točit nějakýma čísílkama. To dřívě jsme šli ke zdi, zavolali jsme do trouby a fungovalo to bezvadně. A tady, abych si pamatoval čísla.“ Tím chci říct, že pokrok za těch padesát let, bych řekl, byl tak drtivý. Je to něco tak úplně jiného. To jsou ještě další problémy. Třeba když člověk chtěl odposlechnout nebo monitorovat nějaké stanice, bylo to všechno složité. To tady muselo být zvláštní oddělení. Dneska si můžete naladit jakoukoliv stanici na světě na internetu.

To byla i otázka obrovských problémů třeba pro práci. Když člověk dělal venku zpravodaje. Já jsem třeba dělal, když bylo tenkrát to historické setkání Kennedy-Chruščov ve Vídni. Teď byl obrovský problém tu zprávu sem dostat, protože žádné mobily neexistovaly. Byl vůbec obrovský problém dostat se k tomu telefonu. Já jsem to udělal trikem. V Hamburku bylo asi dvacet telefonistek, ale zároveň tam bylo tisíc novinářů. My jsme tady v rozhlase měli takové dárky, třeba takovou vázičku. Já jsem ji dal už předem jedné telefonistce a kdykoliv jsem vyběhl, volala na mě „Praha, Praha“. Všichni na mě koukali, jak je to možné. Já jsem jim to samozřejmě neprozradil. Takovými způsoby se člověk dostával ke spojům, protože ono to jinak bylo velmi složité.

Telefony byly od telegrafních ústředen, to bylo něco jiného. Daly se sem posílat věci, články prostřednictvím takového telegramu. To chodily takové pásky, které se pak nalepily. Ale bylo to všechno něco tak složitého.

Dneska když má člověk počítač, chytanou člověka ještě jako obraz na Skype. To máte během padesáti let. Prožít tenhle obrovský technický převrat během jednoho života, to je neskutečné.

V čem spatřujete změnu novinářské práce ve srovnání s předrevoluční dobou?

Nemám na mysli jen technologické změny.

Především novinář, který dělá teď, nemá žádné zábrany s cenzurou. To je věc, kterou dnešní novinář nezná. Cenzura, která tady byla, tu byla i za první republiky. To nebyl nějaký totalitní vynález. Novináři se museli pohybovat v určitých mezích, aby mohli psát. Druhá věc, podle mého ještě více zdrcující, byla po tom roce 1970, kdy zrušili cenzurní úřad, Hlavní správu tiskového dohledu, a nastolili autocenzuru. Což je ještě daleko horší. Protože oni to cenzurovali, když to vyšlo, takže neměl žádnou ochranu. Takhle, když jste to uhádali u toho tiskového dohledu, měla jste jistotu, že když to vyšlo, že odpovědnost šla na tiskový dohled, který to pustil. To tady novinář neměl a teprve dodatečně jim byly oznamované přestupky. Takže ti šéfredaktoři se třásli, že něco pustili. Protože oni to cenzurovali, museli to vnitřně cenzurovat. A tyhle zásahy cenzury, to je podle mého jedna z nejhorších věcí. Protože ten novinář to pořád měl v zátylku, aby někde něco nepřekročil, neudělal.

Pochopitelně já teď mluvím o tom, když psal něco politického. Když psal o králících, tam to asi nehrálo takovou roli. Pokud by tam nenapsal, že americký králík je náš vzor, tak v zásadě nic nehrozilo. Pro normálního novináře, který psal o domácích a zahraničních událostech, to hrálo roli.

To se teď jaksi uvolnilo. Podle mého to má ale jeden základní problém. Když se řekne „můžeš psát, o čem chceš“, což ale ve skutečnosti není, protože vydavatel si to také hlídá, nedělejme si iluze, ale vznikají z toho problémy. Ono se to do inauguračního projevu Zemana náhodou nedostalo a to byla jediná věc, kdy lidí tleskali. Říká se, že politici jsou naštvaní na novináře, ale ono to má druhou stránku. Že někdy si novinář píše, co chce, a často se potom zjistí, že to není ani pravdivé, že se to opírá o nějaké polopravdy. A dneska o tom může volně psát. Z toho vzniká základní problém.

5.

Jste členem SN?

Jsem členem, už od jeho od vzniku.

Máte pocit, že je to organizace, která novinářům pomáhá?

Ne, ta jim nepomáhá vůbec. Ta jim pomáhá do hrobu, bych řekl. Myslím si, že problém syndikátu, zrovna tento týden jsme kolem toho měli diskuzi, já jsem v Klubu novinářů pražského jara, těch starších. Tam se ptáme, co je vlastně úkolem syndikátu. Protože faktem je, že oni jsou i odborová organizace pro média. Ale chová se tak, že na veřejnosti o něm nic nevíme. Kolem toho právě vzniká diskuze. Vydali prohlášení k Zemanovu inauguračnímu projevu. Tam kritizovali. Mně nešlo o tu kritiku, kterou dělali. Ale že předtím se také něco dělo, k ničemu se nevyslovili. Vyslovili se pouze k jedné věci. A to už tam poukázali – „proč jsme se nevyslovili ke Kubicově zprávě? Aby se zjistilo, co to znamenalo. Tam jste mlčeli.“

A tady tím, že Zeman píchl do vosího hnízda a že mu ve Vladislavském sále tleskali, teď najednou dají nějaké prohlášení. A to je myslím základní problém syndikátu, že zatím neví, co má dělat. Neslyšeli bychom, že by třeba bránili novináře, kteří musí odcházet ze sdělovacích prostředků z různých důvodů – někdy, že se nepohodnou, někdy, že nejsou peníze. Neslyšíme jejich slova.

Jakým směrem by se měla jeho činnost ubírat?

Ta by se měla ubírat oběma směry. To znamená – jeden směr, jako teď v Německu, že by se měli zabývat tím, co novináři dělají a co vzniká, různé konflikty. Protože jsou také soudy a ukazuje se skutečně, že novináři překračují hranice. Ale zase na druhé straně, novinář v jistých chvílích potřebuje ochranu, protože politik je rozčilený, když na něj něco odhalí nebo ho zkritizuje. Tuto ochranu by měl syndikát dát. A na druhé straně si říct, že většina novinářů není členem nějakých odborových organizací. Aby tedy jaksi se taky trošku zajímali o postavení novináře. Bez toho, myslím, potom nemá syndikát smysl. Přitom má spoustu členů, jejich počet narůstá. Dříve tam byl nějaký pokus udělat něco jako „protisyndikát“. To všechno shořelo. A oni jsou teď skutečně jediní, což je jejich ohromná síla. Ale myslím, že té síly prostě nevyžívají.

Slyšela jsem i názor, že regionální novináři z členství profitují více.

To vidím i v klubu, že ti, co tam chodí z regionů, zdají se mi daleko aktivnější. Protože v regionech, bych řekl, je život novinářů daleko těžší. Tady spousta novinářů pracuje v magazínech, novinách. Praha je přece jenom síla, zatímco v regionech je to o něčem jiném. To se mi také zdá, to je plná pravda.

6.**Jaká je podle vás současná situace novinářů – seniorů? Mají možnost se uplatnit na trhu práce?**

Uplatňovat se můžou, ale myslím si, že v dost omezené míře. Někdo se může uplatnit vzhledem ke své minulosti, známosti. Jaksi si ale myslet, že běžně by se mohli uplatňovat, to si myslím, že není tak jednoduchá záležitost. Tak závisí, jestli má jméno. Pokud má nějaké jméno, tak tisk, televize nebo rozhlas si ho vezme, třeba pan Petránek. To je ikona, ten se uplatní v rozhlase, v televizi. A kolik těch Petránků je?

Já myslela spíš „normální“ novináře

Normální novinář si může vzít lopatku a hrabat se v zahrádce. Protože tím je to dané. On tam vykonával nějakou práci, odešel, tu někdo nahradí, ale jeho jméno zásadně nikomu nic neříká. Proto říkám, že je to pouze výjimečně u některých lidí, je to dané předchozí činností, že jsou prostě známí. To je něco jako u politiků, co si budeme povídat. Jsou jména politiků, kteří jsou známí, a ti i ve stáří nějaké to uplatnění najdou. Ale takové ty „šedé myši“, jakou mají šanci?

Příloha č.14: Zkrácený rozhovor**1.****Jak jste se stal novinářem, byl to váš sen?**

To bych neřekl. Nejdříve jsem chtěl být pilotem, to bylo v dětství. Navíc brali jen do vojenské školy a to jsem za prvé z vlastního pacifistického založení rovnou zamítl, za druhé by mě asi ani nevzali. Ani civilním pilotem jsem se nestal. Pak jsem viděl, že tíhnu k filologii. Na filozofické škole jsem dělal dva jazyky. Poslední tři klíčové roky mých studií se jmenovala filologická a já jsem získal titul promovány filolog. Ten ale nikomu příliš nevnucují. Doktorát jsem mohl získat také, kdybych si chtěl zopakovat marxismus – leninismus a ještě z něho něco napsat, to jsem neměl zájem. Chtěl jsem dělat teoretickou srovnávací filologii. Dopadlo to ale tak, že jsem dělal filologii praktickou jako překladatel, posléze i jako tlumočník. Tyto jazykové znalosti byly spíš do šířky, byl jsem schopen dělat v několika jazycích. To se hodilo Mezinárodní organizaci pro rozhlas a televizi (OIRT), kde jsem dělal programového koordinátora pro výměnu televizních zpravodajských šotů. To byla nesmírně živá práce, která se dělala po tzv. čtyřdrátě. Mluvil jsem najednou s Berlínem, s Moskvou a se

Ženevou. Ženeva byla Eurovision čili dnešní European Broadcasting Union. S těmi jsem komunikoval hlavně já. Byl jsem, myslím, jediný, kdo uměl francouzštinu, která tam byla nejpřirozenější. I když tam samozřejmě bylo mezinárodní osazení. Zrovna tak jako tady v pražské OIRT.

Krátce po své překladatelské praxi, která byla „tovaryšským“ věkem, jsem přešel k praktickému využití jazyků. A to už tíhlo, jako programový koordinátor v záležitostech zpravodajských, skutečně k tomu, abych v roce 1968 využil příležitosti. Mé znalosti byly téměř totožné s redaktorskými. Musel jsem vědět, co se ten den děje, umět to napsat a to ne v češtině. Týkalo se to hned dvou oblastí, Západu a Východu, ne České republiky. Co jiného jsem si mohl přát než se uplatnit v Československé televizi. To nejen proto, abych tu uplatnil v celkem zajímavé, dobrodružné praxi, svoje jazykové znalosti. Ale také proto, že jsem věděl, že se svět otevírá díky tomu, že už před rokem 1968 bylo takové období „tání“. Pro každého, kdo chtěl, to byl povel, aby začal něco dělat. Jelikož nás bylo hodně takových, kteří jsme předtím spíš utajovali, že můžeme a raději jsme se tvářili, že nemůžeme nic.

Absolvoval jste poté nějaké kurzy žurnalistiky, pokoušel jste si nějak doplnit novinářské vzdělání?

Vůbec ne. Já jsem se k tomu dostal praxí v OIRT. A také tím, že jsem měl denně k dispozici tisk, který mě fascinoval. V práci redaktora televizních novin v době obrovského převratu – rok 1968 byl skutečný převrat ve zpravodajské práci – jsem nepotřeboval novinářskou teorii. Spíš odvahu.

Cítil jste někdy jako nevýhodu, že nemáte novinářské vzdělání?

To určitě, vždycky mě to hendikepovalo. Už tehdy. Protože každý z mých kolegů, kterého jsem tam zastihl, měl v té chvíli sice mnoho jiných hendikepů, protože tam byli v období před pražským jarem a v té chvíli se to tam samozřejmě obměňovalo, ale já jediný jsem měl hendikep profesionální. Překonával jsem ho, jak to šlo.

Je podle vás novinářské vzdělání vůbec potřeba?

To nedovedu posoudit. Kdybych ho byl posléze přece jen získal, ale já jsem zůstal amatér. Směju se při tom, ale velmi často mi nebylo do smíchu. Protože ten hendikep byl a mezi mými kolegy byl někdy i sociální. Nebyl jen odporným zdržováním při profesionálních úkolech, kdy se člověk musel tu a tam na něco zeptat (a ještě to potom

trefil špatně). Jak víte, krátce po nezdaru pražského jara 1968 jsem z televize odešel. Jednak na přání televize, jednak z vlastního popudu, protože v normalizační televizi jsem neviděl *raison d'être* pro své působení. Vracel jsem se ke svému překladatelskému řemeslu a obohatil jsem ho o řemeslo tlumočnické. Opět jsem se s tlumočnickým týmem, který pracoval z cizího jazyka do cizího jazyka, nepotřeboval češtinu, tzv. pilotní kabinu, dostával na mezinárodní konference. Ty si tyto některé lidi nebo celé takový týmy, najímali. Protože ti, co byli zpoza železné opony, byli vždycky lacinější. A jsou do dneška. Akorát, že dnes už by nemohli tlumočit z cizího jazyka do cizího, protože na mezinárodním trhu se podmínky tak zpřísnily, že by se to považovalo za krok k nedůvěryhodnosti tohoto řemesla. Zvláštní. Ale já si myslím, že mezi francouzštinou a španělštinou je to lepší bez pilotní kabiny.

Z vysoké školy jsem na umístěnkou odešel na ministerstvo zahraničí do překladatelského oddělení.

2. – 3.

Stýkal jste se s bývalými kolegy po roce 1968?

Po roce 1968 jsem se s nimi nestýkal. Já jsem se od televizního řemesla a novinářiny totálně odstříhl a uzavřel jsem se zase do překládání, které se dělá především o samotě. Nebo v kabinkách a člověk prakticky nevychází. Ne, s těmi lidmi jsem neměl styk. S některými z nich zase až v roce 1990, kdy jsem se do televize vrátil.

4.

Mohl byste prosím popsat váš návrat do televize v roce 1990?

Svoji novinářskou dráhu jsem podruhé začínal ve svých 57 letech. A to už bylo obtížné, hlavně kvůli tomu, že se mezitím naprosto změnila technologie. Vůbec se to nepodobalo tomu, co bylo v besedě ve Vladislavově ulici v letech 1968 – 1969. Bylo to úplně jiné. Začínal jsem znovu zápasit s technologiemi od samého začátku. Ony se závratnou rychlostí měnily. To trvá v podstatě do dneška a vyrovnávám se s tím stále hůř. Tehdy jsem do televize začal docházet a tu a tam jsem pro ni něco udělal jako externista. Od 1. dubna 1990 jsem do televize nastoupil. Od svých 75 let jsem tady externě. Patnáct let jsem přesluhoval svůj penzijní věk. Jsou takoví, kteří v televizi zůstali a vyžráli v ní. Já nikoliv, já jsem tu opět. S oblibou jsem říkal, že jsem tu teprve v učňovském věku, že spoustu věcí ještě nemohu umět.

Vidíte rozdíl ve vnímání novináře před rokem 1989 a dnes?

Jsem přesvědčen, že novináře tehdy považovala veřejnost, ať už prokomunistická nebo protikomunistická, za nositele ideje, propagátory spíš než za zdroj objektivní informace o posledních událostech. Řeknu vám k tomu jedno úsloví, které velmi dokumentuje to, že média nebyla zrovna nejaktuálnější, že to Československé televizi a novinám neleželo na srdci: „Dočkej času, jako četka tassu.“ To říká všechno. Naopak, zpráva počkala, dokud nebyla potvrzená. A velice mě mrzí, když teď zjišťuji, že se tu objeví tendence, že něco bylo v novinách a že to musíme mít. Naopak, to nesmíme mít, když už to bylo v novinách.

Vylepšilo se vnímání novináře ve srovnání s dobou před rokem 1989?

Docela určitě je lepší. Novinářská obec se rozrůznila. Jedni vyhovují jednomu křídlu veřejnosti a druzí jsou vzorem v myšlení, pokud jsou to komentátoři, druhé polovině veřejnosti. Myslím si, že ano. Že naopak pohrdání jednotlivými novináři je rubem stejné záležitosti: „Nesouhlasím-li s tebou, začnu tebou pohrdat.“

Je podle vás vliv novinářů ve společnosti dnes výraznější?

Myslím, že před rokem 1989 byl velký jedině proto, že nebyl jiný zdroj informací. Dnes je možná o to menší, že je zdroj informací „na talíři“. Mnoho lidí už není omezeno jen na češtinu a můžou sledovat zpravodajství i v jiných jazycích. Je to asi velice různé. Myslím si, že když v časově velmi dlouhém období je novinářský mainstream provládni a myslím si, že známe takové období, tak to oslabuje jeho vliv na veřejnost. Ale ne zase do takové míry, aby to nemohlo veřejnému mínění škodit. Aby stejně nemohli novináři veřejnému mínění škodit. Dám vám na to jeden příklad. Ten mainstream v novinářině byl a stále ještě dost je tak silný, že jakákoliv zpráva o Evropské unii musí skončit tím, že „oni na to stejně nakonec nebudou mít peníze a stejně to Řecko opustí Evropskou unii a je hloupé ho tam držet.“ A toto je koneckonců názor, který vám vyplyne z mainstreamových zpráv. A těch je tady většina.

Nastala někdy situace, kdy jste byl na současné novináře hrdý?

To určitě. Mnohokrát jsem byl hrdý na své kolegy, když byli vysíláni do životu velice nebezpečných oblastí. Dovedu si představit, jak se v nich pracuje. A když odtamtud dokázali přinášet originální vlastní zpravodajství, reportáže s jejich vlastním pohledem

na situaci. To jsem vždycky smekal klobouk. Kromě toho jsem si vážil všech těch, kteří dokázali jít za svým cílem, to znamená dostat se až na jádro věci a proklepnout toho, koho mají před kamerou a mikrofonem až do morku kostí a neobávat se, že je to bude stát zbytek kariéry. Sám jsem se pokoušel napodobovat odvahu válečných zpravodajů a těch, kteří šli do revolučních situací. Třeba ve Francii, kde ačkoliv to tak nevypadá, na předměstích je právě tak nebezpečno. Místní televize mají statistiky o kolik tam přišli automobilů, kamer a ke kolika zraněním přišli jejich lidé, když na předměstí chtěli cokoli dělat. Policie odmítá doprovázet, mně už několikrát odmítli doprovod. Odmítly mě doprovázet i organizace jako je SOS Racism, která chrání lidská práva lidí, kteří tam žijí. Ale jít tam s televizí nechtěli. Také jsem měl vlastní zkušenost se ztrátou kamery. Naštěstí ne automobilu, ale veškerých svršků. Náš štáb byl cílem agrese. Poznali jsme to všechno i v té středoevropské, mírumilovné Francii.

Znáte někoho, kdo by si svého hosta „proklepl“ tak intenzivně, že ho to stálo kariéru?

Žijeme v demokracii a tam se to, myslím, dělá jinak. Prostě vám ubyde práce. Nebo dostáváte jiná témata. I to se může stát.

Naopak, stydíte se někdy za novináře?

Abychom zůstali u stylu proklepávání politických osobností, pokud jsou při tom agresivní, stydím se za to, že to neumí dělat jako někteří jejich kolegové nebo kolegyně, kteří to dělají s grácií a kulturou a přitom jdou za nezodpovězenou otázkou dál a dál. Ale nikdy se nedostanou za hranici novinářské etiky. Stydím se za kameramany, kteří když chtějí, aby byl někdo nesympatický, najedou na něho kamerou na mnohem menší vzdálenost, než na jakou by se mu dívali do očí, kdyby s ním hovořili. Nikdy by je nenapadlo dívat se mu do očí z deseti centimetrů. Já jsem v těchto dnech viděl několikrát tvář jednoho politika, který je z něčeho momentálně obžalován, ale to nebyla tvář, to byly kousky tváře, na kterých byly kapky potu. A pak byl odjezd, pak se teprve člověk dozvěděl, o koho jde. To považuji za naprosto neetické. A různé manipulace jako jsou triky, které nepatří do zpravodajství. Nahrané situace, když mluvíme, že někdo někam něco nesl a on nosí pořád v ruce aktovku. Je to anonymní obrázek, hrál to někdo úplně jiný. Ale divák je prostoduchý, nechá se oklamat a říká si, že pachatele přistihli při činu. To považuji za naprosto neetické.

Má podle vás nějakou váhu Etická komise při syndikátu novinářů?

Já jsem v ní několik let seděl. Myslím, že asi ano. Protože se vyjádří k případům, které potom mohou sloužit novinářům obecně, nejen těm, kteří jsou zainteresováni, aby poznali, jaká je jakási norma. Ta komise se pokouší vystihnout normu. Já jsem v České televizi ještě déle a stále ještě v etickém panelu, kde se vedle mě střídají velmi významné osobnosti. Já si tam držím své místo, protože jsem jediný z těch osobností, kdo profesi zná zevnitř a vím, proč je kde jaký záběr a proč je něco jiného nepoctivé. Myslím si, že rozhodně si výroky těchto dvou těles přečtou ti, kterých se to týká. Mohou s tím nesouhlasit, mohou s tím souhlasit, ale nestalo s mi, že by se etickému panelu nebo etické komisi ozvali ti postižení. Máte spoustu nedovolených, nefér obrázků na děti.

5.

Jste členem SN?

Nejsem. A už ani nevím, jestli jsem byl. Myslím si, že v 90. letech jsem měl k syndikátu velice blízko. A že jsem kvůli tomu, abych mohl jezdit ven a ukazovat nějaký novinářský průkaz, nejen televizní – to bylo málo, tak jsem tam s nimi nějaké období strávil. Nechtěl bych ho popsat jako roční či půlroční, ale bylo to na začátku 90. let.

Proč jste SN opustil?

Tyto průkazy už nebyly nutné, začal stačit průkaz, že jsem v České televizi a také mailly posílané odsud. Tento praktický důvod jsem neměl a jinak to bylo velmi jednoduché – neměl jsem na nic víc čas než na to, co jsem dělal.

Přináší SN svým členům výhody?

To nevím, nemám tušení.

Má SN nějaký smysl?

Myslím si, že ano, měl by za nimi stát. Stejně tak jako ten jedinec v etickém panelu nebo i jejich kolegové, co jsou nominováni do etické komise syndikátu. Ti by měli jednak hlídat jejich etickou úroveň, ale na druhé straně je také chránit před neoprávněnými obviněními. A těch je víc než novinářských přešlapů.

Je podle o SN povědomí ve společnosti?

Nemyslím. Možná, že by měl syndikát vystupovat více ve věcech, které se týkají médií a koneckonců i jejich společenského úkolu. Jestli ho jsou schopni plnit třeba i s těmi financemi. Jestli je odliv novinářů kvůli tomu, že nemají podmínky, které by měli mít. Nebo naopak jestli je novinářům co závidět. Měl by být cítit za nimi. Je to přeci cech, který má svůj prapor, svoji vlajku, svoji organizaci.

6.

Jaká je podle vás současná situace novinářů – seniorů? Mají možnost se uplatnit na trhu práce?

Se mnou se do televize vrátili o něco malinko starší lidé, tzv. „osmašedesátníci“, kteří v roce 1968 byli oslavovanými legendami. Minimálně dva z nich se sem vrátili. Oba dva to zkusili jako redaktoři a skončili v archivu u výstřižků. Prostě to nešlo. V tomto ohledu si myslím, že ve své věkové úrovni, jsem byl jediný, kdo to ve zpravodajství nevzdal.

Čím si myslíte, že to bylo způsobeno? Technologickou změnou?

Technologie a konec konců možná posléze pozvolna i kontrast s představami, které ti lidé mohli mít o tom, jak by se televize měla dělat. Jak se vzdaluje té konvenci, na kterou jsme my byli kdysi zvyklí. Nejen po stránce politické, to je samozřejmé, ale i po stránce profesionální.

A kdybychom mluvili o „normálních“ seniorech, nikoliv „osmašedesátnících“? Máte pocit, že existuje nějaká, řekněme, diskriminace lidí vyššího věku v médiích?

Nerad bych to nějak zobecňoval. Ale samozřejmě televize je ve věkovém průměru mladá a její zpravodajství o to více. Možná se zpravodajství přímo propastně liší od ostatních profesí, kde režiséři a produkční a tak dále v řemesle kontinuálně zůstali. Zatímco v televizním zpravodajství prakticky chybí jedna generace, ta střední věková. Tehdy tady zůstalo nebo se kolem roku 1990 vrátilo pár lidí, kteří představovali starší generaci. Z těch, kteří sem tehdy přišli jako mladíci, už tady zase dobrých 90% není. Ona je to také fluktuace, jsou třeba jinde, jsou mluvčími nebo jsou u něčeho úplně jiného. Ale když mluvíme o televizi, tady pak vzniká mezi hrstkou starých navrátilců nebo těch, kteří tu zůstali, a těmi novými vysloveně věková propast. Protože chyběla generace, která odsud odejít musela, protože se tu mezi lety 1968 – 1989

zkompromitovala. V redaktorské profesi to bylo markantní, zatímco v ostatních zanedbatelné. Vezměte si třeba kameramany. Ti tady pracují kontinuálně.

Příloha č.15: Standardizovaný dotazník

1. O žurnalistice

Kdy jste se stal/a novinářem/novinářkou?

Jak došlo k tomu, že jste se stal/la novinářem? Byla to náhoda nebo to bylo součástí vašich životních plánů? (kolik profesí jste vystřídal/a, než jste se stal/a novinářem?)

Získal/a jste nějaké ucelené novinářské vzdělání, popř. absolvoval/a jste nějaké specifické novinářské kurzy?

Pokud ano, vidíte v tom přínos oproti novinářům, kteří jej nemají?

Pokud ne, vidíte v tom nedostatek oproti novinářům, kteří mají novinářské vzdělání?

Domníváte se vůbec je třeba novinářské vzdělání? Není lépe mít odborné vzdělání a pak novinářské krátkodobé kurzy?

V dnešní době novináři často přecházejí z redakce do redakce, popř. mění i typy média – rozhlas, televize – tisk. Měnil/a jste v průběhu své novinářské kariéry redakci? Kde jste pracoval/a? Pokračoval/a jste po revoluci ve stejné redakci (popř. pozici)? Nebo redakce, kde jste pracoval/a, zanikla?

Pracoval/a jste pouze v jedné redakci na plný úvazek, nebo jste kromě toho externě spolupracoval/a s dalšími redakcemi?

Jaká je vaše momentální pracovní situace? Jste zaměstnán/a na plný/částečný úvazek, nebo spolupracujete externě? (Kdy jste přestal/a být zaměstnán/a na plný úvazek?)

Pracujete pouze v jedné redakci, nebo spolupracujete s větším počtem redakcí?

2. Novinář v 70. a 80. letech

Z vašeho pohledu – musel mít novinář v 70. a 80. letech nějaké formální předpoklady (vysokoškolské vzdělání, členství v SSM nebo KSČ, absolvování VUMLu)?

Prošel/a jste před rokem 1989 doplňujícími vzdělávacími kurzy? Dalším školením? Kdo je organizoval? Svaz novinářů nebo to byla stranická školení?

Musel/a jste někdy psát, popř. měnit text článku nebo příspěvku proti vaší představě?

Kolik času jste měl/a na napsání jednoho článku? Kolik jste jich museli odevzdávat?
Kdo vám určoval témata příspěvků? Text někdo po odevzdání někdo redigoval,
upravoval, schvaloval? (VARIANTY DLE TYPU MÉDIA)

Byl/a jste někdy potrestáná za nevhodný článek, příspěvek? Vzpomínáte si, že by se to
stalo někomu z vašich kolegů? Šlo o finanční pokuty popř. o nějaká napomenutí?

V porovnání s ostatními profesemi, byla novinářská práce z vašeho pohledu lépe
placená?

Pamatujete si platovou úpravu zavedenou v roce 1972? Byl/a jste podle těchto tabulek
odměňován/a, byl vám dle tabulek zvýšen/snížen plat?

3. Československý svaz novinářů

Vnímá se Svaz československých novinářů v době vaší novinářské činnosti jako
organizace pomáhající novinářům? (platy, dovolená, jazykové kurzy), nebo to byla
prostě jedna z mnoha povinných organizací jako byl Svaz Československo-sovětského
přátelství?

Měl/a jste možnost využívat lázeňského léčení?

Měl/a jste možnost využívat novinářských rekreačních objektů? (Hrádek a další)

Měl/a jste možnost využívat jazykové kurzy pořádané Československým svazem
novinářů?

Využíval/a jste nabídku zahraničních rekreací, které svým členům nabízel
Československý svaz novinářů?

Řešil/a jste prostřednictvím novinářského svazu svoji bytovou situaci?

4. Novinář po roce 1989

Vidíte rozdíl ve vnímání postavení novináře před rokem 1989 a dnes? Je podle vás vliv
novináře ve společnosti dnes výraznější? Pokládáte to za správné?

Nastala někdy situace, kdy jste na dnešní novináře byl/a hrdý/á nebo se za naopak za ně
styděl/a?

V čem spatřujete změnu novinářské práce ve srovnání s předrevoluční dobou? Nemám
na mysli jen technologické změny

Jak jste si zvykal/a na nové technologie?

Jste schopen/schopna práce s PC a dalšími technickými novinkami?

5. Syndikát novinářů

Jste členem Syndikátu novinářů?

Využíváte novinářského průkazu (výstavy, TK apod.)?

Jaké je podle vás obecné povědomí ve společnosti o Syndikátu novinářů? Změnil se význam Syndikátu?

Máte pocit, že by se Syndikát měl výrazněji prosazovat ve společenském dění?

6. Situace novinářů-seniorů

Jaká je podle vás současná situace novinářů-seniorů? Mají možnost se v dnešní době uplatnit v médiích?

Kdybyste měl/a porovnat postavení novinář-seniorů s postavením seniorů obecně v české společnosti, jsou na tom novinář-senioři lépe, hůře, nebo shodně? Jaký z toho máte dojem?